

The Project Gutenberg eBook of På Elghyttan, by Elisabeth Maria Beskow

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: På Elghyttan

Author: Elisabeth Maria Beskow

Release date: April 5, 2015 [EBook #48638]

Language: Swedish

Credits: Produced by Gun-Britt Carlsson, Eva Eriksson, Jens Sadowski,
and the Online Distributed Proofreading Team at
<http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PÅ ELGHYTTAN ***

PÅ ELGHYTTAN

AF

RUNA

STOCKHOLM
FOSTERLANDS-STIFTELSENS FÖRLAGS-EXPEDITION.

1.

Det var i soluppgången en tidig höstdag på Elghyttans gård. Alla fönstren längs fasaden af den långsträckt herrgårdsbyggnaden återkastade morgonsolens ljus.

En ung kvinna, Elisa Spitzenholdt, kom ut genom porten och strödde en handfull söndersmuladt bröd åt sparfvarna, som genast kvittrande flockade sig omkring henne. Det låg något fornnordiskt kraftfullt så i hennes gestalt som anletsdrag, något som ingaf både förtroende och respekt. Då man såg henne, kom man ej att tänka på hennes ålder. Hon var en personlighet och hade något på en gång ungt och moget, hvilket verkade tilldragande.

Fåglarna flockade sig omkring henne, de vågade nästan äta ur hennes händer.

När hon gifvit dem allt, lade de sina små hufvuden på sned och tittade med svarta pärlögon på henne, undrande om det verkligen var slut. Hon log mot dem och sade mildt bannande:

»Icke nöjda ännu? Är det sig då likt öfverallt? Ju mer man får, ju mer vill man ha.»

Hon gnuggade händerna mot hvarandra, kanske satt där något kvar. Ja, ganska riktigt, en brödsmula föll ned på hennes fot och pickades upp af en liten sparf. Elisa stod stilla och väntade, tills han af sig själf flög bort; hon tyckte ej om att skrämma. Sedan gick hon öfver gården vidare.

Höga, täta skogar, rika på villebråd och poesi, upptaga stor del af egendomens areal, men på ett ställe närmast ån, som skär sin väg genom nejden, har skogen fått maka åt sig för åker och äng. Här flyter ån så stilla och lugn, som hade hon ej en tanke på att någonsin hinna sin sjö, här är hennes största njutning att spegla himmelen, gunga barnens barkbåtar på sin rygg och hviska fredligt i vassen. Men vänta bara! När ån hinner ett stycke in i skogen, då blir hon som en annan å. Vindens sus här inne väcker längtan i hennes själ, träden, stora och små, som tränga sig ned mot hennes stränder, inge henne en föreställning om, att man måste fram här i världen. Det blir strömt i ån.

Längre fram börja stränderna bli höga och branta och tränga ihop sig. Ån får det trångt, men begäret att komma fram växer med svårigheterna, och så händer det sig, att den förr så tysta ån får röst. Hennes längtansfulla sång dånar i brusande vattenfall och mäter sin styrka med vindens röster i skogen.

Träden stå lyssnande på de höga stränderna, somliga luta sig öfver vattnet. Himmels spegelbild få de dock ej se klart där nere, ej ens där vattnet stundom glider förrådiskt lugnt strax före ett hvitskummigt fall. Forsen har grävt sig så djupt ned, och träden hjälpa till att skymma himmelen. Men mellan deras grenar händer det dock ibland, att himmelen skyntar fram som en spegelbild i djupet. Då minnes ån sin barndom där uppe bland leende åker och äng, och hon sjunger ut sin längtan i djupare tonart än förr. Tillbaka kan hon ej gå, blott framåt, och framåt går det med starkare fart, fram mot den anade sjön, där hon skall få spegla himmelen, klarare, vidare och renare än bland sin barndoms ängar.

På en spång gick Elisa öfver ån, som, då den gled förbi Elghyttans trädgård, redan börjat öka sitt lopp. På andra stranden stod skogen. Elisa fördjupade sig i den.

Här inne var halfskumt, den unga dagen hade ej än fått herraväldet.

När vinden drog genom trädskronorna, stänktes dagdroppar i Elisas hår. Hon gick enligt sin vana barhufvad. Aldrig tänkte hon på att sköta sin hy eller gömma den bakom parasoll och flor. Den var solbränd, varm af hälsa och frisk och klar som det källvatten, hvori hon badade den.

Efter en half timmes vandring i skogen kom hon till en liten koja. Högt gräs växte på taket, och de grofva stockväggarna hade aldrig gjort bekantskap med vare sig färg eller pensel.

Stugan innehöll blott ett rum, men detta hyste många lefvande varelser: två grisar, tre får, en katt, fyra höns samt alla dessas matmor, en gammal gumma. Den sistnämnda låg i sängen på en bädd af bara lump. Elisa lotsade sig fram bland det två- och fyrbenta sällskapet till gumman.

»Hur är det med mor Inga?»

»Hä?» grymtade den gamla och såg upp med en slö blick.

Elisa upprepade sin fråga. Hennes lågmälda, men tydliga röst återkallade efter hand den sjukas medvetande från dess vandringar i oklarhetens regioner. Gumman kände igen henne och svarade.

Elisa såg sig omkring. Djuren tycktes under flera dagar hafva varit i okvald besittning af golfvet utan att störas af skurborste eller kvast. En luft var här, så att

det i sanning behöfdes mod för att träda öfver tröskeln. Och detta var ett sjukrum!

Inga hade i årtal haft vanan att bo tillsammans med sina husdjur. Gammal och ensam, som hon var, ville hon gärna ha sällskap och föredrog djurens framför människors, ty de förra voro tillgifnare och motsade henne aldrig, en egenskap som Inga satte synnerligt värde på. Så länge Inga var frisk, brukade hon valla djuren ute i skogen, men nu då hon ej orkade detta, kommo de knappast ut alls; hon ville ha dem omkring sig dels af fruktan att någon kunde stjäla bort dem, dels emedan de värmede i stugan; gumman hade blifvit så frusen, sedan det här stygga farit i kroppen på henne.

Elisa hade ej förr än föregående kväll hört om Ingas sjukdom. Denna morgon hade hon kommit för att se om allt kunde vara som man sagt, och verkligheten öfverträffade hennes värsta förväntningar.

Utan att fråga gumman öppnade hon dörren på vid gafvel för djuren, som gärna gingo ut i det fria. Men gumman, som nyss förefallit halfdöd, fick med ens lif i sig. Hon reste sig i sängen och protesterade, men det hjälpte icke. Först när svinens belåtna grymtande och fårens bråkande hördes utanför, och den sista hönan flaxat ut genom dörren, stängde Elisa den. Sedan gick hon bort till den vredgade gumman för att lugna henne. Det var ingen lätt sak, men Elisa hade en förunderlig makt öfver vildheten både hos människor och djur. Det berättades på godset, att en gång, då hon ännu ej var fullvuxen, hade hon gått ensam in i ladugården och tagit hand om en ilsken tjur, som, när han kommit hem med korna en kväll, plötsligt gripits af ett så häftigt bärsärkaraseri, att hvarken ladugårdsdejorna eller stallkarlen fått bukt med honom, utan rusat ut och slängt dörren i lås. Då hade Elisa kommit och till allas fasa gått ensam in, stängt dörren efter sig och klafvat tjuren. Hennes enda vapen hade varit ett stycke salt, som hon haft i handen. Från den stunden tilldelade henne folktron en särskild förmåga att tämja. Den visade sig äfven nu. Gamla Inga teg och lugnade sig, icke därför att hon tagit ett enda af de skäl, som Elisa framhållit, utan blott emedan hon ej kunde motstå den på en gång ömma och viljefasta blicken och röstens öfvertygande tonfall. Gumman kom på det klara med en sak, och det var att fröken Elisa måste ha sin vilja fram, åtminstone så länge hon var i stugan. Därför teg och led hon, medan Elisa öppnade fönstret, tog en kvast och sopade. Eld gjordes upp och kaffepannan sattes på. Litet matvaror hittades i ett skåp. Gumman fick sig så ett mål halft med halft mot sin vilja. Kaffet piggade upp och återgaf henne krafterna så pass, att hon, så snart fröken Elisa lämnat stugan, kunde omintetgöra åtminstone något af dennas verk. Inga kraflade sig ur sängen, fram till dörren, som hon lyckades få upp. Med halveslocknad röst lockade hon på sina älsklingar. De kommo så småningom och gingo lydigt in. Gumman stängde både dörr och fönster och släpade sig sedan tillbaka till sin bädd. Men då var det också ute med krafterna. Hon orkade inte säga ett ljud åt grisen, som skubbade sig mot sängen, så att den riste. Det var kanske så godt det, tänkte mor Inga, ty fast skakningen nog gjorde ondt i hennes skröpliga lekamen, var den dock ett tecken till att de kära djuren voro omkring henne. Hon orkade ej se upp, men kände hur rent det var inne. Hu, hon frös.

2.

Elisa gick hem en väg, som ledde öfver ägora. Här arbetade slätterfolket. Det var den bråda tiden, men ingen synnerlig brådska förmärktes. När Elisa gick förbi, strökos mössorna af och togos friskare tag. Hon frågade efter rättaren och fick det svaret, att han ej var kommen än. Folket hade på egen hand delat arbetet emellan sig.

Elisa gick tyst vidare. Om en stund mötte hon rättaren.

»Har det inte ringt till arbete för länge sedan?» frågade hon.

»Jo, nog har det det alltid», medgaf han, »men se det är som så, att jag försof mig, och kärringen min fick ruska i mig duktiga tag, innan hon fick mig klar.»

»Har Andersson druckit igen?»

»Nej, inte det precis», svarade han dröjande.

Hon såg på honom med en allvarsam blick, som dock røjde mer sorg och omtanke om honom än harm öfver hans försumlighet i tjänsten. Han märkte detta med lättnad och tillade i ett anfall af ädelmod:

»Jag lofvar att aldrig dricka mer.»

»Sådana löften äro lättare att ge än hålla», sade hon.

»Ja, se fröken Elisa känner mänskohjärtat, hon. När jag får se brännvin, känner jag mig ackurat som en gammal skuta, när hon kommer i vatten efter att ha legat och torkat och gistnat på landbacken. Det är alldeles som i historien med mästrelotsen ...»

»Ja, ja», afbröt Elisa, som ej hade tid att längre uppehålla sig, »jag har hört berättelsen. Vill Andersson vara snäll och skicka en karl till gamla Inga i Hanebyskogen. Hon ligger sjuk och kan ej taga vård om alla sina grisar och får. De måste föras till herrgården och skötas där för hennes räkning. Laga att det blir gjordt så snart som möjligt.»

»Jaha», svarade rättaren.

»Och så kanske Anderssons Brita kan gå till gumman och se om henne och göra lite snyggt i stugan?»

»Det vet jag inte, om hon har tid med; det var visst något hon skulle ha för sig i dag», svarade han dröjande.

»Vet Andersson inte någon annan då? Jag skall naturligtvis betala.»

»Nej, någon annan vet jag icke, men kanske var det ingenting viktigt Brita skulle ha för sig. Hon går nog.»

»Det var bra. Kan jag lita på det då?»

»Fröken kan väl det.»

»Och så fort som möjligt?»

»På ögonblicket», svarade rättaren och förpassade sig vidare med en fart, som gaf föga hopp om löftets bokstafliga infriande.

Strax efter Elis as hemkomst samlades familjen kring frukostbordet.

Major Spitzenholdt var en ståtlig herre med gråsprängdt hår och skägg. Ögonbrynen voro yfviga och gåfvo i förening med den stora näsan ett drag af bisterhet, som verkade löjligt i det för öfrigt utprägladt godmodiga ansiktet. Majoren var alltid vid godt humör, då han ej var arg. Vemod och tungsinne voro alldeles främmande för hans anläggning. Med majors afsked satt han på sitt gods Elghyttan och var känd som ett komiskt original.

Kallad af frukostklockan trädde han nu in i salen belåten med sig själf och hela världen. Han gjorde på skämt den allra sirligaste bugning för Elisa, kysste hennes hand och frågade hur Elghyttans drottning behagade må.

Hon lösgjorde sakta sin hand. Det plågade henne, att fadern ej förstod iakttaga sin värdighet inför en främling. Bredvid henne stod nämligen en ung man, kandidat Sven Rise, hvilken för ett par dagar sedan kommit till Elghyttan som informator för majorens båda yngsta barn, Irene och Torvald, 14 och 12 år.

Utan att låta sig bekomma af dotterns stumma ogillande, vände sig majoren med oförminskad älskvärdhet till kandidaten.

»Se, hon är inte litet sträng af sig», sade han förtroligt till denne, pekande på Elisa: »hon håller oss alla i fruktan och bäfvan, men bara genom att vara som en ängel.»

Han såg halft skalkaktigt, halft afbedjande på sin dotter och kysste henne hjärtligt midt på munnen. Sedan han visat samma ömhet mot Irene och Torvald satte man sig till bords.

»Tant Cilla och Christian passa på som vanligt», anmärkte majoren och såg bort mot två tomma platser.

»Pappa», sade Elisa, »jag tror bestämdt inte Andersson duger till rättare.»

»Har du först nu kommit underfund med det, min älskling? Det har jag vetat länge», svarade majoren sorglöst.

Då han fick se kandidat Rises förvånade min, brast han i skratt.

»Karlen har sina förtjänster i alla fall», försäkrade han. »Ingen kan berätta skepparhistorier som han. Sjöman var han, innan han kom hit, ser kandidaten, och jag tog honom i den tron, att han skulle kunna plöja åkern lika bra som hafvet. Men se, 'den gubben gick inte', som de lärda så sant uttrycka sig.»

»Men om han inte kan sköta sin uppgift, borde han väl afskedas», ansåg

kandidaten.

»Visst borde han det», erkände majoren beredvilligt. »Men hvem katten har hjärta till något sådant? Inte jag åtminstone. Jag slog fram något om det en gång, men då blef han så jämmerlig, att jag genast tog min hotelse tillbaka. Han kommer nog att förbli på Elghyttan, tills endera af oss dör. Och jag är just inte ledsen för det. Vill jag ha roligt ibland, går jag bara ut till honom på fältet och låter honom berätta sina historier för mig. De roa mig ofantligt. 'Det är intet ondt, som ej har något godt med sig', påstår ordspråket. Rättaren gör mig åtminstone den nyttan, att han lockar mig ut att se till arbetet på godset mycket oftare än jag annars skulle komma mig för med det.»

»Det öfverinseendet är allt mycket värdt, när pappa bara hör på hans skepparhistorier», anmärkte Torvald skrattande.

»Är du näsvis, pojke?» frågade majoren med ett låtsadt försök att vara fruktansvärd.

Torvald lät sig ej det minsta bekomma.

»Men pappa», sade Elisa, »det går inte an att låta det vara som det är med Andersson.»

»Hvarför skulle det inte gå an?» frågade majoren en smula otålig.

Tanken på att något borde ändras besvärade honom, och i synnerhet när man tycktes fordra ett ingripande från hans sida.

»Han börjar dricka på allvar. Kanske skulle det bli honom till hjälp, om pappa gjorde nykterhet till villkor för hans kvarstannande.»

»Predika absolutism för honom du, min vän. Skulle jag börja göra det, kunde han kanske svara: 'sopa rent utanför din egen dörr först, min gubbe'.»

»I dag kom han för sent till fältet, därför att han druckit i går.»

»Arbetade inte folket ändå?»

»Jo.»

»Nå hvad gör det då? Missunna inte karlen hans lilla morgonlur.»

»Men arbetet går inte med samma fart, då förmannen saknas.»

»Åh strunt, farten blir nog bra. Låt oss nu tala om något annat.»

»Fröken var tidigt ute i morse», sade kandidaten till Elisa.

»Ja, i soluppgången», svarade hon.

»Hu! Hvad skulle du uppe att göra så midt i natten?» frågade en röst bakom henne.

Det var hennes bror Christian, som sent omsider uppenbarade sig. Han var löjtnant vid ett landsortsregemente och hade därför godt om tid att gå och slå dank på Elghyttan. Elisa var glad, när han bevärdigades tillbringa sin ledighet där och icke annorstädes.

»Jag skulle se om Inga i Hanebyskogen. Hon är sjuk.»

»Ge henne en flaska portvin», sade majoren godhjärtadt.

»Tack, det skall göra henne godt. Men det hon ännu bättre behöfver är frisk luft och renlighet», svarade Elisa och berättade i hvilket tillstånd hon funnit gumman och hennes omgifning.

Alla utom majoren förfasade sig; han förstod den gamla.

»Man tycker om att ha det som man är van», sade han, »och det känns alltid bittert att skiljas från det man älskar, vare sig detta nu är guld och ära eller smuts och grisar.»

»Men om hon skall dö, så måste hon ju skiljas ifrån det i alla fall», sade Elisa.

»Låt henne åtminstone behålla sina fän tills hon dör, stackars kräk. Fuska inte i dödens handtverk du, min unge», sade majoren och kastade några läckerbitar till sina två favoritkattor, hvilka sutto och snålades på hvar sin sida om honom.

»Det är för att möjligen rädda gumman, som jag vill göra rent hos henne, förstår pappa. Hon kan inte lefva i en sådan omgifning.»

»Hon dör mycket förr, om du beröfvar henne den kära smutsen», vidhöll majoren. »Låt henne du behålla den.»

»Det är ändå rysligt att älska smuts. Folket behöfver uppfostras. Hit borde komma någon och hålla föreläsningar i hygien», sade Christian med en ansats till energi.

Han kunde låta ganska dådkraftig, när det gällde sådant, som ej kom i fråga för honom att göra.

»Har du inte tänkt på att hålla ett sådant föredrag, Rise?» tillade han.

»Den jag tror skulle lyckas bättre vore fröken Elisa», svarade denne.

»Elisa! Nej tack, min syster får inte hålla tal», sade löjtnant Christian. »I ett fall är jag biblisk och det är i den åsikten, att kvinnan skall tiga.»

»Jag tror inte alla hygieniska föredrag i världen skulle kunna rensa mor Ingas stuga», sade Elisa; »till det behöfves en driftig kvinna med sopkvast och rotborste. Det skulle ta bättre än många lärda herrars vältaliga tungor.»

»Det var ett sant ord», sade kandidaten leende. »Det finns nog för mycket tal och för litet handling i världen.»

I detta ögonblick öppnades dörren, och tant Cilla seglade in med minen af en martyr.

»Ursäkta, min nådiga, att vi satte oss», sade majoren, »men se, din morgonsömn och vår morgonaptit äro båda alltför goda för att kunna komma öfverens liksom prästerna i vår församling.»

»Min morgonsömn!» upprepade tant Cilla med lidande röst. »Den är minsann inte god. Jag sofver aldrig, ser kandidat Rise, men det tror ingen.»

Tant Cilla var en syster till majoren. Hon hade vid hans hustrus död flyttat till

honom för att taga hand om hans hushåll och barn, men Elisa var dock den, som i själfva verket bar omsorgen om allt, tant Cilla inberäknad.

Den gamla fröken ansåg, att hennes lidanden aldrig fingo den medkänsla de kräfde, och därför framlade hon dem med ny förhoppning för hvarje ny person, som kom i hennes väg. Kandidaten fick nu en utförlig redogörelse för alla de krämpor, som ansatte hennes stackars lekamen. Han hörde på med verkligt deltagande, och tant Cilla kände sig öfverlycklig. I rörelsen öfver att ha funnit någon, som förstod henne, fällde hon ett par tårar. Hans deltagande lät henne riktigt känna hur synd det var om henne.

»Jag beklagar dig, Rise», sade löjtnant Christian efter frukosten; »nu har du riktigt skaffat dig tant Cilla på halsen. Sanna mina ord, hon kommer aldrig att ge dig någon frid efter detta. Du är hennes favorit; se till att du så snart som möjligt blir entledigad från den sysslan, ty den står ingen ut med i längden.»

Kandidaten log.

»Det gör mig ondt om fröken Spitzenholdt, särskildt för hennes sömnlöshets skull», sade han.

Han led själf ofta däraf, fast just ingen fick veta det.

»Äsch, visst sofver hon», sade Christian; »hon är den friskaste af oss, fast hon inbillar sig vara dödssjuk.»

»Det inbillade lidandet kan ofta vara svårare att bära än det verkliga», anmärkte kandidaten och fortsatte sin väg uppför trappan mot lektionsrummet.

Löjtnant Christian såg efter honom. Den lilla, magra gestalten med utstående skulderblad och spetsiga axlar bildade en skarp kontrast mot hans egen kraftiga yttre människa.

»Rise!»

Kandidaten vände sig om och såg frågande på honom. Christian lade märke till mörka ringar under de kvinnligt milda, blå ögonen och ett drag af undergifvet lidande kring de tunna läpparna.

»Du är det och icke tant Cilla, som varit sömnlös i natt», sade han.

»Det var nog bara i inbillningen, som jag låg vaken», svarade Sven Rise med ett fint leende.

»Kom och gå med mig ut på fiske och ge ungarna lof i dag», föreslog Christian.

»Nej, det kan jag icke.»

»Och hvarför ej? Ungarna bli förtjusta öfver en lofdag. Ingen annan lägger sig i, hur du sköter undervisningen.»

»Jo, mina principer lägga sig i den saken», svarade kandidaten.

»Ingen här i huset har några principer, så dem skall du lägga bort med det snaraste.»

Kandidaten skakade leende på hufvudet och gick vidare uppför trappan med hastiga steg, ty klockan slog, och punktlighet hörde till den unge mannens principer.

3.

Fram på förmiddagen kom bud till Elisa och förkunnade, att Inga i Hanebyskogen var omöjlig. Hon ville på inga villkor skiljas från sina kära djur, och ingen kunde stå ut med att sköta henne, så arg var hon.

Elisa öfverlade med sig själf. Mannen, som kommit med underrättelsen, stod väntande på hennes beslut.

»Jag kunde rakt inte ta djuren ur stugan», försäkrade han. »Hon lockade på dem, bara jag försökte, och då blefvo de alldeles ifrån sig, och grisarna beto efter mig.»

»Hon får väl behålla djuren då. Tack för hjälpen», sade Elisa litet kort.

Försedd med mat och vin begaf hon sig en stund senare till mor Ingas stuga. Ett stycke därifrån mötte hon rättarens Brita.

»Går Brita ifrån den sjuka?»

»Jag har inte tid att stanna längre. Mor Lena kom just förbi och lofvade sitta där en stund.»

»Men sedan då?» frågade Elisa.

»Jag kan nog inte komma igen», sade Brita tvekande.

Hon var tydligen föga böjd för att gå tillbaka, men det kostade också på att neka fröken Elisa något.

»Jag har skurat golvet och gjort så snyggt där inne som det var möjligt», tillade hon.

Elisa kom i håg, att hon lofvat en slant för besväret, och tog upp sin portmonnä. Men Brita vägrade att ta emot något. Elisa gaf henne en vänligare blick, hon förstod nu, att Brita ej var ogin, utan verkligen icke hade tid. De skildes och Elisa fortsatte sin väg.

Mor Inga beredde sig till energiskt motstånd, då hon fick se henne. Men det behöfdes ej, ty Elisa började med den försäkran, att djuren ej skulle föras bort.

»Jag skall skaffa någon, som kommer hit och sköter både Inga och dem», sade hon mildt.

Nu blef ej den gamla uppbragt, hon välsignade och grät i stället. Och Elisa tänkte, att all den föregående vreden skrefs nog upp på dens räkning, som genom sitt ingripande framkallat den hos den sjuka.

»Men jag menade endast väl», tänkte Elisa urskuldande sig inför samvetet.

Nu gällde det att få någon, som ville vårda mor Inga och hennes stumma älsklingar. Elisa grubblade och fick slutligen en ljus tanke. Då hon tog farväl af gumman, lofvade hon denna att om en stund sända Signe i Backtorpet till henne.

Och Signe i Backtorpet kom, strålande lycklig öfver att få göra sin älskade fröken Elisa en tjänst.

För några år sedan hade Elisa helt vunnit Signes hjärta genom en impulsiv handling, som hon själf kort därefter glömt. En dag, då några flickor gjort narr af Signe för hennes tarfliga kläders skull och fula ansikte, för tillfället vanställdt af ett otrefligt utslag, hade Elisa råkat gå förbi och fått höra det hjärtlösa skämtet. Utan att bevärdiga de andra flickorna med en blick hade hon gått fram och kysst Signe trots utslag och allt. Från den stunden hade Elisa ingen hängifnare vän än Signe.

Detta kom nu den sjuka Inga till pass. Vid allt hvad den unga flickan gjorde för gumman tänkte hon på, att hon gjorde det för fröken Elisa, och då blef det både väl och gärna utfördt.

Signes tjänster behöfdes dock icke länge. Mor Inga blef hastigt sämre. Elisa sände efter både doktor och präst, men ingendera kunde uträtta något. Den förre ryckte medlidsamt på axlarna, förklarade att det var slut med gumman, och gick. Den senare, komministern i församlingen, gjorde sitt bästa, talade med den döende om hennes synd, om Frälsaren och evigheten, men förgäfves. Talet om dessa ting var främmande för den gamla och förmådde ej genomtränga töcknet kring hennes medvetande.

Sista kvällen gumman lefde var Elisa länge i stugan. Det var Signes andra natt där. Elisa hade tänkt vaka i hennes ställe, men Signe ville icke höra talas därom, hon hade fått sofva rätt mycket föregående natt och var ej det minsta trött.

»Om jag bara sluppe grisarne inne», sade hon, »de lukta så illa.»

»Släpp ut dem. Det taga de ingen skada af, och bort gå de säkert ej», sade Elisa.

Men Signe vågade ej försöket. Gumman kunde bli ond.

»Hon ligger ju redan i själåtåget», sade Elisa med en medlidsam blick på den döende. »Omöjligt kan hon numera förnimma något af hvad som försiggår omkring henne.»

Grisarne hade lagt sig till ro. Elisa väckte dem och försökte få ut dem. Men de ville inte och yttrade sitt missnöje i förargade grymtningar. Då hördes en halfslocknad röst från sängen:

»Låt kräkena vara!»

Elisa och Signe sågo på hvarandra. Om en död talat, kunde de knappt blifvit mer häpna. Att kräken fingo vara i ro efter detta, säger sig själf.

Elisa försökte tala till den gamla, men för hennes röst hade denna icke öra.

Underlig till mods gick Elisa hem. Man behöfver ej äga mycket på jorden för att hjärtat skall fastna där så, att man hvarken kan eller vill ägna en tanke åt det man

går till mötes, då man skall dö. Men rörande föreföll henne dock den gamlas trogna omtanke om djuren. Inga hade ej haft några andra varelser att älska. Och kärlek är alltid kärlek, äfven om dess föremål är blott en gris.

Under natten dog mor Inga.

»Låt kräkena vara», blef hennes sista ord och medvetna tanke.

4.

Det var i kvällningen följande dag. Elisa kom från mor Ingas stuga, där hon varit för att ordna med åtskilligt.

I skogen nära spången mötte hon kandidat Rise. De gjorde följe och talade om den döda.

Då de nalkades spången föreslog kandidaten, att de skulle gå öfver ån på bron ett stycke längre upp, men Elisa hade ej tid med någon krokväg.

»Spången är så smal, och ån är både djup och strid inunder», invände han.

»Jag har gått öfver den otaliga gånger och aldrig drömt om att ramla i», svarade hon utan tanke på att han kunde vara orolig för sin egen del.

Att detta dock var fallet, upptäckte hon, då hon kommit öfver och vände sig om. Där stod han tvekande och blek med ena foten på spången och såg ned i vattnet.

Var han rädd? Hon trodde ej sina ögon. Van som hon var vid sina hurtiga bröder, hvilka aldrig kände fruktan, föreföll henne kandidatens feighet knappast möjlig för en man.

Hon gick emellertid tillbaka, tog hans hand och hjälpte honom öfver spången.

Hans blekhet gaf nu vika för en besvärande rodnad. Hon såg den och letade efter något att säga, som kunde förtaga honom blygseln, men fann intet.

»Jag är en stackare, och det plågar mig att ha visat det så tydligt inför er», sade han slutligen i en ton, som röjde, att han blifvit herre öfver sin förvirring.

Hon kände sig lättad.

»Det måtte inte vara godt att ha anlag för svindel», sade hon, antagande något sådant såsom orsak till hans tvekan vid spången.

»Tyvärr kan jag inte undskylla mig ens med det, ty svindel har jag aldrig haft», sade han.

Hon kände sig färdig att bli ond på honom, därför att han framtvingade hennes förakt. De gingo under tystnad genom trädgården.

»Vill ni påstå, att ni var rädd?» frågade hon, då de stannade vid porten.

»Jag har ej stort fysiskt mod», svarade han.

Hon såg undrande på honom. Var han feg eller sällsynt modig? Han vågade ej gå öfver en spång, men han tvekade icke att visa sig sådan han var, äfven med fara att bli föraktad.

»Jag förstår er inte, kandidat Rise», sade hon och skakade på hufvudet.

Det sympatiska leende, som var henne eget, lyste upp hela hennes ansikte. Aftonsolen begöt henne med sitt glödröda skimmer, och hon stod där i sin friska skönhet som en ljusuppenbarelse.

Hans blick blef drömmande och full af vemod. Svvara glömde han, men då hon gick in, lyfte han vördnadsfullt på hatten och styrde sedan sina steg bort genom trädgården igen, fast åt ett annat håll än det, hvarifrån de kommit tillsammans.

Sven Rise älskade ensamheten och sökte den ofta. Det var dock ej på sina sorger, motgångar och misräkningar han tänkte i sådana stunder, fast han hade mer skäl än mången annan att göra det.

Tidigt föräldralös hade han nödgats att som mycket ung ensam upptaga livets kamp. Ett litet kapital och en bräcklig hälsa var allt hvad han i världens ögon hade, men inom sig ägde han något, som icke syntes, en bärande kraft.

Läkare ville han bli och tänkte, att det lilla kapital han fått i arf nog skulle räcka studietiden ut, om han kunde vara riktigt sparsam och flitig. Men dessa båda dygder tärde på hans hälsa, som efter några års ansträngt och framgångsrikt arbete alldeles bröts. Han föll i en allvarsam sjukdom. Den blef långvarig och konvalescenstiden ännu längre. När han äntligen förklarades tillräckligt frisk att återtaga ett litet minimum af arbete, voro hans tillgångar i det närmaste slut. Han försökte läsa, men insåg snart, att han ännu var alldeles för klen för studier, helst som dessa måste drivas med fart. Läkaren trodde att några års oafbruten vistelse i en hälsosam skogstrakt under måttligt arbete, som intresserade, var hvad den unge mannen behöfde. Det var orsaken att han sökt sig som informator till Elghyttan.

Här gömde han för alla smärtan öfver sin afbrutna bana så väl, att han själf nästan glömde den.

Samvetsgrant ägnade han sig åt sitt nya, tillfälliga kall, fast han snart märkte, att ingen fordrade detta af honom.

Hans elever intresserade honom från första stunden. De voro ursprungliga och naturliga kanske just emedan de fått växa vilda. Den enda, som utöfvade någon tillsyn öfver dem, var Elisa, men hon hade så många andra åligganden, att den tid hon kunde ägna sina yngre syskon var allt för knapp för någon omdanande uppfostran. Tant Cilla inskränkte sig till att be dem vara tysta och hålla sig på afstånd, hennes nerver tålde icke vid dem. Allt emellanåt fingo de höra hvilket exemplariskt barn hon varit, samt att världen nu för tiden var upp- och nedvänd.

Majoren var mycket svag för alla sina barn och lät dem göra och låta hvad helst de behagade, förutsatt blott att de icke störde honom eller hans vanor. Att taga arbetet på allvar hade han aldrig i sitt lif gjort själf, och att andra skulle göra det tänkte han sig icke heller. För honom kunde barnen lugnt skolkat hela dagarna, om de velat.

Han var således ingen svår husbonde, men heller icke uppmuntrande. Han brydde

sig ej alls om, ifall man fyllde sin plikt eller icke. I detta medvetande låg en frestelse till försumlighet. Sven Rise skulle godt ha kunnat sköta egna studier på bekostnad af barnens undervisning, utan att någon märkt eller klandrat det. Men han föll ej för denna frestelse, ty han fullgjorde sitt arbete inför Gud.

5.

»Men, Irene, är du inte i ordning? De främmande kunna vara här hvilket ögonblick som helst», sade Elisa förebrående, då hon i skymningen kom in i hvardagsrummet och fann systemn uppkrupen i fönstret med en bok, snålt stjälande sista skymt af dagen.

»Strax», svarade Irene, utan att lyfta ögonen från boken.

Men Elisa, som såg att här behöfdes mer än ord, tog den från systemn, hvilken dock förtvifladt fasthöll sin skatt.

»Låt mig bara läsa ut kapitlet. Det är så spännande just nu. Kannibalerna äro alldeles på vippen att äta upp sir Reginald.»

»Det få de vänta med till i morgon», svarade Elisa. »Skynda dig. Jag hör en vagn köra öfver bron. Du kan ta din skära klädning i kväll.»

»Tror du, att de äta upp honom?» frågade Irene ångestfullt.

Christian, som satt filosoferande i en länstol, brast nu i skratt.

»Var du lugn, Irene», sade han; »du har ju inte hunnit halfvägs i boken än, och det har aldrig händt, att en romanhjärte blifvit uppäten i de första kapitlen. Skall det nödvändigt ske, så inte blir det förr än på sista sidan.»

»Får jag titta där, söta, älskade Elisa», bad Irene.

Den söta, älskade Elisa lät verkligen beveka sig, dock icke ända därhän att lämna tillbaka boken; hon kände sin lilla syster. Hon slog upp sista sidan och lät Irene läsa ett stycke. Sir Reginald firade sitt bröllop där. Det var ju lugnande. Men Irene var ej fullt öfvertygad ändå; hans belägenhet i det kapitel hon höll på att läsa var så fasansfull, att räddning tycktes alldeles omöjlig.

Denna afton var majoren i sitt ässe. Att ha främmande roade honom mycket.

Gästerna kommo långväga ifrån, de flesta hade en eller par mil att åka, ty Elghyttan låg ensligt. Den långa byggnaden såg inbjudande ut, då ljussken välkomnande strålade ur alla fönster de anländande till mötes i senhöstkvällen. Bjudningarna på Elghyttan voro mycket uppskattade. Älskvärdt värdfolk, otvungen sällskapston, god mat och fina viner; hvad kunde man mer begära?

Tant Cilla förklarade alltid dagarna förut, att hon inte skulle orka vara med, men när festaftonen väl var inne, uppenbarade hon sig fin och elegant med ett återsken af sin forna skönhet. Visserligen försökte hon se lidande ut, men lyckades icke riktigt dölja hur road hon i själfva verket var. Råkade någon säga, att hon såg frisk ut, då fick hon genast utan ansträngning på sig den min, som tydligare än ord sade: ingen utom jag själf vet hur sjuk jag är.

Sven Rise såg Elisa i sällskap för första gången i kväll, och han kände knappt igen henne. Ståtligare än vanligt var hon i sin smakfullt enkla dräkt, men trots sin vänliga artighet oåtkomlig. Han visste knappt om han tyckte om denna förändring eller ej. Alla dessa människor kunde ju ej fullt uppskatta henne som hon förtjänade och det var harmligt, men å andra sidan var det så mycket mera värdt att ha fått röna verklig älskvärdhet af henne, då hon ej bjöd den åt hvem som helst.

Irene gick omkring och kände sig söt med det tjocka håret utslaget öfver den skära empireklädningen. Hon hade alldeles glömt sin oro öfver sir Reginald hos kannibalerna och lät sig med största välbehag smekas och beundras af tanterna.

Torvald hade egentligen tråkigt. Han var ännu i den åldern, då gossar lida af att vara fina och behöfva uppföra sig städadt. En stor tröst var dock att snaska i sig så mycket godt han kunde komma åt, och det var icke litet, då ingen tänkte på att sätta någon gräns för hans glupskhet.

Elisa upptäckte förvånande egenskaper hos Sven Rise. Hon hade ej tänkt sig annat än att han med sitt stilla och tillbakadragna sätt skulle vara tafatt och tråkigt i sällskap, men det var han icke. Han hade stor förmåga att få folk att tala, ty han förstod konsten att intressera sig för andra. Och det var alltid något med hvad han själf sade. Han såg också så upplifvad ut, och det klädde honom. Kinderna fingo stark färg och ögonen glänste. Elisa tyckte det såg nästan onaturligt ut, och hon undrade om han druckit. Men hon hade ej en enda gång märkt, att han lämnat öfre våningen för att gå ned i majorens rum, där punschen serverades och kortspelet var i gång. Dit försvunno herrarne för att återkomma mer eller mindre rödmosiga och lurfviga.

Rodnaden på kandidatens kind var dock af annan art än deras, mer eterisk och själisk om man så får säga.

Allt tar ett slut, så äfven festen på Elghyttan.

Stjärnorna brunno på himmelen, och natten hade redan börjat ljusna något, det var som en aning om morgongryning i rymden, då den sista vagnen rullade bort och ljusen omsider släcktes på Elghyttans gård.

6.

Hösten öfvergick till vinter, dagarna blefvo kortare och julen nalkades. På Elghyttan hade man upptäckt, att kandidat Rise ej hade något hem att fara till under ferierna, och därför skulle han naturligtvis stanna kvar där han var. Alla voro glada åt denna anordning.

Majoren tyckte att ju flera han hade omkring sig desto bättre, Christian trufdes med den oförarglige unge mannen, och hos tant Cilla stod denne fortfarande i hög gunst. Elisa, som märkte hvilket godt inflytande han hade öfver sina elever, såg gärna att han stannade. Äfven för sin egen del var hon glad åt det, ty hon fann sig så väl i hans sällskap. Det hände emellanåt att hon fick samtala ostördt med honom, och hon tyckte att hennes blick på lifvet vidgades i sådana stunder. Hon lärde sig allt mer inse värdet hos denne man, hvilken hon i början ringaktat. Mycket hos honom föreföll henne visserligen ännu egendomligt, men hon hade i allmänhet förmåga att taga människor sådana de voro, och icke sådana hon tyckte att de borde vara.

En halfmulen decemberdag stod hon i ett stort, ljust rum, hvars fönster vette åt söder. Allt var fint och smakfullt här, så omsorgsfullt iordningställdt.

Elisa blickade upp mot himlen, väntande att få se solen bryta fram genom molnen. Den skulle säkert göra det snart, ty Gustaf Adolf väntades hvarje stund. Gustaf Adolf, hennes älsklingsbror, var född åt lifvets solsida. Åt solsidan skulle han alltid bo. Solsken låg i hans blick, och solen brukade alltid lysa öfver Elghyttan den dag han kom.

Det var länge sedan han varit hemma nu, vännerna sletos om honom. I våras hade han varit på Elghyttan en vecka för att visa sin nyförvärfvade hvita mössa. Sedan hade det burit i väg ut i världen, den glada, lockande världen. Roligt hade han haft under sommaren. Glada, korta bref hade då och då kommit till Elisa likt solglimtar, fulla af hafvets friskhet och ett ungt hjärtas halft svärmiska sommardrömmar. Från Marstrand hade han farit direkt till sin första termin i Upsala. Studierna hade han tagit lätt, studentlifvet var så nytt och roande. Hans bref, som aldrig dolde något, hade oroat Elisa, men hon tröstade sig med, att en glad ungdom som han måste ha en tid att så sin vildhafre. Så länge han var sann och uppriktig hade det väl ingen fara. Det sista brefvet, där han sagt dagen för sin hemkomst, hade oroat henne mest, ty det var ej så klart; där stod en mening, som hon ej begrep.

— — — »Jag har gjort en stor, ny, rik erfarenhet, som skall omgestalta hela mitt lif. Jag längtar att tala med dig därom, mitt hjärta är för fullt för att jag skall kunna säga mer ...»

Hvad kan han mena? tänkte Elisa, där hon stod i fönstret och vred på blomkrukorna, så att växterna skulle få fritt rum för sina blad. Hade någon kommit för att göra henne rätten till Gustaf Adolfs odelade kärlek och förtroende stridig? Elisa ställde stora fordringar på denna okända ungmö. Hvem kunde väl vara fullt värdig hennes ädla, solskensglada bror?

Gustaf Adolf! Det var ej förgäfvets, tyckte Elisa, som hennes bror bar hjältekonungens namn; där var hjältegry i honom, han måste bli något stort och framstående. Det skulle hon säga den okända. Men tänk om denna ej skulle förstå det? En beklämning grep Elisa, och hon kände en ansats af motvilja mot den drömda ungmön, som kanske snart skulle visa sig vara verklig.

Nu bröt solen fram klart och plötsligt och lyste bländande på nyfallen snö. Elisa ljusnade då i detsamma bjällerklang hördes från skogen. Det var ett godt omen.

Hon skyndade ned och ut att välkomna brodern. Det gjorde henne ingenting, att snön kylde foten och att den friska vinterluften trängde genom klädningens otillräckliga skydd. Snart mötte hon släden och hoppade upp bredvid Gustaf Adolf, som hälsade henne med sin vanliga pojkaktiga förtjusning. På gården kommo Torvald och Irene stormande, så att lasset var tungt, när det stannade framför porten.

I förstugan blef det Christians tur att välkomna. Syskonen stodo sedan lifligt pratande, tills en dundrande knackning på salsdörren förkunnade att majoren därinnanför väntade sin tur, otålig öfver dröjsmålet. Han var så rädd för kyla, att han aldrig vågade sig ut i den uppvärmda farstun utan ytterrock och hatt, och så rädd för drag var han, att han stoppade bomull i nyckelhålen och aldrig lutade sig mot ett rottingstolsryggstöd.

»Pappa väntar, skynda dig in», sade Elisa, och Gustaf Adolf efterkom hennes uppmaning, i förbifarten tjufpojksaktigt ryckande ut bomullstussen ur nyckelhålet.

»Usch hvad det drar! Känner pappa inte det?» frågade han efter en stund.

»Drar det? Hvar då ifrån? Stäng bums!» utbrast majoren ifrigt.

»Nyckelhålet står ju öppet», sade Gustaf Adolf och visade bomullstussen.

»Stoppa genast dit den igen, din kanalje! Du är dig då lik!» sade majoren godmodigt skrattande åt sonens skämt.

På sin faderliga värdighet höll han aldrig och tålde godt, att man dref med honom.

Det var ej förrän på kvällen, sedan man sagt god natt, och Elisa och Gustaf Adolf af en tyst överenskommelse dröjt kvar efter de öfriga, som hon fick tillfälle att fråga honom om den mystiska meningen i hans bref.

»Jag anar, att du funnit en ny kärlek, som måste undantränga min», sade hon.

»Ja, jag har funnit en ny kärlek, men den skall icke undantränga dig», svarade han.

Hon märkte med vemod att, fast han såg på henne, var det icke hon utan det okända föremålet för den nya kärleken, som gjorde hans blick ljusare och varmare än hon någonsin tillföre sett den.

»Hvad heter hon?» frågade Elisa.

»Hon! Det är icke frågan om någon hon.»

»Icke?»

Elisa kände sig förbryllad.

»Men hvad menar du med allt detta? Tala rent ut. Hvarför håller du mig så här i spänning?»

»Elisa, jag har fått frid med Gud, jag har lärt känna och älska Jesus Kristus, min Frälsare», svarade han högtidligt och njöt af att få aflägga denna fulltoniga bekännelse.

Hon kände sig på en gång lättad och snopen. Det nya, märkvärdiga, som kommit in i hans lif och som hon både fruktat och känt sig dragen till, upplöste sig nu till rakt ingenting, tyckte hon. Och dock, när hon såg in i hans klara, öppna ögon, strålade henne något nytt och ovedersägligen verkligt till mötes.

»Hur har det gått till?» frågade hon mot sin vilja en smula kyligt.

»Jag kom för en tid sedan af en händelse, nej af Guds Andes dragning — fast jag då ej förstod det — att gå in i en kyrka, och där hörde jag en predikan, som träffade mitt hjärta, så att jag icke fann någon ro förrän jag fått frid med Gud. Elisa, har du frid med Gud?»

»Icke lefver jag i uppror mot honom.»

»Älskar du honom?»

»Jag vördar honom och söker uppfylla hans vilja så godt jag kan.»

»Det är icke nog. Du måste lära dig älska honom, du måste bli hans och han din.»

»Mig tilltalar det icke att draga ned religionen och profanera det heliga.»

Elisa kände sig blyg inför dessa ämnen, och hennes röst lät därför stel, hans däremot var idel värme.

»Är det profanation att älska Gud, så vill han ingenting hellre än bli profanerad af oss», sade Gustaf Adolf med öfvertygelse.

Elisa svarade ej, hon kände sig beklämd. Hon tänkte på de andliga inom olika områden, med hvilka hon kommit i beröring. Mer osympatiska än andra föreföllo de henne i allmänhet, om det nu berodde på att de verkligen voro sämre eller hennes fordringar på dem voro större. Prosten i församlingen hade stelnat till i högkyrklighet, så att han alldeles sammanblandade kyrkan och Gud. Sekterismen ansåg han innebära större fara för en kristen församling än superiet och andra uppenbara laster. Gick man blott ordentligt i kyrkan och hörde sitt prästerskap, behöfdes stort intet mer. Komministern var en välmenande, men svag man, slaf under människofruktan. »Hvad skall folk säga?» Det var hans förnämsta tanke vid allt hvad han gjorde, och därför ägde han ingen kraft. De båda prästerna förstodo att i sitt ömsesidiga förhållande bevara det yttre skenet, men det var allom bekant, att de i själfva verket hade svårt att draga jämnt. De frikyrkliga voro ännu mindre i Elisasmak. Hon hade hört flere af deras predikanter. En och annan hade hon verkligen tyckt rätt bra om, men i allmänhet föreföllo de henne lika andliga profryttare, som täflade med hvarandra i att bjuda ut frälsningen till underpris. Skulle nu Gustaf Adolf bli en af dessa?

»Är du ledsen öfver den förändring, som försiggått med mig?» frågade han.

»Jag är rädd att se dig komma in i en osund riktning, du, som alltid varit så sund och naturlig», svarade hon.

»Genomsjuk har jag varit utan att veta det, men nu är jag sund», sade han.

Hon kunde ej dela hans entusiasm.

»Jag undrar om inte människor ofta taga frälsningen alltför lättvindigt», sade hon. »Predikanter finnas, som förestafva en bön om syndernas förlåtelse, och bara man rabblar efter med läpparna, så är allt klappadt och klart för tid och evighet.»

»De mena icke att läpparnas bekännelse är nog, hjärtat måste vara med», försvarade dem Gustaf Adolf.

»Många misstaga sig i alla fall på deras mening, det har jag sett, och ledas så in i farligt själfbedrägeri.»

»Jag tror inte jag kommit in i något sådant själfbedrägeri», sade han.

»Och har du det, hoppas jag du måtte komma ifrån det. Blif ej ledsen på mig, min egen älskling, men jag är orolig för dig, jag har intet förtroende till andlig hänförelse.»

»Du förstår ej att skilja mellan svärmeri och hänförelse», sade han. »Svärmeriet vilseleder lätt, men hänförelsen är en kraft.»

Hon såg kärleksfullt på honom. Samtalet plågade henne, därför att det uppenbarade en skiljaktighet mellan dem. Hon härdade ej ut med det djupa allvaret längre, trots det att hon af naturen var allvarligt anlagd.

»Jag hoppas», sade hon med ett försök till skämt, »jag hoppas att din hänförelse inte för dig in på så galna idéer, som en kringresande predikant utvecklade här i somras. Han hade fått en uppenbarelse, att världen skulle förgås en viss dag, jag tror det var den 27 juli. Folket upprördes. Somliga höllo på att förgås af skräck, andra lade ned sina sysslor, det lönade sig ju inte att göra något, då allt så snart skulle ta slut, och andra arbetade upp sig till osund extas under väntan på Kristi ankomst. Sådana galenskaper kan man komma på.»

»Ja, ifall man glömmet Jesu ord, att om den dagen och den stunden vet ingen, ej

ens änglarna i himmelen, utan Fadern allena», sade Gustaf Adolf och tillade, läggande sin arm om systemns axlar: »Det gör mig ondt, att du inte kan dela min glädje öfver det som skett med mig.»

Hon kysste honom. Hennes ömhetsbetygelser voro aldrig stormande, hon slösade icke med dem, de voro alltid innerliga och äkta.

»Jag kan inte neka till, att jag känner mig litet besviken. Ser du, jag har drömt så högt för dig, tänkt mig, att du skulle bli något ädelt och stort, en hjälte.»

»Och tror du det förhindras däraf, att jag svurit Segerfurstens fana?» frågade han med en äkta hjälteglöd, som skulle gladt henne, om den riktats på något mera reelt och storartadt än det ringaktade och fantastiska läseriet.

En afton några dagar efter Gustaf Adolfs hemkomst hände det sig så ovanligt, att majoren satt ensam i sitt rum och lade patients. Annars brukade han alltid tillbringa denna tid på dagen i vardagsrummet bland de andra, spelande whist med dem eller läggande »diplomaten» för sig själf.

Steg hördes i gången utanför. Majoren lyssnade ängslig lik ett barn, som fruktar att ertappas under oloflig sysselsättning. Han drog en lättadens suck, när Christian inträdde.

»Jaså, var det du, min gosse», sade han belåten. »Kom och intressera dig för min diplomat.» 36

»Hvarför sitter pappa här och inte däruppe som vanligt?» frågade Christian och vräkte sig i soffhörnet så makligt, som om han ej ämnade resa sig i brådkastet.

Det försatte majoren i riktigt godt lynne.

»Ser du, 'ombyte förnöjer'», svarade han undvikande.

Det egentliga skälet ville han intet fram med.

»Det trodde jag knappast förnöjde dig», anmärkte Christian; »jag har då aldrig sett dig byta patients till exempel; du har lagt diplomaten hvar enda dag under alla de år jag haft glädjen af din bekantskap.»

Majoren svarade intet. Diplomaten var väl så intressant invecklad just nu. Christian bolmade ut ett tjockt rökmoln ur sin cigarr och nedlät sig att ge ett råd, som fadern först blef otålig åt, men sedan följde. Han ville att man skulle intressera sig utan att råda.

»Det är fatalt med Gustaf Adolf, som gått och fått för sig, att allting är synd», sade Christian efter några ögonblick.

Majoren såg upp, tacksam att höra den tanke uttalas, som han icke vågat fram med själf.

»Ja, du tycker det också?» frågade han förtjust och tillade i den tron, att han kom med en upplysning: »Ser du, uppriktigt sagdt, är det därför jag sitter här med patientsen.»

»Det begrep jag genast. Har Gustaf Adolf sagt något om den?»

»Ja, han påstår, att kort äro så många till förbannelse, att man inte bör ta i dem. Och patients anser han vara tidsmördande. Det tycker nu jag är en förtjänst; hvad skall man annars ta sig till de långa vinterkvällarna?» 37

»Det är således för att göra honom till viljes, som du lägger din patients i smyg?» sade Christian leende.

»Ja, ser du», försvarade sig majoren en smula förlägen, »jag vill inte plåga honom. Nu slipper han se korten. Men patientsen kan jag omöjligt vara af med.»

»Punsch tror jag rakt af du har midt på blanka hvardagskvällen», utbrast Christian plötsligt liflig vid åsynen af ett glas och en punschflaska, som stodo nästan dolda bland sakerna på ett litet bord bredvid soffan.

»Ja, ser du, det var så ensamt och ovant att sitta härnere så här dags. Det är jag inte van vid och måste göra något för att bli hemmastadd», sade majoren åter igen försvarande sig.

Han blef mycket lugnad, då Christian i stället för att klandra honom fyllde glaset och lät sig väl smaka.

»Ge mig litet också», bad majoren.

De drucko tvemännings, men majoren var ej vid riktigt godt mod.

»Gustaf Adolf säger, att man bör tänka på sin själ», sade han.

»Den tycker jag för min del inte är mycket värd att tänka på», sade Christian.

»Ja, det förstås, att man är en stackare, men man har ändå alltid en själ, som är dyrbar i Guds ögon, säger Gustaf Adolf.»

»Det är tids nog att tänka på sin själ, när man skall dö», sade Christian.

»Mor Inga i Hanebyskogen fick inte tid med det, hon, i höstas. Hon tänkte bara på sina fän, hon, ända in i det sista», sade majoren kuslig till mods för några sekunder, men tröstade sig snart igen. »Gud är nådig och barmhärtig, han, säger Gustaf Adolf, och lönar en inte efter ens gärningar, så man kan ju få göra litet som man tycker då, eller hur? Ty, ser du, där synden öfverflödar, där öfverflödar nåden, säger Gustaf Adolf.» 38

»Och där nåden öfverflödar, där öfverflödar synden, tycks det», anmärkte Christian torrt.

»Hvad säger du? Ja, det var inte dumt sagdt; du är ett snille, Christian. Det ligger snille i släkten, ser du, snille och reumatism. Du har fått snillet, du, och jag reumatismen! Men det var otäckt det där du sa' i alla fall. Satan var ett snille han, ser du.»

»Så långt som han har jag då inte kommit ännu hvarken i snille eller ondska», lugnade Christian.

»Och det ska' du inte heller. Du ska' bli som Gustaf Adolf, det ska' vi båda, du. Han har det nog bättre ställdt än vi, han. Men det är så omöjligt, det är så mycket man måste lägga bort, allting som är roligt, och hvad skall man göra i stället?»

»Ja, säg det!»

I detsamma kom Gustaf Adolf in. Christian betraktade sin bror med en sorglustig

blick.

»Här ser du hur det går, när man vill börja med att göra fatet rent utantill», sade han. »Förändra oss själva först innan du fördömer våra tidsfördrif.»

8.

På söndagen ville Gustaf Adolf fara i högmässan. Elisa, Irene och kandidaten åkte med. Denne sistnämnde var mycket glad åt att få komma i kyrkan. Familjens medlemmar foro högst sällan dit och tycktes ej sätta i fråga, att någon skulle ha lust därtill. Kandidaten ville ej begära häst för sin räkning, och vägen till kyrkan var alltför lång att han skulle orka gå den till fots. En gång hade han vågat försöket, men gjorde ej om det.

Denna söndag var det solsken och klingande före. Man åkte i en stor täcksläde med nedfälld kur. Irene jublade. Att åka var hennes förtjusning, och att få sitta som en fullvuxen bredvid Elisa på framsätet med Gustaf Adolf full af lif och skämt midt emot och kandidaten att göra sig litet till för var hänförande. Friskt var det i morgonstunden. Solen glittrade nymornad på frosthvit skog. Hästarna trafvade jämnt och lugnt och bjällrorna klingade taktmässigt. Man var ute i god tid.

De fyra inne i släden hade trefligt under gladt samspråk. Men så småningom blef kandidaten tyst efter att i början af färden hafva förefallit ovanligt upplifvad. Elisa, som märkte förändringen, såg frågande på honom ett par gånger. Då försökte han rycka upp sig och bli liflig igen, men det ville intet lyckas. Hvad var det åt honom?

»Kandidaten mår bestämdt illa af att åka baklänges», sade Elisa plötsligt och reste sig i släden. »Byt plats med mig.»

»På inga villkor, jag kan sätta mig på kuskbocken», sade han, och en svag rodnad försökte färga hans allt för bleka kind.

»Nej, där är för kallt, och ni är redan förkyld; jag hörde er hosta i går kväll», sade Elisa. »Byt med mig. Irene mår också illa af att åka baklänges, men det gör inte jag. Jag sitter precis lika gärna där, det försäkrar jag er.»

Elisa bad bevekande och var tydligt besluten att få sin vilja fram, och Gustaf Adolf understödde henne. Sven Rise mådde verkligen alltför illa att motsätta sig dem, och upp på kuskbocken skulle han knappt orkat klättra just nu. Men förödmjukande kändes det att nödgas byta plats med Elisa. Kroppslig svaghet var för honom ett tungt kors att bära, och han kände dess tryck intensivare i detta ögonblick, än när hans bana afbrutits. Det var ej medlidande han ville läsa i Elisans blick, då den hvilade på honom.

Till eftermiddagen hade Gustaf Adolf utlyst en andaktsstund på Elghyttan. Stora salen på nedre botten röjdes ur och bänkar och stolar flyttades in.

»Jag tror knappt jag vågar höra på, pojken kan ju komma af sig», sade majoren nervöst och drack vin för att lugna sig.

Tant Cilla kände samma oro som han, men tog bromkalium för sin.

Christian var nyfiken och intresserad. Han skrattade åt de andras ängslan.

»Hvad gör det, om han kommer af sig?» sade han. »Det är ju bara för sin öfverseende familj och några bönder han skall predika, och då är det väl inte så noga.»

Men när den utsatta timmen nalkades, och salen fylldes af människor, i hvilkas anleten lästes både andakt och nyfiken förväntan, då började äfven Christians hjärta klappa fortare för broderns skull. Glad var han att icke själf hafva sammankallat alla dessa för att tala till dem. Hvarför skulle de också komma så talrikt? Det var naturligtvis bara nyfikenhet. Tänk om Gustaf Adolf inte skulle kunna reda sig! Han var ju så ung och hade aldrig talat förr. Christian steg upp för att gå och styrka sin bror på sitt vis. Han tänkte råda honom till att söka inbilla sig, att det bara var trädockor och inte människor i bänkarna.

Men när han kom till det rum, där Gustaf Adolf var, fann han brodern på knä. Hastigt stängde han dörren igen och aflägsnade sig, behållande rådet för sig själf. Gustaf Adolf hade tydligt andra styrkemedel.

Hade den unge studentens närmaste anat hur han kände sig till mods, där han låg på knä inför Gud, skulle deras oro varit ännu större än den var. Gustaf Adolf erfor, att det är ingen lek och icke endast ljuflighet att fostras till ett Guds redskap. Gud tar hårdt i en, tvingar en ned på sina knän med en förkrossande känsla af egen oförmåga och stort ansvar.

Klockan slog sex, och Gustaf Adolf reste sig från bönen.

»Ja, nu gäller det, Herre», suckade han; »öfvergif mig icke!»

Och så gick han in i den upplysta salen. Han var blek, då han stannade vid bordet och kände alla blickar riktade på sig. Med ett starkt behof af hjälp slöt han ögonen och började bedja högt hvad hans hjärta kände. Och hjälpen kom. Aldrig hade den älskade Mästaren framstått mera lefvande för hans trosblick än i detta ögonblick. En visshet om att stå här på Guds befallning och ej af eget tilltag genomströmmade honom och gaf honom en stor kraft. Blott ett hade han att förkunna, men det var det högsta som nämnas kan, det var Guds kärlek uppenbarad i Jesus Kristus. Ungdomlig hänförelse och kärlek till Gud och människor vibrerade i hans tal. Alla lyssnade. Det låg något sällsynt gripande i detta föredrag, fritt från allt effektsökeri. Klangen var äkta, det kände hvar och en.

Predikan blef icke lång, och amen kom som en öfverraskning. Efteråt ville alla hälsa på Gustaf Adolf. Många grofva händer tryckte hjärtligt hans, och månget tåradt öga lyst af tacksamhet.

Majoren var mycket rörd och stolt.

»Min älskade gosse», sade han och tog Gustaf Adolf i famn, »du är en vältalare af första rang, du kan bli biskop, om du vill. Denna predikan kommer jag att ha godt af ett helt år.»

»Du hade fasligt brådtom», sade Christian; »orden snafvade öfver hvarandra i munnen på dig. Men hade du hållit på lite till, så tror jag rent af du omvändt mig.»

»Du var så vacker i din hänförelse, den klädde dig så», inföll tant Cilla och runkade på hufvudet.

»Dig kan jag stå ut med att höra; du förstår konsten att predika kort», förklarade Torvald.

»Jag förstod hvart enda ord», sade Irene och slöt sig smeksamt intill brodern.

Han böjde sig ned och kysste henne. Det omdömet satte han mest värde på.

Elisa stod tyst. Det var henne, som om hon sett Gustaf Adolf gå upp på en strålande höjd, dit hon ej kunde följa honom, då hon såg honom helt besjålas af en kärlek, som hon icke kände. Men hon ville ej, att de skulle glida ifrån hvarandra mer än nödvändigt var, han skulle ej aldeles behöfva sakna hennes sympati nu.

»Hvad det måtte kännas underbart att stå och tala ut så där hvad som fyller ens hjärta», sade hon till honom, då de öfriga skingrats åt olika håll och blott kandidat Rise var kvar.

»Ja, det är storartadt», svarade Gustaf Adolf, och hans ögon strålade. »Men det allra underbaraste är dock att få känna sig vara ett Guds redskap. Så eget det kan låta, men jag har liksom en annan känsla för mig själf nu än förut. Det är som om mina läppar blifvit helgade genom det stora budskap de fått uttala. Det blir en dubbel synd för mig hädanefter, om jag besudlar dem med häftiga ord, lögn eller förtal.»

»Ja, det är stort att vara en Guds människa», sade Sven Rise.

Gustaf Adolf vände sig hastigt om.

»Ni är det?» frågade han hjärtligt. »Det har jag haft en känsla af från första stunden. Låt oss vara bröder!»

Sven Rise lade sin sjukligt smala och fina hand i Gustaf Adolfs manligt stora och starka. Det blef ett trofast handslag. Elisa stod bredvid och såg det med sympati.

Det finns vänskapsband, som innan de knytas på jorden äro knutna af Gud i himmelen och därför bli till välsignelse och andlig kraft. Ett sådant knöts i denna stund.

Julen kom och gick i frid på Elghyttan. Ingen schism rådde inom familjen, fast där inkommit ett nytt element. Visserligen kände sig både majoren och Christian besvärade, då Gustaf Adolf kom dem för nära in på lifvet, men de tyckte alltför mycket om honom för att bli förargade. Dock togo de hans afresa lugnare än eljest, när han denna gång återvände till Upsala.

För Elisa var det endast tomhet. Hon saknade sin älsklingsbror mer än vanligt, det var så otillfredsställande att han rest, innan hon hunnit vänja sig vid allt det nya i hans väsen.

Sven Rise stod bredvid henne på gården och såg efter den bortilande släden.

»Er bror går en ljus framtid till mötes», sade han.

»Jag har alltid drömt mig att Gustaf Adolf skall bli stor», svarade hon.

»Storhetsdrömmar äro farliga», sade Sven Rise, vemodig vid tanken på hur han känt och ännu kände inom sig håg och krafter till ett större kall än det han nu fyllde. »Men det är stort att redan i unga år få ägna sig åt Guds rikets tjänst», tillade han med tanke på Gustaf Adolf.

»Ja, i den tjänsten får man ju ej sträfvä efter äreställen», sade Elisa.

»Man får bli allas tjänare. Och jag kan ej tänka mig något större än att, som han kommer att få göra, inför folkmassorna vittna om sin tro», sade Sven Rise.

Utan att han visste det hade under samtalet i hans ton röjt sig något af den saknad han kände för egen del vid tanken på sin undangömda plats. Elisa förstod honom och insåg plötsligt vidden af hans motgång. Hennes starkaste sympatier väcktes af att se hur undergifvet han bar den, utan klagan och utan afund för den hvilkens väg lyckades. Ibland hade hon tyckt, att han var en liten och tam själ, som kunde finna sig så bra i sina små förhållanden, men nu förstod hon, att denna hans förnöjsamhet var tillkämpad och så fullkomligt vunnen, att alla trodde den ligga i hans natur. Med sin tysta kamp och sina obeaktade segrar föreföll han henne i denna stund större än Gustaf Adolf med all sin ungdomliga kraft och hänförelse. Sven Rises uppgift i lifvet kunde ej vara mindre än Gustaf Adolfs, det stod med ens klart för Elisa.

»Den ene talar hänfördt till en stor mängd, men träffar kanske icke mer än ett eller par hjärtan», sade hon, »den andre framlefver tyst sitt lif bland ett fåtal människor och vinner kanske hälften af dessa.»

Hon talade långsamt och tankfullt liksom för sig själf.

Sven Rise betraktade henne med glad förvåning. Aldrig hade han väntat att hon skulle tala så, och därför föreföllo honom orden inspirerade. Han tog dem som en tröst från Gud. Är ej den ringa sysslan i Guds rike lika så viktig som den större? Beror ej allt på troheten? Sven Rise kände vikten af att hålla sitt ljus brinnande just på den plats, där Gud ställt honom, och icke under fåfång längtan till en annan post låta elden slockna.

9.

Vintern gick, det vårades, sommaren nalkades och med den kom Gustaf Adolf tillbaka.

Sven Rise var fortfarande på Elghyttan. Torvald och Irene skulle läsa ett par timmar om dagen äfven under sommaren. Elisa hade ordnat det så, förklarande det skadligt för barnen att gå lediga hela dagarna. Det egentliga skälet förteg hon, det fick ingen ana, kandidaten minst af alla. Hon hade genomskådat hans karaktär och visste, att han ej skulle samtyckt att stanna hela sommaren, om han ej fått göra nytta. Och att han skulle lämna Elghyttans hälsosamma skogsluft, förrän han af den blifvit tillräckligt stärkt att återtaga sina afbrutna studier, ingick ej i hennes planer.

Elisa och Sven Rise gladdes sig tillsammans åt Gustaf Adolfs återkomst. Den frånvarande brodern och vännen hade ofta under de flydda vintermånaderna varit ämnet för deras samtal och blifvit ett starkt föreningsband emellan dem. Elisa talade gärna om brodern sådan han varit före den genomgripande förändring, hvilken gjort honom i viss mån främmande för henne. Sven Rise lyssnade alltid intresserad, och i gengäld kunde han sedan tala om detta Gustaf Adolfs nya lif, med hvars art han af erfarenhet var förtrogen. Elisa lyssnade som till ett ännu för henne dunkelt tal, men det lockade och drog, hon älskade att höra det. Hon skulle ju genom det lära sig förstå Gustaf Adolf bättre.

Gustaf Adolf kom. Solen strålade som vanligt den dagen både ur hans ögon och från himmelen.

Glad och munter var han, skämtsam och frisk. Men Elisaskarpsynta blick märkte dock snart, att där åter försiggått en förändring med honom. Hans glädje var ej af det upphöjda och hänförda slag som vid hans sista besök i hemmet, den kom blott från hans naturliga glada lynne. Men denna glädighet föreföll ej ogrumlad som förr i världen, det gömde sig något bakom den. Detta något tittade fram ibland som en skärande kontrast mot den unge mannens af naturen soliga väsen.

På kvällen kom majoren tvekande med sina kort, färdig att gå ned med dem igen, ifall Gustaf Adolf skulle säga något. Men denne gjorde icke det, utan erbjöd sig i stället att vara fjärde man i ett whistparti. Majoren uttryckte sin förvåning och belåtenhet.

»Jag har blifvit frisinnaad igen», sade Gustaf Adolf vårdslöst.

Det var något i tonen som kom Elisa och kandidaten att utbyta en blick. Ingenting af dem såg något orätt i majorens patenser och whistpartier. Kortet voro nämligen för honom ett jämförelsevis oskyldigt tidsfördrif. De hade därför ej gillat Gustaf Adolfs stränghet i julas och skulle nu sett ett framsteg i den frisynthet han lade i dagen, om ej allt tydt på, att något dolde sig bakom den.

»Folket här har längtat efter dig, alla vilja höra dig predika», sade tant Cilla.

»De ha kyrkor och bönehus och behöfva väl icke mig», svarade Gustaf Adolf.

Hvarje hans yttrande styrkte farhågorna. Därtill kom att han undvek Sven Rises och Elisasklickar, allt under det han skämtade och pratade med de öfriga.

När man sade god natt och gick hvar till sitt, gjorde han ingen min af att dröja kvar för att få en ostörd stund med systemen, som han alltid annars brukade första aftonen i hemmet.

Elisa stod tvekande några ögonblick, sedan han gått, så tog hon sitt parti och gick efter honom upp på hans rum.

»Hvad vill du?» frågade han kort och förläget.

Hon lindade armarna om hans hals och frågade ömt hur det var med honom.

»Jag mår bra», svarade han i samma korta ton och försökte undvika hennes blick.

Då detta icke lyckades, log han.

»Du ser spöken på ljusa dagen, det är ingen fara med mig», sade han.

Men hon lät ej föra sig bakom ljuset.

»Hvarför vill du inte predika mer?»

»Jag har ej längre något att säga.»

»Har du icke?»

»Smärtar det dig? Du såg aldrig mitt predikande med blida ögon, och nu sörjer du öfver, att jag slutat med det. Inkonsekvent som alla kvinnor! Jag trodde du stod öfver ditt köns svagheter, Elisa min. Mitt religiösa svärmeri, som oroad dig i julas, är borta. Det bör väl endast glädja dig.»

Men det gladdes henne ej, sällsamt nog.

»Hur har du förlorat det?»

»Jag har svikit Segersfurstens fana och lidit nederlag.»

Hon skulle velat gifva hälften af sitt lif för att nu kunna vinna tillbaka åt honom denna tro, som hon en gång kallat svärmeri. Hon hade left sig in i tanken på honom med denna tro; nu stod han där utan, och hon såg, att han förlorat på att mista den.

»Gustaf Adolf, har jag någon del i detta?» frågade hon gripnen af en plötslig oro vid denna tanke.

»Du?» upprepade han förvånad.

»Ja, genom det misstroende jag visade gent emot din nya själsriktning?»

I det fallet kunde hon vara alldeles lugn, försäkrade han; felet var ingen annans än hans eget.

»Tror du då ej längre på Gud?»
»Jo, så som de onda andarna tro och bäfva.»
Hon skakade på hufvudet.
»Du gör dig själf värre än du är.»
»Nej, det gör jag icke», svarade han och vände sig bort med ett trött uttryck, som skar henne i hjärtat; det var så olikt honom.
»Jag tror ändå det», vidhöll hon.
»Det tror du därför, att du bara ser det för ögonen är, men Gud ser till hjärtat.»
Hon kände att han ville bli ensam, och gick därför, efter ett god natt ömmare än vanligt. Det var henne bittert att ej kunna trösta.
Sedan hon lämnat honom, vandrade han länge af och an i strid med sig själf.
Sven Rise låg sömnlös i rummet under, hörde stegen och undrade hvad de betydde.
»Du sof ej godt i natt», sade han på morgonen till Gustaf Adolf.
»Störde jag dig? Du bor ju under, det tänkte jag inte på. Så fatalt!»
»Bry dig ej om det, jag hade inte sofvit i alla fall. Det gjorde mig bara så ondt om dig.»
»Det reder sig väl. Jag skall inte gå dig vaken mer», svarade Gustaf Adolf lätt.

10.

En afton, sedan man ätit kväll, och sommarnattens ljusa skymning långsamt sänkte sig öfver jorden, gick Sven Rise ut på en af sina så älskade ensliga vandringar bort åt ängar och skogar. Han följde gärna sin Mästares exempel att gå ut i ödemarkerna och bedja. Guds närhet är mäktigt kännbar i naturens stora tempelsal.

»Hallå! Hvar går du?»

Det var Gustaf Adolf. Sven Rise stannade.

»Ut på en promenad. Kvällen är så härlig. Går du med?»

Deras röster klingade tydligt genom aftonens stillhet.

»Ja, hvarför inte? Jag har knappt råkat dig sedan jag kom hem, så mycket annat har jag haft för mig.»

Gustaf Adolf hade nu upphunnit sin vän. Han var lik sitt förra jag i kväll, sorglös och gladlynt.

De gingo genom trädgården ut på landsvägen till en liten byväg, som slingrade sig fram i skogsbrynet. Åt ena sidan hade de doftande ängar, där gräset stod högt och saftigt, snart färdigt för lien. Ån slingrade sig fram som ett blänkande band. Ljus, skugglös skymning drömde öfver nejden. På andra sidan om vägen stod skogen vakt. Det rika, mångfaldiga lifvet sof därinne, man kunde liksom höra det andas i tystnaden. Skumt och hemlighetsfullt var det åt det hållet.

»Gå vi för fort?» frågade Gustaf Adolf och saktade farten med en blick på sin följeslagare.

»Jag har ännu litet svårt att gå fort i backar», svarade denne och försökte dölja hur andfådd han var.

»Backar!» höll Gustaf Adolf på att utbrista, men hejdade sig i tid. Det var en stigning så liten, att han ej märkt den, men för Sven Rise var den en besvärlig backe. Det bådade intet godt. Nästan förödmjukad vid känslan af den kraft och hälsa som genomströmmade honom själf, betraktade Gustaf Adolf sin bräcklige vän.

Men Sven Rise hörde ej till dem, som älska att beklagas. Han fråssade aldrig i sina egna lidanden och tyckte icke om, att de uppmärksammades. Den hjälp han begärde af andra var att bli dragen ut ur sig själf genom att få intressera sig för dem.

»Låt oss sitta ned på stenarna här en stund. Det är så vackert, och luften är ljum», sade han.

Gustaf Adolf var genast med på det. Han förstod, att hans vän ej ville tala om sin klenhet, och därför låtsade han ej vidare märka den. I sin fulla längd sträckte han ut sig på marken, lade händerna under nacken och såg upp mot himmelen, denna underbara nordiska sommarnattshimmel. Allt var tyst, endast på afstånd hördes dånnet från forsarna i skogen.

Gustaf Adolf var ingen drömmande natur, och därtill kom, att han på sista tiden blifvit rädd för sina tankar; följaktligen vände han snart sin blick från rymden till Sven Rise.

Denne satt ordentligt på en sten. Det ena benet hade han lagt öfver det andra, och händerna, som hvilade i knäet, omslöto hvarandra. Han satt i sin vanliga, något framåtböjda ställning och tog så rörande liten plats i världen. Han skulle sett ynkelig ut, om ej anletsdragen och framför allt de blå ögonen, som sågo ut öfver nejden, förtagit detta intryck.

»Rise, jag skulle vilja byta med dig», utbrast Gustaf Adolf. »Tag min styrka och hälsa, min arbetskraft och framtid och gif mig din själsfrid i stället.»

Sven Rise vände sig till honom, och Gustaf Adolf tänkte, att så kunde aposteln Johannes ha sett ut, när han lyfte hufvudet från Jesu bröst.

»Du har ingenting att ge, för hvilket du kan få själsfrid. Din kraft och hälsa stå ej i vägen för den», sade Sven Rise.

»Nej, jag vet nog det. Det behöfver du inte säga mig», svarade den andre bittert.

»Men hvad du tycks ha glömt är, att du kan få själsfrid för intet.»

»Du vet inte hvad du säger. Jag har affallit ifrån Gud.»

»Så vänd tillbaka till Gud.»

»Det är omöjligt. Mellan honom och mig står en mur af medvetet begångna synder.»

»Den muren kan borttagas och kastas i hafvets djup, om du har tro så stor som ett senapskorn.»

»Men det har jag icke. Och för resten, det där kan gälla om andra synder än min», sade Gustaf Adolf otåligt. »Du vet att det ges en synd till döds, och det är den jag begått.»

»Nå, då är du väl nöjd åt att vara skild från Gud?»

»Nöjd! Hur kan du förutsätta något sådant?»

»Om du begått synden till döds, vill du ingenting hellre än vara fjärran från Gud, och bör vara glad att hafva afkastat hans ok.»

»Du talar så underligt.»

»Skulle du då vilja ha det igen så, som innan du afföll?»

»Naturligtvis, men det är omöjligt.»

»Hvarför omöjligt?»

»Gud har förkastat mig.»

»Hur vet du det?»

»Hur jag vet det? Det känner jag väl.»

»Du tror, att din inre ofrid och den förkrossande känslan af skuld inför Gud äro bevis för att Gud förkastat dig? Och dock är det tvärt om. Det att du icke kan finna ro i synden är just Guds tag om dig.»

Gustaf Adolf teg. Kunde det vara så? Då funnes det ännu hopp för honom. Men nej! Det fanns väl en gräns äfven för Guds nåd, och i så fall hade han öfverskridit den. Detta sade han till Sven Rise, och äfven hvilka orsaker han hade att tänka så.

»Att synda och be om förlåtelse för att synda igen är att draga nåden till lösaktighet», sade han.

»Och för att undvika det har du förkastat nåden alldeles?» sade Sven.

»Hvartill tjänar det att skära af ogräset och låta roten vara kvar?»

»Till ingenting, det har du rätt i. Roten måste upp, din håg förvandlas, så att den vändes från synden till heligheten. Det kan du icke göra själf.»

»Nej, det vet jag.»

»Men Gud kan det», sade Sven Rise.

»Nå hvarför gör han det inte då?»

»Du flyr honom ju, i stället för att söka honom i tro. Tvifla ej på honom, utan kasta dig i hans armar sådan som du är med din synd. Ske dig som du tror, sade Jesus ofta. Man måste våga något på tron. Jag har hört en så målande bild af tron en gång. Ett litet barn var förföljdt och stod vid en öppen lucka i golfvet. Där nere var en djup och mörk källare, hvarifrån barnet hörde sin faders röst, som ropade: kasta dig hit ned; jag tar emot dig! Barnet såg icke fadern, bara mörkret, men lydde rösten och behöfde ej ångra det. Så kan trosgreppet om Guds löften stundom vara som ett språng i mörkret, men ännu aldrig har det språnget förfelats för någon. Faran ligger blott i att icke våga det.»

Gustaf Adolf var gripen. Han stod tvekande vid branten. Skulle verkligen de eviga armarna mottaga honom, ifall han vågade språnget?

»Det var en tid, då jag trodde», sade han, »och allt var ljust för mig. Men synden blef mig öfvermäktigt, och nu är allt mörker. Jag hatar synden och bär hellre dess straff än den själf, och ändå kan jag inte bli fri ifrån den.»

»Men du vill bli det?»

»Visst.»

»Då vill du detsamma som Gud. Hvarför flyr du din enda räddning?»

Gustaf Adolf lutade sig tillbaka och såg upp mot natthimmelen. Tankar och känslor streddo inom honom.

»Om jag lämnade mig helt åt Gud, borde jag ju bli syndfri. Det trodde jag i julas, att jag snart nog skulle bli, men nu har jag fått se på annat, minsann», sade han.

»Om du i Jesu Kristi namn ger dig själf åt Gud, så står du inför Gud ren och syndfri som Jesus Kristus själf», sade Sven Rise med trons inspiration.

»Men hur kan det förlikas med att jag fortfarande faller i synd?» invände Gustaf Adolf.

»Fåret kan falla i dyn, men svinet vältrar sig däri. Det är stor skillnad att trifvas i synden eller att känna den som sin bittraste plåga.»

»Inte hjälper det mig att sucka och lida af synden?»

»Jo, om det lidandet får drifva dig till Guds Son, som öfvervunnit den. För att få makt öfver den synd, som bor i dig, måste du kunna börja striden med vissheten om, att dess herravälde är brutet och dess dödsdom afkunnad, och den vissheten ges dig i tron på Jesu försoning. Sedan vidtager helgelsen, striden mot den vidlådande synden, och den varar lifvet ut.»

»Ja den, ja», inföll Gustaf Adolf lifligt; »det är just där man börjar kräftgången.»

»Ja, i fall man hugger in med egen arm mot synden i stället för att fly undan den till korset.»

»Men om man gjort det en gång?» sade Gustaf Adolf otålig; han tyckte samtalet gick i kretsång.

»Så skall man göra det om och om igen. Väx aldrig ifrån korset! Endast Guds kärlek i Jesus Kristus kan omskapa hjärtat. Vid den kärleken gäller det att hålla fast för att draga öfver sig strömmar af välsignelse. Mycket vill hindra oss från att nalkas Gud, men det gäller att tränga sig fram och hålla fast och vara trogen intill döden. Den goda kampen för lifvets krona är en ständig Jakobskamp med Gud, ett bönelif.»

Dessa sista ord ljödo mäktigt och länge efter sedan de uttalats, ty tystnad följde på dem, en innehållsrik och tankfull tystnad.

Till sist reste sig Gustaf Adolf med spänstighet.

»Det är sent, låt oss gå hem», sade han blott, men klangen i rösten sade mer.

»Har du vågat språnget?» frågade Sven Rise.

»Ja», svarade Gustaf Adolf, och hvarje tum af hans varelse tycktes genomträngd af den förlorade sonens beslutsamhet att stå upp och gå till Fadern, »jag har vågat språnget, det var ju min enda räddning. Och nu vill jag börja lifvets Jakobskamp med Gud.»

Folket behöfde ej längre förgäfvades vänta på att få höra den unge studenten predika. Sedan han återvunnit den en gång förlorade friden, längtade han att få tala om sin trofaste Frälsare. Och han kufvade ej denna längtan. Hvarför skulle han?

Hans tal var ej vist och väl uttänkt, det hade sina formfel, men det fängslade genom omedelbarhet, hjärtevärm och sanning. Begåfning hade han dock äfven hvad framförandet beträffar, men detta blef aldrig så märkvärdigt, att det tog uppmärksamheten från innehållet.

Gustaf Adolf hade funnit sin rätta kallelse i lifvet. Präst ville han bli och ägna sig helt och hållet åt sin Herres tjänst. Hittills hade han läst på filosofie kandidatexamen, det var ej längre kvar än att han först kunde aflägga den och sedan öfvergå till den teologiska fakulteten.

»Det är bra. Du blir ärkebiskop med tiden», sade majoren.

Han hörde gärna sonen predika och blef alltid rörd till tårar, men rädd att bli för djupt gripen, öfvergick han hastigt från den rent andliga sidan af saken till den världsliga och spådde sonen en lysande framtid.

Elisa glädde sig åt omslaget i broderns sinnesstämning, men kunde ej låta bli att undra hur länge det skulle räcka. Detta nya lif, så fullt af växlingar och strider, förbryllade henne. Men hon tänkte att det kanske måste så vara, när en stark och liflig natur skall omdanas för evigheten. Från Gustaf Adolf vände hon sina blickar till Sven Rise. Här var lugnet. Månne efter genomkämpade stormar? Hon kunde ej tänka sig Sven Rise i stormen, ej föreställa sig honom upprörd, och dock visste hon, att hans känsla var djup.

Gustaf Adolf släppte ej sina studier under sommaren. Han och Sven Rise läste tillsammans, den senare mera för ro skull.

»Så lätt du har för det, allting går ju i dig som ett intet! Och det fast du ej pluggar utan bara hör på. Du skulle snart lämna mig långt på efterkälken om du toge i på allvar», utbrast Gustaf Adolf skrattande en dag.

Rise smålog litet.

»Det är bra synd, att du skall ha behöft afbryta dina studier», fortfor hans vän.

»Jag har ej helt och hållet afbrutit dem, som du ser; jag läser ju så godt jag kan för mig själf.»

»Du ämnar då återtaga dem?»

»Ja, när jag blir stark nog.»

Det lät så förhoppningsfullt.

»Men att du inte bara läser på ditt?»

»Jag orkar inte forcera.»

»Det behöfver du väl inte heller; läs så mycket du orkar. Släng din informatorsplats här och följ mig till Upsala i höst. Vi ska' bo tillsammans och ha trefligt. Jag skall nog vakta dig mot öfveransträngning, var lugn för det!»

Sven Rise skakade på hufvudet, men Gustaf Adolf, som var förtjust i sitt förslag, fortfor att tala för det, målande deras gemensamma studentlif i de ljusaste färger. Sven Rise lyssnade som till en skön musik. Hur gärna hade han ej velat!

»Du är klippt och skuren till läkare med ditt lugna förtroendeingifvande sätt. Och så väl det behöfs troende läkare vid sjuk- och dödsbäddar! Hvarför tvekar du? Är det pengar, som tryta dig?»

»Jag måste dröja med studierna, tills jag har kraft att ta i riktigt. En vinter till här skall nog göra mig frisk. Nästa höst kanske jag kommer med dig.»

Sven Rise tyckte att denna möjlighet gjorde lifvet så vidt och ljust.

»Inte skall du vänta så länge», sade Gustaf Adolf med ungdomlig ifver. »Du skall inte nöja dig med att bara gå här och andas, utan fråga en doktor för din hackhosta, och be att få något stärkande. Du skall lägga all din energi i att bli frisk nu under den tid, som är kvar af sommaren, och så komma med mig i höst. Har du inte pengar nog, så har jag. Pappa ger mig så mycket jag ber om. Du hör oss till nu, ser du; du är mer än en bror för mig.»

Dessa hjärtliga ord gjorde Sven Rise godt, fast det ej föll honom in att taga emot det ädelmodiga anbudet. Majoren gaf lätt, så länge det fanns något att ge, och sönerna togo lika lätt, men den som kändes vid svårigheterna var Elisa. Hon beklagade sig för ingen, men Sven Rise såg tydligt, när det gällde henne, och han hade lagt märke till, hur pass svårt det ibland var för henne att få det att gå ihop. För ingen del ville han öka hennes dolda bekymmer. Gustaf Adolf måste således nöja sig med att ej få sin vilja fram. Han fick ej heller sin vän till doktorn.

»Det är ingen fara med mig; allt hvad jag behöfver är hvila och landtluft», sade Rise lugnt.

Han trodde själf på hvad han sade och hade därför ej svårt att öfvertyga sin sangviniske vän.

»Nästa höst följer du med mig, Rise», sade Gustaf Adolf muntert, när han reste.

»Hvem vet, kanske redan på nyåret», svarade Sven Rise förhoppningsfullt.

»Elisa», hviskade Irene, »ska' kandidaten lämna oss så snart? Usch!»

»Vi få inte vara själfviska, utan önska det för hans skull», hviskade Elisa tillbaka.

»Själfvisk vill jag visst inte vara, men ändå önskar jag inte, att han blir fullt så frisk,

att han lämnar oss redan i jul.»

Elisa svarade ingenting och var knappt medveten om, att Irenes ord mötte sympati där djupast inne i hennes hjärta.

Hoppet hade vaknat hos Sven Rise. Kanske skulle han på allvar kunna återtaga sina studier redan efter jul. Hur flitigt skulle han ej läsa, snart bli färdig och få en plats! Ett rikt kall skulle bli hans och kanske ett eget hem med — — —! Nej, nu blef drömmen alltför djärf. Att få återtaga studierna och fortsätta vägen till ett verksamt lif, var det ej nog? Det var mer åtminstone än han vågat hoppas för ett halft år sedan. Människohjärtat kan då aldrig låta sig nöja. Får man något, vill man genast ha mer. Nej, det fick vara nog med studierna än så länge. Han kastade sig öfver dem med läskarlens kärlek och ifver. Så gärna som att ligga sömlös och vända sig i bädden halfva natten till ingen nytta, kunde han väl sitta uppe och läsa, tyckte han. Det gick allra bäst om kvällarna; han var aldrig så vaken som då. Bra kunde det ju också vara att pröfva sina krafter och att träna dem.

Undervisningen började intressera honom mindre nu, sedan hans eget arbete trädt i förgrunden. Men samvetsgrannare än förr var han dock i sin tillfälliga uppgift, just emedan han kände intresset slappas.

Allt emellanåt talade han med Elisa om sina planer. Det var så uppmuntrande. Hon ingick på allt med sådant intresse, glädde sig med honom åt hans förhoppningar och trodde på hans framtid.

Det var olikt honom att med andra afhandla sina egna angelägenheter. Strängt taget gjorde han det icke heller; hvad han talade om var egentligen sin kära vetenskap och betingelserna för att rätt kunna fylla en läkares stora uppgift bland de lidande. Kom samtalet någon gång att röra sig kring hans person, var det alltid Elisa som bragt det därhän.

Längre fram på hösten tyckte hon, att han började se så klen ut, och bad honom ej öfverstränga sig, men han bara skrattade åt hennes farhågor. Liflig och glad hade han blifvit sedan hoppet vaknat.

»Var det du, Rise, som hostade så rysligt i natt?» frågade majoren en morgon.

»Så ledsamt att jag störde farbror! Jag trodde inte det skulle höras, det är ju ett par rum emellan oss.»

»Det gjorde ingenting för mig alls, jag stoppade bomull i öronen, men du själf skall akta dig.»

»Det är bara en tillfällig förkylning. I natt lofvar jag att vara tystare.»

»Du skall dricka bröstsaft och hålla dig inne», ordinerade majoren.

Kandidaten drack bröstsaft och höll sig inne, men den tillfälliga förkylningen blef efterhängsen och tärde på hans krafter. Litet hvar började öfvertala honom att fara in till staden och fråga en skicklig bröstläkare, som bodde där. Ingen trodde någon egentlig fara vara för handen och Sven Rise minst af alla, men det är ju aldrig bra att vansköta en åkomma. Därför for han på allmän begäran in till doktorn en morgon.

Följande dag kom han tillbaka vid middagstiden. Alla frågade intresserade hvad doktorn sagt. Sven Rise visade medikamenter han fått och upprepade några förhållningsregler, som blifvit honom föreskrifna.

»Då var det ingenting farligt?» frågade Elisa lättad, fast hon egentligen ej hyst några allvarsammare farhågor.

Sven Rise vände sig i detsamma till majoren, hvarför Elisask fråga kom att lämnas obesvarad, men hon fäste sig ej därvid; svaret var ju så godt som gifvet ändå, menade hon. Kandidaten var så lugn och lik sig; om han var litet blekare än vanligt, berodde det väl på en tillfällig trötthet efter resan.

Efter middagen gick majoren alltid ned i sitt rum för att röka och sofva. Sven Rise följde honom denna dag och bad om ett samtal. Majoren blef nervös åt en så högtidlig inledning.

»Det är väl ingenting ledsamt?» frågade han med en min, som sade, att i så fall ville han helst slippa höra mer.

»Å nej, inte just», svarade Rise med ett svagt leende.

Han hade tydligen svårt att komma fram med sitt ärende.

»Det är inte så ledsamt», sade han dröjande, »inte mycket åtminstone. Det är bara det att — — — att jag — måste lämna Elghyttan.»

»Hvad är det nu för dumheter?» sade majoren uppbrusande. Han tyckte aldrig om att bli störd i sina vanor. »Nu har jag inte tid att höra klagomål. Äro ungarne olydiga, så piska på dem, men låt mig vara i fred.»

»Jag har icke något klagomål mot dem», svarade kandidaten och beslöt att gå rakt på sak, eftersom tiden var knapp. »Jag kan ej längre fylla min plats här, ty jag har fullt utbildad lungsot.»

»Hvad säger du? Lungsot? Nej, det är omöjligt!»

»Doktorn sade så. Han undersökte mig noga. Det råder intet tvifvel därom», svarade Rise.

»Och det säger du mig så här tvärt! Människa, begriper du då inte att fara varligt fram med dåliga nyheter?»

Majoren var alltid mycket rädd för att bli upprörd, och därför tänkte han först blott på att hejda sin egen sinnesrörelse. Men när han såg den unge mannen stå där så lugn, trots sin svåra sjukdom, då vaknade majorens ömsinhet och gjorde sig gällande.

Han ville trösta både den sjuke och sig själf, därför fick icke doktors utsago gälla för någonting. Han vandrade af och an på golfvat, dragande fram det ena fallet efter

det andra, där läkare misstagit sig. Naturligtvis hade denne doktor också misstagit sig. Lungsot! Gå på Elghyttan, och få lungsot, har man nånsin hört något så galet? Elghyttans luft, som var riksbekant för sin hälsosamhet!

Hur den gode majoren pratade, lyckades han åtminstone öfvertyga sig själf, att hans uppfattning var den rätta. Han ville icke bli motsagd och gaf därför ej kandidaten tid att tala. Att denne skulle få lämna Elghyttan kunde helt enkelt intet komma på frågan. Om det än vore, som doktorn inbillade sig, så vore det bara ett skäl till hvarför Sven Rise skulle stanna. Köra en sjuk människa på dörren, aldrig i lifvet!

»Du har ju ingenstans att taga vägen för resten, intet hem, ingen familj. Hvart skulle du ge dig i väg härifrån?» slutade han mera hjärtligt än finkänsligt.

»Till ett sjukhus.»

»Sjukhus! Liksom om det vore bättre än Elghyttan! Nej, här skall du bli frisk, min gosse, det skall du få se.»

»Doktorn trodde ej jag skulle kunna lefva vintern öfver», inflickade Rise.

Tanken på att någon skulle dö i huset förfärade majoren. Han hade aldrig sett någon dö och ansåg det som en särskild Försynens skickelse, att hans hustru sjuknat under hans bortovaro och dött, innan han hunnit hem. Aldrig skulle han kunnat öfverlefva att se henne gå bort; nu hade han blifvit sparad åt barnen, så att de sluppit bli fader- och moderlösa på en gång.

Sven Rises upplysning ökade, som sagdt, majorens förskräckelse och på samma gång hans ifver att bortförklara allt sorgligt. Likt ett barn höll han för ögonen, i den tron att faran därigenom afväpnades.

Sven Rise insåg att han vändt sig till orätt person. Men till hvem skulle han vända sig? Bort måste han ju och rymma kunde han ej. Att uppröra hela huset med den plötsliga underrättelsen om sin sjukdom hade han hoppats kunna undvika. Om majoren blott velat taga reson och låtit tala vid sig, kunde skilsmässan hafva försiggått så småningom och i lugn.

Nedslagen lämnade Sven Rise omsider majorens rum. Dennes hjärtliga omfamning och försäkran, att han betraktade den unge mannen som en kär son, hvilken på inga villkor skulle få lämna Elghyttan trots lungsot och allt, gjorde Sven Rise både ondt och godt. Hans hjärta rördes däraf, men svårigheterna ökades.

Som både Christian och Gustaf Adolf för tillfället voro långt borta, var Elisa den enda han nu hade att vända sig till, sedan majoren visat sig omöjlig. Elisa var klok och skulle nog förstå honom, men han drog sig för att gå till henne med denna angelägenhet, af fruktan, att själfbehärsksningen skulle svika honom. Åtminstone var det ej nödvändigt, att det skedde på ögonblicket.

Han gick in i sitt rum och satte sig i en bekväm hvilstol, som för en tid sedan blifvit ditställd, han visste icke af hvem.

Var detta samma rum, där han nyligen drömt så förhoppningsfullt om framtiden? Denna framtid skulle aldrig komma, det visste han nu. Döden väntade honom i stället. Nog ryggade han tillbaka för det fysiska lidande den kunde innebära, men en förskräckelsens konung var den honom dock ej.

»Min Gud, du har kallat mig, jag kommer», hviskade han, slöt ögonen och lutade hufvudet tillbaka.

Han var så trött, men en känsla af ro spred sig öfver honom, han hvilade på Fadarsarmar. I denna stund tog han farväl af världen och vände sin blick mot evigheten. Banden löstes, som bundo vid detta lifvet. De voro icke och hade aldrig varit så starka som de, hvilka drogo hans själ till det osynliga.

Blott några månader ännu, veckor kanske, och han skulle stå inför sin Gud, skåda sin himmelske Konung. En känsla af salig bäfvan genomilade honom. Han öppnade ögonen hastigt, som om han sökt någon.

»Jesus Kristus, låt mig då varda funnen i dig!»

Hoppfullt och starkt steg det ropet ur hans hjärta, och en försmak af segern fyllde sjuklingens själ med kraft till den sista kampen.

Höstkällens skymning smög sig in i rummet, tätnade först borta i vråarna, hvarifrån den hemlighetsfullt svepte sin slöja kring alla föremål.

Det knackade på dörren, som strax därpå öppnades af Torvald.

»Här är ett bref. Är kandidaten inte här?»

»Jo.»

»Hvarför är här så skvattmörkt? Sof kandidaten?»

»Nej. Kom brefvet nu?»

»Ja. Det är visst från Gustaf Adolf», sade Torvald och räckte fram det mot den vrå, hvarifrån hans lärares röst kom.

»Tack, Torvald.»

»Elisa bad mig säga, att kaffet strax är färdigt», fortfor gossen och tillade bedjande: »Och så, får jag inte låna 'Fältskärens berättelser'? Jag kan mina läxor nu?»

»De stå på tredje hyllan nedifrån längst till vänster», svarade kandidaten.

»O tack!» jublade gossen och lydde anvisningen.

»Torvald!»

»Ja.»

»Har du tänkt på att du skall dö en gång?»

»Nej, inte precis, men jag vet ju, att jag skall det.»

»Vore du rädd, om du skulle dö nu?»

»Nej vars.»

»Skulle du finna det svårt att lämna jorden?»
»Inte jorden just, men mycket här som är lifvadt.»
»Har du intet däruppe, som du längtar efter och som kan ersätta dig allt du måste lämna här?»
»Inte som jag vet just.»
»Skaffa dig det, Torvald, skaffa dig eviga skatter. De göra dig rik i lifvet, men allra rikast i döden.»

Torvald svarade ej, och då kandidaten i detsamma tände lampan för att läsa brevet, försvann gossen med Fältskärns berättelser, hvilka för ögonblicket lockade honom mer än de eviga skatterna.

Gustaf Adolfs bref var som en frisk fläkt från den värld Sven Rise höll på att göra upp räkningen med, men det hade ock mycket af det, som ej förgår i döden. Här var en vänskap för evigheten så väl som för tiden. Sven Rise försjönk efter läsningen åter i tankar, men så kom han ihåg Elisabuds budskap, släckte lampan och gick upp i hvardagsrummet.

Det var en inbjudande syn, som mötte honom där. En värmande eftermiddagsbrasa sprakade sällskapligt, lampan på bordet spridde ett behagligt sken, dämpadt af en rosafärgad skärm, och familjen hade slagit sig ned kring den mest aptitliga kaffebricka.

Det föreföll Sven Rise som en dröm, att han så snart skulle lämna denna angenäma lilla värld, där intet tydde på uppbrott. Ännu överkligare föreföll detta honom, när han slog sig ned på den plats man genast beredde honom i kretsen.

Majoren smuttade på sin kaffekopp, lade »diplomaten», var vid det bästa lynne och häntydde ej med ett ord på det samtal, som ägt rum mellan honom och kandidaten ett par timmar förut. En uppmuntrande nick, då den senare kom in, och ett belåtet: »Du ser så kry ut i kväll, medicinen du fick har tydligen en charmant verkan», visade hur han tog allt hvad han hört som ett betydelselöst skrämskott.

Sven Rise var böjd att tro detsamma, men då han med möda steg upp följande morgon efter en dvalik febersömn, sade han sig själf, att han måste tro på läkaren och handla därefter. Han stod ej till svars med att längre låta sakerna vara som de voro.

Lektionerna skötte han som vanligt den dagen, men de tröttade honom. Medvetandet om, hur sjuk han var, tycktes med ens hafva förvärrat sjukdomen. Alla krafter hade följt med hoppet om hälsans återvinnande, blott viljekraften återstod och fick nu ensam hålla honom uppe.

En stund efter middagen i skymningen gick han att söka ett enskildt samtal med Elisa. Han mötte henne i trappan och frågade om hon kunde ge honom några minuter.

»Några timmar om ni vill», svarade hon glädtigt; »jag har ingenting särskildt att göra före kaffet.»

De gingo in i hvardagsrummet. Hon satte sig vid fönstret. Hennes vackra, friska drag och kraftigt behagfulla gestalt framträdde i liffull kontrast mot den flyende dagern, som spred sitt bleka skimmer öfver henne. Hennes ögon lyste som stjärnor i skumrasket.

»Hvad stod det i Gustaf Adolfs bref?» frågade hon.

Han berättade åtskilligt ur brevet. Det föll sig svårt för honom att börja tala om sig själf, men det måste ju ske och helst så snart som möjligt.

»Det var egentligen ej om Gustaf Adolf jag ville tala nu, utan om mig», sade han slutligen.

»Jaså», sade hon.

Detta lilla ord kan uttrycka de mest motsatta ting, beroende på tonen hvarmed det uttalas. Det kunde ej vara tvifvel om, att icke Elisa kände det största intresse för hvad hon skulle få höra.

»Jag fruktar att jag måste lämna min post här förr än ämnadt var», sade han.

»Gaf doktorn er verkligen så godt hopp? Ni har berättat mig så lite om ert besök hos honom. Trodde han, att ni kan börja före jul redan?»

»Nej», svarade Sven Rise med ett vemodigt leende.

Så gladt deltagande hon var! Hon skulle allt komma att känna sig litet besviken, tänkte han och omtalade hvad doktorn sagt.

Var det den tilltagande skymningen, som gjorde henne så blek och släckte glädjestrålen i hennes blick?

Han berättade vidare om sitt besök hos läkaren. Hennes tystnad tycktes uppfordra honom till det. Hans röst var så lugn, som om han talat om en sak af ringa vikt.

»Men hur kunde doktorn säga er allt så förfärande rent ut?» frågade hon med möda, då hon ändtligen kunde tala.

»Jag bad honom därom och påstod mig kunna höra sanningen.»

»Sanningen!» upprepade hon. »Hur kan ni veta att det är sant? Doktorn kan misstaga sig.»

»Det tror jag icke. Han undersökte så noga. Och jag gör i alla fall inte rätt om jag handlar efter ett sådant antagande.»

»Hvad ämnar ni göra då?»

Frågan kom så ångestfull fram. Han kände sig manad att trösta och vara stark för hennes skull och bemödade sig därför om en oberörd, nästan glad ton, då han svarade:

»Jag tänker fara till ett sjukhus.»

»Åh, gör icke det! Tror ni inte, att vi kunna vårda er här?»
Hennes röst ville kväfvast, men blicken tiggde honom om att stanna.
Han blef underlig till mods. Hvad betydde allt detta? Var det endast deltagande?
»Icke är det för att få bättre vård, som jag reser härifrån, tro icke det», sade han
mer känsligt. »Jag tviflar hvarken på viljan eller förmågan hos er alla, men jag kan ej
mottaga ett sådant offer.»

»Offer! Hur kan ni komma med det ordet i detta sammanhang?»

»Fröken Elisa, låt oss vara kloka nu! Hvarken ni eller er far, som jag redan talat
med, vill lyssna till annat än hjärtats impulser, och hur önskar jag ej, att jag finge
låta er råda! Men det duger icke. Låt oss vara praktiska! Att ni skall tänka på er själf
begär jag ej, ty det är er visst omöjligt, men tänk på edra unga syskon. Min sjukdom
är smittsam, och de kunna taga skada af ytterligare samvaro med mig. Det rum jag
bebor blir nedsmittadt, är det kanske redan. Förstår ni inte, att jag måste bort?»

Det började blifva honom tröttsamt att föra denna energiska kamp mot sin enda
återstående jordiska önskan.

»Nej, det förstår jag inte alls», svarade hon något lugnare.

Hon hade fattat ett beslut, och ifvern att se det genomfördt undanträngde för
ögonblicket den smärta, som nyss hotat att kväfva henne.

»Ni måste stanna», förklarade hon, »det hjälper inte, att ni säger emot, ty jag har
alla på min sida från pappa till lilla springflickan i köket. Ni har blifvit en af oss.» Här
veknade rösten, hon behärskade med möda dess darrning. »Så gärna kunde jag låta
en af mina egna bröder resa till sjukhus som er. Hvad tror ni Gustaf Adolf skulle
säga, om ni öfvergaf hans hem nu?»

Elisa kunde ej få fram mera, rösten svek henne. Hon såg på hans bräckliga gestalt,
där sjukdomen satt sin prägel, och hennes ögon fuktades. Det ädelt formade
hufvudet, de själfulla, sjukliga dragen med deras harmoniska uttryck såg hon dunkelt
genom glindrande tårar.

Elisa grät mycket sällan och aldrig inför andra, om hon kunde undvika det. Hennes
första impuls var därför att skynda bort från honom, så snart hon kände
själfbehärsknings svika, men hon lydde ej denna ingivelse, utan stannade och lät
honom se, att hon grät. För första och sista gången i sitt lif försökte hon inverka
genom svaghet för att få sin vilja fram.

»Elisa!» utbrast han och sprang upp, då han såg henne dölja ansiktet i händerna
och snyfta.

»Res icke!» bad hon.

Han tvekade och teg, hälft förtviflad men lycksalig på samma gång.

Hon drog en djup, darrande suck och såg upp till honom, där han stod belyst af den
döende dagern och betraktade henne med en blick, hvori jord och himmel möttes, om
till strid eller harmoni var ej lätt att säga.

»Sven Rise, lämna icke oss förrän Gud vill det!» hviskade hon.

»Gud kanske just vill, att jag skall lämna er nu.»

Hon skakade på hufvudet.

»Nej, vi behöfva er ännu alltför väl; öfvergif oss ej!»

Han gjorde våld på sin sinnesrörelse.

»Långt ifrån att behöfvas, skulle jag bli en börda», sade han och satte sig igen med
ett försök att vara lugn. »För min egen del vill jag ingenting hellre än att få dö här,
där jag känner mig så hemma, men jag vill förskona er alla från att bevittna min sista
kamp. Den kan bli svår.»

De sista orden tycktes undslippa honom mot hans vilja, och han ångrade dem
ögonblickligen, fruktande att de upprört henne.

»Och då skulle inte vi få omge er och hjälpa er!» utbrast hon med en så verklig och
djup sorg, att han blef gripnen i sitt innersta.

Han insåg att han skulle begå en grymhet mot henne genom att resa. Det var
alltför underbart. Han stödde armbågen mot bordet och skylde ögonen med handen.
Öfvervåldigad af Guds godhet utgöt han i tyst bön sin tacksamhet för denna ömhet,
som så oväntadt kommit honom till mötes i lifvets afton för att hugnande ledsaga
honom genom de sista striderna.

Efter några minuter såg han upp, och sträckande ut handen mot Elisa sade han:

»Gud skall löna dig för detta, jag kan det aldrig!»

Rörd lade hon sin hand i hans.

Båda kände de, att de slöto ett högtidligt förbund, men det var ej för lifvet utan för
döden. Öfver den innerliga känsla, som drog dem till hvarandra, föll föga af jordens
stoft, men så mycket mera af evighetens rena glans.

12.

Sven Rise stannade. Det blef ej mera tal om någon afresa. Hans sjukdom nämndes heller icke. Majoren hade föresatt sig att ej tro på den, och alla andra försökte också med olika framgång att blunda för den, allt under det den gick sin obevekliga gång.

Sven Rise ville hålla i med undervisningen till jul, ty förr kunde Torvald ej komma in i någon skola. Gossen förstod, att lärarens krafter ej fingo anlitas för mycket, därför gjorde han sitt allra bästa och Irene likaså. De togo så mycket som möjligt af arbetet på sig. Elisa hade ålagt dem detta, samtidigt med att hon underrättat dem om deras lärares sjukdom.

Det rörde henne att se, hur Sven Rise genom det undseende, som hans tillstånd, icke han, fordrade, blef ett redskap att utveckla det ömsinta och goda i barnens karaktärer.

Lektionerna voro ej så regelbundna numera, ty läraren var ibland för klen att lämna sitt rum, och aldrig tillät han sina elever att vistas där. Än det ena än det andra skälet hittade han på för att förekomma detta, men Elisa visste nog, att han endast ville skydda dem för smitta. Hon ansåg dock faran icke stor i det fallet, då alla försiktighetsmått vidtogos.

En gång, då han på två dagar ej orkat lämna sitt rum, knackade det på dörren och Elisa trädde in.

Han blef häpen, reste sig från soffan, där han låg, och bad om ursäkt för att han var klädd i nattrock. Men hon smålog och gaf honom en vink att lägga sig igen.

»Kom i håg, att jag är Elghyttans husmor, och för husmodern får ingen dörr vara stängd, allra minst den bakom hvilken någon ligger sjuk», sade hon med en så naturligt moderlig värdighet, att all hans blyghet försvann för en känsla af obeskrifligt välbefinnande.

Hon ville vänja honom vid att låta sig vårdas af henne, och det lyckades.

För henne blef den dagliga omsorg, hon fick ägna honom, en ovärderlig hjälp till att skjuta undan tanken på den förestående skilsmässan. Genom att noga följa sjukdomens små växlingar fram och tillbaka lyckades hon se bort från förloppet i dess helhet och glömde ibland den oundvikliga utgången.

Fram emot jul kom Christian hem efter att hafva varit borta och roat sig hela hösten med besök hos bekanta. Han drog sig för att träffa Sven Rise, om hvars sjukdom han blifvit underrättad i bref. Det var därför med lättnad han vid sin ankomst på kvällen hörde, att den sjuke redan gått till sängs. Christian var alltid tacksam för uppskof, när det var fråga om något obehagligt, äfven om detta var oundvikligt.

»Hur är han till mods, du?» frågade han Elisa.

»Så lugn, som om det ingenting vore», svarade hon.

»Han har väl inte riktigt satt sig in i hur det är?» förmodade Christian.

»Jo, det är just det han gjort.»

»Hm. Men innan han hunnit göra det, var han inte förtviflad då?»

»Det vet jag ej, ty jag såg honom ej dessförinnan. Han hade redan fullkomligt satt sig in i förhållandena, då han kom hem från doktorn.»

»Han är en ovanligt resignerad natur», sade Christian.

»Sven Rise ser mot döden med mer än resignation.»

»Du vill väl inte påstå, att han är glad åt den? Det vore onaturligt.»

»Men tydligen icke omöjligt», ifyllde hon. »Jag har ett par gånger, då han suttit försjunken i tankar och trott sig obemärkt, sett i hans ögon ett skimmer af öfverjordisk lycka. För honom är den osynliga världen verkligare än denna; döden blir för honom bara en hemfärd.»

»Den kan allt bli svår den», sade Christian.

Det klack till i Elisa vid dessa ord; de berörde en öm nerv.

»Men den bär hem i alla fall», sade hon mest för att trösta sin egen smärta.

Han såg på henne.

»Jag tror du tagit intryck af Rise», sade han; »du tänker och talar likt honom.»

Hon ljusnade märkbart.

»Jag skulle intet hellre vilja än likna honom i allt», sade hon.

»I lungsoten med?»

»Ja i den med, om det ej kunde gå med mindre.»

Christian teg och drog sina slutsatser. De voro nog riktiga, men trängde ej ända ned till den fulla verkligheten.

Sven Rise bad ofta Gud, att han skulle löna dem, som så älskvärdt upplåtit sitt hem för en främling, och särskildt gällde dessa förböner Elisa. Han anade ej hur han själf fick vara redskapet för deras uppfyllande. Sjuk, med blott några månaders lif ännu och oförmögen till allt arbete, lät han sig vårdas af henne, den friska, starka och unga, som hade lifvet framför sig och dugde till allt. Föga anade han, att han därunder var den gifvande och hon den mottagande. Icke drömde han om att inverka på henne med sin trosstyrka och sina ord; i stället tänkte han med trygghet på, att om han komme i mörker och vacklade, fanns hon där att trösta och stödja honom. Men ännu var det ljust inom honom. Gemenskapen med Kristus var innerligare än någonsin och förtog döden dess udd. Detta förhållande røjde sig i allt hans väsen så

osökt som ljuset lyser, då det är tändt. Allt detta såg Elisa, och det blef för henne Betlehemsstjärnan, som lyser till Kristus.

Gustaf Adolfs sinnesändring och den entusiasm hvarmed han omfattat Kristus hade väckt hennes intresse, men kanske ännu mer hennes misstro. Denna senare hade ytterligare stärkts genom hans affall och återupprättelse och gjort henne böjd att anse alltsammans som öfvergående känslösvall. Gustaf Adolf var så obepröfvad än. Men hos Sven Rise trädde samma Kristustro henne till mötes bepröfvad, stark och hållbar. Hon iakttog den, där den luttrades i lidandets ugn, och hon såg dess rena guld. Hennes begär att för egen del vinna denna segrande tro blef starkare för hvarje dag genom umgänget med Sven Rise. Och en sådan längtan i ett mänskohjärta är det eviga lifvets morgongryning.

13.

Till julen kom Gustaf Adolf hem tidigare än han brukade, ty han drogs till sin sjuke väns sida.

Sangvinisk var han, men ej som majoren, hvilken bortförklarade sanningen, vägrande att tro på den, utan så att han såg den ljus.

»Du är afundsvärd, Rise, som redan fått vår Konungs kallelse hem. Hur gärna jag vore i ditt ställe!»

Så ljöd hans hälsning. Men Sven Rise, som för tillfället hade en mindre ljus stund, sade något om den oro han ibland kände för, att plågorna skulle bli större än hvad han kunde bära med tålmod. Han var också rädd att gripas af dödsfruktan och därmed misspryda sin Frälsares lära.

»Tänk på hur trofast Gud burit dig ända hitintills. Tror du att han släpper dig nu, när du är så nära målet och allra bäst behöfver honom? Det vore just likt vår nåderike Gud, tycker du inte det?»

Sven Rise log. Åh hvad dessa friska, tillitsfulla ord lugnade honom! Hans sjukliga oro vek för dem, som nattens dunkel viker för solens klarhet. Han tryckte Gustaf Adolfs hand med ett af hjärtat gående tack, som nådde längre än till den jordiske vännen; det steg ända upp till all hugsvalelses Gud.

»Det känns så ljust att tänka på dig, Gustaf Adolf», sade han efter en stund. »Du har alla förutsättningar att bli till stor välsignelse i Guds rike.»

»Tror du det?» frågade Gustaf Adolf med barnlig glädje. »Ja, det är min högsta önskan och min dagliga bön», tillade han med manligt allvar.

»Men håll dig hårdt vid ödmjukheten och var framför allt öppen, öppen inför din Gud, ty blott så kan du tåla vid att bli ett mycket användt redskap. Blif aldrig annat än ett omyndigt barn inför Gud, så kan du vardas en pelare i Guds församling», sade Sven Rise.

»Det gäller att inte glömma, det man blott är ett redskap», anmärkte Gustaf Adolf.

»Just det, ja», sade Sven Rise, och hans blick blef tankfull, den tycktes se tillbaka öfver det förflutna lifvet.

»Hvad tänker du på?» frågade Gustaf Adolf, som längtade att få veta orsaken till det ödmjuka och på samma gång förklarade uttrycket i sin väns ansikte.

»Jag tänker på Herrens vägar. Nu förstår jag hvarför jag ej får tjäna honom här. Min själ är honom oändligt mycket dyrbarare än min tjänst. Därför, när han såg, att den senare höll på att bli mig en snara, tog han den ifrån mig för att jag skulle återgå till min första kärlek, som är Herren själf. Det har tagit tid, innan jag kommit att inse detta, men nu förstår jag honom, min älskade Herre!»

Gustaf Adolf var gripen.

»Tack för dina ord! De ha lärt mig den grundsanningen, att blott i mån som den första kärleken är varm kan man vara till välsignelse», sade han.

För Sven Rises afbrutna verksamhet fann Gustaf Adolf ännu en annan tydning än denne själf uttalat. Han var med Elisa och Irene ute på en promenad före middagen och upprepade för systrarna den sjukes ord.

»Underligt är dock», sade Elisa, »att Gud tar bort honom. Världen behöfver så väl sådana som han. Hvarför måste hans rika begåfning brytas ned af döden, innan den hunnit användas i den verksamhet den tyckes ämnad för?»

Gustaf Adolf stannade tvärt och såg ut öfver en snöhöljd åker, tydligen hämtande en ingifvelse från den.

»Minns du icke detta fält sådant det var i höstas, Elisa?» frågade han. »Det var besådt, och den spåda brådden spirade upp, grön och saftig. Så kom frostén, och brådden vissnade ned. Hvarför såddes fröet till ingen nytta eller hvarför fick frostén bita af dess växt? I vår, Elisa, kommer svaret. Då spirar här på nytt, och i sommar gungar på detta fält en skörd, som skall nå en mognad fullare än höstbrådden nått, om frostén dröjt. Tror du ej det kan vara så med Sven Rises andliga gåfvor och krafter? De brytas ned af döden, men blott för att blomstra upp på nytt och komma till bättre användning i evighetens vår.»

»Ja, så måste det vara. Det är tröst i den tanken», sade Elisa och såg på den till utseendet döda och ofruktbara åkern. Nere i dess djup låg lifvet gömdt och grodde.

»Det har ofta förefallit mig, när jag gått i naturen, som om den varit full af gåtor», sade hon. »Dess hemlighetsfullhet drar och lockar, och jag har ofta önskat mig förstånd att tyda gåtorna. Nu är det som om jag börjar skymta förklaringen. Tror du inte, att naturens lif i bilder uppenbarar det eviga andelivets hemligheter, och att det är orsaken till dess tjusning? Som nu detta med höstsåden till exempel och mycket, mycket annat?»

»Jo visst. Jesus förstod naturens bildspråk som ingen annan, och hur ofta tolkade han det inte i sina liknelser!» sade Gustaf Adolf.

Irene, som hängde vid Elisars arm, såg sig omkring, liksom ville hon upptäcka något af det syskonen talade om. Det var vintrigt kallt och tyst. Solen lutade mot sin nedgång, dess flammor glödde bortom tallskogens raka stammar. Himmelen mörknade, och man kunde vänta att få se stjärnorna börja glimta snart.

»Hvad säger himmelen nu?» frågade Irene. Allvaret omkring henne hade väckt tankar i den femtonåriga lilla flickans förr ganska tanklösa sinne, men hon behöfde

ännu hjälp för att få fram dem till klarhet. Elisa såg uppåt.

»Ja, hvad säger himmelen oss, när det mörknar och stjärnorna tändas?» sade hon eftertänksamt. »De syntes icke under dagen, då allt var ljust och gladt, men i mörkningen stråla de fram.»

»Alldeles som Guds löften», ifyllde Gustaf Adolf; »de ha intet värde för oss förr än vi behöfva dem, liksom vi icke se stjärnornas ljus förr än det mörknar omkring oss.»

Elisa såg tyst upp mot himmelen. Först nu, sedan sorgens skugga fallit öfver hennes väg, hade hon börjat se efter Guds löften. Tanken på död och tillintetgörelse sammansnorde hennes hjärta. Men stjärnorna på löftets himmel begynte uppgå för hennes syn. Klarast af dem alla lyste denna: »Jag är uppståndelsen och lifvet; hvilken som tror på mig, han skall lefva om han än dör.» Hon tyckte att detta löfte kastade en hoppets ovanliga strålgång öfver Sven Rises bleknande drag. Också in i hennes eget hjärta föllo några strålar, svaga ännu, men dock af evigt ljus. De hviskade om den rykande vecken, som ej skall släckas.

»Låt oss gå in i tallskogen mot aftonrodnaden», bad Irene.

»Den fångar du ändå icke», sade Gustaf Adolf med något af sin vanliga skämtsamhet, som annars var dämpad nu.

»Hvad är aftonrodnaden lik?» frågade hon, medan de enligt hennes önskan gingo fram mot dess glödröda prakt.

Glänsande strålar silade dem till mötes mellan träden.

»Hvad den är lik?» upprepade Gustaf Adolf beredd att nojsa litet med henne. »Illusioner, som glänsa och locka, men dem man aldrig når, om man än springer till världens ände.»

»Ah nej, solnedgången får inte likna något dåligt», sade Irene bedjande.

»Den är lik en rättfärdig mans död», sade Elisa. »Ljus, men full af vemod. För oss ter den sig som en nedgång, men i en annan värld hälsas den som uppgång.»

»Den liknelsen tyckte jag mer om», förklarade Irene.

»Och jag med», instämde Gustaf Adolf.

De tre syskonen stodo stilla, medan solnedgången glödde och flammade, utvecklande all sin prakt för att sedan långsamt blekna bort.

»Hvad menar du med en rättfärdig man, Elisa?» frågade Gustaf Adolf.

»En sådan som Sven Rise», svarade hon utan betänkan.

»Och hvad gör honom rättfärdig?»

»Hans tro.»

Gustaf Adolf skakade på hufvudet.

»Om du frågade honom själf därom, skulle han ej svara: 'min tro', utan: 'Jesu Kristi Guds Sons blod'.»

»Men det blodet är utgjutet för alla, och alla äro icke rättfärdiga», invände hon.

»Jag menar icke att tron är obehöflig», sade han; »den är handen, hvarmed vi taga emot rättfärdigheten.»

»Den är nödvändig således, ty utan den bli vi icke frälsta.»

»Vi ha icke ens tron af oss själfva; den är en gåfva af Gud.»

»Hvarför ger då ej Gud trons gåfva åt alla människor?» frågade hon.

»Alla vilja ej taga emot den.»

»Då är det i alla falla en förtjänst att vilja tro», vidhöll hon.

»Ja, på samma sätt som det är en förtjänst hos den drunknande, att han vill bli räddad och griper om handen, som räcks honom», svarade Gustaf Adolf.

»Hvem vill väl drunkna?» anmärkte Elisa.

»Lekamliga själfmord äro icke ovanliga och andliga ännu mindre», svarade han.

De gingo hemåt utmed ån, som var frusen vid kanterna. I midten gick strömfåran ännu öppen.

Det mörknade, och inbjudande brador tändes på härden i stugorna de gingo förbi. Snart hälsade dem ljusen från Elghyttans gård. Det lyste i salen, där middagen väntade. Irene stödde sig vid Gustaf Adolfs arm. Det brukade alltid vara så hisnande roligt, när han var hemma och julen stod för dörren, men i år kunde hon ej känna så. Ett ovanligt allvar hvilade öfver Elghyttan, ett allvar, hvars tyngd hon ej kunde lyfta af sig trots all sin ungdomliga lifsglädje.

Elisa såg mot ett fönster i nedre våningen. Intet ljus brann där än. Kanske vill han se stjärnorna tändas, tänkte hon och blickade upp mot himmelen, som nu brann och strålade.

Stunden nalkades för honom därinne att antråda denna underbara färd ut i det stora okända. Hon ryste. Rymden tycktes henne mörk och kall trots alla sina skimrande världar och evigheten förborgad trots Guds löften. Måste ej en ensam ande förirra sig där och aldrig hitta fram till Fadersfammen?

Elisa kände sanningen af sin broders ord, att tron är en Guds gåfva och ej en naturlig fallenhet; ty blott en himmelsk kraft kan bära öfver de oändliga djupen. Hon kände inom sig den drunknandes viljekraft till att låta sig räddas.

14.

Sven Rise hade upphört med undervisningen, men var ännu ej sämre än att han kunde vistas uppe flera timmar om dagen. Alla täflade om att vara i hans närhet, då han orkade med sällskap. Ej behöfde han vara till besvär, det föll ingen in att betrakta honom som annat än en medlem af familjen. Trots den jämförelsevis korta tid han tillbringat på Elghyttan, hade han vunnit underbart stort insteg i de hjärtan, som klappade där. Och de många intresserade frågor, fulla af deltagande och oro, som ställdes till Elisa eller hennes syskon, då de voro ute i bygden, visade hur älskad Sven Rise hade förstått att göra sig äfven i vidare kretsar. Mycket kom fram af hvad han i tysthet verkat. På sina ensliga promenader hade han brukat gå in i stugorna och stifta bekantskaper, som snart vuxit till verkliga vänskapsband. Därför saknade man honom nu mångenstädes. Många bland folket kommo också till herrgården för att fråga efter kandidaten, men ej alltid tillätos de att råka honom.

En dag fick han reda på, att Elisa afvisat ett par unga karlar, som velat träffa honom.

»Det skulle du icke gjort, Elisa», sade han mildt förebrående.

»Men du var så särskildt klen den dagen», försvarade hon sig.

»Nog hade jag orkat hälsa på dem», sade han med en skymt af saknad, som djupt grep henne.

Hon försökte få ett bud till de båda ynglingarne, men ingen hade tid midt i julbrådskan. Då gick hon själf, fast hon ej heller hade tid. Det var en lång väg, och snön yrde, men Elisa tänkte ej på annat än glädjen att få uppfylla en af Sven Rises få önskingar.

De båda ynglingarne voro lyckligtvis hemma och följde henne genast till Elghyttan. Under vägen gladde de hennes hjärta genom att tala om kandidaten. De mindes hvar enda gång de träffat honom och allt hvad han då sagt dem. Den ene af dem hade en gång kört en vedfora i skogen, då kandidaten kommit och gjort honom sällskap och under samtalet osökt fört hans tankar in på eviga ting. Den andre hade stått och smidt i sin smedja, då kandidaten kommit och slagit sig ned bredvid honom en stund. Och innan han gick hade han fått den unge smeden, utan att denne visste hur, att se sitt arbete ur en långt högre synpunkt än förr.

Elisa kom vid dessa berättelser att tänka på den vise Sokrates' metod att meddela sin vishet åt de arbetande en och en midt under deras sysselsättning, ofta begynnande med en naturlig anslutning just till denna.

Kandidaten halflåg klädd i nattrock på en soffa i hvardagsrummet då de unge männen anlände.

De fingo råka honom en kort stund. Då de kommo ut, mötte dem Elisa, och de tackade henne för att hon hämtat dem. Hon såg i deras ansikten samma rörda och stilla uttryck, som hon sett hos de flesta andra, hvilka fått tillbringa en förtrolig stund med den sjuke.

Hon gick in till honom. Lampans sken föll dämpadt öfver hans ansikte, som alltid såg mindre sjukt ut vid ljus.

»Så eget att de skulle komma igen så snart och just samma dag, som vi talat om dem», sade han.

Hon svarade ingenting, men satte sig på en taburett vid hans sida.

»Tack att jag fick hälsa på dem denna gång», till-lade han leende.

»Förlåt mig!» bad hon. »Jag skall aldrig mer beröfva dig ett tillfälle att göra godt.»

»Det goda jag kan göra är icke stort», sade han, »men det kan göra människor godt att påminnas om döden och evigheten, och jag ligger ju här som en lefvande påminnelse därom.»

Elisa förmådde ej svara. Han såg det och förstod, att han berört en ömtålig sträng. Det kom alltid som något nytt för honom hvarje gång han märkte, hur svår tanken på den förestående skilsmässan var henne. Att hon var allt hans jordiska goda föreföll honom naturligt, men att han kunde vara lika mycket för henne, det hade han svårt att fatta, och dock tycktes det så.

»Har du varit ute? Ditt hår är vått vid tinningarna», sade han.

»Det är snöyra», svarade hon och strök tankspridd ett par tag med handen öfver håret.

»Hvad kunde tvinga dig ut i ett sådant väder?»

»Jag gick ett ärende», svarade hon undvikande.

Men han var skarpsynt, för honom kunde hon ingenting dölja. Snart gissade han, att de unge männen ej kommit af en händelse den dagen. Han blef djupt rörd. Detta var ett bevis. Han förlorade sig en stund i drömmar, men ryckte upp sig.

»Nej, man skall ej se tillbaka», utbrast han.

Hon, som ej visste hvad han tänkt på, såg frågande upp.

»Jag drömde om hur det möjligen kunnat vara, om jag ej blifvit sjuk», fortfor han, och den blick han fäste på henne røjde klart hvilken plats hon skulle haft i detta, som kunnat vara.

Hon förstod honom och tog hans framräckta hand, medan en känsla af öfverväldigande vemod fyllde hennes hjärta.

»Guds vilja är den bästa», fortfor han ljus och lugn till sinnes. »För mig finns intet

skäl till klagan. Jag har fått kallelsen hem till min Konung, och det käraste jag lämnar på jorden skall jag återse en gång hos honom. Jag har ej skäl att klaga», upprepade han ännu en gång.

»Men har icke jag det?» frågade hon sakta.

»Du? Nej, Elisa. Den skugga af sorg Gud nu låter falla öfver dig skall blott draga dig närmare honom och fostra dig till hans tjänst. Han har mycket åt dig i lifvet än.»

Under det han talade sjönk Elisa på knä vid hans sida och dolde ansiktet i vecken af hans filt. Hon gjorde det utan lidelse och häftighet. Det låg i hennes stilla, behärskade sätt en stum vädjan halft till honom, halft till Gud, en vädjan som Sven Rise uppfattade.

Vörtnadsfullt lade han sin hand på hennes hufvud och bad en innerlig bön om, att hon helt skulle få tillhöra Jesus Kristus lifvet igenom och bli till rik välsignelse.

Denna bön gaf Elisa vida mer än han, som bad den, anade. Hon hade alltid haft en benägenhet att ställa sig på afstånd från Gud, af fruktan att profanera det heliga. Men denna bön var frukten af ett annat förhållande, den kom rakt ur ett hjärta, som utan tvekan öppnat sig för Gud och dragit himmelriket till sig, och som därför vågade tala till Gud likt ett älskadt barn till sin fader. Bönen uppenbarade också för henne, hur man genom en sådan innerlig förening med Kristus lär sig vilja, hvad Gud vill. Hon var Sven Rises jordiska kärlek, men när han vid tanken på den förestående skilsmässan skulle bedja för henne, låg icke deras återseende, ej jordisk lycka för henne honom närmast om hjärtat, utan hennes ställning till Kristus och hennes insats i Guds rikes kamp.

Och hon sade amen till hans bön, fast hon kände sig långt från dess uppfyllelse.

När Gustaf Adolf for tillbaka till Upsala vid vårterminens början, följde honom Torvald för att begynna i skolan. De båda bröderna skulle bo tillsammans, då den yngre väl behöfde den äldres tillsyn.

Irene fann det rysligt tomt efter Torvald och den regelbundna läsningen. Elisa, som förstod detta, gaf henne praktisk sysselsättning i stället. Och hon lyckades väcka den yngre systemens intresse för denna genom att ej blott använda henne såsom sin hjälpredda utan låta henne få ansvaret för det ena efter det andra. Härigenom fick Elisa så småningom mera tid för Sven Rise, och hon dolde ej sin tacksamhet mot Irene, hvilket ytterligare ökade arbetets behag för denna.

Förtroligheten mellan den sjuke och hans vårdarinna växte hastigt, och snart föll det sig naturligt för dem båda att för hvarandra uttala sina innersta tankar. Blott en sak vidrörde de aldrig med tydliga ord, och det var den känsla, som förenade dem. Den röjde sig dock i allt och erkändes både af dem själfva och omgifningen utan att nämnas. Ingen undrade på, att de hade mycket att säga hvarandra. Sven Rise betraktades som Elisas särskilda tillhörighet, så att när han blef sämre, kände alla det svårt, men deltagandet koncentrerades kring henne.

Fram i mars förmådde han ej mera stiga upp. Elisas mod sjönk, men hon kämpade tappert för att hålla det uppe; den ökade vården och omsorgen hjälpte henne.

»Vänta bara, när vårsolen blir starkare, då kanske du kommer upp igen», sade hon med en hoppfullhet, som dock saknade resonansbotten inom henne.

Vårsolen blef starkare, men Sven Rise svagare.

»Hvarför får aldrig jag hjälpa dig att sköta honom? Han är ju min lärare, och jag tycker så mycket om honom», sade Irene en dag till Elisa.

»Du är så ung och kan lätt ta skada af att vara mycket därinne», svarade denna.

»Skada?» upprepade Irene.

»Tuberkler smitta.»

»Men du då?»

»Vid min ålder är det mindre farligt, dessutom är jag så frisk.»

»Det är jag med.»

»Men du växer så fort, har blifvit tunn och blek på sista tiden», sade Elisa smeksam och strök sin kind mot Irenes. »Jag är så rädd om min lilla syster.»

Ingen kunde vara mer intagande än Elisa i sina veka stunder. På sista tiden hade hon mjuknat så underbart och fått något hjälpsökande i blicken, särskildt rörande hos en, som alltid blott brukade vara till hjälp.

»Elisa, jag måste få lätta arbetet för dig», utbrast Irene; »du är blek af nattvak.»

»Det är ej af nattvak.»

»Hvad då af?»

»Hjärtesorg», hviskade Elisa knappt hörbart och gick ifrån den lilla systemen in till sin patient.

Irene gick tankfull fram till det öppna fönstret i vestibulen och såg ut i den tidiga aprilkvällen. Nymånen stod i skyn utan att lysa, då dagen ännu ej slocknat. Den kyliga luften svepte med ett knappt kännbart drag om flickans panna, så stilla var det. I naturen låg en stark aning om stundande vår. Irene grät sakta sådana där vemodstårar utan medveten orsak, som man kan gråta vid femton år. Hon önskade sig en hjärtesorg. Det måste vara något ljufligt och högstämtdt, en njutningsfylld smärta, som lyfter!

Den unga flickan stod och svärmade i det öppna fönstret, tills månskärnan började lysa och hon själf frös.

Tant Cilla blef en aldeles oväntad hjälp i sjukrummet. Den unge mannens tålmod under svåra plågor hade en förunderlig verkan på den gamla damen, som alltid fråssat i sina egna lidanden. Hon erkände verkligen, att här var en, som led mer än hon, och hon sade ej, som hon annars alltid brukat, då andra hade något ondt, att hon haft aldeles detsamma, bara ännu värre. Sven Rise var fortfarande hennes synnerliga favorit, och då hon nu såg honom tyna bort, vaknade hos henne ett begär att tjäna och hjälpa.

Elisa hade svårt att dölja sin öfverraskning första gången hon fann tant Cilla vid den sjukens bädd. Tanten föreföll generad och ansåg sig föranlåten att komma med ursäkter, men både Sven Rise och Elisa visade, att de satte stort värde på hennes hjälp. Sedan isen sålunda var bruten, sågs hon ofta därinne.

Majoren försökte fortfarande tro, att ingen fara var för handen, utan att försämringen blott var tillfällig. Men den ifver hvarmed han försäkrade detta, trots det att ingen motsade honom, visade bäst att han behöfde öfvertyga sig själf därom.

Stämningen på Elghyttan var, fastän allvarlig, dock icke dyster. Den sjukens lugn meddelade sig till hans omgifning. Men ibland, då andnöden steg till kväfning, förmådde han ej uppehålla sina vänner, och då kändes det bäst hvem som var stark. Tant Cilla skyndade alltid ut, när tecken till ett sådant anfall visade sig, Christian blef utom sig. Elisa var den enda, hvilken stod kvar vid bädden och gaf den hjälp, som kunde ges, men ingen visste hvad det kostade henne. Efteråt sökte hon ensamheten för att tillkämpa sig kraft att lefva vidare. I en sådan svår stund skref hon till Gustaf Adolf och bad honom komma hem.

Han kom så snart han hann, och med honom följde tröst. Hans blotta närvaro ingaf ett slags hopp, fast man ju så väl visste, att han ej kunde göra mer än andra.

Sven Rise lyste upp vid hans åsyn.

»Nu lämnar du mig icke mer», sade han tryggt.

»Icke förr än du blir bättre», svarade Gustaf Adolf.

»Det blir jag snart — alldeles bra», sade Rise leende, och hans ord mottogos af en förstående tystnad.

En eftermiddag öfverfölls den sjuke af en särskildt svår kväfningsattack. Gustaf Adolf och Elisa väntade att lifvet skulle fly, men ännu var ej stunden kommen. Anfallet gick öfver. Sven Rise försökte le, så snart han kunde, för att lugna de kringstående, men han var så matt och föll i en dvallik sömn.

Elisa smög sig upp till sitt eget rum för att ge fritt lopp åt sin ångest och förtviflan. Endast i ensamheten gaf hon vika, inför andra och framför allt inför den sjuke själf var hon alltid behärskad.

Hon grät icke nu, gick blott af och an, vridande händerna i trotsiga upprorstankar mot Gud. Fann han sin lust i att plåga människors barn? Hvarför hade han varit så grym att skapa dem?

Plågsamt medveten om det orätta i dessa tankar kämpade hon emot dem, men var långt ifrån färdig, då Gustaf Adolf trädde in. Sällan kom han olägligt i hennes tycke, men nu hade hon helst velat vara i fred.

»Hvem är hos Sven?» frågade hon i tvungen ton.

»Tant Cilla. Han sofver lugnt.»

Gustaf Adolf såg på henne med en blick så full af värme, att hon började darra till följd af den ansträngning det kostade henne att förhålla sig lugn.

Men han hade uppsökt henne lika mycket för att få som att ge tröst och deltagande. Det gjorde honom därför godt, att se hur hon led samma lidande som han.

»Elisa, låt oss tillsammans be för honom, att Gud lindrar hans plågor. Gud har ju särskildt lofvat att höra en bön, som två af hans lärjungar komma öfverens om att bedja.»

Hon ville svara, att hon kände sig alltför trotsig för bön, men hon fick ej fram ett ord, innan han tagit hennes hand och böjt knä med henne.

Sedan bad han för Sven Rise. I början lät det, som om han velat tvinga Gud, som om han ej kunnat finna sig i att ej bli bönhörd, men under bönen böjde sig hans sinne, så att när han slutade med de orden: »ske icke vår vilja utan din, ty du vet bäst hvad du gör», då gingo dessa orden verkligen af hjärtat.

De båda syskonen reste sig upp. Gustaf Adolfs blick var åter ljus och hoppfull, men fast trotset var kufvad i Elisass själ, hade hon ej rum för annat än bäfvan och sorg. Att Guds vilja var den bästa, visste hon, men icke dess mindre fruktade hon den. Om han ville, att Sven Rise skulle plågas länge än, hur kunde hon väl vilja detsamma?

Allt föreföll henne så hopplöst och mörkt i denna stund.

Hon såg ut genom fönstret. I den tidiga vårkvällens ljus låg den ännu kala nejden och drömde om kommande lif, som började röra sig i det fördolda.

»Hvad är det värdt med allt lif, som arbetar sig fram här i världen?» utbrast hon. »All dess sträfvan bär blott mot död och förgängelse.»

»Nej, det sträfvar mot död och förvandling», svarade Gustaf Adolf segervisst, »mot förvandling och förklaring.»

»Jag ser ingen förklaring i dödskampen», sade Elisa dystert.

»Men du skall få se den i uppståndelsen», sade han hoppfullt och tillade med något af den inspiration, som stundom kom öfver honom: »Hvad är dödskampen i ett fall som detta annat än stoftets sista förtviflade försök att kvarhålla en odödlig ande, som trår till sitt ursprung? Snart kommer stunden, då stoftet faller besegradt tillbaka och anden frigjord går till Gud.»

»Hvarifrån har du fått gåfvan att se ljus i det mörkaste mörker?» frågade hon efter en stunds tystnad.

»Ja, hvem är alla goda gåfvors gifvare?» frågade han tillbaka.

»Ack om Gud ville låta mig få lida i Sven Rises ställe; det är så gräsligt att se honom plågas.»

Gustaf Adolf drog henne till sig med den honom egna varma, friska ömheten, så fullkomligt fri från all känslsamhet.

»Tror du Herren älskar honom mindre än du gör?» frågade han.

»Nej.»

»Kan du då ej med förtroende lämna honom i hans Herres händer?»

Elisa svarade ej. Ett par tårar heta och brännande som eld trängde sig fram mellan ögonfransarna och banade sig väg utför kinden. Hans ord hade gifvit henne tröst och mjukat upp hennes sinne.

De båda syskonens gemensamma bön blef hörd, den sjuke slapp lida länge. Blott ett par dagar senare kom döden stilla och utan kamp.

Alla samlades kring bädden, till och med majoren vågade vara inne, men han höll sig nära dörren, färdig att skynda ut, om något svårt skulle komma på. Irene stod skygg bredvid honom med blicken oafvändt fäst på den döendes anletsdrag. Hon vågade knappast andas för att icke störa den högtidliga tystnad under hvilken dödsängeln nalkades.

Sven Rise halflåg i bädden stödd af Elisass arm. Gustaf Adolf, som såg att hennes ställning var obekvä, ville aflösa henne, men hon skakade sakta på hufvudet.

Den sjuke fick ej störas, och för intet i världen ville hon afstå från sin plats närmast honom.

Hon lyssnade till de flämtande andetagen, som blefvo allt svagare. En obeskriflig frid intog hennes hjärta, då hon såg honom så lugnt och säkert glida utom räckhåll för allt lidande och allt ondt. Med hvarje sekund fördes han fram mot evigheten. Himmelens portar stodo öppna, och glansen därinnifrån tycktes falla öfver det bleka stoftet, hälsande anden, som sakta frigjordes därifrån.

De bortdöende andetagen upphörde, och dödens obeskrifbara stillhet inträdde. Himmelens portar slötos, Sven Rise var ingången.

Gustaf Adolf drog Elisa till sig, men ej för att trösta henne, ty ännu behöfde hon icke tröst. Ännu föll evighetens återglans öfver hennes själ. Så helt var i denna stund hennes varelse vänd mot den härlighetens värld, dit Sven Rise gått, att hon ej märkte hans tomma plats härnere. Och Gustaf Adolf kände detsamma som hon. De voro betagna af sällhet som inför en förklaring.

16.

De dagar, som följde, buro sorgens högtidsprägel. I den dödes rum, som pryddes med ljus, blommor och grönt, tillbringade Elisa oförgätliga stunder.

En dag hade det gått henne emot, och hon kände sig retad. Det var i något hon ej fått sin vilja fram, detta hände sällan, men var, då det någon gång inträffade, en svår pröfning för hennes själfständiga natur. Som hon nu gick och förargade sig, fick hon mottaga en blomstergård till Sven Rise, sänd från ett par af hans forna kamrater. Elisa tog kransen och gick till hans rum med den.

Men utanför dörren stannade hon, obenägen att taga med sig dit in sin småsinta vrede. En känsla af oändlig sorgsenhet grep henne. För första gången sedan hans död kände hon sig skild ifrån honom.

Hon ämnade just modstulen vända om igen, då Christian kom förbi. I tanke att kransen hindrade henne öppna dörren, gjorde han det åt henne, och hon kom sig ej för med annat än gå in. Sedan stängde han dörren lika tyst, som han öppnat den, och aflägsnade sig.

Elisa gick stilla och tveksam fram och lade kransen öfver den dödes fötter.

Länge förblef hon stående bredvid kistan och såg på de älskade, liflösa dragen. De voro så marmorbleka och vackra i döden.

Under lifstiden hade mildheten varit det förhärskande uttrycket i detta ansikte, nu var det mindre framträdande. Det fanns där visserligen, men paradt med något allvarligt, icke afvisande men omutligt. Det kallnade stoftet bar redan nu helighetens prägel, fast det var dömdt att förmultna. Öfver det hvilade höga, ljusa uppståndelselöften, som bestå, när himmel och jord förgås.

Den döde talade mäktigt till Elisa. Hennes vrede smälte bort, hon blygdes och sörjde öfver den och öfver sitt hjärtas orenhet, af hvilken vredeskänslan blott varit ett symptom. Hvad äro väl enstaka fel i sig själfva, jämförda med det inre hjärtelag de uppenbara?

Åter kände Elisa på sin kind några af dessa heta, brännande tårar, som den sista tidens erfarenheter lärt henne fälla. Hon grät öfver sig själf. Sorgen efter Guds sinne hade kommit till henne dold i den jordiska sorgen.

Elisa såg på den döde, och hennes tanke dröjde vid hans sista stunder. Hans bortgång tycktes henne präglad af en höghet, som blott kan vara uppfyllelsen af Jesu löfte: »Den mig tjänar, honom skall min Fader ära.» Det var ej Sven Rise, som dog, det var hans Herre, som kom och tog honom.

Hennes tanke gick längre tillbaka, hon såg hans lif som ett enda helt. Han hade ej varit en stark ande i sig själf; all hans styrka hade så tydligt varit Jesus Kristus.

Och Kristus bjuder sig åt hvar och en, i synnerhet åt den, som behöfver honom. Elisa knäppte sina händer och bad:

»O Herre, blif min så, som du varit hans!«

Hon bad om rening i det blod, som flutit också för henne, hon bad om tålmod och uthållighet i kampen för livvets krona. Sven Rise, som nått målet, hade ej alltid varit där, han hade en gång börjat vandringen dit han också; Elisa ville nu i sin tur börja den på allvar.

Det kändes som om bönen åter förenat henne med den älskade döde. Hon var ej så vidt skild från honom som nyss, då en syndig känsla haft makt med henne. Endast synden, men icke döden kan skilja dem, som hafva en andlig gemenskap i Jesus Kristus, det kände Elisa. För första gången erfor hon kraften af att ha sitt samfund i himmelen.

Gustaf Adolf kom in. Han böjde sig öfver den döde och kysste lätt den hvita pannan.

»Det blir tomt, när vi ej längre ha honom här«, sade han till Elisa.

»Ja«, instämde hon. »Det borde vara så, att vi kunde få behålla honom. Det skulle bara vara till hjälp att få gå in hit och stilla sig ibland. Det renar att se på honom.«

»Det vore raka vägen till afguderi«, svarade Gustaf Adolf. »Gud vet nog hvad han gör, då han tvingar oss att mylla ned våra döda, så att vi inte frestas att gå till dem i stället för till honom, då vi önska rening.«

Elisa teg, men kände sanningen i hans ord.

»Det ligger nog nära till hands att vilja kanonisera sina kära efter döden«, fortfor han, »och ställa dem mellan Gud och sig själf. Men Sven Rise vore den siste att vilja stå på en sådan plats.«

Först efter begrafningen kom den stora tomheten. Värst kände Elisa den. En tröst hade hon i det medvetandet, att Sven Rise ej kunde lida mer. Styrkan af denna känsla visade henne bäst, hur orolig hon under hans sjukdom varit för de plågor, som möjligen kunde ha väntat honom.

All sin lilla kvarlåtenskap hade han testamenterat till henne. När hon ordnade den, hoppades hon finna en dagbok eller något dylikt, där han skrivit ned sina tankar, men allt hvad hon fann var några pappersblad med verser. Dem gömde hon och kunde dem snart utantill.

Öfverst på ett pappersark stod med hans stil skrivet:

»Två mig, att jag må snöhvit varda!»

Tydligen hade han tänkt skriva något öfver detta språk, men det hade ej blifvit af.

Tårar fyllde Elisas ögon. Denna bön på det för öfrigt oskrifna arket föreföll henne som en bild af Sven Rise själf.

Hon tog pappersarket och lade det i sin skrifbordslåda bland räkenskapsböcker och andra hvardagliga ting, på det att hennes blick ofta skulle komma att fästas vid dessa ord och hennes tankar därigenom midt under lifvets mångahanda vändas till det enda nödvändiga. Hon började öfvervinna sin skygga vördnad för Guds ord. Längtan efter rening från synden tvang henne att omfatta och taga det till sig.

Sven Rises bibel blef nu hennes. Den var använd och nött, full af hans märken och understrykningar. Hon läste den dagligen och hade en känsla af att under de stunderna vara tillsammans med honom. Ibland hade han strukit under med särskild kraft. De ställena blefvo hennes älskingsstycken. Hon tyckte sig höra hans röst uttala bibelspråken, och hon tyckte sig nästan vidröra hans händer, då hon bladdrade i denna af honom så handterade bok. Den blef henne öfver allting dyrbar.

Men en kväll råkade bibeln ut för en olycka och det genom Irenes förvållande. Hon kom att slå omkull en brinnande lampa. Lyckligtvis var det mycket litet fotogen i den, men det, som fanns där, rann ut just öfver bibeln, hvilken förstördes innan den häftiga elden hann bli släckt.

Elisa blef så upprörd och ond, att ingen sett henne sådan förr. Hon for ej ut i häftighet, men blef alldeles blek och svarade ej ett ord på Irenes bön om förlåtelse.

»Gå ifrån mig, du vet inte hvad du gjort mig», sade hon till sist med skälfvande röst, och Irene lydde gråtande.

Den stackars flickan, som ju ej menat det minsta ondt, kände sig djupt olycklig och hårdt behandlad. Hon gick ut i den sena, mulna vårkvällen tunnklädd, som hon var. Det vore ju bara bra, om hon förkylde sig och dog, då slapp Elisa se henne mer. Vid denna tanke grät Irene af medömkan med sig själf, och sedan började hon fråssa i föreställningen om systemens för sena ånger.

När klockan ringde till kvällsvard, måste Irene gå in. Hon hade ej hunnit vara ute länge, men hoppades hafva förkylt sig tillräckligt ändå. Vid bordet försökte hon hosta. Det lät ganska lofvande, men Elisa, för hvilken hostan var ämnad, märkte den icke. Ej heller tog det skruf, då hon försökte med att icke äta. Den enda, som visade någon oro, var fadern.

»Hvad är det åt ungen, som inte äter?» frågade han.

»Jag orkar ingenting», svarade Irene och sneglade på Elisa, hvilken dock tydligen hade sina tankar på helt annat håll.

»Kära barn», sade tant Cilla mildt klagande, »jag vet nog, hur det känns att inte ha matlust. Men ser du, man får lof att tvinga sig, det går inte an att ge efter, då skulle man snart dö.»

»Tant Cilla har en beundransvärd makt öfver sig själf», anmärkte Christian med en blick på den försvarliga portion tanten med lidande min och god aptit inmundigade.

»Du vet inte hvilken ansträngning det kostar mig. Jag har varit så dålig på sista tiden, fast ingen märkt det, att jag måste uppehålla krafterna med alla medel», svarade tant Cilla ytterst obehagligt berörd.

Irene var mindre belåten med att uppmärksamheten genom detta samtal togs ifrån henne. Hon hostade då och då, men utan framgång i något afseende.

Efter kvällen uppsökte hon en fönstersmyg, där hon ostörd hängaf sig åt sin martyrstämning till sängdags.

Då hon lagt sig, men ej hunnit släcka ljuset än, fick hon besök af Elisa. Irene blef förtjust. Nu skulle hon väl komma åt att visa, hur sårad hon var. Hon vände hufvudet mot väggen, då systemen satte sig på sängkanten.

»Ja, du har skäl att vända dig bort ifrån mig», sade Elisa. »Jag förstod ju genast, att du inte rådde för hvad du gjorde. Kan du förlåta att jag blef så ond på dig?»

Irene vände hufvudet litet åt systemen till.

»Du är ond ännu», anmärkte hon.

»Nej icke ond», svarade Elisa och såg ut i rummet med en så sorgsen blick, att Irene började få samvetsqual öfver att blott ha tänkt på sig själf och icke alls på den förlust hennes ovarsamhet vållat systemen.

Irene glömde sitt martyrskap.

»Åh, jag är så ledsen; det var ju Sven Rises bibel!» utbrast hon. »Jag tänkte inte på det förut, nu undrar jag inte alls på, att du blef förtvifladt ond. Jag skulle vilja ge mitt

lif för att skaffa den tillbaka åt dig.»

Och tårarna, som aldrig voro långt borta, fyllde hennes ögon. Elisa kysste henne tröstande.

»Gråt inte!» sade hon. »Du har bara gjort väl. Jag läste för mycket i *hans* bibel, ser du; nu tvingas jag att hädanefter bara läsa Guds bibel. Gråt inte, lilla syster; Guds hand var denna gång i din ovarsamhet.»

Elisa steg upp, släckte ljusen på nattduksbordet och gick in till sig.

Irene låg vaken och tänkte. Hvarför hade Gud beröfvat Elisa den bibeln, och hur kunde hon ta det som hon gjorde? Var Gud grym och Elisa kall? Nog visste Irene, att hon aldrig skulle nänts att med vett och vilja beröfva system något så kärt som denna bibel, men Gud hade gjort det. Och om Irene älskat och förlorat sin älskade, hur utom sig skulle hon ej blifvit öfver att hafva mist sitt käraste minne efter honom! Men Elisa hade förefallit lugn och nöjd egentligen, fast litet ledsen. Irene hann ej komma på det klara med allt detta förr än hon somnade.

Men i rummet bredvid låg Elisa länge vaken med sin egen bibel och sökte sig fram till Gud igen. För henne tedde sig ej hans handlingssätt grymt, sedan hon väl förstått det. Hon smakade sötman af att känna sig vara föremål för Guds underbara, starka kärlek, som har kraft att smärta djupt, när det gäller att rycka bort något, som ställer sig emellan honom och den människa han utvalt åt sig. Hur stort att vara så älskad af Herrars Herre och Konungars Konung! Elisas hjärta klappade honom till mötes, och åter erfor hon, hur jordisk förlust kan ge rum för himmelsk tröst och glädje. Hon var färdig att bedja öfver sig sorger, då de visade sig hafva sådan verkan.

18.

Intrycken från Sven Rises död bleknade så småningom bort hos de flesta och skrinlades såsom rena minnen, väl värda att då och då få en saknadens tanke. Med Elisa var det icke så; för henne bibehöllo dessa minnen en lefvande friskhet, och de voro en lyftande kraft; ty så ofta hon tänkte på Sven Rise, drogs hennes tanke också helt naturligt till den värld, där han nu var, till himmelen, som alltjämt står öppen öfver lifvet. Hvarför skall det vara så svårt att alltid se in i denna himmel, men däremot så lätt att gräfva ned sitt intresse på jorden, så att man förgäter se uppåt?

Vintern efter Sven Rises död gick Irene och läste tillsammans med en jämnårig kamrat, Ester Bro, som bodde på Elghyttan. Ester var från Upsala och syster till en af Gustaf Adolfs studentkamrater och vänner.

Lifvet på Elghyttan hade snart återtagit sin gemytliga och sorglösa prägel, hvilket var naturligt där en sådan som majoren var den tongifvande. Nöjd och belåten var han och hade lagt sig till med ytterligare ett halft dussin vanor, hvilkas utöfvande sysselsatte honom dagen igenom. Det var underbart hvilken förmåga han hade att alltid vara mycket upptagen utan att egentligen uträtta någonting.

Tant Cilla var fridfullare och mildare än förr. Öfver sina krämpor klagade hon alltjämt, men det var man så van vid, att ingen lade märke till, att hon började blifva verkligt klen. För Ester Bro fattade hon tycke, och det var henne en glädje att hafva de båda flickorna omkring sig, helst i skymningen eller vid brasan och berätta för dem små tilldragelser ur sitt förflutna. Hon var kommen till det stadium, då man minnes bättre det, som skett för trettio år sedan, än det, som hände i går. De båda flickornas ungdom framkallade osökt och lifligt för henne hågkomsten af hennes egen ungdom, som varit ovanligt glad, och hon älskade att åter lefva sig in i den tillsammans med dem.

Då Elisa en gång fann de tre sålunda sysselsatta framför brasan, stannade hon osedd och lyssnade. Tanten berättade om sin första bal och beskref noga allt, från hvad hon haft på sig till hvad hon känt. Irene och Ester slukade med intresse hvarje ord. Men då tant Cilla blef Elisa varse, hejdade hon sig tvärt och såg förlägen ut.

»Fortsätt! Kan inte jag också få höra på?» sade Elisa och gick fram till gruppen.

»Nej, du föraktar sådant nonsens», sade tant Cilla.

Elisa böjde sig ned och kysste henne. Aldrig hade tanten varit så meddelsam och liflig i hennes sällskap som nyss i Esters och Irenes. Elisa undrade om hon utöfvade ett tyngande och hämmande inflytande på sin omgivning. Det var icke hvad hon ville. Hon sade dock ingenting, men det låg en stum afbön i hennes kyss, som tant Cilla måtte ha uppfattat, ty hon tillade:

»Ser du, det är bara för sextonåringar jag kan blotta mina små svagheter från mina egna sexton år.»

»Tror du aldrig jag har varit sexton år då, tant Cilla?»

Tanten log halft förlägen och halft skälmskt.

»Knappast», svarade hon och skakade på hufvudet, »åtminstone har du icke varit det på samma sätt som jag.»

Det var nog så. Elisa tänkte tillbaka på sin sextonårsålder. I stället för den första balens förtjusande oro hade den första sorgen lagt beslag på hennes sinne. Det var då hon förlorat sin mor. Faderns hjälplöshet i saknaden, småsyskonens beroende, de unga bröderna, som förlorat sitt bästa jordiska stöd just vid den tid, då lifvets korsande vindar begynna slita i seglen, allt detta hade Elisa känt och tagit på sina unga skuldror jämte den egna sorgen. Allvarlig och tänkande redan af naturen, blef hon det i än högre grad genom detta stora ansvar. Underligt nog tyngde det ej ned henne, utan alstrade i stället en tidig själens mognad. Hennes andes krafter utvecklades blott af att användas. Men det antagandet låg nära till hands, att hon härigenom förlorat förmågan att fullt förstå och sympatisera med en lätt och sorglös ungdom, för hvilken lifvet ter sig som en lek. Kanske var det därför tant Cilla förstummades vid hennes inträde och ej kunde förmås att berätta vidare om sina barnsligheter från flydda tider. Af samma orsak gingo de båda unga flickorna till andra än Elisa, när de sökte sympati för sina små intressen och önskningsar. Och ändå älskade de henne mest af alla i huset, ja Ester ägnade henne till och med en hängifvenhet, som hade en stark tillsats af svärmeri. Elisa ville icke vara hög, hon ville intressera sig för hvad som intresserade dem, men med bästa vilja i världen förmådde hon ej se något riksviktigt i sådant som utseende, kläder, nöjen och famlande svärmerier. Hon hade kommit att stå för mycket ansikte mot ansikte med lifvets verklighet och med mänsklighetens lifsfrågor. Hon försökte tala med de båda unga konfirmanderna om detta, men saknade förmågan att göra det enkelt och gladt. De rördes och lyssnade med beundran, men hon kände, att de ej förstodo henne. Tant Cillas berättelser vunno mera genklang hos dem.

Men detta betydde dock ej, att de voro utan alla allvarliga tankar. När tiden för konfirmationen och den första nattvardsgången nalkades, kände de dess vikt. Då sökte de ej tant Cilla utan Elisa.

På våren vid pingsten ägde konfirmationen rum. Sedan reste Ester Bro till Irenes stora saknad. Men bröderna kommo hem öfver ferierna, och sommaren gick gladt nog.

På hösten, sedan de rest, blef det dock så mycket ödsligare. De sjutton årens oförklarliga längtan af vemod och lust blef Irene tung. Hon kunde ej likt Elisa gå upp i verksamhet hemma och bland folket på godset, hon begärde något annat. Lefva för andra förstod hon icke, och att lefva sig själf hade hon så föga tillfälle till. Spegeln sade henne, att hennes mörka hår hade en vacker glans, att hennes bruna ögon voro riktigt söta med sitt unga, trånande uttryck, samt att kinden just fått den första ungdomens så snart försvinnande, täcka rundning. Men ingen var det ju, som såg allt detta och beundrade det! På hjudningarna i trakten träffade Irene endast sådana, som sett henne sedan barndomen och därför ej kunde få klart för sig, att hon nu vuxit upp. Irene längtade ut i världen efter något alldeles nytt.

Elisa förstod denna längtan, ty det hade varit en tid, då hon känt den starkt, och hon kände den ännu ibland, men hon hade kommit underfund med den och funnit medel för dess tillfredsställelse, därför plågade den henne ej. Det var ut i diktens, tankens och historiens världar hon längtade, och dit kunde hon komma utan att lämna Elghyttan. Böcker hade hon fullt upp af alla slag, och så många hon önskade kunde hon skaffa sig. Hon läste mycket och tänkte öfver det. På senare tid hade hon genom Sven Rises och Gustaf Adolfs inflytande fått lust för den rent allvarliga litteraturen, där hon kom i beröring med fler än en af mänsklighetens ädlaste andar. Lifvet vidgade sig och blef fullt af intresse genom läsning af sådant, som kunde och borde omsättas i praktiken.

Men Irene's håg stod ej till dylikt, hon ville ut i den brokiga, lockande världen. Hon ville lefva lifvet. Tänka öfver det kunde hon ej; försökte hon det, blefvo tankarna endast drömmar, som stegrade ungdomslusten och i kapp därmed missbelåtenheten öfver de nuvarande, enformiga förhållandena.

Elisa insåg, att den lilla systemen behöfde komma ut och se sig om, och hon försökte få fadern och tant Cilla att inse det också, men det var omöjligt. De voro båda af gamla stammen och ansågo, att en ung flickas plats var i föräldrahemmet, tills hon bildade eget hem. Allt hvad resa hette föreföll dem så obeskrifligt besvärligt, det kunde då ingen tycka vara annat än plågsamt, och någon sysselsättning utom hemmet fick ej komma på frågan. Så stod saken, då ett bref kom från Ester Bro, som bjöd Irene till Upsala, helst för flera månader. Intet kunde varit välkomnare för Irene. Hon jublade. Fadern och tant Cilla gjorde invändningar. Det skulle bli så tomt på Elghyttan, och inte kunde Irene resa ensam; om hon än fick brödernas sällskap till Upsala efter jul, hvem skulle följa henne hem? Ingen brydde sig dock om detta svaga motstånd, hvilket heller ej var så allvarligt menadt. De båda gamla gåfvo med sig och Irene for. Nog var hon litet hjärtnupen i afskedsstunden, och ymniga tårar fälde hon då, men de torkade snart. Väl kommen till Upsala fick hon så roligt, att ej det minsta lilla rum blef ledigt för någon hemlängtan.

En person förekom ofta i hennes bref och blef snart deras hufvudinnehåll, och det var Esters stiligas bror Helmer. Elisa märkte detta med en viss oro. Irene var ju ett sådant barn ännu. Men hon lugnade sig med tanken att systemens utkorade var Gustaf Adolfs vän; han skulle ej leka med barnet. Och Gustaf Adolf var ju i närheten; han skulle nog vaka öfver sin lilla svärmiska syster.

En dag fram på våren trädde Elisa öfver tröskeln till sin fars rum. Hennes min var betydelsefull.

»Jag har fått ett bref från Irene, som skall glädja dig», sade hon.

»Hvad står i det?»

»Jag skall läsa upp det.»

»Nej, nej, säg först nyheten», sade majoren ifrigt, ty han såg, att det var något särskildt.

»Irene är förlofvad», upplyste då Elisa.

»Hvad säger du? Är ungen förlofvad? Med hvem? Tag hit brefvet, får jag se! Åh, kära hjärtandes då, en sådan liten brud!»

Han tog brefvet och läste det halfhögt, interfolierande med sina egna anmärkningar.

— — — Helmer Bro. Han är den ädlaste, stiligaste, vackraste och bästa man på jorden — — —

»Vet skäms, unge! Glömmer du far din?»

— — — Jag har älskat honom från första stunden jag såg honom — — —

»Det är äkta glöd, det. Ja ja, hon är min unge, det märks. Jag blef blyxtkär i din mor första gången jag såg henne en afton hos lagman Skalm. Ja, det är hundra år sedan dess.» Och majoren torkade sig i ögonen. Han fälde alltid en tår, då han nämnde sin afidna hustru.

— — — Jag tycker ej jag lefvat förr än nu — stod det längre fram i brefvet. — Du anar inte hvad det vill säga att vara förlofvad, Elisa, och det är synd; jag skulle unna dig en sådan lycka. Kanske får du den någon gång, du också; det är ingen som vet, fast förstås en sådan fästman som Helmer får du aldrig; det finns ej två sådana som han. — — —

»Jo jag tackar, jag, tösasnärtan är morsk, hon låter helt beskyddande mot dig. Hvad säger du om det, Elisa?»

— — — Vi vilja båda eklatera så snart som möjligt. Jag har bedt honom komma till Elghyttan nu i vår, och då kan det ske, ty eklateringen bör ju försiggå i fästmöns hem. Du skall lofva mig att vara riktigt vänlig och rar emot honom, Elisa, och låta honom få det bästa gästrummet. Nå ja, jag kommer ju själf hem och hjälper dig ställa i ordning — — —

»Själ! Hvad säger du om det? Hon tycker sig ha blifvit ett litet själf nu, kan tänka. Ska' vi bli snälla emot honom, hva?»

»Hur skulle vi egentligen kunna annat mot Irenes trolofvade och Gustaf Adolfs vän?» svarade Elisa leende.

»Du har rätt som alltid. Men säg mig en sak, min älskling: tycker du inte att stumpan kunde ha nämnt ett ord om mig och mitt samtycke?»

Majoren såg fundersam ut, då denna tanke gick upp för honom. Nog var det en smula kränkande för en far att i en dylik angelägenhet alls icke tagas med i räkningen. Elisa kände detta. Hon lade smeksamt armen om hans hals och vände på brevet, som han höll i handen.

»Du har ej läst slutet än», sade hon.

Majoren läste brevet post skriptum:

— — — Du skall naturligtvis ge pappa del af allt detta; jag hinner inte nu skriva till honom, men omfamnar honom i tankarna —

Majoren blef rörd. Han begärde icke mycket. För honom var det minsta lilla uttryck af ömhet från barnens sida alldeles nog. Kanske kände han med sig, att han häfdat sin faderliga värdighet för litet för att kunna fordra någon tribut åt den.

»Må hon bli riktigt lycklig nu», sade han. »Jag skulle allt vilja se den där karlen, innan de eklatera.»

Denna ödmjuka önskan grep Elisa och gaf hennes svar till Irene en extra tillsats af allvar, som i hög grad förtörnade denna lilla dam.

»Kan du tänka dig hvad Elisa skriver», utbrast hon harmsen, där hon satt bredvid sin trolofvade. »Hon säger att jag ej får betrakta min förlofning för så alldeles afgjord, förr än pappa gifvit sin tillåtelse till den. Liksom om kärleken nånsin väntar på tillåtelse! Det märks bäst att Elisa aldrig älskat.»

Helmer Bro smålog och lugnade henne. Han tyckte heller inte om Elisans ord, påstod han, men måste ändå ge dem rätt.

»Rätt?» utbrast Irene full af förvåning.

»Ja. Förr än du är myndig har du icke rätt att gifta dig utan din fars samtycke.»

Irene funderade några ögonblick, så började underläppen darra på ett förrädiskt sätt.

»Men hvarför i all världen skall pappa vägra sitt samtycke?» utbrast hon.

»Vägrar han?» frågade Helmer mistroget.

»Ja, se själf. Inte vet jag. Jag förstår mig inte på Elisa; hon måtte vara afundsjuk.»

Hon räckte Helmer systemns bref.

»Här står ej ett ord om någon vägran», sade han sedan han läst det. »Och hur du kan se någon afundsjuk i dessa varmhjärtade rader, begriper jag inte. Sällan har jag läst ett så tilltalande och fint bref. Det har ingifvit mig riktig sympati för din syster.»

Irene lät trösta sig af dessa ord.

»Ja, Elisa är mycket snäll och stilig», medgaf hon, »bara väl allvarsam och sträng ibland.»

»Jag har svårt att tro, att hon aldrig älskat, som du sade», återtog Helmer; »då skulle hon knappast kunnat skriva så förstående som hon gjort.»

»Jo, hon har älskat på sitt sätt, men det var kandidat Rise, som dog hos oss. Han var ju så sjuk, att de aldrig kunde tänka på att nånsin gifta sig, så hon var aldrig förlofvad med honom.»

Irene uttalade ordet förlofvad med ett särskildt viktigt tonfall, som roade Helmer och lät honom känna, att hans kärlek höjt henne betydligt i hennes egna tankar.

Det var vid midsommartid Helmer Bro kom till Elghyttan. Irene hade varit hemma några veckor förut och hjälpt Elisa ställa i ordning åt honom, eller rättare sagt: Elisa hade fått hjälpa henne.

Eklateringen ägde rum på själva midsommaraftonen. Irene kände sig i vit klädning, sjuttonårig och med slät guldring på vänster hand som en mycket poetisk uppenbarelse.

På kvällen ville hon nödvändigt gå ned till ängen, där bygdens ungdom dansade kring majstången. Sin fästman och Torvald fick hon utan svårighet med sig, och de andra behöfde icke mycken öfvertalning.

Elisa kom litet senare. Hon stannade några ögonblick på höjden ofvanför ängen och såg, hur långdansen gick i ringar under sång och skratt. Ännu var midsommarfesten i sin början, ännu voro barnen med och göto oskuld i leken. Ännu stod solen högt, gjorde sig ingen brådska, funderade på att ej alls gå ned i kväll.

»Elisa, hvarför står du där? Skynda dig!» ropade Irene.

Elisa hade ej ämnat deltaga i dansen, hon kände sig för gammal och allvarlig till det. Men det låg ras och ysterhet i själva luften, och ungdomsglädjen kring majstången drog henne med sig. Fadern, tant Cilla, Gustaf Adolf och några andra bildade en åskådaregrupp och väntade, att hon skulle sluta sig till dem. Men hon skakade leende på hufvudet och sprang in i ringen. De dansande kände, som om de vunnit en oväntad triumf, och de båda, åt hvilka hon räckt sina händer, strålade af stolthet och glädje. Ingen var så afhållen som fröken Elisa på Elghyttan.

Af springdansen fick kinden högre färg och ögat förökad glans, men hon kunde le åt sig själf och den tillfälliga ungdomslust, för hvilken det föll henne in att ett ögonblick ge vika. Det drottninglika lämnade henne ej, fast hon lekte som ett barn.

På stigen, som gick fram utmed skogsbrynet öfver ängen, kommo två ryttare. De höllo in sina hästar och sågo med lifligt intresse på dansen.

»Hvem är hon?» frågade den ene plötsligt.

»Elisa Spitzenholdt, Elghyttans drottning», svarade den andre, »ty jag förmodar du menar henne; om någon annan frågar man icke så.»

»Men majoren är ju änklings, sade du?»

»Det hindrar väl inte, att han kan ha en dotter», svarade den andre skrattande.

»Och hon är ogift? Hur är det möjligt?»

»Ja, säg det. Jag kan bara förklara det så, att hon är kall som is, ty hvarje man i trakten har då haft sin period af svärmeri för henne, men förgäfves.»

»Du också?»

»Ja, naturligtvis. Och jag var illa därän, må du tro, innan min lilla Térèse förbarmade sig öfver mig och läkte hjärtetsåret. Skola vi gå dit ned och bocka oss? Här på Elghyttan fordras ingen etikett.»

»Vågar du för Térèse?»

»Har ingen fara. Med dig är det värre. Törs du?»

»Hvad har jag att förlora?» Detta sades med en axelryckning.

De bundo sina hästar vid ett träd och gingo ned på ängen.

Majoren välkomnade dem med sin vanliga älskvärda hjärtlighet. Han kände blott den ene, brukspatron Hansson på Bergsjö bruk, beläget norr om den milslånga Hanebyskogen.

Brukspatronen presenterade sin vän, doktor Hessel, som var hos honom på besök.

Då Elisa såg att gäster anländt, lämnade hon dansen för att hälsa dem. Irene följde henne förtjust och stolt åt att få visa sin guldring och sin fästman. Hon var ännu så mycket barn, att hon väntade få se herrarne utbrista i förvåning, och brukspatron Hansson, som i årtal varit vän och granne till familjen, tillfredsstälde hennes förväntningar i detta afseende; det hade ej förr än nu fallit honom in, att Irene skulle föreställa fullvuxen. Doktor Hessel däremot gratulerade henne med en främlings likgiltighet.

Elghyttan var ett gästfritt hem, där man ej visste af krus. Därför föll det ingen in annat än, att de båda herrarne skulle stanna till kvällen och med familjen fira Irenes trolofning.

Man lämnade snart dansen och drog sig i grupper upp mot byggnaden. Irene och Helmer gingo arm i arm och kommo naturligtvis efter. De kommo upp på terrassen till de öfriga samtidigt med att kvällsvarden annonserades.

»Du ser så allvarsam ut i afton, du ångrar dig väl inte?» frågade Gustaf Adolf skämtsamt och slog Helmer på axeln, då man efter slutad måltid lämnade matsalen.

»Ångrar mig? Nej», sade Bro, »men jag känner ansvaret.»

»Ansvaret?»

»Ja. Irene är ett barn och ser upp till mig alldeles för mycket. Hur skall jag kunna leda henne rätt?»

»Hon älskar dig, och hon är lättledd», svarade Gustaf Adolf lugnande.

Men det var just hvad som oroade Helmer Bro. Han kunde ej förstå sina känslor, då han trädde in i salongen och Irene skyndade emot honom. Hennes ansikte strålade upp, som om hon sökt och saknat honom under de två minuter han dröjt.

Han skulle velat fråga, hvarför hon var så glad just i dag, de hade ju ägt hvarandra

lika mycket förut. Men hon tycktes sätta särskildt stort värde på, att de nu tillhörde hvarandra i allas åsyn. Att det just var den omständigheten, som gjorde honom beklämd, förstod han ej själf.

Elisa gick förbi dem, smålog och sade något vänligt i förbifarten. Hon var glad, att hon kunde tycka så mycket om sin systers trolofvade, och hon visade oförställdt sin sympati för honom, då hon såg, att det gladde både honom och Irene.

Nu verkade hennes ord och blick ett välgörande omslag i Helmers sinnesstämning. Han såg med ömhet ned på Irene och lofvade sig själf att göra henne så lycklig, som Elisa tycktes vänta det af honom.

»Nej, nu få vi väl lof att tänka på hemfärden, Hessel», sade brukspatron Hansson; »solen lurar oss i kväll, det är inte värdt att rätta sig efter den.»

De båda herrarne togo afsked och redo hem en genväg genom Hanebyskogen.

Härinne var drömmande skönt och trolskt. I fjärran drillade en trast, och en annan svarade på närmare håll; de glömde att stoppa hufvudet under vingen denna ljusa natt. Där träden stodo tätt var det skumt, alla föremål voro dock skönjbara, men antogo fantastiska konturer i dunklet och sågo ut som något annat än de voro. Men på de öppna platserna skulle man godt kunnat se att läsa. Själftva luften tycktes lysa, ty ljuset kastade inga skuggor.

Doktor Hessel höll in sin häst.

»Låt oss lyssna», sade han.

Brukspatronen stannade, men saknande sinne för naturen, betraktade han förstulet sin vän.

»Jag tror nästan du förlorat något där nere på Elghyttan ändå», anmärkte han.

»Jag hade ingenting att förlora, men nu förefaller det mig, som om jag fått det», svarade doktorn och satte åter sin häst i gång.

»Hessel», sade brukspatronen efter en stunds tystnad, »du stannar väl länge hos oss? Både min hustru och jag önska det. Du är en sådan som man trifs med i hvardagslag.»

»Tack! Jag trifs också så bra hos er, men hur länge jag stannar är ovisst. Jag är en orolig själ.»

»Så mycket mer behöfver du barlast och ankare.»

»Hu, bevara mig väl!» utbrast doktorn.

Brukspatronen skrattade.

»Hvad tycker du om familjen på Elghyttan?» frågade han. »Fann du dem icke älskvärda?»

»Jo, i hög grad. En son är ju bortrest, sade du? Det är väl han, som är pietistisk?»

»Nej, Christian Spitzenholdt gör inte skäl för det tillmålet», svarade brukspatronen och fick sig ett godt skratt. »Det var just pietisten, som var hemma och som jag såg dig komma så bra öfverens med.»

»Menar du den där käcka, trefliga karlen?»

»Just han.»

»Och jag som trodde mig vara människokännare!» sade doktor Hessel snopen. »Jag skulle kunnat slå mig i backen på, att den där Gustaf Adolf vore ärligheten själf.»

»Det tror jag fullt och fast han är också», sade brukspatronen.

»Det vore intressant att studera honom på nära håll. En ärlig pietist vore i sanning ett kuriosum.»

»Du har två sådana rariteter på Elghyttan att öfva din skarpsinnighet på. Elisa lär vara af samma ull som brodern.»

»Hon!» sade doktor Hessel tankfullt och berörde med ridspöet sin häst på öronen, så att denne otåligt kastade med hufvudet och munderingens rassel bröt nattens drömmande stillhet. »Jag skulle vilja känna också henne på närmare håll.»

»Akta dig, det blir ett studium farligt för ditt lugn.»

»Mitt lugn! Det är minsann icke stort förut», svarade doktorn med ett kort skratt, men tillade strax därpå i samma tankfulla ton som nyss: »Om hon är hvad hon förefaller, så mister man ingenting på att förlora till henne.»

»Tala tydligare, om du vill att jag skall begripa dig; jag är så trivial, ser du», sade brukspatronen.

»Om du inte begriper mig, så gör det precis detsamma», svarade doktor Hessel, såg upp mot den glänsande natthimmelen och hvisslade en munter melodi, som disharmonierade både mot naturens stämning och de känslor, som nyss trängt sig på honom.

Han kände disharmonien starkt och njöt af att på trots framkalla den. Plötsligt afbröt han sig själf med att skratta.

»Hvad nu?» frågade brukspatronen och skrattade med, utan att veta åt hvad.

Han var ingen stämningsmänniska och hade ej nerver, som kunde uppfatta och plågas af missljud, men i ett godt skratt var han alltid färdig att instämma.

»Jag kom bara att tänka på tanken i ett skaldestycke jag läst en gång. Den var dråplig. Om slumpen bara för en rätta stunden i en kvinnas väg, hugnas man af hennes kärlek, hon må vara aldrig så ädel och man själf aldrig den.»

Brukspatronen log förnöjd. Denna gång begrep han sin vän.

»Ja slumpen gifve, att rätta tiden för Elisa vore inne nu», sade han och gaf doktorn ett litet vänskapligt rapp med ridspöet.

»Slumpen!» upprepade doktor Hessel åter tankfull och allvarsam. Hans sinnesstämning var orolig och växlande i natt. »Hon förefaller att vara ledd af högre makter än slumpens.»

»Hon själf anser sig vara ledd af Gud», anmärkte brukspatronen.

»I hennes närhet blir man verkligen frestad att tro det», sade doktorn. »Men är det så, gör jag bäst i att hålla mig undan. Den blinda slumpen kunde jag möjligen hoppas något af, men af Gud!»

»Hoppas allt af kärleken, du. 'Les femmes aiment toujours les mauvais sujets', så du har goda utsikter hos din sköna.»

»Tack för artigheten», sade doktor Hessel leende. »Alltför gärna skulle jag vilja vara föremål för hennes reformförsök, förutsatt bara att hon ej lyckas.»

Under den följande tiden tillställdes i grannskapet många festligheter till det nyförlovade parets ära.

Irene njöt obeskrifligt af att vara det förnämsta föremålet för allas uppmärksamhet. Van att behandlas som ett barn och att stå i Elisass skugga, blef hon yr i hufvudet af att så plötsligt blifva framskjuten. Men hon kände sin nya värdighet och var mån om den. Särskildt i hennes sätt mot Elisa kom något öfverlägset och beskyddande, hvilket verkade ytterst komiskt.

Man skulle på middag till prostens. Irene stod färdigklädd i nedre vestibulen på Elghyttan, och Helmer lade kappan öfver hennes skuldror. Elisa kom med majoren utför trappan och stannade för att borsta bort några dammkorn från hans rockkrage.

»Den där blågrå klädningen klär Elisa. Hon ser fornnordisk ut i den», anmärkte Irene gillande.

Hennes fästman svarade ingenting, men glömde den lilla ömma tryckningen just då han svept kappan om henne. Af hennes förvånade blick märkte han, att något var på tok och försökte rätta på kappan.

»Tack, den sitter bra», svarade Irene litet snävt.

Då upptäckte han, att han glömt svara på hennes ord, och skyndade att godtgöra denna försummelse.

»Elisa kan inte vara annat än vacker, hvad hon än tar på sig», sade han.

»Det vill jag inte påstå», svarade Irene. »Elisa förstår egentligen icke alls att kläda sig väl. Jag är glad, att hon gjort det i dag för en gångs skull, ty doktor Hessel kommer nog på middagen.»

»Doktor Hessel?» eftersade Helmer.

»Ja. Har du inte märkt, hur intagen han är af Elisa? Jag vill så gärna, att hon skall förlovva sig, och han vore så lämplig.»

»Det är han inte alls», förklarade Helmer med eftertryck.

»Hvad är det frågan om?» sporde Elisa, som nu hunnit ned.

Helmer ville hjälpa henne på med kappan, men förekom af Gustaf Adolf.

»Vi talade om doktor Hessel», upplyste Irene.

»Det är en treflig kurre», förklarade majoren. »Han får gärna komma hit så mycket han vill.»

»Skulle han det, så komme han allt hvar dag», inföll Irene skrattande.

»Inte mig emot», sade majoren. »Läkare är han också, och jag har på sista tiden börjat känna mig klen och skulle behöfva en lifmedikus. Undras om han skulle vilja bli det?»

»Det vore det just inte så lämpligt att föreslå» sade Gustaf Adolf.

»Hvarför inte?» frågade Irene med ett litet öfverdådigt skratt. »Menar du, att det skulle vara opassande? Jag kan vara förkläde åt Elisa.»

»Du, nippertippa», sade Gustaf Adolf och gaf henne med pek fingret ett lekfullt slag på näsan och munnen.

»Hvad det beträffar, kan väl jag vara förkläde nog», inföll tant Cilla, för hvilken utsikten att dagligen få anförtro sina krämpor åt en läkare var synnerligen tilltalande.

»Nej, du är ogift, tant Cilla, och behöfver själf förkläde, och det kan jag vara, som åtminstone är förlovvad», svarade Irene munter och viktig.

»Allvarsamt taladt, skulle det inte låta sig göra?» frågade majoren, som riktigt tycktes hafva tagit fasta på sin förflugna idé. »Är det någon, som vet, hvar han hör hemma och hvar han har sin praktik?»

»Ingenstans och öfverallt», svarade Gustaf Adolf. »Han anförtrodde mig något af sina växlande lefnadsöden här om kvällen. Som pojke skickades han till sjös, men rymde efter några år från sitt fartyg i en amerikansk hamn. Sedan släpade han sig fram som simpel arbetare, tills han greps af lust att studera. Då skref han till fadern, som inte hört af honom på åtskilliga år, och bad om förlåtelse och pengar att börja ett nytt lif med. Det fick han också och tog på otroligt kort tid studentexamen. Sedan studerade han medicin och blef praktiserande läkare en tid, tills han tröttnade på det och reste hem till Sverige. Hans far är nyligen död, och Hessel var ende arfvingen, så att nu har han både tid och pengar att hvila sig på.»

»Det låter föga rekommenderande allt det där», anmärkte Helmer Bro.

»Amerikansk doktor!» sade tant Cilla och skakade på hufvudet.

Hennes lust att anförtro honom värden af sina dyrbara krämpor hade betydligt svalnat. Men majoren var lika ifrig för sin plan, hvars genomförande syntes honom ännu möjligare efter de upplysningar han fått.

»Förträffligt! Hvarför skulle han inte slå sig ned som min husläkare på Elghyttan, då han hvarken har hem eller anställning?»

»Du säger ingenting, Elisa», anmärkte Irene.

»Hästarne ha varit framme länge; borde vi inte ge oss i väg snart?» svarade Elisa, som under hela samtalen stått tyst vid fönstret och sett ut. »Irene, skulle du ha mycket emot att för en gång åka med Helmer hos pappa och tant Cilla i stora vagnen och låta Gustaf Adolf köra för mig i giggen?»

Hon såg så vackert bedjande på Irene, att denna efter någon tvekan gaf med sig.

»Hoppas du snart får någon annan än en bror att köra för dig», sade hon.

»Hvad är det hon säger, ungen?» sade majoren lekfullt och nöp Irene i örsnibben.
»Var lagom morsk mot din syster, lilla nippertippa! Elghyttans drottning kan få en på
hvert finger, som intet bättre begär än att få köra för henne i gigger.»

»Låt de andra åka före, så behöfver du inte bekymra dig om tömmarna», sade Elisa
till sin bror, då de satte sig till rätta.

»Du vill taga min uppmärksamhet i anspråk således?» frågade han och gjorde
villigt som hon bad.

»Vi råkas knappt alls den här sommaren, det kommer så mycket i vägen jämt»,
sade hon. »Jag tror inte vi haft ett enda förtroligt samtal.»

»Jag saknar det, jag också», instämde han. »Du är allvarsam. Känner du dig
nedstämd?»

»Inte egentligen. Mera tankfull.»

»Hvad tänker du på?»

»Åh, på mycket. Låt oss tala om Sven Rise.»

»Är det på honom du tänker?»

»Icke så mycket jag ville.»

»Det skulle jag annars ha trott, att åsynen af Irenes lycka fört dina tankar till Rise
och gjort dig sorgsen.»

»Tanken på honom gör mig aldrig sorgsen, tvärt om, därför vill jag fasthålla den.»

»Det är något att äga en sådan väns minne», sade Gustaf Adolf.

»Hvad jag önskar, att jag alltid kunde bevara lefvande intrycket från hans död»,
återtog Elisa efter några minuters tystnad. »Var det inte som om vi stått vid
himmelens öppnade portar? Jag skulle velat lefva hela mitt återstående lif där, utan
att ha behöft vända tillbaka till låga jorden.»

»Det är nog att få stiga upp på förklaringsberget i vårt lifs stora ögonblick och se
de utsägliga tingen», sade han, »men begär ej att få stanna där, det vore förmätet;
vi äro ej mogna för en varaktig härlighet än. Men den heliga fläkt vi fingo däruppe
skall följa oss som en kraft i lifvet på den låga jorden.»

»Men kraften mattas, då de heliga minnena blekna, och så mycket vill skymma
dem», sade Elisa vemodigt.

»Det är ej på hänförelsens minnen vi lefva utan på Guds nåd i Jesus Kristus»,
svarade han och tillade med en frågande blick: »Det är något särskildt, som tynger
dig?»

Hon såg ut öfver landskapet, som föreföll tröstlöst i den dammiga Julidagens heta
solsken.

»Jag minns en gång, då jag stod vid Sven Rises kista», började hon, »och såg på
honom; då kände jag aldeles som en inre hviskning: Lika död från jordiska begär och
omsorger, som han ligger där, bör och får du lefva, och lika uppfyllt af himmelska
begär och fröjder, som hans ande nu är, bör och får också du vara, om du dör och
uppstår med Kristus. Så kände jag det, och en lång tid efter hans död hade jag
mycket starkare andliga begär än jordiska, och jag var lycklig, ty det ligger ju något
af fullhet i blotta längtan efter eviga ting. Men på sista tiden ha jorden och det
jordiska börjat få dragningskraft för mig igen, och med sådana begär följa oro och
otillfredsställelse, de må fyllas aldrig så.»

»Du väntar för mycket af dig själf, Elisa, om du tror dig kunna lefva på jorden
fullkomligt död för allt jordiskt. Det är omöjligt, ingen har kunnat det, fast mången i
fanatism försökt det. Gud fordrar heller ingen onaturlig öfverjordiskhet af oss; han
tänker på att vi äro stoft.»

»Men det står ju, att vi skola dö världen och lefva Gudi?»

»Ja, vårt lif skall vara ett framskridande åt det hållet, naturligtvis. Men mognandet
går långsamt. Begynnelse är icke fullbordan. En sak är att, som du vid Sven Rises
kista, inse att idealet vore att ha inga jordiska begär, blott idel himmelska, en annan
sak är att ha det så ställt.»

»Men jag skulle vilja ha det så ställt; hvarför kan jag det inte?»

»Du är stoft och synden låder vid dig. Var glad att den gör det på ett för dig
kännbart sätt, så att du inte inbillar dig vara fri och högmodas och blir i själfva
verket farligare bunden. Hvilket begär är det som oroar dig, det har du inte sagt?»

»Intet som jag kan namnge», svarade hon dröjande, »men det finns där, formlöst
egentligen och dock starkt nog att försvaga det himmelska. Med ett ord, jag känner
mig så jordisk. Tingen i denna världen börja få för stort intresse för mig.»

Gustaf Adolf blef ej klokare efter detta svar, hvilket föreföll honom undvikande.

»Om det ej är något orätt, som drager dig, behöfver du väl inte känna dig orolig»,
sade han. »Akta dig för en osund andlighet.»

Elisa satt tyst, vacklande mellan att känna sig bestraffad eller icke förstådd.

Gustaf Adolf stod i ett ovanligt omedelbart förhållande till sin Gud. Han såg så klart
och behöfde aldrig grubbla öfver hvad som kunde vara rätt eller orätt. Storslagen
och enkel på samma gång, hade han lätt att komma underfund med sig själf och
förlorade sig aldrig i dunkla stämningar eller oklara känslor. Med henne var det
annorlunda. Det var henne ej alltid lätt att afgöra om det, som rörde sig inom henne,
var synd eller ej.

»Hvad säger du om pappas förslag att ta doktor Hessel till lifmedikus?» frågade
Gustaf Adolf efter en stund.

»Jag hoppas det inte blir af», svarade hon.

»Tycker du illa om honom?»

»Nej, han intresserar mig mycket, men jag önskar inte alls få honom till dagligt sällskap.»

»Det skulle du ha sagt till pappa; mot *din* vilja gör han det inte.»

»Det är just det jag vet, och därför teg jag. Inte vill jag, annat än om det är nödvändigt, stå i vägen för hans nöje.»

»Här vid lag tycker jag det är nödvändigt», sade Gustaf Adolf, hvars ridderlighet var väckt. »Jag skall tala vid pappa, innan han hinner säga något åt doktor Hessel.»

»Vet du, jag tycker han förefaller att vara ämnad till något ädelt, som han icke blifvit», sade Elisa.

»Hvem?»

»Doktor Hessel.»

»Åh ja, det har jag inte tänkt på. Men det är han naturligtvis. Alla människor äro ämnade till Guds barn, och det är det ädlaste man kan bli», sade Gustaf Adolf.

Elisa smålog. »Du har alltid blick för hufvudsaken», sade hon. »Du ser hela mänskligheten i blott två färger och har ej öga för de många nyanserna.»

»Åh jo, det har jag nog», sade han lamt försvarande sig mot ett påstående, som tycktes innehålla en beskyllning.

»Det har du icke», vidhöll hon och skakade leende på hufvudet. »Jag skulle nästan kunna vända mot dig den varning du gaf mig nyss, eller en beslätad med den. Är du inte litet för ensidigt andlig? Du bryr dig bara om människan i förhållande till Gud, men för det rent mänskliga i och för sig har du föga intresse. Det finns ju så mycket, som i sig själf hvarken är godt eller ondt, såsom snille, smak, begåfning, utseende och sådant mera. Allt detta gör mänskligheten mångskiftande och intressant.»

»Är det blicken på allt detta, som drar dina tankar från Gud och de eviga tingen?»

»Nej, intresset för människan är något, som jag tänker skall få följa mig in i evigheten, eller hvad säger du?»

»Ja, intresset för det odödliga hos människan.»

»Kan du säga hvar gränsen går mellan det dödliga och odödliga i vårt väsen? Själftva det döda stoftet skall ju uppstå igen.»

»Ja, det är sant. Det är stort att vara människa», sade han tankfullt.

»Och när man intresserar sig för människan, omfattar intresset allt hos henne, då det är omöjligt att afgöra hvad som är stort och hvad som är smått. I ett obehålligt ögonblick kan en människa genom en liten, liten handling röja sin verkliga karaktär tydligare än i en stor gärning, som syns för många och inför världen sätter en viss prägel på henne. Det är så roligt att studera mänskligheten i detalj.»

Hon hade blifvit helt entusiastisk. Han smålog skälmaktigt.

»Är det någon särskild individ du nu experimenterar med?» frågade han.

»Jag försöker komma underfund med alla, som komma i min väg», svarade hon, intet anande.

»Akta dig bara, så att ej känslorna lägga sig i studiet; de förvilla så lätt.»

»De kunna också hjälpa till. Utan känsla uppfattar man mänskligheten som idel trädockor.»

Han skrattade och gaf henne rätt. Bror och syster hade så trefligt tillsammans, att åsynen af prostgården framför dem kom som en öfverraskning.

Elisa fick doktor Hessel till bordsgranne, det föll sig ofta så och var henne ej emot. Hon försökte alltid få klart för sig, hvad folk gick för, men med honom hade detta sig icke så lätt, och det gaf honom ett särskildt intresse i hennes ögon.

En stund efter middagen gjordes musik i salongen. Prostens äldsta dotter spelade, och en af de unga kontorsherrarne från Bergsjö bruk sjöng.

»Hvad tycker ni om herr Salmsons sång, fröken Spitzenholdt?» frågade doktor Hessel Elisa.

»Han har en vacker röst», svarade hon.

»Men hvad är det som fattas? Hvarför rycker han en inte med sig? Utbildning har han, rösten är skolad och han sjunger väl ...»

»Ja, just väl», inföll hon med ett litet leende, som visade, att detta knappast var någon förtjänst i hennes tanke.

»Vore det bättre om han slarfvade?»

»Det, som blott är inlärdt, griper icke», sade Elisa utan att akta på frågan. »Han måtte ha upplefvat för litet för att kunna hänföra med sin sång.»

»Stackare», sade doktor Hessel och betraktade med ett halft spydigt, halft medlidsamt leende den unge mannen, som ansträngde sig efter bästa förmåga och såg mycket belåten ut med resultatet.

Om en stund bad värden doktor Hessel sjunga, och ovanligt nog gaf denne genast sitt samtycke.

När han tystnade, var det så ljudlöst i rummet, att man kunnat höra en knappnål falla. Han kastade en hastig blick bort till Elisa, som satt orörlig och såg på honom utan att synas medveten därom. Inspirerad häraf sjöng han ännu ett par bitar. Sedan gick han från pianot trots artiga protester. Prostens dotter slog sig ned där, åtagande sig det otacksamma värfvet att ackompanjera samtalet.

»Sjöng jag väl?» frågade doktor Hessel, när han återtagit sin plats bredvid Elisa.

»Det tänkte jag inte på», svarade hon sanningsenligt.

»Hörde ni om jag upplefvat något?»

»Alltför mycket», undslapp det henne.

Han smålog, road af att se hur hans sång gripit henne.

Hon gaf honom en skygg blick. Han var en farlig människa. Det trotsigt lidelsefulla

i hans föredrag hade berört strängar i hennes inre, hvilka ej förr vibrerat. Deras klang förskräckte henne.

Han anade det intryck han gjort och kände sig stolt öfver det.

Hon såg ut genom verandadörrarna, som stodo öppna. Kyrkan syntes, den låg ej långt ifrån. I dess närhet var en graf, till hvilken Elisas hjälpsökande tanke tog sin tillflykt. Hon återkallade i minnet Sven Rises bön för henne, och hon tyckte sig nästan känna det lugnande trycket af hans hand på hjässan. »Helt tillhöra Kristus, bli till välsignelse!» Hur annorlunda mot den brusande sången! Det kom ro i hennes sinne, hvilket dock fylldes med vemod vid förnimmelsen af sin mottaglighet för intryck af allt annat än himmelsk art.

»Kan man upplefva för mycket?» frågade doktor Hessel vid hennes sida.

»Genom att hänge sig åt sådant, som man blir sämre af», svarade hon mera med tanke på sig själf än på honom.

»Hvad till exempel?» frågade han med oskyldig min, undrande hur långt hon skulle våga gå.

»Sådant som skiljer från Gud. Synd», svarade hon fortfarande med sina egna inre själsrörelser och strider i tankarna.

Detta visste dock icke han, och därför träffade honom ordet som ett slag i ansiktet. Synd var visserligen något, som han ej erkände, men icke dess mindre tyckte han det var väl starkt, att hon skulle anklaga honom för det.

»Hvad är synd?» frågade han med en axelryckning.

På svar väntade han ej, utan vände sig med en anmärkning till herr Salmson, som just gick förbi. Denne stannade och strax därpå lämnade doktor Hessel honom och Elisa och gick själf omkring, roande sig med att vara satirisk än mot den ena, än mot den andra. Slutligen förpassade han sig ut på verandan, fördöljande sig och sitt dåliga lynne i dess bortersta hörn. Här lutade han sig öfver räcket och följde oafvändt med blicken myrornas arbete i sanden, dock utan att egentligen veta hvad han såg på.

»Doktor Hessel!»

Han reste sig häftigt. Elisa stod bredvid honom. Hennes ögon uttryckte tydligare än ord förmådde ett afbedjande.

»Jag kom att tänka på, att ni kanske missförstod mig nyss», sade hon. »Ni trodde bestämdt jag menade er?»

»Hvem skulle ni annars menat?»

»Mig själf naturligtvis.»

»Ni? Hvad har ni gjort för synd?»

»Jag talade mera i allmänhet också. Hur kunde ni tro, att jag skulle ge mig till att mästra er, inte mer än jag känner er?»

Hon rodnade för blotta tanken på en sådan taktlöshet å sin sida, och det plågade henne tydligen mycket, att han ens ett ögonblick skulle hafva trott henne i stånd till något dylikt.

»Inte mer än ni känner mig!» upprepade han. »Säg mig hvilka bittra sanningar eller lögner som helst, men kalla er icke främling för mig.»

Vid dessa hans ord stelnade hon till en smula och såg bort, men efter några ögonblick vände hon sig åter till honom.

»Gärna för mig må vi vara vänner», sade hon med sitt sympatiska leende.

Hvarför skulle hon vända sig ifrån honom, då hon kände sig dragen till honom? Ej fick hon låta inverka på sig af småaktigt skvaller. Själf trodde hon på platonisk kärlek, ty den hade hon en gång erfarit; hvarför skulle hon då ej tro på en sådan vänskap? Ett öppet närmande var mera i hennes smak än att leka kura gömma; förklarad vänskap skulle fördrifva dold kurtis.

I detta ögonblick kände han sig mäktigt påverkad af hela hennes personlighet, han tyckte, att han blifvit en bättre människa. Han böjde sig för det evigt kvinnliga som för sin gud.

På hemresan fick Irene gigen för sig och Helmer. Elisa hade ej lust till något förtroligt samtal den kvällen, ej ens med Gustaf Adolf.

Då man for förbi kyrkogården, lutade hon sig ut ur vagnen och sökte med blicken stenkorsset på Sven Rises graf. Hela vägen hem satt hon tyst, och då hon blef tilltalad märktes mer än en gång, att hon ej följt med i samtalet.

»Så länge han är borta!» klagade Irene, som med dröjande steg kom öfver gräsmattan i trädgården, där Elisa roade sig med att kratta gångarna fina till söndagen, det var nämligen lördagskväll.

»Gå och möt dem!» svarade denna.

»Jag vet ju inte från hvilket håll de ämna komma; jag har först varit uppåt ån ända till ångarna och sedan nedåt till första fallet, men de synas ej till», förklarade Irene i samma bedröfliga ton.

Hon tog en prästkrage och plockade sönder den blad efter blad, upprepande ja och nej. Svaret måtte ej ha utfallit efter hennes smak, ty hon slängde förargad bort blomman och plockade med en viss ifver en ny. Men äfven den gäckade hennes förhoppningar.

»Tror du på prästkragar?» frågade hon.

»Som orakel? Nej. Gör du?»

»Inte precis, men det försätter mig alltid i dåligt lynne att få nej af dem.»

»Låt då bli att fråga dem eller håll i, tills du får ja», föreslog Elisa.

Irene lydte det senare rådet och blef så ifrig i sin jakt efter prästkragarnas ja, att hon ej märkte, hur den otåligt efterlängtade Helmer nalkades i sällskap med hennes bror. Hon såg honom ej förr än hon hörde hans röst tätt bredvid sig. Då sprang hon jublande upp och förebrådde honom ifrigt, att han kunnat dröja så länge borta. Om hon anat, att han skulle göra det, hade hon gått med, förklarade hon.

Helmer besvarade sin fästmöes smekningar och ord, men dock undgick honom ej den förvånade blick Elisa sände efter Gustaf Adolf, som med mulet ansikte och utan ett ord fortsatte sin väg upp till byggningen.

»Hvad är det åt Gustaf Adolf?» frågade hon.

Helmer smålog urskuldande.

»Vi träffade doktor Hessel i Hanebyskogen och kommo i språk med honom. Olyckligtvis föll talet på andliga ämnen, och det blef dispyt.»

»Och Gustaf Adolf förgick sig?»

»Ledsamt nog måste jag erkänna, att han gjorde det.»

»Och doktor Hessel?» frågade Elisa.

»Var lugn som en filbunke, men road af att retas. Svår är han alltid att vederlägga, men omöjlig, då man blir het.»

»Hvarför svarade icke du honom?»

»Jag försökte, men Gustaf Adolf blef ond på mig också, ty jag gjorde åtskilliga medgifvanden, som upprörde honom. På hemvägen fick jag mina fiskar varma för det.»

»Gustaf Adolfs vrede är intet att taga sig när af», sade Elisa, mån om att urskulda sin älsklingsbror; »den går öfver lika lätt som den flamar upp.»

»Det vet jag», erkände Helmer beredvilligt, »därför brydde jag mig icke det ringaste om den för min egen del, men för doktor Hessels skull gjorde den mig ledsen. Han, som inte känner Gustaf Adolf så väl, fick kanske en dålig tanke både om honom och hans kristendom.»

»Hvad talade ni om?» frågade Elisa.

»Om försoningen och lifvet efter detta.»

»Ingenting sätter Gustaf Adolf så i eld och låga, som när något säges emot korset», anmärkte Elisa.

»Men det är illa, ty skall man uträtta något i en diskussion, får man inte bli het. Enligt min tanke vinner man också mycket mer genom att sätta sig in i sin motparts åsikter och göra så många medgifvanden som möjligt, än genom att för mycket hålla på sina egna.»

»Blir man inte bra lätt vacklande om man det gör?»

»Sanning framför allt.»

»Naturligtvis, det är just Gustaf Adolfs lösen. Inte tror du väl, att han bara för att få rätt håller på något, som han ej är fullt öfvertygad om?»

»Nej, det förstås, men hans hetta kan förleda honom till öfverdrifter. Och så uttalar han sig så oförbehållsamt om saker och ting af sådan art, som man bör behandla med stor försiktighet.»

»Såsom till exempel?»

»Lifvet efter detta. Vi talade om det i dag, och Gustaf Adolf förklarade sig tro på fördörelsens möjlighet. Det borde han ha hållit inne med; jag såg hur doktor Hessel hårdnade till invärtes. Det finns ju ställen i bibeln, som tyda på alltings återställelse; jag tycker Gustaf Adolf hellre borde vilja tro på dem.»

»Visst vill han», försvarade honom Elisa, »men han kan ej därför bortförklara de ställen, ur hvilka den förra uppfattningen framgår, helst som dessa äro både fler och tydligare.»

»Men hvarför skall allt vara så dunkelt, hvarför sådana motsägelser i bibeln?» utbrast Helmer.

Han tycktes alldeles ha glömt sin fästmöes närvaro för intresset af detta samtal med Elisa. Irene var icke nöjd, hon försökte flera gånger göra sig påmind, men utan framgång. Elisa ritade tankfull med krattan i sanden.

»Kanske för att utröna hvilka, som verkligen vilja tro», sade hon, »ty vill man, så kan man.»

»Det var ett djärft påstående.»

»Icke alltför djärft ändå.»

»Hur kan du då förklara, hvad du nyss sade, att Gustaf Adolf vill tro på alltings återställelse, men tror på fördömelse?» frågade Helmer, säker på att ha fått henne i fällan.

»Den vilja jag talade om är en till Gud hänvänd vilja, som begär honom och är färdig att släppa allt annat, om så fordras. Med en sådan vilja nalkas man Guds ord som dess lärjunge och icke som dess mästare.»

»Men det är en känd sak, att de mest motsatta åsikter stödjade sig på bibeln och det med fog», invände Helmer.

»Kommer man till bibeln med verkligt lifsbehof, förrirrar man sig icke där», svarade Elisa. »Då bibelstudiet går jämsides med lifvet och erfarenheten, får man en fast och lefvande öfvertygelse. Gustaf Adolf skulle nog ej tro på fördömsen, om han ej känt sig själf fördömd.»

Helmer eftersinnade.

»Man kan göra så olika erfarenheter», sade han; »jag för min del känner mig icke och har aldrig känt mig fördömd, fast jag nog vet med mig mycket, som är orätt. Kanske är det därför, som läran om fördömsens möjlighet stöter mig så för hufvudet, att jag ej kan med den. Om Gustaf Adolf åtminstone ville medge så mycket, som att frågan är oafgjord, men det gör han inte, utan förklarar öppet, att han tror på möjligheten af eviga straff.»

»Och det gör han rätt i», sade Elisa, »ty, är det som han tror, då är det kärlekslöst, ja grymt att förklara att alla bli saliga. Och skulle han misstaga sig och onödigtvis framhålla evighetsvikten af att söka frälsningen i dag hellre än i morgon, så är ju ändå ingen skada skedd.»

»Mången kan stötas bort af läran om de eviga straffen.»

»Nå hvad gör det, om allt ändå blir bra till sist? Men finns det evigt straff, är det förfärligt att insöfva i falsk säkerhet i stället att låta sanningen ljuda, medan det ännu är tid att undgå domen.»

Helmer Bro funderade. Onekligen fann han Elisäs lösning på gåtan praktisk, men den tilltalade honom ej.

»Det är ett hårdt tal», sade han.

»Men månne det icke är saltets sälta?» sade Elisa.

Han skakade på hufvudet.

»De måste kunna förklaras på annat sätt, dessa ställen om evig dom», sade han.

»Förlorar inte Guds ord sin omskapande kraft för oss, om vi vrida och vända det för att få det att passa in med våra tycken och känslor?» sade hon. »Det bästa är, att låta det träffa oss, äfven då det går igenom som ett tveeggadt svärd.»

»Men inte då det tycks förvränga Gud och göra honom till en grym tyrann.»

»En grym tyrann!» upprepade hon. »Han, som af kärlek dog för världen på förbannelsens kors, hur skulle han kunna vara en grym tyrann? Och det är i hans hand, som världsdomen hvilar. Nog dömer han bättre än vi.»

Helmer svarade ej på detta hennes sista argument. För henne var det tydligen alldeles tillräckligt, och fastän det icke förmådde tysta alla hans tankes frågor, fann tanken ingen invändning, som kunde vederlägga det, ty det var hjärtats språk.

»Du vänder dig inte till mig en enda gång, Helmer», hördes nu Irene puttra. »Först dröjer du borta så förfärligt länge, och när du äntligen kommer, pratar du bara med Elisa.»

Helmer tog försonande hennes arm och aflägsnade sig med henne. Den själföfvinnelse det kostade honom att göra detta på ett älskvärdt sätt märkte icke Irene. Men Elisa såg efter dem, undrande om hon borde ge sin lilla syster ett råd.

Gustaf Adolf var ovanligt allvarsam hela kvällen. Följande morgon frågade honom Elisa, om han ämnade sig i kyrkan. Hon väntade ja och blef ganska förvånad, då han svarade ett afgjordt nej. Han märkte hennes undran och tillade som förklaring, att han måste förrätta en annan gudstjänst den morgonen. Då gick ett ljus upp för henne.

»Skall du förrätta den på Bergsjö?» frågade hon leende.

»Har Helmer skvallrat på mig?»

»Han behöfde inte ha sagt mer, än att ni kommo i dispyt om andliga ting, för att jag skulle veta, hur min hetlefrade herr bror tog sig ut i den dispyten», svarade hon, lindande in förebråelsen i den största ömhet.

De stodo på balkongen. Han såg bort mot Hanebyskogen, medan ett uttryck af ädel sorgsenhet besjälade hans drag.

»Gud välsigne din gudstjänst i dag, älskling!» sade hon innerligt.

Han vände sig till henne och såg hennes ögon stråla med fuktig glans.

»Elisa, hur skulle det gå med oss, om Herren förlorade tålmodet lika lätt, som vi förlora det mot hvarandra? Jag förstår inte, hur han kan ha fördrag med mig. Men att han har det, det känner jag. Min älskade Herre!»

Den unge mannen var tydligen djupt förödmjukad, men genomträngd af denna öfversvinneliga lycka, som endast förnimmelsen af Guds oförtjänta kärlek kan ingifva.

Strax efter frukosten gick kyrkskjutsen, men Gustaf Adolf tog ensam vägen genom Hanebyskogen i lydriad för den uppmaningen: »Gå först bort och förlik dig med din

broder!»

Han gick med raska, spänstiga steg och njöt af att gå. I fulla drag inandades han barrskogens doft, och i sitt hjärta talade han oförtäckt med sin och naturens Herre.

Kommen till Bergsjö bruk frågade han efter doktor Hessel och blef visad till dennes rum. Doktorn var ej klädd ännu. Ibland föll det honom in att ligga halfva förmiddagen, men om så skulle vara kunde han stiga upp midt i natten, utan att det därför märktes någon skillnad på honom.

»Stig in!» svarade han, då han hörde en kort, käck knackning på sin dörr. Så knackade ingen här i huset.

Doktorn syntes därför icke förvånad, när Gustaf Adolf trädde öfver tröskeln.

»Kommer du för att fortsätta dryftningen af helvetesfrågan, min vän? Var barmhärtig och skjut upp därmed till en svalare årstid. Då kan det verka välgörande att höra talas om lågor, men nu, när solen steker ...»

Han fullbordade ej meningen, utan dök ned med hela ansiktet i sitt tvättfat och frustade och plaskade som en flodhäst.

Gustaf Adolf smålog och väntade, tills tvättning var undanstökad och doktorn befriat sina öron från tvålvattnet.

»Jag kommer inte alls för att tala om helvetet», sade han då, »jag kommer för att be dig om förlåtelse.»

»Jaså. Hvad för då? För att du i går dömde mig att draga till helvetet?»

»Det gjorde jag icke.»

»Inte precis med de orden, det erkännes, men andemeningen var dock i den stilen.»

»Jag ber dig om förlåtelse för min häftighet.»

»Åh, den bekom mig inte det ringaste.»

»Nej, det trodde jag inte heller», sade Gustaf Adolf, »men det var i alla fall orätt af mig att bli ond och i all synnerhet då jag förfäktade min saktmodige Mästares sak. Jag ber dig, Hessel, döm ej kristendomen efter mitt uppförande! Jag misspynder så ofta min Frälsares lära.»

Den unge mannen stod där så ärligt varmhjärtad och ödmjuk, att satiren dog bort på doktor Hessels läppar.

»Om alla misspydde den kristna läran som du, så ...» sade han nästan hjärtligt och räckte Gustaf Adolf handen. »En uppriktig svärmare högaktar jag alltid, om jag än ler åt hans svärmeri.»

»Tron är ej svärmeri», sade Gustaf Adolf.

»Bevisa mig det, den som kan. Förr än jag fått skärskåda en kristens lif ända in i döden, tror jag icke på det.»

»Jag önskar, att du finge se mig dö och att min död blefve sådan, att du vunnes genom den», sade Gustaf Adolf, och det hördes tydligt, att hans önskan var uppriktig.

Doktor Hessel log ett godt leende.

»Skall jag bli 'vunnen', som du kallar det, hoppas jag bli vunnen med mindre.»

»Med mindre!» upprepade Gustaf Adolf. »Du blir ej vunnen med det ens. Min önskan var enfaldig; ingen vinnes med mindre än Guds Sons död.»

Doktor Hessel såg, hur kärlek till Gud och människor lyste ur Gustaf Adolfs ögon, och han kom ovillkorligen att tänka på uttrycket »ljusets barn».

En ädel motvilja för att med sin egen otro och satir profanera den unge mannens goda grep honom.

»Du skall ej kasta dina pärlor för svin», sade han hastigt.

»Jag har flera gånger hört dig citera bibeln; brukar du läsa den?» frågade Gustaf Adolf.

»Inte nu, men det var en tid då jag gjorde det.»

»Börja igen!» uppmanade Gustaf Adolf med denna vinnande rättframhet, som var honom egen.

Åter framkallades det goda leendet kring doktor Hessels mun, men det förjagades snart igen af ett mörkt minne, som följde honom likt en skugga, hindrande honom från att komma till ljuset.

»Bibeln är förstörd för mig», sade han; »jag kan ej läsa den utan att höra en salvelsefull röst skära i mina öron.»

»Hvems röst?»

»En skrymtares. Jag trodde på honom som på guld. Det var i mina unga år på sjön. Han fick mig andligt sinnad en tid, men snart kom jag underfund med honom, och då rök hvarje intryck han bibringat mig. Han var en hvitmenad graf, en lismande skurk.»

»Döm icke alla kristna efter ett så sorgligt undantag!»

»Han var intet undantag. Ej långt efter sedan jag skilts från honom träffade jag på en till i samma stil, och då blef det alldeles slut med min tro på Gud och Guds människor. Den senare skurken åtnjuter ännu stort anseende och är en stackars församlings öfverhufvud, men jag vet hvad han går för. Jag säger dig, ger du dig ut för en andans man, så låt ej köttet lefva i smyg!»

Gustaf Adolf hade blifvit mycket allvarsam. En känsla af oro och ansvar öfverväldigade honom. Stora kraf ställas på lefvande Guds tjänare, och det med rätta. Det är ingen lek att vara den Heliges redskap. Men krafven fyller han själf, och redskapen håller han i sin hand. Det gäller blott att vara öppen och ärlig inför honom, icke sky att draga fram sin orenhet inför hans heliga blickar, men öppna hjärtat och låta Guds ljus lysa in i dess lönlige vrår. Var vaksam du Jesu Kristi

stridsman, så att du lyssnar och hör de smygande stegen till och med af ditt minsta och mest fördolda fel, att det icke varder dig till fall! Men vaka, bed och strid i din Herres gemenskap och under hans ögon, ty »om Herren icke bevakar staden, så vaka väktarne fåfängt».

22.

Det var en strålande oktoberdag. Trädgårdens röda och brandgula träd speglade sig i ån, som tog deras fallande blad med sig i sitt lopp.

Elisa gick öfver spången till Hanebyskogen. Hon stannade ett ögonblick och såg ned i det förbiglidande vattnet. Rastlöst, utan uppehåll hade det glidit så i människoåldrar, en bild af tidens ström. Hvadan och hvarthän?

Hon gick vidare, fördjupande sig i den stora, underbara skogen, som hon älskade. Solen lyste förgyllande på höstens glänsande matta under löfträden. Längre in togo barrträden öfverhand. Men solens makt var stor äfven här. Tallarnas brunskaliga grenar blefvo röda i det glödande skenet, och öfver de mörka granarna låg solljuset tilldragande som det sällsynta leendet i ett allvarligt anlete.

Ån gick i många slingringar, så att Elisa, fast hon aflägsnat sig ifrån spången, snart träffade på den igen. Då följde gångstigen en stund dess strand. Elisa såg på det hvita vattenskummet och lyssnade till dess vemodiga, högtidliga sång. Hon förstod den, hon tyckte att den sjöng ut hennes egen starka längtan till målet.

Snart gingo stigen och ån åter i sär. Dånnet från forsen mildrades genom afståndet, men hördes alltjämt som en mäktig underton, ensam beständig bland naturens alla växlande och tillfälliga ljud.

Plötsligt stannade Elisa. Hon var kommen upp på en höjd, hvarifrån stigen gick ned i en dal, där träden växte glesare. Därnere kom doktor Hessel i jaktdräkt med bössan på axeln och följd af sin hund.

Elisa tänkte vända om, innan han märkt henne, men glömde sin afsikt i följd af ett litet drama, som helt oväntadt utvecklade sig för hennes blickar. Doktor Hessel, hvilken ej tycktes befinna sig i samma solskenslynne som naturen, sparkade vresigt till en sten, öfver hvilken han hållit på att snafva. Han gjorde det med sådan kraft, att den flög ett stycke bort och träffade hunden, som gaf till ett ömkligt tjut. I stället för att trösta det stackars djuret, röt doktor Hessel åt det. Nervöst känslig som alla fågelhundar, kröp hunden gnällande och med slokande svans fram mot sin herre. Detta måtte ytterligare retat denne, ty han gaf hunden ett rapp.

Elisa, som var stor djurvän, kunde ej förhålla sig lugn inför en sådan orättvisa. Hon skyndade hastigt ned. Doktorn blef så häpen, då hon med ens stod framför honom, att han glömde hälsa. Hon tycktes ej märka det. I hennes ögon brann en eld, som han ej sett där förr.

»Hur kan ni?» frågade hon med en röst, som darrade af ovilja.

Han svarade ej, bara såg hur storartadt vacker hon var i sin harm. Hans blick måtte skvallrat härom, ty plötsligt sänkte hon sin med en känsla af blygsel. Hon begärde en annan makt öfver människor än den hennes yttre gaf henne.

När hon såg ned, föll hennes blick på hunden, som ännu kuschade för sin herre. Drifven af medlidande försökte hon draga hunden till sig. Men han var alldeles likgiltig för henne och hennes smekningar. Han stretade för att komma ifrån henne till sin husbonde. Då insåg hon, att om hon ville trösta honom, måste det ske på annat sätt. Kanske stod det i hennes makt. Hon reste sig och såg på doktorn.

»Var vänlig mot er hund! Ser ni inte hur han tigger?» sade hon på en gång bedjande och befallande.

Han såg föraktligt på hunden, som, uppmuntrad af denna blick, gnällande och med ryckiga rörelser närmade sig.

»Hvad ger ni mig då?» frågade doktor Hessel.

»Hvad begär ni?» frågade hon tillbaka i kort ton.

Ja hvad? Det hade han ej klart för sig. En kyss? Nej, hon var ej den man vågade begära sådant af. I skärpet bar hon en knippa höstblomster, men det föreföll honom som en faddhet att äska den. Han ville hafva något mycket mera, något som icke kunde begäras, utan måste vinnas på annat sätt, det förstod han, då han kom att se in i hennes ögon och läste förakt där. Han framställde ingen begäran, utan lockade blott på hunden, som öfverlycklig hoppade upp och slickade hans händer.

»Du förlåter din herres grymhet, du, fast du varit föremål för den; du är ej så sträng och fordrande du», sade han sakta.

Orden voro ställda till hunden, men det på en gång bevekande och förebrående tonfallet var för Elisa.

Hon stod tyst bredvid. När han åter såg upp, läste han i hennes ögon ett annat uttryck än nyss.

Hon smekte hunden. Nu först brydde han sig om henne, sedan han väl vunnit hvad som föreföll honom lifsviktigt.

»Hundars tillgifvenhet är verkligen rörande», sade hon för att bryta tystnaden, hvilken hotade att bli alltför innehållsrik.

»Den har något krypande, som är äckligt», sade han.

»Åh, visst inte. Inte hos en hund», sade Elisa och strök med välbehag djurets vackra, silkeslena hufvud.

»Visst är det äckligt att bli slickad på handen af den man piskar», vidhöll doktorn.

»Jag tycker det om något skulle få en att blygas öfver piskrappen, i synnerhet då de äro så orättvisa som edra nyss», svarade hon. »Och ni blygs bestämdt, gör ni icke?»

»I så fall är det åtminstone icke hundens förtjänst.»

»Hvems då?» frågade hon, men ångrade genast frågan.

Hon var viss om svaret. Det lät ju som om hon gått med håfven. För att hindra honom lägga något däri, fortfor hon ögonblickligen i lätt skämtsam ton:

»Ni skulle inte ha blygts öfver ert fula uppförande, om ingen råkat bevittna och ogilla det. Då har jag utträttat åtminstone något på min skogsvandring, som jag trodde jag företagit bara för ro skull. Nu är det hög tid att gå hem igen, sedan jag uppfyllt min mission.»

Hon räckte honom handen till farväl. Ogärna såg han, att hon lämnade honom, men hon var ej den man följde mot hennes vilja. Han bugade sig och förde hennes hand till sina läppar. Hon rodnade lätt, men låtsade som om hon ej fäst sig vid hans handling.

»Lycka på jakten», sade hon.

»Så skall man inte säga», varnade han.

»Det vet jag, och just därför säger jag det.»

»Ni unnar mig ingen lycka således?»

»Inte i ett sådant företag som att gå ut och döda bara för ro skull», förklarade hon leende, klappade hunden och aflägsnade sig.

Hur artig, ja vänlig hennes afskedshälsning än var, låg det något ofrivilligt drottninglikt i hennes sätt att åter höja hufvudet. Det var knappast något i hennes yttre han beundrade så mycket som just detta hennes sätt att hälsa; det låg så mycken karaktär i det.

Han stod och såg efter henne och kunde ej fatta hvad som kommit åt honom. Hvarför följde han henne icke, då han ville det? Aldrig hade han varit så blygt hänsynsfull mot en kvinna förr. Aldrig hade han böjt sig för någon varelse så som för henne, och ändå led ej hans manlighet det minsta afbräck härigenom, snarare tvärtom.

Vintern låg hvit öfver Elghyttan, och hemtrefnaden slog sig ned inomhus vid flammande brador i skymningen och hos fliten kring tända lampor.

Irene sydde beskäftigt på sin utstyrsel. Man log åt hennes ifver att börja med den redan, då bröllopet ännu hägrade i en oviss framtid.

»Det kan bli förr än någon anar», svarade hon med ungdomens hoppfulla tro på oväntade, lyckliga förändringar.

Men fram på vintern lade Elisa märke till, att den yngre systemen ibland föreföll orolig och nervös, i synnerhet postdagarna. Ej heller sydde hon med samma beskäftiga ifver som först i början. Emellanåt lät hon arbetet sjunka ned i knäet och satt sysslolös stirrande framför sig. Tilltalade man henne då, spratt hon upp, som om hon blifvit väckt, och frågade man hvad hon funderade öfver, svarade hon skrattande, att hon naturligtvis alltid tänkte på Helmer. Och svaret var sant, men hon försökte dölja, att dessa tankar ej voro så odeladt glada som förr. Hela hösten hade Helmer visat sig som en dålig brefskrifvare, men nu hade han börjat blifva alltför usel i detta afseende. Det hände att Irene hann skriva tre, fyra gånger, innan svar kom. Och när hon äntligen fick ett bref, gömde hon det, så att ingen skulle se hur tunt det var. Ej ens för sig själf ville hon erkänna hur torrt och kallt innehållet föreföll.

När postväskan anlände, fick ingen annan än majoren öppna den. Detta gjorde han alltid med mycken högtidlighet i sitt rum. Han var road som ett barn och retades förtjust med de kringståendes otålighet.

»Där är ett bref till mig. Åh, ge mig det!» bad Irene ifrigt och sträckte ut handen.

En liflig rodnad färgade hennes kinder, ty kuvertets innehåll syntes tjockare än vanligt.

»Nå nå, vänta tills jag får sätta på mig glasögonen och se, om det verkligen är till dig; det kanske är till mig, när allt kommer omkring», sade majoren och försökte lekfullt hindra henne, men hon var honom för kvick, snattade till sig brefvet och sprang skrattande sin väg.

»Du ser så bekymrad ut. Är det därför, att du intet kärleksbref får?» frågade majoren och betraktade Elisa med en putslustig min.

Hon log förströdd och försökte slå bort den oförklarliga beklämning, som gripit henne vid åsynen af Irenes förtjusning. Hon förstod ej sin medömkan. Var den en ond aning?

Elisa läste tidningen, men ertappade sig efter en stund med att icke uppfatta någonting. Då valde hon en mera mekanisk sysselsättning, som band tanken utan att kräva dess medverkan.

Det blef kvällsdags utan att Irene visade sig. En jungfru, som skickades upp på hennes rum, kom tillbaka med det beskedet, att fröken Irene låg på soffan i hufvudvärk och inte ville hafva någon mat.

Sedan Elisa ätit, gjorde hon i ordning en kopp te och gick upp med den till systemen.

Det var alldeles mörkt i rummet, fast rullgardinen var uppe och februarinattens stjärnhimmel sågs gnistra därute.

Elisas hjärta klappade af oro, och hon både längtade och fruktade att få del af den sorg, som hon kände hade gjort sitt insteg här. Hon tände lampan och ställde den i ett hörn, hängande en tjock skärm för, så att soffan förblef svept i halfmörker. Sedan öfvertalade hon Irene att dricka teet.

»Stod det något sorgligt i brefvet?» frågade hon, då hon ställt tillbaka koppen på bordet.

»Hvarför tror du det?» frågade Irene med tillkämpadt lugn, hvilket dock strax öfvergaf henne.

Elisa strök sakta den gråtande flickans panna och hår. Ingen förstod bättre än hon att inlägga värtalig ömhet i en dylik smekning.

»Min aning säger mig ofta i förväg, när något skall hända en af dem jag älskar mest», sade hon så kärleksfullt, att Irenes förbehållsamhet brast.

»Han älskar mig inte. Läs brefvet!» sade hon med kväfd röst.

Elisa tog de fullskrifna pappersarken och gick bort till lampan. En sökande mattighet gjorde det svårt för henne att gå de få stegen. Stackars, stackars lilla Irene! Hur skall hon kunna bära detta?

Det bref Elisa läste hade tydligen varit ytterst svårt för Helmer att skriva, men han förklarade sig nödsakad att göra det. Irene hade rättighet att veta sanningen, och han var äfven skyldig sig själf att säga den. Hans känslor för henne hade svalnat, men han hade skjutit upp och skjutit upp med att säga henne det rent ut, i hopp att hon skulle märka det ändå. Nu bad han om förlåtelse för sin uppriktighet och för att han ej varit uppriktig förr. Om Irene led skulle hon veta, att han led icke mindre. Det är värre att nödgas tillfoga smärta än att blifva smärtad, skref han.

Elisa tänkte tillbaka på den flydda sommaren. Hvilket förtroende hade hon ej satt till Helmer, och hur lugn hade hon ej känt sig vid tanken på, att han skulle taga vård om hennes lilla barnsliga och känsliga syster! Och nu, hur hade han ej svikit hennes förtroende!

Hon gick tillbaka till soffan och öfvertalade Irene att gå till sängs. Sedan satte hon

sig hos henne på sängkanten.

Lugnande ord talade hon till henne som till ett barn, söfvande ord om att hon inte skulle tänka på någonting i kväll, bara sofva. Det skyddande mörkret dolde henne så skönt. Det var stilla och tyst, ingenting kunde nå henne här, och Guds änglar höllo vakt. Elisa talade som hon skulle velat tala till sig själf i en stund, då bitter och förödmjukande smärta fallit öfver henne och hon behöft hämta styrka till att kunna andas igen.

Uttröttad af föregående sinnesrörelse och nu vaggad till ro af systemens ömhet, somnade Irene slutligen ifrån sin sorg.

Elisa satt kvar en stund för att se om sömnen skulle stanna, sedan gick hon in till sig.

Följande dag, då Irene kom ned till frukosten, var hon ovanligt blek och tyst. Ingen anmärkte dock på det, ty Elisa hade underrättat familjen om hvad som inträffat samt bedt, att man skulle skona Irenes känslor genom att ej låtsas om något. Majoren visade en påfallande ömhet mot sin yngsta dotter och smekte henne oupphörligt utan synbar anledning, men för öfrigt lyckades han märkvärdigt bra i att efterkomma Elis uppmaning. Christian såg besvårad ut, hvilket alltid var fallet, då han kom i beröring med sorg. Tant Cilla torkade sig då och då i ögonen och talade ej ett ord om sitt hälsotillstånd och var därför ovanligt tyst.

Dagen gick, nästa dag likaså, och alltjämt var Irene lika blek och stilla. Hon grät icke, men höll sig undan och tycktes plågas af vänlighet, liksom misstänkte hon att sådan ej kunde visas henne annat än af medlidande. Hon hade blifvit så djupt sårad i sin kärlek, att all hennes lilla viktighet försvunnit och hennes sinne var sjukt.

Ett par dagar hade förflutit sedan det olycksdigra brevets ankomst. Det var skumt. Elisa sysslade med att tända en brasa i hvardagsrummet, för att där skulle blifva riktigt varmt till kaffedags, då tant Cilla och fadern skulle komma dit. De voro frusna af sig båda två, och i synnerhet när de nyss vaknat från sin grundliga eftermiddagslur.

Snart brann elden lifligt, och Elisa reste sig för att gå ut med vedbäraren, men där stod Irene bakom henne, tydligen med något på hjärtat. Elisa lade undan vedbäraren i ett hörn, drog tant Cillas länstol till brasan och tvingade ned Irene i den. Själf satte hon sig på armstödet.

»Hvad är det, älsklingen min?» frågade hon.

Irene stålsatte sig mot det ömma tonfallet för att ej brista i gråt af medömkan med sig själf.

»Jag borde skrifva till honom, borde jag inte? Men jag kan ej, jag vet inte hvad jag skall säga», svarade hon med ansträngning.

Elisa måste svälja något, som steg henne åt halsen, innan hon kunde tala.

»Du behöfver ingenting skrifva, om du finner det svårt; det är nog att bara skicka ringen», sade hon slutligen.

Irene ryckte till och såg stort på henne. Skicka tillbaka ringen, bryta förlofningen! Därpå hade hon ej tänkt. Helmer hade ej häntydt på något dylikt i sitt bref, men Elisa tycktes anse att ingenting annat kunde komma i fråga. Och kanske, ja troligtvis hade Helmer just åsyftat det. Nu förstod Irene. Hon sänkte hufvudet, och den sista lilla återstoden af hopp och själfkänsla öfvergaf henne. En sorts bedöfningskom öfver henne, hon kunde ej samla sina tankar, blott ett tycktes klart: hon måste göra hvad man väntade. Men hon ägde ej kraft till mer än att draga ringen af sitt finger och lämna den till Elisa.

»Gör det du!» bad hon hjälplöst.

Och Elisa gjorde det.

Helmer Bro satt hos sig i Upsala och höll i handen den ring han en gång gifvit Irene.

Ej hade han brutit sitt löfte, hon hade frivilligt gifvit honom det tillbaka, och intet rådde han för att känslan svalnat. Så svarade han oroande inre anklagelser.

Det plågade honom att se på ringen, han lade undan den. I stället betraktade han omslaget till det lilla paket, som innehållit ringen. Där stod hans namn och adress, men ej med Irenes stil.

Hade Elisa läst hans bref? Dömde hon honom hårdt för hvad han ej kunde hjälpa?

Hvarför hade ingen af systrarna skrivit en rad till honom? Ansågo de honom icke värd det, kanhända? Om Irene verkligen älskat honom, så skulle hon väl ej velat skiljas från honom på detta tyst fientliga sätt, tänkte han. Och Elisa med sin stora själ borde hafva förstått honom, förstått, att han framför allt måste vara sann. Det var han ju skyldig både sig själf och andra. Men i stället hade hon bemött honom, som om han gjort något mycket orätt.

Han kände ett obetvingligt behof att rättfärdiga sig särskildt inför Elisa, och satte sig därför ned och skref ett långt bref till henne. Brevet andades en värme, som dock icke omfattade Irene, fast brefskrifvaren erbjöd sig att stå vid sitt en gång gifna löfte till denna, i fall Elisa ansågo, att han borde det. Han lämnade sitt öde i hennes händer, hon fick afgöra, hur han skulle handla.

Sedan brevet var färdigt, gick han ut och lade det i postlådan.

Då han vände sig om, mötte han Gustaf Adolf, den siste han velat träffa just nu.

»Jaså, ett bref till Irene?» sade denne, men blef hastigt allvarsam, då han såg närmare på sin vän.

»Hvad är det? Har något ledsamt händt?»

»Något som kanske kommer att kosta mig din vänskap», svarade Helmer.

Gustaf Adolf gaf honom en forskande blick.

»Hvem var brevet till?» frågade han hastigt.

»Till Elisa.»

»Hvarför skrifver du till henne? Är Irene sjuk?»

»Nej», svarade Helmer och tillade, att han ogärna ville förklara sig på gatan.

»Kom upp till mig då?»

Tysta gingo de vägen fram till Gustaf Adolfs studentrum. Han bodde i en dublett tillsammans med Torvald, som för tillfället var ute.

»Är det något på tok mellan Irene och dig?» frågade Gustaf Adolf och tände lampan.

Helmer svarade med en lång förklaring, som hotade att aldrig komma till saken.

»Säg rent ut hvad som har skett», afbröt Gustaf Adolf, hvilken icke älskade dröjsmål och omvägar.

Helmer kände sig stucken, men efterkom uppmaningen.

Gustaf Adolf teg några ögonblick.

»Skurk!» var allt hvad han sedan sade, men det sades med kläm.

Helmer tålde aldrig att blifva dömd af människor, ej ens då han dömde sig själf. Kände han sig än så stukad i sitt innersta, lät han aldrig märka det. I detta fall ansåg han sig ej alls hafva handlat skurkaktigt, snarare rätt, och därför kände han sig som martyr. Dock brusade han ej upp, utan såg Gustaf Adolfs häftighet med öfverseende. Försvara sig ville han i alla fall och började i saktmodig ton sina ursäkter. Men Gustaf Adolf brydde sig ej om att lyssna till dem.

»Ditt handlingssätt är oursäktligt», förklarade han.

»När du lugnat dig, skall du nog döma mig rättvisare», sade Helmer med kränkt värdighet; »jag bröt ej förlofningen, det var Irene som gjorde det, och i mitt bref till Elisa erbjuder jag mig att återknyta förbindelsen, om hon anser det bäst.»

»Hvem?»

»Elisa.»

»Hvad har hon med saken att göra? Det är väl med Irene ensam du skall göra upp den.»

Helmer rodnade.

»Irene gaf mig icke ett ord till svar, utan lät Elisa skicka ringen», urskuldade han sig.

Gustaf Adolf anade, att den lilla systemns stumhet blott var en följd af öfverväldigande smärta. Den tanken gaf ny eld åt hans vrede.

»Har du betänkt ditt ansvar?» utbrast han. »Hon blir sjuk, så känslig som hon är.»

Helmer vändades invärtens, men bibehöll sitt yttre lugn.

»Hvad vill du, att jag skall göra?» frågade han. »Icke kan jag väl lefva i en lögn?»

»Åh strunt!» svarade Gustaf Adolf, då han ej fann någon bättre invändning mot den andres patetiska ord.

»Du vet inte hvad du fordrar af mig», fortfor Helmer. »Ett äktenskap utan kärlek skulle demoralisera mig, det skulle hindra min utveckling.»

»Jaså, du sätter din utveckling framför allt annat och frågar inte efter, om den kostar ett krossadt hjärta mer eller mindre!» utbrast Gustaf Adolf med ovilja.

Helmer reste sig. Han var blek och kände sig söndersliten i sitt inre.

»Du anar inte, hur bittert din hårda dom drabbar mig. Jag lider i sanning

tillräckligt förut. Omöjligt kan jag hafva handlat annorlunda. Är det så fördömligt, att jag sagt Irene sanningen?»

Det sorgsna i tonen mildrade något Gustaf Adolfs vrede, som ändå aldrig kunde vara långvarig.

»Det orätta ligger egentligen däri, att du skall ha en sådan sanning att säga henne», sade han efter några ögonblick.

»Kan jag hjälpa, att mina känslor svalnat?»

»Kanske inte. Men du kunde åtminstone erkänna, att du är en vankelmodig stackare, i stället för att som nu yfvas öfver din sanningsenlighet», utbrast Gustaf Adolf åter retad. »Om man *handlar* som ett kräk, är det därför att man *är* ett kräk.»

Helmer svarade ej, och Gustaf Adolf tyckte, att tystnaden återkastade hans egna ord. Vreden dämpades allt mera, och han började ångra sig. Den, som blott förstod att vara lugn, fick alltid öfvertaget i en tvist med Gustaf Adolf, hvars hetsighet just var motståndarens bästa bundsförvant. Ty, så snart Gustaf Adolf kom till insikt om att han förfirrat sig, gjorde han medgifvanden, större ju häftigare han varit. Detta gällde dock endast i de fall, där tvisten varit föranledd af personliga skäl och icke af trossaker.

»Jag skulle nog dömt dig mindre strängt, om det gällt någon annan än min egen lilla syster», sade han efter en stund, böjd att försonas. »I min egoism och häftighet är jag ej bättre än du i ditt vankelmod. Förlåt mig!»

Rörd tog Helmer den till förlikning framräckta handen. Först nu hade Gustaf Adolf fått honom att känna sina ursäkters svaghet.

»Kan du efter detta vara min vän som förr?» frågade Helmer vemodigt och ödmjukt.

»Icke alldeles som förr kanske, åtminstone ej genast», erkände Gustaf Adolf uppriktigt, »men vänner kunna vi alltid vara. Jag tviflar inte på, att Irene skall komma öfver detta. Kanske äro också hennes känslor svalare, sådant är väl alltid ömsesidigt, och i så fall har ingen skada skett. Ni hafva bara båda lärt er och andra, att man inte bör förhata sig.»

I sin sangvinism trodde han, att verkligheten nog skulle motsvara hans förhoppningar, och det hjälpte honom att förlåta.

Några dagar efter detta samtal kom Elisans svar på Helmers bref. Det var mycket kort och innehöll blott den underrättelsen, att Irene icke önskade förlofningens återknytande.

Helmer kände sig upprörd och besviken på flera sätt. Nog kunde han haft skäl att hoppas på mera förstående af Elisa. Hennes tydliga ogillande både smärtade och harmade honom. Hade han ej misstagit sig på henne? Hon var hvarken så storslagen, ädel eller varmhjärtad, som han trott.

Och Irene! Ja, den lilla hängifna, veka varelsen hade tydligen låtit inverka på sig, ty själf hade hon aldrig haft kraft att framhärda i denna stolta, afvisande stumhet, det visste han. Tanken på henne vållade honom samvetskval och besynnerligt nog äfven saknad. Han borde ju varit nöjd med sin frihet, men den smakade väl mycket af tomhet. Den beundran han föraktat och den kärlek han funnit efterhängsen, visade sig nu hafva behagat honom mer, än han vetat om. Han visste ej hvad han ville och började undra, om Gustaf Adolf haft rätt i att kalla honom en vankelmodig stackare. Nej, det ville han icke vara och uppbjöd därför all sin energi för att bibehålla den ställning han nu en gång intagit.

25.

En bekymmerfull tid drog in på Elghyttan.

Irene tog sorgen så djupt, att hon blef otillgänglig för tröst. Elisa kände en till ångest gränsande oro, ty hon såg att på detta sätt kunde det ej fortgå länge. Och det gick heller icke, Irene blef sjuk. Själfrån var hon glad åt sjukdomen, den kom med lindring i hennes själs sorg. Hon var nöjd åt tanken att dö, sedan lifvet svikit henne. Nu kunde hon utan misstro taga emot kärlek och vänlighet, ty hennes sinne läktes i samma mån som kroppskrafterna aftogo.

Ofta är det så, att en olycka ej kommer ensam, utan drager en annan med sig, som dock ej alltid synes stå i något samband med den första. Kort efter Irenes insjuknande träffades tant Cilla af en slagattack.

Lyckligtvis var doktor Hessel på ett tillfälligt besök för att efterhöra Irenes hälsotillstånd, och han blef till stor hjälp, lugn och rådig i den allmänna bestörtningen.

Den stackars majoren, som kände sig upprörd af så mycken sjukdom i huset, bad doktor Hessel flytta till Elghyttan åtminstone på någon tid.

»Jag har alltid önskat det och många gånger tänkt be om det, fast det icke blifvit af», förklarade han och gaf Elisa en trotsig blick, som sade att nu ville han ha sin vilja fram.

Äfven doktor Hessel vände sig till henne, men utan trots; han ville läsa hennes önskan, innan han svarade.

»Det vore så lugnande för oss alla, om doktor Hessel ville göra det», sade hon med tanke på den gamle, afsigkomne provincialläkaren och det långa afståndet till staden, hvilket gjorde den skicklige stadsläkaren så svåråtkomlig.

Doktor Hessel, som först kommit till Bergsjö på en fjorton dagar, men stannat ungefär lika många månader, flyttade nu därifrån till Elghyttan på en tid.

»Kanske det blir ett litet besök på några år», sade Christian, då han af Elisa fick höra om uppgörelsen.

Den följande tiden blef ej så sorglig, som den hotat blifva. Irenes sjukdom ingaf inga allvarsamma farhågor. Själfrån trodde hon, att hon skulle dö, men just detta gjorde henne så lugn och nöjd, att sjukdomen fick mindre fart.

Tant Cilla repade sig snart till en viss grad, men sedan stannade tillfrisknandet. Hon förblef delvis lam och behöfde ständigt vård, alldeles hjälplös som hon var, hvarför en särskild sköterska anskaffades för hennes räkning.

Lifvet på Elghyttan gled åter in i bestämda vanor.

Doktor Hessel trifdes förträffligt och kände sig från första stunden hemmastadd.

Majoren blef snart beroende af honom i alla möjliga småsaker.

»Hur har jag kunnat reda mig utan läkare så länge?» undrade han och tillade bekymrad: »men det gick nog, som det kunde.»

Doktor Hessels tjänsteåligganden på Elghyttan voro ej mycket besvärliga. Dagligen aflade han sina besök i sjukrummen, men där var just ej mycket för honom att göra. Skötseln, som tog tid och krafter, förrättades af kvinnohänder, doktorn hade endast att ordinera, och sedan det var gjort, återstod i dessa båda fall för honom egentligen blott att iakttaga hur sjukdomarna gingo sin gång.

Trots bristen på arbete kände han sig ej som en odåga, åtminstone icke i så hög grad att han skämdes, ty han hade goda kamrater i att göra ingenting. Både majoren och Christian togo lifvet lätt och ålade sig inga tunga plikter. Sedan han varit på mötet om sommaren ansåg Christian att han uppfyllt allt, som kunde begäras af honom. Det hettes visserligen, att han skulle hjälpa fadern med egendomens skötsel, men båda litade på hvarandra, så att ingendera kom att göra något. Inspektoren var i själfva verket den, som skötte Elghyttan.

Fullkomligt ärlig var han icke, och det visste både majoren och Christian. Därpå hade de fått svart på hvitt en gång, då de tillsammans kommit promenerande och fått se inspektoren låta föra in i egen visthusbod hvad han ej hade rättighet till. Som af en tyst öfverenskommelse hade far och son ögonblickligen vändt om, innan tjuvarne hunnit märka dem. Annars hade där ju för skams skull måst hållas räfst, och att göra det ville hvarken den blödig godhjärtade majoren eller den late Christian åtaga sig. De sade ingenting till hvarandra om den besvärliga upptäckten och nämnde ej heller ett ord om den till någon annan, instinktligt anande att de i så fall kanske nödgats ingripa för att ej blifva utskrattade. Åt hvarandra skrattade de ej, då de kände sig ungefär lika goda båda två.

Doktor Hessel fann sig väl med far och son. De roade honom omedvetet genom sin originalitet, och han roade dem medvetet med pikanta historier från sitt på äfventyr rika lif.

»Ledighets-triumviratet», som Elisa på skämt kallade de tre herrarne, lefde tillsammans i ostörd endräkt och inrättade så småningom åt sig ett på sätt och vis regelbundet och i sitt eget tycke ytterst angenämt lif. De långa aftnarna förkortades alltid med kortspel. Protokoll fördes, och det man förlorade ena kvällen vanns tillbaka den andra. Man spelade så lågt, att egentligen blott äran stod på spel, förklarade majoren. Ruskiga förmiddagar smeto herrarne ned i majorens rum och korten togos fram. Litet hvar kände sig skyldig, och ingen af dem längtade vid

sådana tillfällen efter att få se Elisa inträda, hur mycket de än älskade henne. En gång kom hon verkligen och öfverraskade dem. Doktor Hessel reste sig genast, som han alltid brukade göra vid hennes inträde, han gjorde det utan att väcka något besvärande uppseende. Det låg alltid en fin hyllning i hans sätt mot Elisa.

Christian, som blef en smula bragt ur fattningen vid systemens olämpliga ankomst, följde alldeles ofrivilligt doktors exempel och reste sig bullrande, men satte sig ögonblickligen igen, förargad åt sin löjligen artighet.

»Ser du, det yr så fasligt ute i dag», upplyste majoren och fortfor i samma andedrag: »Hur är det med Cilla och Irene? Behöfver du någon hjälp? Vi äro genast färdiga då, förstår du.»

Elisa märkte den verkan hennes plötsliga uppträdande åstadkom, och kunde ej låta bli att draga på munnen. Någon hjälp behöfde hon icke, hade blott kommit för att hämta en liten sak, som Irene bedt om, och hvilken skulle finnas i faderns rum. Med stor beredvillighet tog majoren fram det begärda.

»Ett godt tecken, att hon längtar efter något», sade han; »är det icke, Hessel? Nu blir hon snart bra. Ser du, Elisa, vi ska' inte hålla på länge med det här, inte. Det är ett sådant fasligt väder, så. Vi ska' strax sluta nu.»

»Hvarför ursäktar pappa sig så ifrigt, jag har ju ej sagt ett ord?» sade Elisa leende.

»Nej, det har du visst inte, min älskling», medgaf majoren, som ej visste hur han skulle förklara sig. »Men jag tänkte du kunde tycka, att vi ingenting göra ...»

Christian brast i skratt.

»Det skulle hon då egentligen ha rasande rätt i», sade han.

Alla instämde i munterheten, Elisa med.

Sedan hon gått, satt doktor Hessel tyst och spelade så illa, att Christian frågade, hvar han hade sina tankar, men det svarade ej doktorn på. Så snart partiet var slut, slängde han korten i bordet och förklarade, att nu ämnade han gå ut på en långpromenad.

»I detta hundväder?» utbrast Christian.

»Har du aldrig varit i lynne att helst af allt vilja gå mot stormen och känna snöflingorna som hvassa nålar sticka dig i ansiktet?» frågade doktorn.

»Möjligen när jag varit arg någon gång, men då vill jag helst af allt få piska upp den, som förargat mig», svarade Christian.

»Nå, om du är arg på dig själf då?»

»Det är jag aldrig», förklarade Christian.

»Går du verkligen, Hessel?» frågade majoren och såg med saknad från doktorn till korten.

»Jag måste ha luft», svarade Hessel.

»Hvad skall du med det? Den är alldeles för kall i dag.»

»Icke för mig.»

När doktor Hessel bestämt sig för något, var det aldrig värdt att motsäga honom; han gjorde alltid som han ville, därför gick han också nu.

Han hade sagt till Christian, att han var ond på sig själf, och det var han också på sitt sätt. Förr kunde han ofta vara missnöjd med sina yttre förhållanden eller med andra människor, men nu i en omgifning, där han trufdes med hela sin själ, och bland folk som han höll af — hvilket i allmänhet ej låg för honom — började han blifva missnöjd med sig själf.

Det var ibland ett visst något i Elisans blick, som kom honom att känna sig illa till mods. I dag hade detta uttryck framträdtt särskildt tydligt. Sökte hon hos honom något, som hon icke fann? Hvarför skulle det annars ligga liksom en omedveten fråga i hennes blick, en tvekande saknad, som om hon känt sig besviken, men ändå ej velat släppa hoppet?

Det rörde honom detta och väckte till lif något af den uppåtsträfvande kraft, som bott också inom hans barm en gång i ungdomens och idealens tid. Hvar hade denna kraft tagit vägen, hvar hade han gjort af den? Nu, när han ville uppkalla den, föreföll den honom lik en vingbruten fågel, som fåfängt försöker flyga uppåt.

»Fröken Elisa», sade han, när han återkom från sin långa vandring i snöstormen, »har ni någon bok att låna mig af den sort, hvarmed ni när ert eget själslif?»

Hon funderade några ögonblick och gaf honom sedan Martensens Etik. Han blåddrade misstroget i den.

»Blir den ej för svårsmält för mig, den här?»

»Jag har förstätt den, åtminstone tillräckligt för att ha både njutning och nytta af den», svarade hon.

»Ni är hemma i sådana här ting, men det är icke jag», invände han.

»Den boken skall hjälpa er att bli hemmastadd i dem», svarade hon.

Hon tycktes mån om, att han skulle läsa den.

»Säg mig, kan det, som är dödsskjutet, få lif igen?» frågade han.

»Ja», svarade hon utan tvekan och med något hoppingifvande i tonfallet, ty hon lade märke till ett trött drag kring hans mun och förstod, att han talade om något hos sig själf.

Ej visste hon riktigt hvad han menade med sin fråga, men hon tänkte på det dolda lifvets underbara krafter och erfarenheter och svarade enligt dem.

Hans blick blef sällsynt mild. Skeptikern började få en tro, och det var tron på henne.

Mot sin egen vilja blef Irene småningom bättre. Sjukdomen hade länge gått fram och tillbaka, men slutligen upphörde febern på allvar. Då kom en tid af stor svaghet och mycket missmod. Elisa uppbjöd all sin förmåga för att inge sin syster en smula lefnadslust, men det såg mörkt ut.

»Hvarför fick jag inte dö, då jag ej har något i världen att lefva för?» klagade Irene en dag.

»Tror du Gud skulle återgifvit dig lifvet, om han ej haft sin särskilda mening med det?» frågade Elisa.

»Jag kan ingenting göra, jag duger ej till något», vidhöll Irene.

»Ingen människa går spårlös genom världen», sade Elisa; »också dig väntar en uppgift, som just du är ämnad att fylla.»

»Jag ser den icke.»

»Bed Gud visa dig den.»

»Jag har ingen kraft.»

»Gud skall vara din styrka.»

I detta ögonblick knackade det på dörren, och doktor Hessel steg in. Han kom för att ordinera sömn åt Irene och en promenad åt Elisa, som ej unnat sig tid att gå ut på hela dagen. Båda voro villiga att lyda honom.

Sedan Irene blifvit ensam, låg hon i vårskymningen och drömde vaken en stund, innan hon somnade. Rosenfärgade voro ej hennes drömmar som förr, på jorden hade de föga rum.

En liknelse, som hon för länge sedan hört af Sven Rise, föll henne i minnet. Hon kom ihåg huru han berättat om fågeln, som gungade på vasstrået, och flög uppåt, när detta brast. Hvarför hade hon ej vingar, så att hon kunnat göra som fågeln? På Guds kärlek tviflade hon ej; Sven Rise hade så ofta sagt, att den ej kunde mätas med människomått, men hvarför förmådde den ej trösta henne? Under sjukdomens långa dagar hade ord, som hon hört i sin barndom, utan att egentligen då fästa sig vid, dykt upp det ena efter det andra och lyft hennes blick. Men nu under konvalescensen tycktes dessa ord ha förlorat sin kraft, de förmådde ej stanna hennes hopplösa tankars enformiga kretsgång. Hon blef trött, lifvet tyngde. Hvarför ägde hon ej vingar?

Hvad Elisa nyss sagt om en väntande uppgift hade dock fäst sig i hennes sinne och åstadkommit ett afbrott i den dystra tankegången. Om hon kunde finna något särskildt, som just hon måste göra, kanske lifsintresset skulle tändas igen.

Ack om hon döge till något riktigt och finge visa Helmer Bro, att hon ej var den lilla intetsägande stackare han trodde!

Denna tanke kände hon dock genast som ovärdig och dref bort den, men den gömde sig kvar.

Så småningom somnade Irene.

Medan hon låg och drömde, gick Elisa vid doktor Hessels sida landsvägen framåt. Skogsstigar valde de ej, där var det oundvikligt att klifva ned sig i djup smältande snö. Tillräckligt sörpigt var det nog på landsvägen, men man behöfde ändå icke blifva våt upp till knäet. De gingo ej åt kyrkan, ty där stod skogen på ömse sidor om vägen och gjorde den skuggig. Uppåt backarna bakom Elghyttans gård däremot var det stenigt och öppet, där lyste solen, så länge den var uppe, och där »bar marken», som doktor Hessel uttryckte sig. Han njöt icke af våren och kunde ej begripa, hvarför skalder med sådan förkärlek besjunga islossningsperioden. Hvar ligger poesien i att få sin hatt bortblåst af de fyra väderstreckens alla hvirfvelvindar? Och intet blir man högstämd af att drunkna i snösörja och möta porlande bäckar midt på kronans landsväg!

Elisa skrattade åt hans förtret och tog vårens parti.

»Förstår ni icke, att det är lifvet, som sjuder? Det arbetar sig fram rundt omkring er och vill ha er med sig.»

»Alldeles som stormen», ifyllde han och böjde sig tvärt åt sidan för att stängas med en vindil, som slet och drog i kläderna.

De stretade tysta framåt, tills blåsten lugnade af något för en stund.

»Hå!» sade han långdraget och stannade för att pusta. »Hvad är lifvet egentligen?» frågade han vidare.

Frågan intresserade henne genast. Hon kände svaret inom sig, men visste ej hur hon skulle ge uttryck åt det.

»Är lifvet något alls?» fortfor han. »Är det en helhet? Består det inte snarare af en massa små obetydligheter utan värde? Är det inte, när allt kommer omkring, bara en vana?»

»Käns det blott som en vana, då håller det på att slockna», svarade hon.

»För mig ter det sig så, men jag är alls icke döende.»

»Det lekamliga lifvet är icke *lifvet*», sade hon. »Lifvet är det, som aldrig dör.»

Det var ibland något af sibylla öfver Elisa, och sådan stod hon framför honom nu. Men han lät sig ej förbrylla. Han gjorde med armen en vid rörelse, visande på hela nejden omkring dem.

»Nyss kallade ni lif det, som sjuder i våren, men i höst skall det dö, och nu påstår ni

att lifvet icke dör. Hur går det ihop?» frågade han.

»Inte för jag vet om någon tänker som jag», svarade hon dröjande, »men jag ser naturens lif som en symbol af det verkliga. Och en människas jordelif förefaller mig vara puppan, i hvilken hennes sanna lif skall utveckla sig under sitt första skede.»

»Ni sätter inte jordelifvet högt, tycks det», anmärkte han.

»Jo, det är just hvad jag gör, mycket högre än den, som tycker att det är allt. Vore det allt i sig själf, då vore det ändamålslost, men nu har det evighetsvärde. Förstår ni inte det?»

»Bryr ni er då inte alls om det här stackars jordelifvet för dess egen skull?» frågade han.

Hon smålog åt hans bevekande ton.

»Jo, det gör jag visst, mer än jag vill.»

»Nå, det gläder mig», sade han lättad.

De fortsatte under tystnad en stund på hvar sin sida af vägen, ty kanterna voro skapligare än midten. Doktor Hessel höll sig något efter för att lättare kunna iakttaga Elisa och beundra hennes figur och gång. Hon hade en naturlig fallenhet att göra allting vackert utan att alls tänka på det. Till och med nu, där hon klädd i ruskläder stretade mot blåsten på den smörjiga landsvägen tog hon sig bra ut. Han sammanställde henne själf med de ord hon nyss yttrat och tänkte, att puppan allt var bra mycket för mer än fjärilslifvet, som enligt hennes påstående utvecklade sig därinom.

Oförmodadt kom hon att vända sig om och såg, att han smålog. Hon frågade efter orsaken.

»Det förvånar mig, att ni, som förefaller så frisk och naturlig, kan ha sådan håg för det mystiska», svarade han, utan att upplysa henne om hvad han tänkt.

»Det mystiska?»

»Ja, det där verkliga lifvet, som ni talade om, är allt bra överkligt. Hvem kan fatta det?»

»Den, som lefver det», svarade hon.

»Hur skall en stackare, som icke lefver det, då komma därefter?»

»På samma sätt som till det lekamliga lifvet, födas till det», svarade hon. »Ni har väl läst Jesu samtal med Nicodemus?»

»Det har jag. 'Vinden blåser hvart han vill och du hör hans röst, men du vet icke, hvarifrån han kommer och hvart han far.' Det tycks mig som ett sant ord.»

»Så är hvar och en, som är född af Anden», ifyllde Elisa.

»Må tro de af Anden födda alltid själfva veta hvarifrån de komma eller hvart de fara?» sade doktorn. »De förefalla bra nog vettvilliga ibland.»

»Lefva de ett verkligt Andens lif, så veta de det nog», svarade Elisa. »De komma från Gud och gå till Gud.»

Han stannade.

»Hur kan ni vara så viss på det?» frågade han. »Hur vet ni, att Andens lif verkligen hinner fram till Gud och icke dör i döden? Ingen af de döda har uppstått för att säga oss det.»

»Jo, en har uppstått och sagt oss det», svarade Elisa, »Jesus Kristus. Och den, som tror, får lifvet af honom och skall aldrig se döden.»

Hon hade stannat på höjden af en backe. Han blef stående några steg ifrån för att se hennes gestalt afteckna sig mot den af vårliga regnskyar rentvättade himlen.

»Kom ända upp, så att ni sett öfver på andra sidan, innan vi vända om hem», sade hon, som ej kunde finna sig i något oafslutadt.

Han lydde, och när han stod vid hennes sida på höjden, seende bort mot solnedgången, föreföll honom det hela som ett godt omen.

Elisa kunde aldrig se en strålande solnedgång utan att minnas en vinterdag för några år sedan, då hon tillsammans med Gustaf Adolf och Irene sökt tyda något af naturens rika bildspråk.

»Har ni sett en kristen dö, doktor Hessel?» frågade hon.

»Nej.»

»Det har jag gjort en gång, och det glömmet jag aldrig.»

Doktor Hessel tänkte, att äfven om han stått vid samma dödsbädd, skulle han ej sett hvad hon såg.

»Dödsstunden var Sven Rises lyckligaste stund på jorden. För honom hade också lifvet här haft det värde, som evigheten gaf det.»

Det var första gången Elisa nämnde Sven Rises namn inför doktor Hessel. Han var lifligt medveten härom och undrade, hvad det hade att betyda. För henne föll det sig naturligt, hon tycktes ej tänka på det.

De vände åter mot hemmet. Doktor Hessel släppte ej det ämne hon börjat, han fick henne att tala mer om Sven Rise. Aldrig hade hon varit så förtroendefull mot honom förr. Han höll sig icke på den andra väggkanten, utan gick bredvid henne, obekymrad om snösörjan, som steg honom långt upp på benen.

Vinden lugnade. Den grå skymningen efter solnedgången tycktes blott sluta dem närmare tillsammans, under det den kastade sin hemlighetsfulla slöja öfver alla föremål.

Inom doktor Hessel mognade ett beslut. Han måste gå upp till Elisa på backens höjd, kosta hvad det ville.

Den kvällen var han sig så olik, att både majoren och Christian frågade, hvad som stod på. Att hans lynne växlade voro de vana vid, men aldrig brukade han vara så

allvarligt tankfull som nu; det måste betyda något särskildt. Doktor Hessel behagade dock icke tillfredsställa deras nyfikenhet.

Följande dag, då Elisa som vanligt vid 7-tiden gick till sina morgonsysslor, mötte hon i nedre förstugan doktor Hessel, som kom utifrån, och hon blef mycket förvånad åt att se honom så tidigt.

»Vet ni hvad, fröken Elisa», började han tvärt, »i min tanke är det föga pedagogiskt att draga fram en annans utmärkthet för att göra en usling skamsen öfver sig själf, men jag får erkänna, att icke dess mindre tog det skruf, det, som ni i går berättade mig om denne Rises arbetsenergi.»

»Jag sade det icke i afsikt att göra er skamsen, doktor Hessel.»

»Det kände jag, och just därför skämdes jag. Det är inte första gången ni fått mig därhän. Hur kommer det till?»

»Jag vet verkligen inte», svarade hon oskyldigt, undrande på hans egendomliga sätt. Tydligen var det något han ville komma till.

»Ni får mig att skämmas öfver mig själf mindre kanske genom hvad ni säger och gör än genom hvad ni är», sade han. »Emellertid har jag nu varit ute och tänkt.»

»Och har ni kommit till något resultat?»

»Icke riktigt, det står och väger. Men ert ord kan få den ena vågskålen att sänka sig», svarade han.

Hon såg frågande på honom, och hennes hjärta började klappa, ty något i hans ansiktsuttryck sade henne, att en afgörandets stund var kommen.

»Frågan är den, om jag, för att det skall bli något af mig, bör lämna Elghyttan eller stanna», sade han.

Hennes öga fick ökad glans.

»Ni bör resa», svarade hon.

»Längtar ni då så mycket att bli af med mig?» frågade han med en sorgsenhet mera låtsad än verklig, ty han förstod hennes mening.

»Jag längtar att se er bli den man ni kunde vara», svarade hon med något på en gång veckt och uppfordrande i blick och tonfall.

Under den senaste tidens dagliga samvaro med denne man hade Elisa känt, hur han blifvit mer och mer för henne, trots det att han sjunkit i hennes ögon. Detta förhållande hade oroat henne, konflikter och lidanden hotade som en nödvändig följd. Men nu, då hon såg honom själf försöka resa sig ur denna omanliga dåsigthet, som sänkt honom, genomströmmades hon af glädje och af ifver att hjälpa honom med alla medel för att slippa se honom sjunka igen.

»Och om jag blir det?» frågade han med en intensiv blick, som lät henne känna, att allt för honom berodde af hennes svar.

Hon bäfvade för sitt ansvar, men det jublade inom henne.

»Då ...» svarade hon, men tystnade. Tiden var ej inne för mer. Hon stod kvar några ögonblick, sedan gick hon bort utan att fullborda meningen.

Han förblef stilla där hon lämnat honom.

Liksom förklarad af sin egen inneboende känsla hade hon stått framför honom, då hon uttalat det enda lilla, så villkorligt löftesrika ordet. Det föreföll honom som hade han i den stunden sett hennes själ.

Han strök sig öfver ögon och panna, det låg något af hopplöshet i denna åtbörd. Skulle han väl någonsin blifva den man hon älskade, blifva hvad hon hoppades och trodde?

Redan samma dag förkunnade doktor Hessel, att han ämnade resa till Stockholm för att komplettera sina studier och bli svensk läkare. Denna underrättelse vållade stor bestörtning. Majoren tog illa vid sig och kom med otaliga invändningar, och Christians motstånd var ovanligt lifligt, men allt strandade på doktors beslutsamhet.

»Elisa, du säger ingenting. Öfvertala honom att stanna, försök om inte du lyckas bättre än vi», bad majoren.

»En manlig man står fast vid ett godt beslut trots alla öfvertalningar», svarade hon och böjde sig ned för att klappa Christians ax.

Christian såg först på henne, så på doktor Hessel, höjde lätt ögonbrynen, och slutade med sina öfvertalningsförsök. I stället hvisslade han en melodi och gnolade sedan: »Jag far till Kalifornien och hämtar guld åt dig ...»

Ett par dagar senare lämnade doktor Hessel Elghyttan och reste till Stockholm.

Det kostade på honom mer än någon visste att så här på äldre dagar börja studera igen. Men hans energi var väckt och visade snart hvad den dugde till.

Det gick raskt undan med studierna. Från flera ämnen hade han begärt och fått dispens. Grundlig brydde han sig icke om att vara och sträfvade ej efter höga betyg. Hvad han ville var blott att blifva legitimerad svensk läkare.

Det var något annat han studerade samtidigt, något han sökte, och det var lifvet, som Elisa talat om. Ibland tyckte han sig skönja det, men då han grep efter det, gled det undan eller upplöste sig till bara luft.

En afton satt han på anatomisalen bland unga, lefnadsglada kandidater och sönderskurna lik. Ljusskenet föll skarpt på en ung man, som satt böjd öfver en uppsprättad död och var så inbegripen i sitt studium af dennes hals, att han ej hade en tanke på, hvad det han skar i en gång varit. Doktor Hessel jämförde de båda profilerna, den lefvande och den döda, så nära hvarandra och dock så olika. Den lefvandes ansikte präglades af intelligens och intresse, själen røjde sig i hvarje drag. Den dödes låg där kallt, och trots den vanvördiga behandlingen bibehållande sin stela oåtkomlighet.

Hvem är människa af de två? Om båda äro det, hvad berättigar då den ene att behandla den andre som ett ting? Är det lifvet, som ger öfvertaget? Är lifvet människan och den döde således ej för mer än bordet, som han ligger på?

Doktor Hessel skulle velat fråga den lefvande, hvad han mödade sig för. Om några snabbt försvinnande år ligger du där som ett dödt ting; använd, medan du är människa, dina mänskliga krafter till sådant, som ger dig åtminstone någon valuta: ät, drick och njut, ty i morgon skall du dö!

En af de andra kandidaterna kom fram till den unge man, hvars profil doktor Hessel studerade.

»Jaså, Pålman ligger här nu», sade den andre och pekade på liket; »det var gruff om honom. Han sålde sig i lifstiden hit, men när han sedan dog, höll hans gumma på att begrafva honom; hon visste inte om, att han sålt sig och supit upp pengarna.»

»Tig med ditt råa skämt», sade den förste kandidaten obehagligt berörd; »det angår inte mig, hvad han här varit och gjort i lifstiden.»

Och så fördjupade han sig åter i sitt anatomiska studium.

Detta afbrott gaf ett nytt uppslag åt doktor Hessels tankegång. Hvad han i lifstiden gjort och varit, det var nu den mannens människa, och ej det sönderskurna liket. Men hvar funnos nu dessa handlingar och det inre väsen de varit uttryck för? Måne blott i de efterlevandes minne? Eller fortlefde de i evigheten, följdriktigt utvecklande sig? Ja, hvem kan svara mig på det? tänkte doktor Hessel.

Hvar gång någon af mänsklighetens djupare frågor framställde sig för honom, ville den taga en riktning, som ej var honom fullt behaglig; den vände sig mot honom själf, och då blef den uddvass. Så skedde äfven nu.

»Hvad har du gjort under din lifstid, hvad har du blifvit? Hurudant är ditt innersta väsen, åt hvad håll skulle det utveckla sig, om det nu försattes in i evigheten?»

Besvärliga frågor! Doktor Hessel undvek dem och tystade den aning, som sade honom, att det var inom sin egen barm han måste lära känna mänskligheten och dess hemligheter. Han envisades att söka hos andra och därför vek det sökta ständigt undan.

Det bullrande världslifvet kände han till, dess nöjesbägare hade han tömt nog djupt för att hafva fått smaka bitterheten däri. Vål visste han, att det han sökte icke fanns där, ty han sökte någon, som ej skriar eller ropar, hvars röst ej höres på gatan. Han mindes ett uttryck »invärtes i eder». Därför ville han pejla människohjärtats inre. I sitt eget kunde han ju ej vänta att finna Andens lif, väl vetande att han icke lefde det. Att studera Elisa var lönlöst, hennes närhet förvirrade hans sunda förnuft och vände upp och ned på hans kritik. Nej, opartisk och klartänkt måste han kunna vara i sitt sökande, så vida detta ej skulle blifva endast humbug.

På lasaretten gjorde han patienterna många frågor utom de nödvändiga, intresserande sig för allt, som rörde dem. Härigenom vann han deras förtroende och fick höra mycket om deras sjukdomar, motgångar och lefnadsförhållanden, men aldrig såg han något af det Andens lif han sökte, och sällan spårade han ens intresset för något högre. Af sina patienter fick han det intrycket, att detta jordiska är lifvet och dess nödtorft det enda nödvändiga.

Vid flera dödsbäddar kom han att stå, men märkte ingen dödsfruktan hos patienterna, hörde ej en tanke uttalas om lifvet efter detta. De döende han såg gingo mot döden, utan att vara medvetna därom, eller längtade efter den som en befriare från den kroppsliga våndan.

I stället för att finna hvad han sökte, började han allt mer tvifla på att det fanns. Materien är gud och säger till de lefvande, till människan, detta väsen af sekunder: »Af stoft är du kommen, till stoft skall du åter varda.» Något föregående eller efterföljande finnes icke. Hur dåraktigt då att ej göra det mesta möjliga af nuet, att ej utan samvetsbetänkligheter taga allt hvad tagas kan!

Doktor Hessel kände sig allt oftare böjd att öfvergifva detta fruktlösa sökande efter

något, som icke fanns, men tanken på Elisa manade honom till uthållighet. Det hon, som var så klok och sund, trodde så fast på, måste väl ändå vara något. Och Gustaf Adolf! Kunde det vara endast en fantasi, som gaf honom denna glada ifver att ägna hela sitt lif åt vinnandet af andra människor för den tro, hvaraf han själf besjälades? För att utröna detta sökte doktor Hessel Gustaf Adolfs sällskap. Denne hade kort efter sin prästvigning fått anställning vid en af hufvudstadens församlingar. När han predikade var templet packadt med folk. Hessel gick dit och trängdes med de andra, men han hade svårt att i predikanten se och höra något annat än Elisás broder. Såg han omkring sig på massan, kom lätt den kalla satiren i hans blick. Småsinad egoism tycktes honom trifvas godt med suckar och tårar af andlig rörelse. Hans sinne var misstroget mot företeelserna, som kunnat tydas till det goda, men däremot var hans syn skarp, när det gällde att upptäcka fel.

»Du talar för mycket om nåd, åtskilliga af dina åhörare kunna behöfva höra lagen läsas», sade han en dag till Gustaf Adolf.

»Hur så?»

»I söndags i din kyrka såg jag en fin fru, som kom sent, boxa sig fram på gången till en fullproppad bänk, där hon trängde sig in och satte sig så godt som i knå på ett par stackare och bökade sig ned med den påföljd, att en af dem måste stiga upp och stå för att hon prompt skulle sitta där. Hon gaf honom inte så mycket som en blick till tack, utan tog det helt naturligt. Sedan hörde hon med synbar rörelse och uppbyggelse på din predikan om Guds oförtjänta nåd mot syndare. Du gaf henne full absolutio för hennes egoism.»

Gustaf Adolf blef allvarsam.

»Jag kan ej tala annat än det hvaraf mitt hjärta är fullt», sade han. »Om än ordet missförstås af en, kan det falla i god jord hos en annan, det är mitt hopp.»

Doktor Hessel iakttog skarpt den unge läraren och ansatte honom stundom hårdt. Han ville dissekera detta hjärta, som klappade så varmt och oförskräckt för Gud och människor. Och det var intet svårt företag, ty allt syntes hos Gustaf Adolf, i honom fanns intet svek. Till och med hans fel lågo i öppen dag, han sökte aldrig dölja dem för att vinna ett falskt anseende, men han var vaksam och stred emot dem, därför dugde de ej till vapen mot hans kristendom.

Men fastän doktor Hessel kände sig starkt tilltalad af Gustaf Adolfs bekännelse, tyckte han sig dock kunna förklara den som något naturligt för den unge mannens ädla personlighet och i bästa mening barnsliga sinne. Somliga tyckas skapade att genast tro och finna, andra att tvifla och söka utan framgång.

»Du kritiserar mig jämt och klandrar allt hvad jag gör», sade Gustaf Adolf en dag halft otåligt, halft sorgset till doktor Hessel.

»Tag det ej så djupt, jag menar inte illa.»

»Hvad menar du då?»

Gustaf Adolf såg upp med sin ärliga, blåa blick. Hvar gång Hessel mötte den tyckte han sig skymta återglansen af det, som han sökte.

»Hvad jag menar?» upprepade han tankspridt. »Jag menar ingenting, jag har för mycken galla och måste utgjuta den öfver någon, och som jag tycker du är stark nog att tåla duschen, får du den, det är allt. Den kanske gör dig godt midt uppe i all den beundrans rökelse, som tänds omkring dig.»

»Det är ej af beundran för mig utan af törst efter evangelium, som folk kommer till kyrkan», svarade Gustaf Adolf.

»Det ser verkligen ut, som om du trodde det», anmärkte Hessel, »ty du förefaller märkvärdigt litet stursk.»

Fast Gustaf Adolf ej förstod sig på doktor Hessel, hyste han godt hopp om honom och såg i honom en uppriktig sanningssökare, och när han från predikstolen märkte honom bland sina åhörare, uppsände han en tyst bön för denne man och blygdes ej att inför kritikern fulltonigt uttala det enkla evangelium, som är de vise en galenskap.

Snart nog hade doktor Hessel kompletterat sin examen. Stark längtan drog honom till Elghyttan, men han motstod den till en tid. När han lämnat Elisa hade han, mäktigt påverkad af hennes personlighet, beslutat ej återvända utan den tro, som var hennes lif. Men nu hade han sökt sig trött utan att finna. Behöfde han därför afstå från henne, det enda goda, som fanns för honom i lifvet? Utan henne skulle det aldrig blifva något af honom, trots det försök han gjort att rycka upp sig. Det var ju hon, som drifvit honom till denna kraftansträngning, och endast hon kunde uppehålla den påbegynta förbättringen. Skulle han då omintetgöra det lilla goda, som fanns hos honom, blott därför att det af vissa andra ej ansågs som det högsta goda? Elisa var hans gudom, att dyrka henne gjorde honom till en bättre människa, skulle han då ej få hålla på därmed så länge han ingen annan Gud kände?

Han beslöt lägga afgörandet i Elisás händer samt tvinga henne svara som han ville.

Omständigheterna gynnade honom. Den gamle provincialläkaren på Elghyttan dog, och hans plats anslogs ledig. Doktor Hessel lade in sin ansökan. Blevde han utnämnd, då skulle han komma att bo i Elisás grannskap och ofta träffa henne. Om hon än i början af samvetsskäl droge sig undan honom, skulle han allt göra det svårt för henne i längden. Han visste, att hon älskade honom, och han trodde på kärlekens allmakt.

Samma vår, som doktor Hessel lämnat Elghyttan, hade Gustaf Adolf blifvit prästvigd. Elisa och Christian hade rest till Upsala och varit med om den högtidliga akten. Sedan följde Gustaf Adolf med dem hem för att stanna några veckor, innan han tillträdde sin nya plats i Stockholm.

Han lade märke till en förändring hos Elisa. Hon såg ut att bära inom sig en fond af lycka, som omöjligt kunde döljas, utan strålade fram och røjde sig i gång och hållning, i röst och blick. Men ibland fördunklades detta inre ljus utan synbar anledning, eller snarare det ändrade färg.

»Gustaf Adolf», sade hon i en sådan stund, »bed att ingenting på jorden blir oss så kärt att vi glömma himmelen.»

»Hvad tänker du särskildt på nu?» frågade han.

»Jag vet knappt», svarade hon drömmande och såg långt ut. »Kanske hör det ej endast jorden till. Det är en dröm om att vara ett ljus, som lyser till Kristus.»

»Den drömmen bör bli mer än en dröm, Elisa.»

»Gud gifve att den må blifva det!» utbrast hon ur djupet af sitt hjärta.

Men strax därpå trängde en suck sig fram.

»Hvarför är det alltid stoft på vingen?»

»Det kan tvättas bort.»

»Men så kommer det nytt.»

»För att tvättas bort igen.»

»Hvarför få vi ej ha en enda tanke fullkomligt ren?»

»Vi skola få ha hvar enda tanke fullkomligt ren en gång, då Gud fullbordat sitt verk med oss, så som han fullkomnat det för oss.»

»Men till dess?»

»Till dess få vi strida i hans segerrika namn och i hans vapenrustning.»

»Då man möter något, som man ej vet om det är vän eller fiende, hvad skall man då göra?» frågade hon efter några ögonblicks tystnad.

»Guds Ande skall säga oss det. Bed om den Helige Ande!»

»Det är bestämdt något du ej är på det klara med, Elisa?» tillade han.

»Kanske», svarade hon.

»Säg hvad det är.»

Hon skakade sakta på hufvudet.

»Har du aldrig känt inom dig något, som ej tål vid ord?» frågade hon tvekande.

»Nej», svarade han med en bestämdhet, som kom henne att småle.

»Men det gör jag nu», förklarade hon.

»Det är inte bra. Om du ej vill ge det ord inför mig, så gör det inför Gud.»

»Gud vet hvad det är bättre än jag, och jag lämnar åt honom att ensam veta det tills vidare», svarade hon med en förtroendefull trygghet, som han uppskattade, fast han hvarken förstod eller gillade hennes ord i öfrigt.

I detta ögonblick kom Irene in. Hon var nu så bra, att hon kunde vistas uppe.

»Hur mår liten i dag?» frågade Gustaf Adolf vänligt och drog henne ned bredvid sig i soffan.

Han tog sig särskildt af den yngsta systemen under detta sitt besök i hemmet. Det gjorde honom så ondt om henne, och han försökte på allt sätt uppmuntra och förströ henne dock utan att vidröra själfva ämnet för hennes sorg. Han lyckades också ofta få henne att le, ja till och med att skratta nästan lika sorgglöst som förr i världen, ty han ägde en synnerligt stor förmåga att trösta och lifva. Hans blotta närvaro ingaf mod och hopp, det låg något oemotståndligt i hans friska väsen och ljusa syn på lifvet. Irene tog lätt intryck, och broderns umgänge verkade därför på henne som det bästa läkemedel. Men om det, som låg hennes hjärta närmast, kunde hon ej tala med honom. Endast till Elisa hade hon nämnt Helmer Bros namn sedan trolofningen brutits.

En kväll, då skumrasket föll på och Elisa var sysselsatt med att krusa band, fann Irene ett lämpligt tillfälle att fråga om något, som hon allt sedan Elisas hemkomst från prästvigningen längtat att få veta, men ej vågat fram med.

»Elisa», frågade hon skyggt, »träffade du Helmer i Upsala?»

»Nej, jag såg honom bara på afstand.»

»Är Gustaf Adolf mycket tillsammans med honom?»

Irenes röst förrådde stark hjärtklappning.

»Icke så mycket som förr, tror jag», svarade Elisa utan att se upp från sina band, hvilket ingaf den nervöst känsliga Irene mod.

»Är det för min skull?» frågade hon knappt hörbart.

»Till en del kanske», svarade Elisa mildt, »men de ha också blifvit hvarandra så olika på sista tiden.»

»Hur kommer det till?»

Det hade blifvit så skumt, att Elisa ej kunde se hvad hon höll på med, därför lade hon bort arbetet och drog Irene till sig.

»Olikheten i deras karaktärer har väl framträdt skarpare, ju mera utvecklade dessa blifvit», sade hon.

»Det måtte då vara Helmer, som förändrat sig, ty Gustaf Adolf är sig lik, tycker

jag», framkastade Irene.

»Men Gustaf Adolf har allt utvecklats sig mycket, han har gått framåt i fasthet och klarhet.»

»Än Helmer då?» frågade Irene.

»Ja han», svarade Elisa tvekande, ty hon tyckte ej om att tala på minsta sätt nedsättande om någon, »han har inte den fastheten och inte heller det starka intresset för det eviga, han är lika intresserad af en mängd andra saker.»

»Det är väl ändå bara mänskligt», sade Irene urskuldande.

»Ja, tyvärr, det är mycket mänskligt att fastna med sitt lifsintresse i denna världen.»

Irene teg och tillämpade på sig själf hvad Elisa sagt om Helmer. Hennes håg stod till denna världen mer än till den eviga. Hon kände nog, att det inte var bra, men allra sorgligast fann hon dock att det som upptog henne så uteslutande, var blott en hopplös längtan.

»Åh Elisa, om jag visste något att lefva för! Hvad skall jag hitta på?» utbrast hon.

»Ännu så länge är du för svag att orka med något.»

»Det må så vara, men om jag hade en uppgift att fylla så snart jag blefve frisk, skulle jag förr bli det. Då droges mina tankar i en annan riktning; nu gå de ständigt tillbaka, och det är så utpinande. Ibland tycker jag mig icke kunna lefva utan Helmer och vet inte hvad jag skall taga mig till. Åh, om jag kunde älska Gud lika lidelsefullt i stället!»

»Den heliga kärleken är lidelsefri», svarade Elisa och tog Irenes händer i sina på ett lugnande sätt.

Irene började sakta gråta och tårarna voro välgörande. Elisans ord dämpade oron i hennes själ och lyfte blicken. Hon borde inte göra sin egen hjärtesorg till centrum i universum; det skulle kännas som en befrielse att slippa det. Nog rymde lifvet ädlare sorger än hennes och högre fröjder än dem hon efterträdde. Hon längtade att växa upp ur sin litenhet till att känna dessa stora känslor, de heliga, lidelsefria.

Sedan Gustaf Adolf rest, utgjorde hans bref som alltid ljuspunkten i Elisás lif. Hon var den bland de hemmavarande som han egentligen brevväxlade med. De två stodo hvarandra närmast.

Gustaf Adolf skref om, hur stort han kände det att inför massorna få tala ut hvad han bar i hjärtat.

— — — »Jag känner som Paulus», skref han en gång, »att jag vore förbannad om jag icke predikade evangelium. Lifvet bjuder på så mycket annat, som visst kan vara godt och bra, men räck vetenskaplig forsknings bästa resultat eller konstnärssnilletts ädlaste blomma åt en, som ropar i sina synders natt, så får du se hvad det är värdt inför evigheten. Jag räknar det allt för skada mot den öfversvinneliga min Herres Jesu Kristi kunskap.

Jag kommer just från en dödsbädd, där en man, som vaknat upp öfver sina synder, förtviflad stred mot döden. Du må tro det kändes härligt att få komma med Jesu Kristi evangelium, och ännu större var det att stå bredvid och bevittna dess kraft och verkan. Den man jag talar om var ingen grof syndare utan i allt rättskaffens. Han hade haft andliga intressen och hyllat Kristus som en idealmänniska. Men nu kunde ej idealmänniskan hjälpa honom, han behöfde det slaktade Guds Lamm. Jesus på korset, döende för syndens skull, och hans ord till röfvaren var det enda, som kunde ge min döende tröst.

Det är trosstärkande att se sådant.

Åh Elisa, i en tid som vår, då ej blott det låga och usla, utan många bland mänsklighetens yppersta, ja till och med några bland dem, som bekänna Gud, löpa till storms mot mänsklighetens enda räddning: Kristus, Guds Son, offerad för oss, hur viktigt är det ej att lyfta korsets fana högt! O detta föraktade kors hvad jag älskar det, detta motsagda tecken på Guds kärlek! Jag vill tala om det och ingenting annat, så länge jag lefver. Min enda fruktan är att falla ifrån, ty världen lockar och synd bor inom mig. Men Gud vare tack, som ger seger genom Jesus Kristus. Han är den starkare. Elisa, bed för mig att jag må blifva honom trogen intill döden! ...»

Detta bref läste Elisa högt i familjen. Majoren blef rörd, Christian också, fast han försökte dölja det. På Torvald gjorde det föga intryck. Han hade länge bott tillsammans med Gustaf Adolf och var van vid dennes lifsyn. Irene blef mycket fundersam. Hon sade ingenting, men ett par dagar senare bad hon Elisa att få låna brevet. När hon fått det, gick hon ut i skogen och satte sig vid forsén. Där läste hon det långsamt och noga och föll sedan i djupa tankar.

På kvällen kom hon in till Elisa, sedan denna lagt sig.

»Stör jag dig?»

»Nej, visst inte.»

Irene böjde knä vid bädden.

»Nu tror jag, att jag vet hvad jag vill ägna mig åt, när jag blir stark nog», sade hon. Hennes ögon lyste i halfskymningen. Sommarnatten var ljus och rullgardinen uppe.

»En tid har jag gått och tänkt på detta», fortfor Irene, »och inte vetat om jag ville eller ej, men nu har Gustaf Adolfs bref bestämt mig. Är det förmätet af mig att vilja gå ut till hedningarne? De äro som barn, till dem kanske jag skall kunna tala om Kristus. Här hemma är det svårare, här veta alla så mycket, jag kan ej lära någon. Säg, Elisa, tror du det är Guds kallelse jag känner?»

Irene sade detta så enkelt och så lugnt, att hennes ord gjorde ett mäktigt intryck.

»Jag tror det», svarade Elisa djupt gripén.

Nog ryggade hon tillbaka för tanken på den lilla veka systemen som en hedendomens bekämpare, men denna hjärtats invändning, hvad var den annat än själfviskhet och misstro?

»Då är det Guds vilja», sade Irene med andakt, »ty jag tänkte mig som ett tecken, att du genast skulle svara ja.»

»Har du talat vid pappa?»

»Nej, jag ville först höra, hvad du skulle säga.»

»Jag tror du bör taga hans svar som ett tecken snarare än mitt», sade Elisa.

Några dagar därefter framlade Irene sin plan för fadern. Först tog han hennes förslag som skämt, men då han insåg, att hon menade allvar, blef det storm. Den häftighet hvarmed han sade nej visade, hur föga han väntade att blifva åtlydd. Kännande sin svaghet, ville han förekomma all öfvertalning och utgöt sig därför på ett dundrande sätt öfver dåraktigheten af detta påhitt. Elisa försökte lägga in ett godt ord för Irenes önskan, men då gick stormen lös öfver henne med.

»Du är bortskämd, du, med att alltid få din vilja fram, men den som inte tänker dansa den här dansen efter din pipa, min nådiga, det är pappa din. Ni hålla jämt ihop mot er gamle far, ni, men den här gången skall han veta att säga stopp.»

Elisa, som såg hur detta ordsvall plågade Irene, gaf denna en vink att lämna rummet, men stannade själf kvar att rida ut stormen.

Irene gick ned i trädgården. Att fadern ej skulle gilla hennes förslag var endast naturligt; han saknade ju de egentliga förutsättningarna för att förstå missionskallet. Men att hennes planer skulle omintetgöras på detta sätt, hade hon icke tänkt sig; hon hade väntat någon sorts underverk af Gud.

Nu inför möjligheten att nödgas afstå från sitt tilltänkta kall, föreföll henne detta kall med ens omistligt. Att offra sig helt tilltalade henne, och att komma långt bort i en alldeles ny omgivning till en stor verksamhet föreföll henne nästan som ett livsvillkor. Men nu stod hon där och såg allt stranda på faderns motstånd.

Fick hon låta hindra sig? Om Elisa eller Gustaf Adolf satt sig emot hennes önskan, skulle hon förr trott sig se Guds vink i det uppkomna hindret än då det, som nu, utgick från fadern. Hon liksom de andra syskonen älskade honom innerligt, men mera som man älskar ett rart barn än en far. Någon vördnad eller respekt fanns ej i kärleken, och tanken att i livvets viktigare angelägenheter låta leda sig af fadern var henne alldeles främmande. Det hade aldrig de andra syskonen gjort, hvarför skulle hon det då? Hvad hade Elisa egentligen tänkt på, då hon satt upp faderns bifall som ett villkor och ett Guds tecken?

Då Elisa omsider visade sig, anförtrodde Irene henne sina tankar om saken.

»Jag tyckte mig ha fått något att lefva för. Måste jag nu gå tillbaka till detta lif för ingenting? Åh, jag kan det inte», slutade hon.

»Jag tror ändå du måste ta hänsyn till pappa; det vore bestämdt orätt att gå mot hans vilja», sade Elisa. »Han är ju din far. Vet du, Irene», tillade hon och drog förtröligt systemens arm under sin, där de gingo framåt gången, »jag vaknade nysst upp öfver att vi, fast vi älska pappa så varmt och alltid visa honom det, så ringakta vi honom. Ha vi rättighet till det?»

»Inte är pappa precis en far att se upp till», invände Irene.

»Och hvarför inte?» utbrast Elisa. »Hvar finner du en älskligare och mera godhjärtad varelse än han? Hur vill han inte alla väl till och med på bekostnad af sitt eget! Och man får leta efter någon, som har lägre tankar om sig själf. Jag tror inte det faller honom in annat än att sätta oss alla, sina egna barn, framför sig själf. Är inte sådant att se upp till?»

Elisa talade till Irene, men det var sig själf hon bestraffade. Det var för henne en stund, då hon på högre befallning fick stiga ned för att låta en annan, som hon placerat nedanför sig, komma framför i stället.

Irene greps af hennes ord.

»Är pappa ännu mycket upprörd?» frågade hon och stannade.

»Han var lugnare, när jag lämnade honom, det vill säga han var inte ond längre.»

»Hvad sade du åt honom?»

»Att du inte skulle resa mot hans vilja. Och det hade jag väl rätt i?»

»Ja.»

Det kom litet tvekande detta ja, men det kom dock.

»Var det det, som lugnade honom?»

»I ett afseende kanske, men det oroade honom också», svarade Elisa och smålog, som om hon talat om ett barn. »Godhjärtad som han är och ovan att bestämma öfver oss, plågas han af tanken att neka dig något.»

»Jag vill genast gå till honom», sade Irene och drog sin arm ur Elis. »Öfvertala honom ej. Han ger nog ändå med sig till sist, det är hans öde, stackars lilla pappa; men vi skola inte tvinga honom.»

»Jag tänker bara visa honom kärlek utan ringaktning. Det där du sade grep mig», svarade Irene och skyndade upp mot byggningen.

Majoren gick omkring i sitt rum och kände sig ryckt ur sina vanors gamla fogar genom detta upprörande förslag och Elis. obegripliga infall att behandla honom som en auktoritet. Icke ville han vara den, som gäckade Irenes förhoppningar; stackars unge, hon hade då haft nog med motgång! Men ännu mindre ville han skicka ut henne till nakna vildar.

Irene möttes vid sitt inträde af en föga uppmuntrande blick. Hon kom naturligtvis för att bestormas honom med böner och tårar, men han skulle visa henne att han kunde vara karl för sin hatt, när han ville.

Hon slog armarna om hans hals och kysste honom.

»Älskade lilla pappa!»

»Ja, det är bra, det är bra», sade majoren nervös af att känna hur hans motståndskraft svek honom inför denna ömhet. »Jag har ju förbjudit dig att tala om den här saken mer.»

»Jag ämnar inte tala om den heller», svarade Irene kärleksfullt. »Jag kommer bara för att säga pappa, att jag inte tänker taga detta steg mot din vilja.»

»Hur kunde du bara tänka dig, att jag skulle vilja det?» frågade han halft öm, halft förargad.

»Jag tänkte, att om det varit Guds vilja, så hade han bevekt dig; jag bad honom svara mig genom dig.»

»Bad du? Men, kära barn, hur kunde du göra det?» utbrast majoren förskräckt. »Inte vill jag hindra dig göra Guds vilja, men jag kan bara inte finna mig i att skiljas ifrån dig. Jag tycker så mycket om dig, älskade unge. Du förstår väl att det är bara af kärlek?»

»Visst förstår jag det», svarade Irene och strök smekamt sin kind mot hans.

Hennes eftergifvenhet gjorde honom illa till mods.

»Inte vill du så rysligt gärna bli missionär?» frågade han i öfvertalande ton.

Irene smålog litet.

»Nog har jag fäst mig mycket vid den tanken, men jag måste kunna afstå ifrån den, ifall Gud och min far vilja det.»

Gud och min far sade Irene så lugnt, som om sammanställningen varit naturlig,

men den förskräckte majoren. Han blef ifrig att upphäfvä detta kompaniskap med gudomligheten och ställa sig på den mänskliga och omyndiga sidan.

»Älskade min unge», sade han nervöst men med en viss högtidlighet, »är det Guds vilja, att du skall gå till vildarne, så gå då i Herrens namn, men fråga inte mig.»

»Jag går inte utan pappas samtycke», försäkrade Irene lugnande.

»Jo, det måste du», svarade majoren ifrigt; »jag förbjuder dig inte, förstår du. Du får göra alldeles som du vill eller som Gud vill, hvilket det nu är. Vill Gud, som jag, att du skall stanna hemma, så får han hitta på något annat hinder än mig; jag vågar inte åtaga mig den rollen.»

Irene visste icke, hur hon skulle upptaga detta plötsliga medgifvande, och hon undrade, om hon på något sätt framtvingat det.

Majoren såg på klockan. Det var en halftimme öfver hans vanliga softid, och nu skulle han väl få ligga vaken en god stund efter allt detta upprörande, och om Irene fore ut till kannibalerna, hur skulle han då nånsin kunna sofva lugnt? Han tyckte mycket synd om sig. Irene märkte det.

»Nu skall jag gå, så du får lägga dig», sade hon kärleksfullt. »Om jag än reser ut som missionär, blir det inte i morgon; det dröjer alltid några år och mycket kan hända under den tiden.»

»Som gör att det ingenting blir af, ja», inföll majoren tacksam och lätt tröstad. »Gud välsigne dig, min unge! Det skall nog bli så bra alltsammans.»

Lugn och belåten igen började han plocka i ordning alla de kuddar, schalar och filter, som voro oundvikliga för att hans slummer skulle bli angenäm. Han hade blifvit uppehållen och skyndade sig därför med ett allvar, som om det gällt att hinna med tåget.

Irene undrade hur det skulle kännas att lämna honom en gång, och det var med stor tvekan hon glädde sig åt det samtycke han nyss gifvit henne.

En dag kom majoren mycket upprymd och hemlighetsfull till middagsbordet. Han hade fått ett bref med en stor nyhet, som måste gissas ut, i fall man skulle få veta den.

»Är Gustaf Adolf ärkebiskop?» drog Torvald till med.

»Inte ännu», svarade majoren.

»Är Christian general då?» frågade Irene.

»Bättre opp», sade majoren.

»Är han förlofvad?» frågade Torvald.

»Du skall inte drumla på så där burdust. Småningom skall det gå. Först från hvem brefvet är, sedan om hvad eller hvem det handlar», undervisade majoren.

»Hvem är det ifrån?» frågade Elisa.

»Jag svarar bara ja och nej», upplyste majoren.

»Det har pappa då inte gjort hittills», inföll Torvald.

»Tig, näbbjåbb!» sade majoren godlynt.

»Är brefvet från Gustaf Adolf?» frågade Irene.

»Hvarför skulle det vara från honom?»

»Är det där bara ja och nej?» frågade Torvald skrattande.

»Det var nej», förklarade majoren med värdighet.

»Jaså. Är brefvet från doktor Hessel?» frågade Torvald med en skälmaktig blick på Elisa.

Majoren skakade hufvudet. Hans belåtenhet steg för hvarje felaktig gissning.

»Från Christian?» frågade Elisa.

»Du hittade det», sade majoren.

»Handlar det om hvem eller hvad?»

»Båda delarna.»

»Om hvem?»

»Jag svarar bara ja eller nej.»

»Jo, det tycker jag just!»

»Tala vördnadsfullt till far din, pojkvask!»

»Brefvet handlar naturligtvis först och främst om Christian själf», sade Torvald.

»Hvarför naturligtvis?» frågade Irene.

»Åh, somligt folk skrifva alltid om sig själfva, hvad de än skrifva om.»

»Det var också filosofi! Men gissa nu i stället för att filosofera», sade majoren, som ej tyckte om afvikelser.

»Brefvet handlar om honom själf och någon annan?» framkastade Elisa.

Majoren smålog och såg mystisk ut. Nu hade han fått intresset och nyfikenheten till kokpunkten och var lycklig.

»Hvem är hon, hvem?» ropades i korus omkring honom.

»Lugna er, lugna er, barn!» sade han med värdighet och tog upp ett bref ur fickan.

Den omständlighet hvarmed han vecklade ut det var ägnad att ytterligare stegra nyfikenheten. Sedan började han föredraga det med stor patos. Men som han hade svårt att läsa stilen, stakade han sig, läste orätt och kom af sig, hvilket icke gick bra ihop med högtidligheten. Auditoriet började skratta.

»Läs det du», sade majoren och uppgaf försöket, slängande skrifvelsen till Elisa.

Af brefvet framgick att Christian förlofvat sig med en ung, söt och förmögen flicka, som enligt hans påstående förvridit hufvudet på minst ett halft dussin löjtnanter förutom honom. Hvarför han blifvit den utvalde bland så många åtog han sig ej att förklara, kunde blott konstatera det som ett faktum. Den lilla fästnön var 21 år och hette Edith. Hennes far var bruksägare och bodde nära regementets mötesplats. Af Ediths föräldrar inbjöds Christians hela familj att i nästa vecka komma och fira trolofningen.

Nu blef det ett ordande om hvilka som skulle hörsamma inbjudningen. Torvald förklarade genast, att om än ingen annan fore, så nog skulle han resa. Han hade alltid roligt i sällskap, ty liflig och gladlynt, som han var, och med sitt lediga sätt och sitt vackra utseende blef han omtyckt af alla. Själfsväld och lätt sinne voro egenskaper, af hvilka han fått en stor portion, men i förening med hjärtats godhet och naturlig takt verkade dessa fel snarare till hans fördel i sällskapslifvet.

Hufvudfrågan i diskussionen var dock, huruvida majoren skulle resa eller ej. Han ville tydligen gärna, men ändå tycktes det vara något, som kom honom att tveka.

»Det vore riktigt ovänligt om pappa uteblef», sade Irene.

»Du tycker det?» frågade han tacksam för detta kraftiga argument för. Han kastade dock genast en tveksam blick på Elisa. »Hvad säger du?» frågade han.

»Att pappa skall fara, naturligtvis, om pappa vill», svarade hon.

»Du säger också det? Ja, ser du, det är ju stor skillnad på det här tillfället och Gustaf Adolfs prästvigning. Till Upsala var så långt, det här är bara några timmar, och så passar jag bättre vid ett glad lag än vid högtidliga ceremonier. I våras var jag också särskildt klen, då behöfde jag daglig läkarvård, nu är jag mycket bättre.»

»Var inte rädd för att Gustaf Adolf skall tro, att du tycker mer om Christian än honom», sade Elisa leende, ty nu begrep hon orsaken till faderns tvekan.

Majoren såg litet generad ut åt att ha blifvit genomskådad.

»Nej, det trodde jag inte han skulle göra, inte han, inte, men det kunde ju se så ut», sade han.

»Hvem skall stanna hemma hos tant Cilla? Behöfver någon alls göra det?» frågade Torvald.

»Ja, naturligtvis. Jag skall göra det», svarade Elisa.

»Nej, jag», sade Irene.

»Du skall fara, om någon. En titt ut i den glada världen kan du behöfva, innan du går i kloster», sade Torvald, som icke alls gillade sin systers framtidsplaner. Han tyckte det var stor skada på henne.

Men Irene stod fast vid sin föresats att stanna hemma. Hon ansåg det som en bättre förberedelse än festligheten till den kommande vinterns själförsakelser. Det var nämligen bestämdt att hon skulle gå igenom en sjukvårdskurs, då det på missionsfältet en gång kunde vara bra att känna till grunderna i sjukvård.

Alltså blef det majoren, Elisa och Torvald som reste.

Då majoren kom hem igen var han alldeles i extas öfver sin blifvande sonhustru, de charmanta vinerna, champagnen och maten. Det var dock osäkert hvilket som hänförde honom mest. Torvald delade hans förtjusning, men Elisa var mera lugn.

Under de följande dagarna var hon särskildt tankfull, då hon gick och styrde på Elghyttan, där hvarje vrå var henne så välbekant och kär sedan barndomen. Såg hon ut genom fönstret, möttes ögat af idel kända föremål. Hon såg dem för sig, då hon blundade, och hon skulle kunnat utantill rita upp skogens vågiga rand mot horisonten, troget återgifvande hvarje bukt. Med åns brus var hon förtrogen som med en älskad stämma. I stugorna bodde folk, hvilkas lif hon lefvat.

Väl hade hon alltid vetat att hon någon gång skulle lämna allt detta, men först nu hade denna vetskap framstått för henne som verklighet, sedan hon sett Elghyttans blifvande härskarinna. Uppbrottets stund syntes ej längre aflägsen i dimmigt fjärran. Hur skulle det kännas när den kom?

På nyåret stod Christians bröllop. Sedan företog han med sin unga fru en resa till utlandet på några månader. Å hans sida var detta en stor uppoffring, då resor voro något alldeles oförenligt med hans makliga natur. Och då han nu gaf efter för sin unga hustrus önskan i detta fall, var det för alla som kände honom ett bevis på att han var verkligt förälskad.

I maj kom det unga paret hem och tog sin boning på Elghyttan, där ena hälften af nedre våningen var inredd åt dem.

Den unga fruns första tid i det nya hemmet blef ej så ljus som man tänkt, ty den sammanföll med tant Cillas sista dagar. Den gamla fröken hade träffats af ännu ett slaganfall, och nu led det hastigt mot slutet.

Edith drog sig icke självviskt undan från sjukrummet, utan kom ofta dit och tog verksam del i sjukvården, fast ingen fordrade det af henne. Detta rörde Elisa, som fick en högre tanke om sin lilla svägerska än hon förut haft. Dock märktes snart, att Edith icke ansåg sin uppgift i sjukrummet vara att hjälpa till, utan snarare att styra och ställa.

Den lilla Edith dolde under sitt älskvärda, kattungelika väsen en despotisk natur. Hon hörde till dem, som måste få ligga öfver för att kunna vara goda. Här på Elghyttan hade hon en för sin natur ovanligt gynnsam omgivning på ett undantag när. Christian lindade hon om fingrarna, majoren var så betagen i henne, att han till och med kunde glömma sina vanor för hennes skull ibland. Irene, som genomgick sin kurs på sjukhuset och blott kom hem på korta besök, var förtjust i sin svägerska och likaså Torvald, och från Gustaf Adolf hade hon ej att vänta annat än varmhjärtad ridderlighet. Men en fanns, som kunde bli henne för stark, och det var Elisa, det kände hon instinktliskt, ty ännu hade ingen misshällighet förekommit mellan dem. Elisa var icke den, som lätt kom i delo med någon, men hon förblef alltid sig själf, och om hon än gaf efter och lät andra få sin vilja fram, gjorde hon det med sådan värdighet och så tydligt af fri vilja, att det föreföll som en grace och icke som ett tvång. På samma gång som detta retade Edith, beundrade hon det, och hon kände att det fanns knappt någon hon skulle kunna tycka mer om än Elisa, bara deras verksamhetsfält legat vidt skilda i stället för att som nu vara så godt som ett gemensamt.

Elisa hyste nog samma instinktliska känslor gent emot svägerskan som denna för henne, men de voro mycket dunklare hos henne, i synnerhet till en början. Hon hade annat, som upptog tankarna. Döden var återigen i huset, och hans närvaro fördrifver småaktighet.

Tant Cilla gick långsamt bort, själf omedveten därom. Oreflekterande hade hon gått genom lifvet och på samma sätt mötte hon döden. Den var nog skonsam mot henne, fast den tedde sig svår för omgifningen.

Det blef så ljudlöst stilla i huset den tidiga morgonstund, då de tunga dödsrosslingarna ändtligen upphörde.

Majoren hade tagit sin tillflykt ned i Christians våning för att slippa höra de hemska ljuden. Han var uppskakad och öfverfölls af nervfrossa. Ideligen måste läkarens försäkran, att den döende i sitt medvetlösa tillstånd ingenting kände, upprepas för honom, ända tills Elisa kom med den underrättelsen, att tant Cilla slutat.

»Gud ske lof för det!» utbrast majoren och började gråta.

Annars fälldes icke många tårar efter den gamla; hon hade varit sjuk så länge, att hennes död betraktades som en befrielse, den man unnade henne. Oumbärlig hade hon heller aldrig varit för någon, ej ens för dem som hållit af henne mest.

Majoren tog sig dock mycket af hennes död, och det ovanliga inträffade, att han kunde sitta tankfull ibland. Elisa såg något hoppfullt i denna faderns sinnesstämning, men Edith tyckte, att han behöfde muntras upp. Hon åtog sig det värfvet och lyckades.

Efter tant Cillas död hade Elisa på faderns begäran börjat med att läsa några verser ur bibeln, innan man skildes åt för natten. Majoren tyckte om detta och ville, att Christian och Edith skulle vara med. En afton föreslog Edith, att man skulle sjunga en psalmvers tillsammans.

»Jag vill också bidra på något sätt», sade hon leende och slog sig ned vid pianot.

Hennes klara röst ledde sången, men hon var ej nöjd med mindre än att alla sjöngo med. Aldrig i sitt lif hade Christian sjungit psalmer. Han kände sig generad för fadern och Elisa och försökte därför tiga. Men det lyckades icke. Edith stannade midt i en takt och såg på honom med sitt näpna uttryck af bortskämdt barn, som måste få allt hvad det vill. När hon sedan började spela igen, sjöng han med.

Litet längre fram föreslog Edith, att husfolket också skulle kallas in till aftonbönen.

»Är du generad att läsa inför så många, kan ju pappa eller Christian göra det», sade hon till Elisa. »Det är ju egentligen lämpligast, att husfadern håller husandakten.»

Men ingen af husfäderna ville åtaga sig denna uppgift. Edith gaf sig dock ej. Majoren lämnade hon i fred, men Christian slapp ej undan så lätt. Till sist fann han det mindre besvärligt att åtaga sig aftonbönen än att längre motsäga sin hustru.

Elisa kände sig rörd första gången Christian utöfvade sin nya husfaderliga plikt, dock kunde hon ej riktigt värja sig för en känsla af, att han ej var den vuxen. Han läste fort och slarfvigt och syntes lättad när det var slut. Men Edith var nöjd bara hon hade fått sin vilja fram, och hon såg, att Elisa med häpnad märkte hennes makt öfver Christian, och det fägnade henne.

32.

I en stor sorg ligger lyftning, och stora offer kunna gifvas med hänförelse, men små förargligheter äro endast plågsamma, och att ständigt nödgas ge efter i smått kan bli outhärdligt, det fick Elisa känna. Om hon hittills varit ovanligt fri från kvinnligt småsinne, fann hon nu att detta kanske egentligen berott på omständigheterna. Hon försökte att icke låtsa märka hur hon afsiktligt blef ställd i skuggan af sin svägerska, eller hur hennes inflytande både i hemmet och bland folket motverkades, men hon kunde ej undgå att både se och känna det. Då försökte hon vara storslagen nog att ej fästa sig vid det, men därmed lyckades hon icke i längden.

En kväll satt hon vid skrifbordet. Framför henne låg almanackan, i hvilken hon brukade föra en kort dagbok. Hon genomgick i tankarna dagens små händelser, och ögonbrynen sammandrogo sig, så att där blef ett djupt veck mellan dem.

»Ingenting värdt att skriva ned», utbrast hon halfhögt för sig själf, och det kom ett alldeles nytt uttryck af bitterhet i hennes ansikte.

Hon öppnade skrifbordslådan och slängde in almanackan. Händelsevis kom då hennes blick att falla på ett litet till största delen oskrivet blad, som bar tydliga spår af att länge hafva legat där. Endast sju ord stodo där, skriva af en länge sedan kallnad hand:

»Två mig, att jag må snöhvit varda!»

De talade mäktigt i sin enkelhet dessa ord, och träffade bitterheten med ett dråpslag.

Snöhvit! Hur allt annat än snöhvit var hon ej! Elisa greps af sin gamla längtan efter renhet, renhet ej blott från stora och svåra synder utan ock från de tarfliga, småaktiga felen.

»Två mig, att jag må snöhvit varda!»

Hon såg och såg på de kända orden, som aldrig stått mer lefvande för henne än nu. De klargjorde för henne de verkliga behofven, den djupa orsaken till hennes tyngda sinnesstämning.

Ögonen fylldes långsamt af tårar, som heta och brännande banade sig väg utför kinden. Vid Sven Rises bår hade hon lärt sig fälla sådana tårar. Det var hennes nya människa, som grät öfver, att den gamla ännu lefde så stark.

Två mig! Min egen kraft förmår det ej. Två mig ren i ditt blod, ren såsom du!

Hon stannade hisnande inför sin egen tanke. Ren som Guds Son! Hur kunde hon begära så mycket?

Jo, hon kunde, hon fick, hon måste begära så mycket och icke mindre. Icke delvis, utan fullkomligt ger Jesus Kristus sin rättfärdighet, och iklädd den stod hon i denna stund inför Gud med rätt att bedja hvad helst hon ville i Jesu namn.

Och hvad ville hon helst? Att genom allt som mötte, stort och smått, gladt och sorgligt blott dragas närmare Jesus Kristus och växa allt mer till ett med honom.

Åter stannade hon tveksam. Bad hon icke om för mycket? Ett med Guds Son, ett med Gud! Hur kunde hon syndig och oren vara ett med den Helige? Men det var ju ej med synden inom henne, som han var ett, utan med hennes nya människa, af honom född, med det rena begäret af honom tändt. Ja, med detta var han ett, det skulle stärkas i hans gemenskap och blifva synden för starkt. Denna Guds nya skapelse inom henne skulle tillväxa och det gamla aftaga, tills i döden det sista stoftgrandet föll bort och hon fick gå in i lifvet att stå för människones Son alltigenom ren. »Två mig, att jag må snöhvit varda!»

Det var en evighetsstund för Elisa, då det osynliga klart förnimmes, och man liksom ser målet. Hon var ej i extas, men smakade den oförgängliga glädjen. Öværdig kände hon sig att njuta denna heliga glädje, och hon var færdig att skjuta den ifrån sig, så som Petrus en gång öfvervældigad bad Herren gå ifrån honom, som var en syndig människa. Men »fröjd i Herren är eder starkhet», och när behöfs starkheten bättre än just i striden?

Elisa öppnade fönstret och såg ut i den stilla natten. Strömdraget i ån glindrade hemlighetsfullt i månljuset. Vattnet gled så tyst och skyndsamt framåt, liksom långtande bort till forsarna, hvilkas brus högtidligt sjöng genom tystnaden. Elis blick fångades af detta glidande vatten. Hon långtade också framåt.

En syn ur Uppenbarelseboken kom för henne. De heliga, stående på ett glashaf blandadt med eld, Guds harpor äro i deras händer, och snöhvit strålar deras klädnad. De sjunga Moses, Guds tjånares sång och Lammets: »Stora och underbara äro dina verk, Herre Gud, du allsvældige; rättfærdiga och sanna äro dina vägar, du folkens konung!» Hon försökte föreställa sig rytmen och klangen i de saligas sång. När skulle hon få stämma in i den?

Hvad gjorde det om vägen, på hvilken hon gick, var mer eller mindre knagglig, blott den ledde till målet och var Herrens väg för henne?

»Rättfærdiga och sanna äro dina vägar, du folkens konung!» hviskade hon hängifvet. »Led mig på dem och gör mig nöjd med din ledning!»

Sedan Irene genomgått sjukvårdskursen kom hon hem till Elghyttan för en tid. De förflutna månaderna hade förändrat henne ganska betydligt. Vistelsen bland sjukdom och död hade bibringat henne ett visst stilla allvar och en lugn säkerhet, som varit alldeles främmande för den forna, veka Irene. Nödvändigheten att besluta sig för framtiden gjorde den förr så barnliga unga flickan tankfull. Det gällde nu, om hon skulle förverkliga sina missionsplaner eller ej. Irene tvekade, men Elisa, som trodde att denna tvekan blott härrörde af låga tankar om den egna förmågan, uppmuntrade henne. Alla andra afrådade. Irenes ovisshet blef allt större. Till sist beslöt hon resa till Stockholm. Där bland missionens vänner kanske det skulle klarna för henne, hur hon borde göra. Och så for hon.

På aftonen samma dag som Irene rest hade Elisa varit ett ärende till kyrkbyn och gick hemåt, då hon fick se Christian och Edith framför sig. De inväntade henne.

»Vi gå just och tala om Irene», sade Edith. »Det är märkvärdigt hvad hon har vuxit till sig på sista tiden.»

»Ja, själen sätter sin prägel på det yttre», sade Elisa.

»Inte vet jag precis om det är själen, som lagat att hon blifvit fylligare och fått hållning», sade Christian, »men säkert är att det klär henne.»

»Ja, sanna mina ord, hon blir aldrig missionär», sade Edith förhoppningsfullt.

»Hvad skulle hindra henne? Det att hon vuxit till sig?» frågade Elisa.

»Någon kommer att hålla henne kvar i Sverige. Pappa behöfver nog inte förgäfvos hoppas på sitt hinder», svarade Edith.

»Du tycks ha glömt Helmer Bro.»

»Det är just honom jag tänker på», svarade Edith muntert. »Vet du inte, att han är i Stockholm?»

»Jo. Men hvad har det med saken att göra?»

»Mycket, i all synnerhet som Irene nu också är där.»

»De komma ej att råkas.»

»Jo alldeles säkert, och han kommer att ångra sig, när han får se hur Irene utvecklat sig sedan de sist träffades.»

»Och du tror, att Irene skulle hålla till godo med en man, som en gång förskjutit henne? Det är hon för stolt till!»

»Irene är icke stolt», inföll Christian på sitt makliga sätt.

Elisa såg öfverraskad på honom, men svarade ingenting.

»Hvad är han egentligen, denne Helmer Bro, och hvad gör han?» frågade Edith.

»Han är filosofie doktor, undervisar i skolor, håller föredrag och författar», svarade Elisa.

»Det var en hel hop», anmärkte Christian.

»Jag tror det går bra för honom; han lär vara mycket populär», tillade Elisa.

»Inte tycks han vara i din smak, att döma af din ton», sade Edith skrattande. »Men jag säger dig, tag skeden i vackra handen, ty du får honom till svåger.»

Och Edith blef sannspådd. I början skref Irene mest om missionen; hon hade kommit tillsammans med för tillfället hemmavarande missionärer och blifvit upplifvad af dem, ytterst mottaglig för inflytande som hon var. Men så kom ett privat bref till Elisa, där Irene talade om att hon träffat Helmer och känt allt det gamla vakna. Men hon skulle ej se honom igen, det hade hon beslutat. Hon måste bort, långt bort och i träget arbete glömma hvad som måste glömmas. Missionen skulle blifva hennes räddningsplanka.

Sedan kom en tid, då hennes bref tycktes ämnade att dölja hvad hon verkligen upplefde. Icke kunde hon skrifva hem och berätta, hur oemotståndligt hon drogs till Helmers föreläsningssal, hur hon trots stolta beslut satt där gång efter gång och lyssnade till klangen i hans röst. Hvad hjälpte det, att hon uppsökte den bortersta vrån? Han såg henne ändå. När hon vid utgången träffade honom och han gick med henne, hvarför skulle hon då neka sig glädjen att tala med honom? Instinktligt kände hon dock, att Elisa ej skulle gillat hennes sätt, och därför teg hon med det. Missionstanken inom henne lefde ett tynande lif. Hon kände sig allt mer ovärdig den stora uppgiften och insåg, att missionen var för helig att tillgripas blott som en räddning undan jordisk kärlekssorg. Hon fick rädsla på annat sätt eller gå under.

Helmer Bro gillade ej missionen. Han ansåg att lif, kraft och penningar förslösades till ingen nytta för hedningarne. Hvarför skulle man genom evangelii förkunnande iklåda dem ett ansvar, från hvilket de nu genom sin okunnighet äro befriade? Irene motsade honom och drog fram Jesu afskedsbud till lärjungaskaran, att gå ut och predika evangelium för alla folk. Hon höll på missionen som en kristenhetens plikt, om hon än för sin del kände, att hon måste draga sig undan den. Han undrade hvarför hon måste det.

»Till den tjänsten får man ej komma med ett deladt hjärta», svarade hon.

Rädd att hafva sagt för mycket vågade hon vid afskedet knappast räcka honom handen och hennes blick blott snuddade förbi hans ansikte, men den uppenbarade tydligt för honom, hur hjälplös hon kände sig. Hans hjärta rördes, och han gick hem i djupa funderingar.

Vid de två följande föreläsningarna uteblef Irene, och Helmer märkte att han

saknade henne och ideligen ertappade sig själf med att undra hvarför hon inte kom. Då för tredje gången hennes plats stod tom, beslöt han att gå upp och fråga henne efter orsaken redan följande dag. Han kom också att fråga henne något mera, och efter det besöket skref Irene ett bref till sin far, och i det dolde hon ej hvad hon upplefvat.

Det blef jubel på Elghyttan.

»Hurra!» ropade majoren. »Hindret har kommit, vi få behålla Irene! Gud välsigne den hederspaschan Bro!»

»Hvad var det jag sade?» frågade Edith med en triumferande blick på Elisa.

Irene blef bjuden att tillbringa julen hos sina blifvande svärföräldrar i Upsala. Där stannade hon sedan några månader och kom ej hem förr än till våren.

En kväll satt Irene på en bänk nere vid ån och sydde. Våren var långt framskriden och luften ljum. Elisa kom och slog sig ned bredvid systemen.

»Irene, hvad är det som kommit emellan oss på sista tiden? Du är dig icke lik emot mig.»

Irene svarade ej, hon tycktes helt upptagen af att träda på nålen. Elisa väntade tills det var gjordt, men då fortfarande intet svar kom, återtog hon:

»Du tror kanske att jag dömer dig, därför att du öfvergaf missionstanken, men det gör jag inte alls. Jag förstår nu, att det ej var din kallelse.»

»Det är inte det», svarade Irene och sydde ifrigt.

»Tror du då, att jag inte ser din förlofning med sympati?» frågade Elisa.

»Du föraktar mig för den. Jag vet att du tycker det var brist på stolthet af mig att ta honom, som en gång ...» Irene fullbordade ej meningen.

»Kärlek är bättre än stolthet. Jag föraktar dig inte därför att du förlät honom», svarade Elisa.

»Men du gillar ändå inte hvad jag gjort, du bara tål det.»

Elisa kände sig träffad, ty Irene hade slagit hufvudet på spiken.

»Jag erkänner att jag är orolig för dig, men jag klandrar dig inte och jag undrar inte alls på dig.»

»Hvarför är du orolig?»

Det kom litet utmanande, detta.

»Jag är rädd att du i Helmer icke skall finna det andliga stöd du behöfver.»

»Du tycker jag gått tillbaka, sedan jag blef förlofvad med honom? Men det är bara misstag; i själfva verket har jag gått framåt, ty om jag än ser ut att ha mindre allvar än förut, så är det jag nu har kvar mitt eget.»

»Är du säker på, att det icke är Helmers?» framkastade Elisa.

»Om så vore, är det ju ett bevis på att han har allvar, fast du vill fränkänna honom det», sade Irene sårad på sin älskades vägnar.

»Det gör jag visst inte», försvarade sig Elisa.

»Åh, jag vet mycket väl, att hvarken du eller Gustaf Adolf gilla hans åsikter.»

»Det kan väl hända, men ingen af oss åtar sig att döma honom.»

Båda sutto tysta en stund, Irene djupt böjd öfver sitt arbete. Plötsligt såg hon upp på Elisa.

»Säg, menar du att jag borde slå upp med Helmer därför att han inte kan vara för mig det stöd du tycker att jag behöfver?»

»Nej.»

»Hvarför oroar du mig då?»

»Jag vill bara att du skall inse faran och inte dragas med i hans konstiga funderingar.»

»Du behöfver inte vara ängslig för det; han talar inte så mycket med mig om dem, och för resten tror han ju på det mesta, det är bara i ett och annat han tviflar. Du har fått en skef uppfattning af honom.»

»Irene, du får inte tro, att jag ej tycker om Helmer, och du får inte gå och inbilla dig, att jag föraktar dig för hvad du gjort», sade Elisa och drog systemen till sig.

Denna lät det ske halft motvilligt.

»Är det riktigt sant hvad du säger?» frågade hon och såg skarpt på Elisa. »Jag har hela tiden känt att du föraktar mig; det är inte möjligt annat, sådan som du är.»

»Kanske jag gjorde det till att börja med», erkände Elisa, »men jag gör det icke längre. Det är bättre att vara sann och ödmjuk än stolt. Det hade varit osant handladt om du stått kvar i missionen, sedan ditt intresse var slut, och det var ödmjukt af dig att hålla till godo med Helmers kärlek. Jag inser allt detta nu. Vill du förlåta mig om jag först tänkt litet förklenande om dig?»

Irene var alltid lätt vunnin, så äfven nu. Hon slog armarna om systemens hals.

Den stumma omfamningen blef en tillfredsställande förlikning. Båda kände att det, som stått emellan dem, var borta.

Irene började åter sy under tystnad, men hennes rörelse lade sig snart och då bytte hon om samtalsämne.

»Har du hört att doktor Hessel lär söka provincial-läkartjänsten här efter gamle Borgsten?» frågade hon.

»Nej, det visste jag inte.»

»Han lägger snart in sin ansökan, om han inte redan gjort det. Då bli vi nära grannar.»

»Träffade du honom i Stockholm?»

»Ja, en gång. Han frågade mycket efter dig. Han såg så bra ut, kraftigare och manligare, än när han gick här och drog. Gustaf Adolf håller mycket på honom och

Helmer också.»

Efter en stund lade Irene ihop sitt arbete och reste sig.

»Går du med in?»

»Icke ännu.»

Elisa satt lutad mot en trädstam. Händerna hvilade för ovanlighetens skull sysslolösa i knäet. Några solstrålar föllo genom löfverket på hennes obetäckta hufvud. De lyste genom skuggande fransar in i ögonen, hvilka därigenom blefvo glänsande klara som djupt och stilla hafsvatten. När munnen var sluten och i hvila som nu, framträdde dess uttrycksfulla linier tydligt, det var som om outtalade tankar röjt sig i hvarje böjning. Den vackra näsan med sin fina höjning på midten bidrog i ej ringa mån till det drag af själsadel och karaktär, som var utmärkande för detta ansikte.

Irene kom i förbigående att kasta en blick på Elisa, som satt där försjunken i tankar, alldeles glömsk af sig själf och sin omgifning, och hon stannade. Drifven af en ingifvelse, som hon ej själf fullt förstod, föll hon på knä bredvid Elisa.

»Det är så mycket jag skulle vilja lära af dig», sade hon.

Elisas själ kom långsamt tillbaka från sin utflykt ut i rymderna.

»Och jag af dig», blef det för Irene oväntade svaret.

Man beundrar ofta mest hos andra de egenskaper man själf saknar. Elisa skattade oändligt högt den lilla systems ödmjukhet, ty själf hade hon ofta svårt att icke tycka sig något vara.

Det var en bitande frisk dag i advent. Solen stod som ett glödande klot bakom ett disigt morgontöcken. Ett svagt rödaktigt sken spred sig långsamt öfver Elghyttans frosthvita skogar och snöbetäckta gården.

I skogsbyn låg en liten stuga, hvars gamla fönsterrutor glänste svagt violetta i ljuset. Där innanför väntade döden gamle Anders Örn, som låg flämtande på sitt läger.

Doktor Hessel, som dagen förut tillträdtt sin nya befattning, lutade sig öfver den sjuke och kände på pulsen. Hans första tjänsteåliggande tycktes blifva att stå överksam vid en dödsbädd.

»Bed!» hviskade Anders med en matt stämma och knäppte för sista gången sina händer.

Grannhustrun, som var inne för att se till gubben, fick en vink af doktorn, men förstod den ej.

Doktor Hessel hade aftonen förut återsett Elisa och läst i hennes ögon något, som gjort honom vek och god. Därför bad han nu Fader vår med andakt. Om där än ej var tro i bönen, så var det känsla. Ej nekar man gärna en döende hans sista önskan, och när man älskar, gör man hvad man vet, att den älskade skulle vilja.

Då doktor Hessel efter slutad bön såg upp, stod Elisa där. Så ljudlöst hade hon kommit in, att han ej hört henne. Af hennes blick anade han, att hon lade mer i hans gärning än han. Tigande tryckte de hvarandras händer och vände sig samtidigt mot den sjuke. Han hade slutat.

Solen bröt igenom morgontöcknet och lyste in i stugan. En bred flod af ljus föll öfver golfvet och strålarna smekte den gamles glesa hår och hvita skägg. Dödens blekhet framträdde hjärt i solskenet, men de slutna ögonlocken och ansiktets frid talade om hvila efter ett sträfsamt lif.

»Kära gamle Anders», sade Elisa sakta, »i enfald förstod han Guds rikes hemlighet.»

Doktor Hessel svarade ingenting, höll blott Elisas hand fast slutet i sin, glad så länge hon i ovetenhet lät honom behålla den.

Hon såg sig omkring i rummet med en rörd blick.

»Hur ofta jag varit här, så gick jag aldrig härifrån utan att ha fått något», sade hon. »Gamle Anders Örn var rik i sin fattigdom.»

»Förmodligen kom ni sällan hit tomhändt», anmärkte doktor Hessel med en blick på den lilla korg hon medfört, men hvars innehåll nu ej behöfdes här.

»Ja, sådant. Men hvad är det jämfördt med hvad jag fick i utbyte? Han hade icke lärdom, men han hade hvad mera är, erfarenhet, och af den gaf han mig.»

Hon drog sin hand ur doktor Hessels och gick fram till den döde. Varsamt smekte hon den fårade pannan. Så gärna hade hon velat be den döde taga en hälsning hem; kanske var det ej för sent ännu.

Efter detta tysta afsked lämnade hon stugan följd af doktor Hessel.

De gingo sida vid sida som i en ljus dröm. Den död de gemensamt bevittnat hade ej haft något afskräckande med sig, den hade blott stämt dem till allvar och slutit dem närmare tillsammans.

Solen strålade nu utan hinder, dess sken föll klart öfver deras väg. Luften var så stilla, ren och frostig. Naturen firade advent.

Doktor Hessel kunde ej tala om något annat än det, som låg hans hjärta närmast. Därför stannade han och frågade Elisa, om hon ville bli hans. Med henne skulle hans lif blifva en vandring i ljuset, utan henne kunde han gå förlorad.

Han stod framför henne allvarlig, genomträngd af ädel känsla och rent uppsåt. Intet ämnade han dölja för henne, och han var beredd att svara uppriktigt på allt, som hon kunde finna för godt att fråga.

Men hon räckte honom utan tvekan sin hand. Hon hade ju nyss hört honom bedja, och för hennes ögon stod han nu i verkligheten sådan, som hon alltid sett honom i sin aning och förhoppning. Hon trodde på honom utan en skymt af tvifvel.

»Du gör mig inga frågor?» sade han.

»Det behöfver jag ej», svarade hon; »vi veta hvar vi ha hvarandra.»

Han undrade om hon verkligen visste det, och han tvekade att begagna sig af hennes goda tro.

Men om hon inga farhågor hyste, hvarför skulle han väcka dem? En narr är den, som icke griper sin lycka, tänkte han och grep den. Att hon ingenting skulle förlora genom sin tillit, det ämnade han bli man för.

På kvällen denna dag, då Elisa kommit in i sitt rum, kände hon behof af att samla sig i stillhet. Det dröjde en stund innan känslornas svall lade sig till ro. Hon drog ut sin låda och letade fram Sven Rises lilla blad och läste orden: »Två mig, att jag må snöhvit vardas!» De ljödo till henne som ur fjärran, men hon ville, att de skulle bo i hennes hjärta under glädjen så väl som i sorgen. Intet begär fick bli starkare än det, som denna bön uttryckte. Hon kände faran af jordisk lycka. Tanken att den förbindelse hon ingått också skulle medföra smärta och sorger, icke endast lust, förekom henne ej hemsk utan snarare lugnande. Målet fick ej skymmas undan af någonting, ingen fick bli henne kärare än hennes himmelske brudgum.

»Två mig att jag må snöhvít varda, *tvá oss!*» bad hon innerligt.

Elisa sydde och doktor Hessel såg på. Majoren gick af och an i rummet och berättade. Det bekymrade honom föga, att hans auditorium kände till historierna lika bra som han själf. Elisa kunde dem ord för ord utantill, så ofta hade hon hört dem, men hon satt tyst och hörde på, detsamma gjorde doktor Hessel, och det var allt hvad majoren begärde. Plötsligt afbröt han sin monolog och frågade hvad klockan var.

»Litet öfver tu», svarade doktorn.

»Hvarför säga ni mig inte det? Jag skulle ju ha legat och sofvit för en hel kvart sedan. Det var rysligt, men när man kommer in på intressanta saker, glömmen man tiden.»

Och majoren försvann med fart ned i sitt rum för att taga igen så mycket som möjligt af den förlorade tiden. Förr hade han haft som vana att sofva efter middagen, men nu hade doktor Hessel rådt honom taga luren före i stället. Majoren lydde villigt och invigde timmen mellan tu och tre till sömn. Men icke dess mindre fortfor han att försvinna ned till sig efter middagen också för att ej uppenbara sig förr än vid kaffedags. Då doktor Hessel anmärkte, att förmiddagslurens förtjänst till stor del bestod i att göra eftermiddagssömn obehöflig, förklarade majoren, att han visst icke sof efter middagen, på sin höjd domnade han af litet. Men ljudet af snarkningar, som trängde ut ur hans rum, förrådde hur pass grundlig domningen var.

Sedan majoren gått och de trolofvade blifvit lämnade allena, lät Elisa arbetet sjunka och såg tvekande på doktor Hessel.

»Hvad är det?» frågade han leende.

»Du har funnit fästet i lifvet, Alfred; är det närgånget att fråga hur?»

Han satte sig vid hennes fötter, så att hon ej kunde se hans ansikte annat än då han särskildt vände det emot henne.

»Närgånget!» upprepade han vekt. »Tala om närgångenhet oss emellan!»

Och efter några ögonblick återtog han i lågmäld, känslig ton:

»Du frågar hur jag funnit fästet. Fråga den i mörkret irrande hur han finner stjärnan, som plötsligt strålar fram öfver hans väg. Fråga den drunknande, som kämpar i vågen, hur han finner fäste för sin fot. Säg mig, Elisa, gör den irrande orätt mot stjärnan, om han vandrar i dess ljus, gör den drunknande orätt, om han behåller sitt fotfäste och ej kastar sig tillbaka i vågen?»

»Hur kan du bara fråga så?» svarade hon, som tydde hans tal efter sitt eget hjärta.

Ej misstänkte hon, att stjärnan, som han talade om, var en annan än himmelens, eller att hans hjärtas fäste icke var Gud.

»Behöfde du söka länge innan du fann?»

»Egentligen har hela mitt lif varit ett sökande, och inte har jag ännu funnit allt.»

Han talade sanning, och dock upplyste hans svar henne ej om verkliga förhållandet, det såg han. Behöfde han då vara tydligare? Rådde han för, att hon tydde himmelskt hans tal om jordisk kärlek eller att hon lade in djupare mening i hans handlingar och ord än där var? Han hade icke ljugit om sig själf, icke med afsikt fört henne bakom ljuset, det var hon som bedrog sig, och då hon tydligen var lycklig i sitt själfbedrägeri, hvarför skulle han ej låta henne förblifva däri? Hon bedrog sig ju blott till lycka, hans kärlek skulle lära henne att det ej endast är andens lif, som är värdt att levas.

»Ja, du har rätt, vi ha ej funnit fullheten än; hur skall det ej kännas, när vi hinna den och stå vid målet!» sade hon förtroligt.

Han svarade ej. Nu kunde hon ej se hans ansikte, han höll det bortvändt, men hon trodde sig viss om dess uttryck. Att han var blyg om sina heligaste och innersta erfarenheter och känslor uppskattade hon, likaså att han blott ville tala om dem i ett vackert bildspråk, undvikande de fastställda uttrycken. Hon respekterade hans tillbakadragenhet; ej skulle han behöfva tala med henne om sitt inre förr än han kunde göra det otvunget.

Gonggongen ringde till middag. Doktor Hessel bjöd sin fästmö armen. Hon slöt sig intill honom med en känsla af obeskriflig lycka. Framtiden vid hans sida föreföll henne så löftesrik och ljus.

Han stannade innan de uppnådde matsalsdörren. Hon såg frågande upp. »Elisa», sade han hastigt, »skall din kärlek slockna, om du upptäcker hos mig svarta fel?»

Hon smålog.

»Jag är icke rädd för några svarta upptäckter», svarade hon. »Jag vet hvad du går för.»

»Du är säker på din psykologiska blick, du», sade han halft medlidsamt; »du gjorde bäst i att inte tro så blindt på den.»

»Jag tror på dig», svarade hon enkelt.

Medömkan försvann ur hans blick och där kom allvar i stället. Samvetet grep ett hårdt tag om honom.

»Du idealiserar mig», började han, men kom af sig vid en blick på hennes ansikte.

Aldrig hade han sett henne så vacker. Ett leende strålade fram lekande skälmskt och fint känsligt.

»Visst idealiserar jag dig; när gör ej kärleken det?» sade hon.

Det var så ovanligt hos henne, detta täckt öfverdådiga, och så betagande, att han alldeles blef bragt ur fattningen. Hårdt tryckte han hennes arm intill sig och beslöt att ej riskera något. Han stod ej ut med tanken på möjligheten, att hon skulle öfvergifva honom. Hans måste hon bli, om det än skulle kosta en osannfärdighet. Den öppna bekännelse han nyss haft på tungan blef icke uttalad. För att ej komma i frestelse att aflägga den, sökte han ej, utan undvek snarare förtroliga samtal på tu man hand med Elisa under förlofnings tiden. Detta föll sig dessutom ganska naturligt, då han hade mycket att göra och blott kom till Elghyttan på kortare stunder. Elisa tycktes ej heller stå särskildt mycket efter att vara ostörd med honom. All sin tid ville hon ägna fadern, Alfreds tur kom sedan, och hon uppskattade som finkänslighet att han icke uteslutande lade beslag på henne för sin räkning då han kom.

Redan i Mars styrdes till bröllop. Det skurades och fejjades, kokades och bakades på Elghyttan. Majoren och Christian kände sig grufligt i vägen, men fru Edith var i sitt ässe, och Elisa var så upptagen, att hon ej hann tänka på allt som förestod. Flera gäster skulle bo på Elghyttan, och de anlände dagarna före bröllopet, så att sällskapet vidtog till och med innan stöket var färdigt. Nu kände sig majoren ej i vägen längre. Han hade så roligt, att han glömde den förestående omhvälfningen i sitt dagliga lif. Skilsmässan från Elisa skulle dock ej bli så fullständig som från Irene. Doktorsbostället, dit Elisa skulle flytta, låg blott en half mil från Elghyttans gård på en höjd inne i Hanebyskogen, vid stranden af Elgsjön. Majoren skulle således ofta få råka sin dotter, och att han ej alltför mycket skulle behöfva sakna hennes omvårdnad lofvade Edith och Christian draga försorg om.

Elisa vaknade tidigt bröllopsdagens morgon. Ändtligen hade hon tid att tänka och kände starkt behovet att samla sig. Somna om igen hvarken ville eller kunde hon, utan steg därför upp och klädde sig. Alla sofvo, och stjärnorna började blekna ute. Elisa gick bort till drifhuset. Här samlade hon ett litet urval af de vackraste blommorna, sedan gick hon genvägen genom Hanebyskogen till kyrkogården. På Sven Rises graf lade hon ned sin blomstergård. Var det underligt att hennes tanke på denna dag gick tillbaka till honom, som hon skulle tillhört om han lefvat? Hennes kärlek till honom var icke död, men stod ändå ej i vägen för den andra kärleken, därtill var den alltför litet jordisk. Ja, kanske skulle den aldrig blifvit hvad den var, om ej döden redan från början gifvit den dess skära evighetsglans; kanske skulle den under andra omständigheter hafva visat sig vara för litet jordisk för jorden. Denna tanke kom för Elisa, men hon besvarade den icke; den behöfde ju ej besvaras. Ett visste hon: att Sven Rises minne lefde och alltid skulle lefva i hennes hjärta förädlade.

Hon såg sin bröllopsdag gry, dess ljus föll på korset, så att guldbokstäfverna började blänka, först namnet Sven Rise, sedan, allt efter som solen höjde sig och dess strålar nådde längre ned, dödsdagens datum och sist de konungsliga orden: »Jag är uppståndelsen och lifvet, hvilken som tror på mig, han skall lefva om han än dör.»

Elisa fick den ro hon önskat, hennes stoftbundna tanke lyftes och hennes förtrödda sinne blef samladt. Tyst bad hon den bön Sven Rise en gång bedt för henne, att hon helt skulle få tillhöra Kristus och bli till välsignelse. Hon mindes hur hon önskat få följa honom i döden, men hur han svarat, att han hade mycket i lifvet än. Han hade kanske haft rätt, och detta myckna koncentrerade sig nu för henne kring Alfred Hessel, vid hvilken hon i dag skulle vigas. Tankfull vände hon åter från kyrkogården genom skogen hem.

Om hon icke sökt en stund till lugn och eftertanke i den tidiga morgonen, hade hon ingen sådan funnit denna dag. Det ena bestyret aflöste det andra hela förmiddagen, och man var så van att vända sig till henne, hon måste taga del i allt.

Klockan två förrättades vigseln af Gustaf Adolf, som i början var så rörd att rösten föreföll beslöjad; men snart blef han herre öfver sina känslor, och stämman återfick sin vanliga vackra malmklang. Han höll ett kort tal öfver språket: »Jag och mitt hus vilja tjäna Herren.»

Elisas hjärta instämde till fullo i dessa ord, och Gustaf Adolfs tal värmden henne. Ett par gånger sökte hon sin makes blick, men han tycktes ej märka det.

Efter vigseln tog bröllopsmiddagen vid, och stämningen blef liflig. Festligheterna slutade icke, då man reste sig från bordet, de varade till sena kvällen.

Ingen kunde vara angenämare än doktor Hessel, när han ville, och han ville i dag. Han nöjde sig icke med att göra brudgummens vanliga släta och förälskade figur bredvid bruden, utan gick omkring bland gästerna underhållande och intressant. Dock förlorade han ej ett ögonblick Elisa ur sikte. Han såg ofta på henne, stolt i sin eganderätt.

En hand lades på hans skuldra.

»Ett ord, Hessel.»

Det var Gustaf Adolf. Doktor Hessels första impuls var att draga sig undan detta ord, som han anade skulle blifva af vikt, men han fattade sig genast. Hvad hade han att frukta nu, då Elisa oåterkalleligen var hans? De gingo undan från de öfriga.

»Var det något i mitt vigsel tal, som stötte dig?» frågade Gustaf Adolf.

»Hvarför skulle det varit det?»

»Det såg så ut.»

»På hvad?»

»Ditt uttryck.»

»Du misstog dig kanske.»

»Det tror jag knappast. Säg mig, Alfred, du vill ju med ditt hus tjäna Herren?»

»Visa mig honom och jag skall tjäna honom.»

Gustaf Adolf såg på svågern, undrande om hans öron bedragit honom.

»Jag trodde så säkert, att du var en troende», sade han.

»Och af hvad skäl?»

»Du var alltid så intresserad, i synnerhet de sista åren, och inte skulle du väl annars valt en sådan som Elisa till hustru.»

»Jag har icke valt en *sådan* som Elisa, jag har valt *henne*.»

»Men hon, hur kunde hon skriva till mig, som hon gjorde, att ni voro så ens i det viktigaste, att du funnit fästet? Hur har du lyckats föra henne bakom ljuset så totalt?»

»Jag har knappast gjort det med afsikt, men jag föll för den frestelse hennes ädla godtrogenhet inledde mig i. Hvarför skulle jag riskera, att hon för några fanatiska skruplers skull kanske skulle tillintetgöra både sin och min lycka? Det har nästan förefallit mig, som om hon velat bedragas litet.»

»Visst inte, sådan är ej Elisa», sade Gustaf Adolf häftigt, men kom ofrivilligt i håg ett yttrande af sin syster under ett samtal för länge sedan, då hon sagt, att hon bar inom sig något, som hon ej ville ge ord ens inför Gud, och han tillade: »Åh, hvad man lätt går vilse utan klarhet! Att vara öppen och ärlig inför Gud och människor är ett lifsvillkor.»

»Ämnar du upplysa Elisa om hennes misstag?» frågade doktor Hessel.

»Nej, hvarför skulle jag det nu? Det blir din sak. Stackars Elisa!»

»Jag lofvar dig, att det inte skall bli så synd om henne», svarade doktor Hessel. »Du har inte alls någon tanke på mig, utan bara på din syster. Är det kristligt, det? Inte ett dugg bryr du dig om hvad det skulle blifvit af mig utan henne.»

»Ingen människa kan frälsa den andra», sade Gustaf Adolf.

»Så kan väl heller ingen fördärfva den andra, och således blir jag oskadlig för din syster. Egentligen tycker jag det hade varit dig värdigare att ha gifvit mig välsignelse med på vägen i kväll.»

Med dessa ord gick doktor Hessel tillbaka till bröllopsgästerna utan att invänta svar.

Gustaf Adolf sökte ensamheten i sitt rum. Detta samtal hade upprört honom. Var det ej naturligt, att han först och främst skulle ömma för sin älsklingsystems lycka? Hvad angick honom Alfred Hessel i jämförelse med henne? Ja, naturligt var det nog att känna så, men var det rätt? Fick han låta de naturliga banden sammansnöra hjärtat så hårdt, att det ej förmådde vidga sig till den stora kärlek, som omfattar alla? Var ej Alfred Hessel hans nästa fullt ut lika mycket som Elisa, och borde han ej som Kristi lärjunge ömma för denne mans välfärd mer än för sin systers känslor? Samvetet hade blott ett svar på denna sista fråga. Men gällde det blott hans systers känslor, gällde det ej mycket mer för henne? Hvem skulle bli den starkaste, af de två? Hvem skulle segra och få den andra med sig?

Det knackade lätt på dörren. Gustaf Adolf kände väl igen denna knackning. Innan han svarat stod Elisa på tröskeln. Brudslöjan böljade som en sky omkring henne, ögonen strålade som stjärnor under myrtenkransen, rörelsen gjorde henne genomskinligt blek i marskvällens skymning.

»Jag ville inte fara hemifrån utan att säga farväl till dig», sade hon.

Varsamt slöt han henne i sina armar, han ville ej skrynkla hennes slöja eller bringa hennes krona på sned. Men kraftigt var ändå hans famntag. Utan ord ville han säga henne hur stark och beskyddande hans broderskärlek var, hur hon alltid kunde räkna på honom.

»Gud vare med dig», sade han; »låt aldrig någon eller något rycka dig ur hans hand!»

»Hans hand är stark och hans tag är fast, det vet du», svarade hon tillitsfullt.

Utan att ana det hade hon besvarat den fråga, som nyss oroat honom. Hvem var den starkaste? Icke hon, men han som bevarade henne.

Det var vår. Elgsjön speglade en klarblå himmel och björkarna kring doktorsbostället stodo högtidsklädda. Deras stammar lyste hvita mellan hängande grenar, hvilkas löfverk i utvecklingen hunnit det förtrollande så snart öfvergående stadiet af vårens finaste jungfruliga grönska. Barrskogen på Elgsjöns höga stränder hade också anlagt ljusgrönt. Allt var friskt, dammfritt och rent, och gladt ljud bruset från det hvitskummande vattenfall, hvori Elghyttans å tog språnget ned i sin efterlängtade, lugna sjö. Skogen var full af röster, de bevingade skarorna hade återkommit från södern och uttryckte nu i jublande kör sin förtjusning.

Elisa Hessel kom gående mellan björkarna ned till stranden. Hon hade suttit inne vid sitt arbete och fått underliga tankar. De oroade henne; hon ville ifrån dem och tog därför sin tillflykt till naturen.

Vid stranden var en brygga, och där låg en eka. Elisa löste den och rodde ut på sjön. Först rodde hon raskt och hvilade sedan på årorna en stund, lyssnande till vårens jubel rundt omkring, men förmådde ej ryckas med i naturens stämning som hon ville.

Då hörde hon sitt namn ropas från stranden. Några årtag förde henne dit, och doktor Hessel hoppade i ekan. Han öfvertog årorna, och Elisa satte sig i aktern.

»Så, du friskar upp dig med en liten roddtur i ensamheten«, sade han. »Tur hade du också att träffa på mig.»

Hon smålog, men han lade märke till ett visst vemod i detta leende.

»Hvad är det, älskade? Hvarför är du inte riktigt glad i dag?«

»Åh, det är ingenting«, svarade hon undvikande.

»Det är något, det ser jag nog. Fram med det!«

Hon tvekade.

»Det är ingenting annat än dumheter af mig«, sade hon urskuldande sig själf eller någon annan; »jag vet ju att icke alla kunna vara lika.»

Då hon tystnade, svarade han ej, utan väntade på att hon skulle fortsätta. Men äfven hon teg. Inte kunde hon väl säga honom, att hennes äktenskap icke riktigt blifvit hvad hon väntat. Hon saknade denna inre, djupa förtrolighet, som hon trott skola blifva en nödvändig följd af den yttre föreningen. De voro ju ens i livets viktigaste fråga, hvarför kunde de då ej otvunget vidröra den? Hon hade gjort det i början. Det föll sig naturligt för henne att gifva honom del också af de fröjder och sorger, som härrörde från Andens lif. Men vid sådana tillfällen antingen teg han eller svarade han henne med vackra, tilltalande, men dunkla ord. I början hade hon tyckt om det, men i längden tillfredsställde det henne ej.

»Sörjer du öfver någon olikhet mellan oss?« frågade han slutligen.

De nalkades hemmets strand. Han hvilade på årorna, och ekan gled fram med aftagande fart öfver vattenspegeln.

Hon såg hastigt upp och mötte hans blick. Så underligt, det låg medlidande i den. Han såg på henne, som om hon varit en patient, den han mot sin vilja måst vålla smärta. Han visste tydligen, hvad som oroade henne, och kunde förklara det bättre än hon. Skulle han tillika kunna bota det?

»Känner du också den?« frågade hon.

»Jag känner den inte, men jag vet om den; med dig är det tvärtom, märker jag.»

Hon såg frågande på honom. Hennes oro ökades. Medlidandet i hans blick växte till ömhet, då han fortfor:

»För mig ter sig skillnaden oväsentlig, och den skall nog synas så för dig också, bara du hunnit sätta dig in i att den existerar.»

Han talade lugnande, operationen skulle snart vara öfver, den var icke alls så farlig, som hon trodde.

»Jag har skonat dig i det längsta, då jag ej onödigtvis ville göra dig ledsen«, fortfor han, »men nu ser jag tiden vara inne att taga dig ur din illusion om mig. Du misstänker mig redan, och misstanke tär mer än visshet.»

»Misstänker dig!« upprepade hon i afvisande ton.

»Ja, du misstänker att jag icke är af samma ull som du och Gustaf Adolf, med andra ord att jag icke är ett får af det rätta fårahuset.»

»O nej, hur kan du tro det? Visst inte«, utbrast hon. »Jag misstänker ingenting sådant, jag bara saknar att du aldrig vill öppna ditt hjärta för mig. Men jag vet ju, att det finns så olika naturer, och jag klandrar dig inte därför, att din är litet mera sluten än jag skulle önska.»

Hvad var att göra med en så blind tilltro? Hade han varit för snar att vilja rubba den? Dock den var redan grumlad, fast Elisa själf ej ville erkänna det. Och han hade på sista tiden känt det skefva i hennes uppfattning af honom alltmer tryckande.

»Elisa, hvad skulle du säga, ifall jag bekände, att jag icke delar din tro, icke lefver Andens lif som du?«

Hon blef blek. Hela hans sätt gaf vid handen att han yppade sanningen om sig själf. Men hon försökte le, det kunde ju ej vara så, då skulle han hafva hycklat för henne.

Han gaf henne dock ej tid att yttra ett ord, det var ej skonsamt att skona henne längre. Han öppnade sitt hjärta för henne, som hon önskat, men i dagen kom ej det hon så visst trott dölja sig därinne.

När han talat ut, rodde han till stranden. Hon sade ingenting, där hon satt med sänkt blick; han kunde ej gissa hvad hon tänkte. Ekan tog törn, doktor Hessel hoppade i land och stannade väntande på sin fru, men hon rörde sig ej.

»Elisa, kommer du inte?»

Då reste hon sig och såg på honom med en smärtfylld, bönfällande blick, som bad: väck mig ur min onda dröm!

Hvarför skulle den här saken gå henne så till hjärtat? Icke ligger det väl så oerhörd vikt vid hvilka föreställningar man råkar hafva om ofattbara ting, tänkte han.

Tigande räckte han ut handen och hjälpte henne upp på bryggan. Sedan gingo de fram under björkarnas vårfina, solbelysta hägn.

»Är jag icke värd, att du talar ett ord till mig?» frågade han och stannade.

Hon såg på honom, men kände, att hon ej kunde göra det med samma ögon som förr. Han märkte detta och skulle blifvit förargad, om han icke sett att hon verkligen led.

»Om jag felat emot dig, så har jag gjort det endast af kärlek, och är inte det en förmildrande omständighet?» frågade han.

»Jag tänker inte på om du felat mot mig», sade hon.

»Men det skall du. Du skall förebrå mig, gråla på mig och kalla mig skrymtare, usling, hvad du vill; allt är bättre än att du lider som ett offerlamm och ser ut som en martyr», utbrast han.

Hon skulle velat säga honom, att hon icke alls led för sin egen skull i denna stund, men han fortfor utan att ge henne tid till svar:

»Kom i håg, att vill du vinna mig för din tro är ditt allra bästa vapen kärlek, ej bara förlåtelse utan kärlek.»

Hon räckte honom sin hand, mer förmådde hon ej just nu. Han ledde henne till en bänk mellan två björkar och försökte tala om annat, men det lyckades illa. Tystnad sänkte sig öfver dem. Han var den första, som bröt den. För att trösta henne citerade han bibeln och talade om hur hustruns rena umgängelse kan vinna mannen.

»Hur skulle mitt lif kunna vinna dig, du, som har tillfälle att se det på så nära håll?» svarade hon nedslagen och tänkte med bäfvan på sin svåra och ansvarsfulla uppgift.

Aldrig skulle hon själfmant vågat åtaga sig den. Hur hade hon kommit att stå på en dylik post, hade hon själf ställt sig där eller hade Gud fört henne dit? Frågan föreföll henne livsviktig, ty blott i det senare fallet kunde hon hoppas på Guds välsignelse. Öfver ett själffrådigt tilltag hvilat den väl icke?

»Du har redan gjort underverk med mig, Elisa», sade han i samma tröstande ton som nyss. »Utan dig vore jag icke nu en stadgad och verksam man. Hade du förskjutit mig, skulle jag återgått till mitt forna äfventyrlif utan håll och ankargrund. Har du då ej vunnit åtminstone något?»

Hon greps af ett oändligt förbarmande med honom, och hennes ögon fylldes af tårar.

»Kanske hade du på de vilda vägarna förr vunnit frälsningens kunskap än nu, då du tycker dig vara åtminstone något», sade hon fastän viss om att ej bli förstörd.

Han fann hennes yttrande alltför barockt för att kunna besvaras, men tåren i hennes öga syntes honom värd uppmärksamhet.

»Hvarför gråter du? Därför att jag går till helvetet? Är det dig då rakt ingen tröst, att jag går dit litet mindre gint och litet finare än jag annars kanske kunnat?»

»Tala ej så», bad hon.

Han smålog och försökte trösta henne med sin ömhet. Åh, hvad det gjorde henne ondt om honom, som ej hade annat att hålla sig till i lifvet än en svag kvinna, hvilens kärlek till honom gjorde henne dubbelt svag!

»Är det öfver mig du gråter så, Elisa?»

»Jag sörjer öfver att du är utan hopp och utan Gud i världen», svarade hon med en röst, som darrade lika mycket af smärta som af gråt.

»Du gör dig onödiga bekymmer för min skull, älskade; jag sörjer inte så länge jag har dig.»

Intet af hvad han dittills sagt tycktes henne så tydligt som dessa ord uppenbara tomheten inom honom. Elisa ryste vid att se sig själf stå på Guds plats i hans hjärta. Nog hade hon alltid velat vara mycket för sin omgifning, men detta var för starkt. Genom hvilka medel manne afguden skulle komma att störtas?

Det föreföll henne som om solen mist sin glans och våren allt sitt jubel. Hon längtade efter ensamhet och bön för att komma i jämvikt igen.

I mor Ingas stuga i Hanebyskogen bodde nu för tiden ett ungt folk. Signe, den lilla flicka Elisa en gång vunnit för lifvet med en kyss och litet vänlighet och som hjälpt gamla mor Inga under den sista sjukdomen, var gift och bodde med sin man och tre små barn i den stuga, där hon första gången sett döden. Nu föll dess skugga åter igen in i den låga kolan; Signes man låg illa sjuk.

Det var en strålande högsommarkväll. De två äldsta barnen lekte utanför stugan; de visste att de måste vara snälla nu, då pappa var så sjuk och mamma ej hade tid med dem. Den lilla minsta sof i vaggan, som var utflyttad på förstugukvisten. Solen, som varmt och lyst på barnet, gick ned; aftonvinden blåste sval, den lille vaknade och skrek. Äldsta syster, den femåriga Anna, började vagga och vyssa. Då detta ej hjälpte, vände hon på lillen. Hon gjorde det vant och behändigt trots sina unga år. I den fattiga stugan bestods ingen docka. Den lilla flickans moderliga instinkter fingo ej tid att taga sig uttryck i lekar, lifvets allvar lade genast beslag på dem, hon måste redan så liten hon var hjälpa mamma med de yngre syskonen. Men denna gång tycktes hennes hjälp otillräcklig. Hon tänkte just springa in efter mamma, då hon blef stående med gapande mun och vidöppna ögon. En ståtlig fru, som lilla Anna kände väl igen, kom gående på vägen och vek af in genom grinden.

»Hur är det med lillebror då?» frågade den nykomna och böjde sig öfver vaggan.

Den lille skrek erbarmligt. Elisa, ty det var hon, tog upp honom och började jollra med honom. Genast tystnade han och famlade med händerna efter hennes guldkedja. I detsamma öppnades dörren och Signe kom ut.

»Åh, se fröken Elisa!» utbrast hon glad.

Doktorinnan Hessel blef ännu ofta kallad fröken Elisa af gammal vana. Folket, som lärt älska henne under detta namn, hade svårt att vänja sig vid det nya.

»Jag hörde af min man i middags, att det stod illa till, så jag måste gå hit och se om er», sade hon deltagande.

»Ja, Karlsson är så sjuk», svarade Signe med ett lugn, som kunnat missförstås, men Elisa visste att ångest doldes bakom denna skenbara likgiltighet.

»Får jag gå in till honom?»

»Åh visst», svarade den unga hustrun tacksamt.

Elisa tänkte lägga lillen tillbaka i vaggan, men Signe tog honom och lade honom i Annas knä. Hon gjorde det som den naturligaste sak i världen.

»Inte kan hon hålla honom», utbrast Elisa.

»Hon? Jo då. Hon får lof att vänja sig», sade modern.

Elisa klappade det lilla lingula flickhufvudet och rördes af det förståndiga uttrycket i de blå barnaögon, som sågo upp till henne.

Signe hade öppnat dörren och stod väntande. Elisa gick in. Hon fann den sjuke mycket illa däran. Febern var våldsamt. Den skötsel doktorn föreskrifvit tog vårdarinnsans krafter mycket i anspråk.

»Hur skall du stå ut, Signe?» frågade Elisa med en orolig blick på den stackars hustruns bleka kinder och af nattvak röda ögon.

»Det får väl gå så länge det går», svarade denna med den resignerade, sega ihärdighet, som ofta utmärker kvinnan af folket.

»Har du ingen, som kan hjälpa dig?»

»Per Ers Hanna och Emma i Hagen ha nog hjälpt mig ibland, då de kunnat komma ifrån, men i natt är han så sjuk.»

»Så du vågar inte lämna honom åt någon annan?» ifyllde Elisa med sympati. »Det förstår jag så väl. Men du står inte ut, om du ej får sova, och det här tillståndet kan räcka länge.»

Signe svarade ej, och Elisa funderade.

»Skulle du våga somna, om jag lofvade vaka hos honom?» frågade hon.

»Det förstås, men något sådant kan bara inte komma på frågan.»

»Hvarför inte? Kunde jag bara få ett bud till min man, så gick det nog.»

För den saken visste Signe råd. Skomakar Långs Anders skulle snart komma och hämta mjölk. Han bodde åt doktors till och kunde taga bud med sig. Men hvad skulle doktorn säga? Ja, det var Elisa inte så alldeles säker på, men behöll sina farhågor för sig själf, i hopp om att hennes man, som bäst visste hur sjuk hans patient var, skulle låta henne få sin vilja fram. Hon skref därför några rader, som Anders fick med sig. Då hon såg den lättnad hennes erbjudande gaf den stackars uttröttade hustrun, var hon glad åt sitt beslut.

Signe lade barnen, men innan hon själf gick till sängs, stod hon en stund vid sin medvetlös mans bädd.

Elisa förstod att sätta sig in i andras känslor. Hennes hjärta intogs af det största deltagande och af ett begär att trösta.

»Gud råder för lif och död, och han älskar mer än en moder», hviskade hon.

Den unga hustrun stod tyst. Det ryckte i ansiktet, men hon behärskade sin rörelse.

»Gud vill dig något med detta, Signe. Laga att han får hvad han vill.»

»Hvad vill han?»

»Han vill draga dig till sig, närmare till sig», sade Elisa. »Det underliga är, att vi finna honom lättare i nöden än då allt är ljusst och bra. Och det vet han, därför är det

icke hårdhet utan bara kärlek af honom att sända oss det som är svårt.»

Elisa kände, att hennes ord blefvo mottagna, fast hon intet svar fick.

»Gå nu till sängs och var alldeles lugn; jag vakar», sade hon sedan.

»Aldrig kan jag tacka doktorinnan nog», sade Signe och lade sig som hon var på en improviserad bädd och somnade snart.

Elisa njöt af att se henne sofva och rörde sig ljudlöst kring den sjuke.

Efter en stund hörde hon bullret af vagnshjul på vägen. Då vagnen stannade vid grinden, smög hon till dörren, orolig att den sömn, som hon var så glad åt, skulle bli störd. Det klack till i henne, när hon såg att det var hennes man, som kom, och att han hade med sig en af jungfrurna. Elisa förstod hvad detta betydde, och hon beredde sig till motstånd. Hon gick ut på förstugubron och sköt sakta till dörren efter sig, läggande fingret på läpparna för att anbefalla tystnad.

»Brita stannar här i natt, så att du slipper», sade doktorn.

Elisa bad Brita gå in och se till den sjuke.

»Jag kommer strax efter», sade hon.

Brita lydde.

»Du följer mig hem nu», sade doktor Hessel. »Hur kan du bara tro, att jag skall låta dig vaka här?»

Elisa talade om för honom hur nödvändigt det var, att den stackars hustrun fick sofva, och hur denna icke hade ro att lämna sin sjuke mans vård åt hvilka händer som helst.

»Jag har lofvat henne att vaka, och nu sofver hon. Du förstår väl, att jag inte kan bryta mitt löfte och bara försvinna.»

»Väck henne då och säg, att du nu reser hem med mig. Brita kan mycket väl göra hvad som fordras.»

»Men Brita såg missnöjd ut. Tag henne med hem igen och låt mig stanna här.»

»På inga villkor.»

»Jag är inte det minsta trött.»

Elisas röst blef så bönfallande. Hon visste väl att med trots fick hon honom ingen hvart, men den bedjande blicken i hennes ögon brukade han ha svårt att motstå. I kväll måtte han dock ha stålsatt sig.

»Det är bra, då har jag ej kommit för sent», sade han blott. »Jag skall gå in och se om den sjuke, sedan åka vi hem, du och jag.»

Hon ställde sig i vägen och lade handen på hans arm.

»Alfred, låt mig få min vilja fram bara denna enda gång», bad hon. »Du vet hur mycket som beror på skötseln, och Brita kan inte sköta honom som jag. Vi få inte vara själfviska.»

Han sköt sakta undan henne och gick in utan att svara.

Hon stannade där hon var. Harmen svallade upp inom henne, ty hon var ej alldeles fri från den häftighet, som låg i släkten. I grund och botten var hon också stolt och själfständig, mera van att lydas än att lyda. För samvetets bud kunde hon böja sig och äfven för människors, om de voro rimliga, men i detta fall tyckte hon det var hans plikt att gifva efter. Hans obeveklighet och hans envishet att ej fästa afseende vid hennes talande skäl retade henne, och hon blygdes att bli hemförd mot sin vilja som ett barn. Mest plågade henne dock tanken på Signes missräkning. Hon vågade ej hoppas, att han skulle ge med sig; det vore ju alltför snöpligt för honom att återvända med Brita igen, utan att ha lyckats drifva sin vilja igenom. Så äkta kvinnlig var hennes känsla, att hon knappast ville det heller, när det redan gått så långt. Hvarför kunde han då ej låtit henne vara i fred?

Efter en stund kom doktorn ut.

»Det är rangeradt», sade han. »Brita vet hvad hon har att göra och reder sig bra med det. Kom nu!»

»Men Signe?» invände Elisa.

»Hon sofver godt.»

»Hon sofver på mitt löfte att vaka hos hennes man; jag kan inte smyga mig undan, inte ens för din skull.»

Något af den harm hon kände rörde sig i tonen, och omedvetet rätade hon på sig. Var det verkligen hennes mening att trotsa honom? Då skulle han en gång för alla lära henne inse det lönlösa i sådana försök. Han gick återigen in i stugan.

Elisa följde honom orolig, men hann icke hejda honom, innan han väckt Signe. Yrvaken satte sig den stackars hustrun upp och hörde halft i sömn doktors förklaring, att Brita intagit sin frus plats vid den sjukas bädd, men att Signe godt kunde sofva och vara lika lugn för det.

»Det är jag, som bryter doktorinnans löfte, icke hon själf», tillade han.

Sedan lämnade han rummet. Elisa hade gått före honom ut. Hon var besegrad.

Han bjöd henne armen. Hon tog den motvilligt, skulle helst låtit bli, men skämdes att visa sin vrede på ett småaktigt sätt. Tigande gingo de bort till trillan.

Hästen stod bunden vid grindstolpen och roade sig med att gnaga på den, då han icke nådde löfven på trädens grenar.

Elisa skyndade sig upp utan hjälp. Alfred löste hästen, intog sin plats bredvid henne och så begyntes hemfärden.

Sommarnatten var ljum och klar, och skogen doftade. Tystnaden stördes dock ej, fast sömnigt fågelkvitter hördes då och då och en än ej somnad vind emellanåt drog genom granarna, sökande en hviloplats till morgonen. Svagt och entonigt kom ur fjärran bruset från forsarna. Fridfull var naturens stämning och blef ej alldeles utan

inverkan på två upprörda sinnen.

»Det är bara af omtanke för dig, som jag handlat så här, det borde du förstå», sade doktor Hessel slutligen.

Elisa svarade ej. Hennes vrede var sällsynt och aldrig uppbrusande, men lät förnimma sig genom tystnad, mer förkrossande än ord.

Han såg på henne, hon vände bort ansiktet. Detta var något nytt; han hade aldrig sett henne ond förr.

»Under andra förhållanden skulle jag kanske ej hindrat dig», återtog han, »men du vet ju att du bör vara särskildt försiktig nu. Jag är så rädd om dig.»

Hon ve knade något inför dessa ord, och hade hon ej haft att förlåta annat än den förödmjukelse hennes självständighet lidit, skulle kanske allt blifvit bra nu; men att han väckt den stackars uttröttade hustrun kunde hon ej så lätt glömma.

Han kände sig uppbragt öfver denna envisa, ogillande tystnad, som i hans tycke var mycket obehagligare än vreda ord. Han tog sitt parti och teg också, men på något sätt måste han dock ge sin förargelse luft och rappade därför till den stackars oskyldiga hästen, som lunkade framåt mycket snällt i sin egen tanke. Hästen vände sig förvånad om och kastade en förebrående blick bakom sig.

Elisas andliga styrka härrörde till stor del däraf, att hon aldrig sökte slingra sig undan samvetet, när det började anklaga henne. Hon vred sig under dess gissel, men flydde icke. Det vaknade snart, och dess förebrående röst blef allt starkare.

Hon var af naturen långsint, och så länge hon var ond kunde hon icke se någon i ögonen eller utan svårighet tilltala den hon var förargad på. Som kampen mellan samvetet och vreden fortgick hela vägen hem, varade därför tystnaden också.

»Gå in i salen; jag har sagt till om kvällsvard åt dig», sade Alfred då han hjälpt henne ned.

Ej heller nu förmådde hon svara, utan gick tigande in.

Med ansträngning hade hon druckit en kopp te och ätit en smörgås, då kokerskan kom med en varm rätt.

»Åh, kära Mari, inte orkar jag mer!» utbrast Elisa förskräckt.

»Men det är ju doktorinnans favoriträtt», sade Mari öfvertalande.

Mari var en tjock och välvillig kokerska, som bidrog till trefnaden i huset mer än man anade.

Elisa skakade på hufvudet.

»Jag kan inte, Mari», sade hon bedjande.

»Försök», uppmuntrade Mari. »Doktorn blir ledsen annars. Han sa' särskildt till om den här rätten; han visste att frun tyckte om den, sa' han. Och det var för att jag skulle laga den, som inte jag fick fara och vaka. Jag ville det, ser doktorinnan, men Brita kan ju inte laga bra, och den här rätten förstår hon sig inte alls på att laga så, som den skall vara, och doktorn var angelägen om, att frun skulle få något riktigt godt i kväll; frun åt så litet i middags, sa' han.»

Besegrad satte Elisa sig åter till bords. Detta bevis på kärleksfull omtanke rörde henne och kom samvetet till hjälp. Vreden var öfvervunnen.

Sedan hon slutat måltiden, dock utan att göra den så mycken heder, som Mari skulle önskat, gick hon till sin mans rum.

»Du kom ej in i salen?» sade hon.

»Nej, jag åt innan jag for», svarade han.

»Skulle du nå'nsin trott att mat kan ha en själ?» frågade hon.

Han knappast drog på munnen. Förargelsen öfver hennes oförsonlighet grodde ännu inom honom, och han tyckte att någon sorts uppgörelse mellan dem varit mera på sin plats nu än ett resonemang om materiens själ.

»Det har jag verkligen aldrig tänkt på», svarade han likgiltigt.

»Icke jag heller förr än i kväll», sade hon och petade en tjuf från ljuset, hvarunder lågan klart upplyste hennes ansikte. »Jag såg den i min favoriträtt, som du sagt till om.»

»Uppskattade du den?» frågade han blickad af detta erkännande.

»Förstår du att den lärde mig blygas?»

Hennes röst var vek, och hon tycktes fortfarande mycket upptagen af ljuset.

»Blygas för hvad?»

»Öfver att jag var så ond.»

Hon såg på honom nu klart och öppet som vanligt. Han undrade, hur det kom sig, att när hon böjde sig, tycktes hon i själfva verket endast växa högre. Det tyckte han om.

»Du hade skäl att bli ond», sade han beredvilligt.

»Icke att bli ond, det kan aldrig försvaras», genmålde hon.

»Nu är du väl kategorisk», sade han leende; »dina grundsatser och påståenden äro i allmänhet alltför ideella att kunna hålla streck i vår krassa verklighet; du glömmet i din räkning med lifvet så många faktorer.»

»Men icke de viktigaste.»

Han skakade på hufvudet.

»Du ger vikt åt det obetydliga. Jag finner din lilla vrede fullt ursäktlig.»

»Om du sade förklarlig, så vore jag kanske af din mening», sade hon, »men det förklarliga kan ofta dock vara orätt.»

»Nå väl, det var mycket orätt af dig att bli ond, men jag förlåter dig. Är du nöjd nu?»

»Ja, till hälften.»

»Hvad är det som fattas?»
»Jag har mycket mer att säga dig, men vet inte om jag vågar.»
»Hvad är det för nonsens? Inte våga! Kom här och säg mig allt. Jag är inte så förkrossande i min vrede som somliga.»

Han satte sig i soffan och drog henne ned bredvid sig.

Hon tvekade att tala allvar med honom, då han var i skämtsamt lynne.

»Du älskar mig både för mycket och för litet», började hon.

»Jaså. Det där förefaller mig nästan som en motsägelse, men kanske det finns något inre sammanhang.»

»Du älskar mig för mycket t. ex. då du för min skull åsidosätter människokärlek och barmhärtighet.»

»Såsom nyss i kväll, menar du?» ifyllde han. »Var det så obarmhärtigt mot det där folket att låta dem få någon annan än dig till hjälp? Jag insåg ej, att du var så oersättlig för dem. Kanske råder du för lif och död?»

Hon rodnade träffad af hans ord, fast han gjorde mycket för att mildra dem.

»Du var grym, då du väckte stackars Signe.»

»Du ville ju inte följa mig med mindre. För resten somnade hon nog strax igen.»

»Det tror jag inte. Hon litar ej på Brita som på mig.»

»Så må hon skylla sig själf. Jag vet att Brita mycket väl kan göra hvad som behöfs, fast hon är litet tvär.»

»Mari har ett godt hjärta och ömmar för sjuka; hon hade kunnat det ännu bättre, men hon skulle stanna hemma för att laga min favoriträtt», sade Elisa sakta, medveten om att hennes ord måste såra.

»Och det förebrår du mig!»

»På samma gång som jag tackar dig för det», sade Elisa med en talande blick, som bad honom förstå henne rätt.

»Du är full af motsägelser i kväll», sade han blott.

»Jag rördes af ditt kärleksbevis, men hade hellre sett att du tänkt ut det bästa för din patient. Det hade varit din plikt, men du tänkte bara på mig. Jag stod dig i vägen. Du älskar mig för mycket ibland.»

»Och när älskar jag dig för litet?»

»Jag får ej vara för dig annat än din hustru. För människan i mig har du intet intresse.»

»Hvad menar du med människan i dig?» frågade han, och hans tanke gick tillbaka till en scen han iakttagit på anatomisalen för några år sedan och hvad han därvid tänkt.

»Det är det, som ej skall dö i döden, Andens lif.»

Han teg, men det var ej hennes ord, som tystat honom, utan minnet af den tid, då han sträfvat efter detta Andens lif, hvarom hon talat. Hvarför frågade han ej längre efter det, nu sedan han vunnit henne? Hade han aldrig begärt det för annat än att bli henne värdig? I denna stund erfor han något, som liknade saknad efter sökandet.

Hon visste icke hvad han tänkte, såg blott hans allvarsamma min och frågade i mildrande ton, om hon hade talat för rent ut.

»Du har för mycket samvete i din kärlek, Elisa. Du ledes ej endast af ditt hjärta i ditt förhållande till mig, som jag i mitt sätt mot dig, det är därför du icke förstår mig.»

»Samvetet är kärlekens salt», sade hon.

»Låt det inte bli för mycket salt bara.»

Hon undrade om han hade rätt. Var hon kanske alltför dömande mot det rent mänskliga, af fruktan för att ej det gudomliga skulle få komma till sin rätt? En fara är att bli öfverdrifvet sträng för att undgå slappheten. Den gyllne medelvägen är hårfin. Elisa kände, att själf kunde hon icke finna den. Hon kom ihåg hvad hon sagt till Signe i kväll. Närmare till Gud! Ja, det var sättet. Det svåra, som möter, är ägnadt att drifva oss närmare honom, se till att han vinner hvad han vill! Så ungefär hade hon talat, och nu vände hon dessa uppmaningar till sig själf. Just det svåra i hennes ställning kunde och borde drifva henne hjälpsökande närmare Gud i stället för att skilja henne ifrån honom. Ej blott för sin egen skull var hon ifrig, att det skulle verka så, utan också för sin makes, ty hennes umgängelse kunde bli ren och vinnande endast i den mån hon lefde nära Gud.

»Hvad tänker du på?» frågade han.

»På vikten af att komma närmare Gud», svarade hon med en nedslående känsla af att dessa ord icke funno genklang. Kanske hade de dock funnit detta mer än som blef fallet, om ej hennes misströstan därom röjt sig i både blick och tonfall.

Följande dag gick Elisa åter till stugan i Hanebyskogen. Visserligen blygdes hon att visa sig där efter sin snöpliga afresa föregående kväll, men den känslan fick icke råda.

Den unga torparhustrun var taktfull, ej med ett ord berörde hon det skedda, hon tackade blott för Britas hjälp och förklarade, att nästa natt kunde hon så väl reda sig ensam, hennes man var bättre i dag.

Elisa stannade en stund. När hon gick hemåt, kände hon sig ovanligt nedstämd. Hon var ej nöjd med sitt besök, tyckte sig ingenting ha uträttat.

»Gud välsigne henne», sade den sjuke, sedan hon gått; »det är som om allt ondt veke undan för henne.»

Moderlighet hade alltid varit ett framstående drag i Elisass karaktär. Att vårda och taga hand om var hennes lust. Fast hon allt ifrån sin tidigaste ungdom haft rikligt med tillfällen att följa sin håg i detta fall, tyckte hon sig hafva fått det hon i så hög grad önskade, först då hon höll ett eget litet barn i sina armar.

Små famlande händer, ögon som ej lärt att fästa blicken än, hela den lilla hjälplösa varelsen, som ej visste sina egna behof, endast kunde känna och skrika, lämnande åt andra att utröna och tillfredsställa dem, hvad kunde Elisa bättre begära? Moderligheten var starkare än allt annat, och hon hängaf sig åt den, utan aning om att hon kunde göra det för mycket. Men doktor Hessel var ej den, som såg en rival med blida ögon, ej ens om denne var hans egen son. Han kände sig försummad och tillbakasatt af sin hustru, men låtsade ej om det på annat sätt än att han försökte göra sig skadeslös.

Hos patron Hansson på Bergsjö fann han alltid en tillflykt, så ofta han kände sig ensam. Förströelserna, som bjödos där, voro kortspel och toddy. Patronen själf förstod ganska bra att hålla måttan, det vill säga, om man ej satte för stora fordringar på den, men han hade några herrar på bruket, och de kunde gå långt. En spelklubb bildades, och doktor Hessels uppträdande på Bergsjö blef snart en gifven signal för klubbmedlemmarne att samlas till verksamhet i ett af flygelrummen. Det kunde ibland draga sent ut och drickas tappert, och det hände emellanåt att doktor Hessel stannade natten öfver på Bergsjö.

Detta väckte slutligen Elisa. Hennes make höll på att glida ifrån henne; det fick ej ske.

Hon följde med till Bergsjö, men där blef hon snart lämnad ensam med fru Hansson i salongen. Herrarne drogo sig ned till flygeln.

»Låt oss gå dit ned», föreslog Elisa efter en stund.

»Det skulle de ej tycka om», invände fru Hansson.

»Hvarför inte?»

»De vilja vara i fred, förstår du. För resten få vi ej något roligt där; de se ej åt oss då de ha korten.»

»Låt oss försöka ändå», bad Elisa.

De gingo ned. Här stod röken som ett moln i rummet, kortspelet var i full gång, och både på toddy-attiraljen och herrarne syntes, att de varit i flitig beröring med hvarandra. De senare hade svårt att dölja sin förvåning och sitt missnöje vid damernas inträde. Patron Hansson lyckades dock bäst; han förklarade sig förtjust öfver deras älskvärdhet, satte fram bekväma stolar och bjöd cigarretter. Han bevarade alltjämt något af sin ungdoms ridderliga beundran för Elisa.

Hon hade ännu stor makt öfver männen, då hon ville. I kväll var hon besluten att använda den mot korten och toddyn, och hon gjorde det med framgång. Hon tog emot cigarretten och drog några bloss, icke af smak, ty hon tyckte ej om att röka, men för att stämningen skulle blifva ledig. Den blef så också och herrarne tycktes så småningom försona sig med afbrottet. Elisa utvecklade all sin älskvärdhet och hon kunde vara oemotståndlig, när hon ville.

»Hvad kom åt dig i kväll?» frågade hennes man på hemvägen.

»Jag ville för en gång andas den atmosfär du söker nu för tiden», svarade hon.

»Men den var kväfvande; hur kan du trifvas i den?»

»Alltid är den bättre än barnkammarluft.»

»Tycker du?»

Det sorgsna i hennes röst tycktes anklaga honom.

»Du får inte fordra, att jag skall vara som du, mer än jag fordrar, att du skall vara som jag», svarade han litet kärft. »Jag älskar inte alls att se en cigarrett mellan dina läppar och tycker inte du passar ihop med glas och spel. Min drottning var mycket malplacerad i det där flygelrummet. Det var under hennes värdighet att göra sig till för glopar sådana som de där kontorsherrarne.»

»Det var icke dem jag tänkte på.»

»Hvem då? Mig kanske?»

»Ja, endast dig.»

Han skrattade litet misstroget.

»Det låter vackert, men om det är så, hvarför bryr du dig inte litet mer om mig hemma, i stället för att fara med bort för att visa din älskvärdhet mot mig?»

Elisa svarade ej, men efter den färden märktes en bestämd förändring i hennes sätt. Hon gjorde allt för att draga sin make till sig igen, studerade honom noga och rättade sig efter hvad hon såg. Hennes bemödanden kröntes dock endast delvis med framgång. Kanske misstänkte han, att hennes ömhetsbevis härrörde lika mycket från plikt känsla som från hjärteimpulser, och det kunde han ej med. En annan orsak var ock, att hans gamla lust sedan äfventyrstiden hade vaknat för att strida mot henne om honom.

Hård var kampen, men hon gaf ej tappt.

För egen del hade hon dock föga att beklaga sig öfver, mot henne var han mycket hänsynsfull. Hade de fest i hemmet, fick hon ge tonen, och aldrig fordrade han af henne något, som stred mot hennes samvete. Aldrig behöfde hon se honom, då han

råkat taga sig för mycket till bästa. Vid sådana tillfällen höll han sig undan, men hon anade nog skälet, hvarför han stundom stannade natten öfver på Bergsjö. I sällskap med hennes gamle, lättledde far hvarken spelade han om pengar eller drack, och för det ansåg hon sig ej kunna vara honom nog tacksam. Sitt kall skötte han både skickligt och omsorgsfullt och lika var han mot hög och låg. Elisa fann mycket hos honom att älska och se upp till, och i hans kärlek var hon alltjämt varmt innesluten, fast hon ej längre hade samma makt öfver honom som förr. Men om det, som angick henne allra närmast och utgjorde centrum i hennes lif, kunde hon ej tala med honom. Att låta någon annan intaga hans plats som hennes själs förtrogne förbjöd hennes stolta finkänslighet. Gud blef därför den ende hon i sådana fall vände sig till. Så vände hon sig allt mer och mer att endast inför honom uttala sina innersta känslor, heligaste tankar och varmaste önsknigar. De förlorade ej härpå, de vunno i djup och kraft, och hennes väsen fick något inåtvändt, men icke därför slutet.

Tiden förrinner, år lägges till år. De unga växa upp och bli vana vid lifvet, de gamla fastna allt mer, och om de än veta, att uppbrottet närmar sig, kännes det dem aflägsnare än i barndomen, då fantasien rör sig lika lätt i den tillkommande världen som i denna.

När gamle majoren på Elghyttan fyllde 80 år, kunde han ej fatta att han verkligen hunnit så långt i lifvets utförsbacke. Barn och barnbarn, hvilka samlats från skilda håll, hade också svårt att tro det, då de sågo hans ännu kraftiga gestalt.

Den gamle gladde sig som ett barn åt att se alla de sina omkring sig. Stolt var han också öfver dem.

»Att mina barn artat sig så väl är då inte min förtjänst, det kommer allt af deras kära mors välsignelse», sade han rörd och torkade bort en tår för att nästa ögonblick skämta igen på sitt godmodiga, gladlynta sätt.

Och barnen hedrade honom verkligen.

Af den late Christian hade blifvit en driftig landtbrukare. Detta underverk hade åstadkommit af små, späda barnahänder, som väckt slumrande krafter till lif och lockat fram fadersömhet ur ett hjärta, hvilket just ej nött ut sin kärleksförmåga förut. För människor i allmänhet hade han förblifvit ganska likgiltig, sina föräldrar och syskon hade han omfattat med en passiv kärlek, i sin hustru hade han först varit mycket förälskad, numera nöjde han sig med att lyda henne, men sina barn dyrkade han. För dem lefde han. Tanken att han själf en gång skulle ärfva Elghyttan hade ej gifvit honom hälften af den arbetskraft han började utveckla, så snart han i fädernegodset såg sin äldste lille sons blifvande arf. Arbetets välsignelse röjde sig ej blott i de yttre förhållandena, utan äfven i Christians egen karaktär och personlighet på det fördelaktigaste.

Gustaf Adolf hade fortfarande stor framgång eller, hvad mera är, välsignelse i sitt lifsverk. Allt gick honom väl i händer. Hans popularitet, som mängen af afundsjuka eller misstro spätt en snar öfvergång, var lika stor om inte större nu än vid början af hans verksamhet. Det tempel i hufvudstaden, där han var anställd, fylldes söndag efter söndag till sista plats. Stor var också hans enskilda själavård, och tusenden blickade upp till honom med förtroende och kärlek. Han bar sin oafbrutna framgång utan att högmodas, ty han tog den från Gud och icke som en frukt af egen förtjänst. Från Gud tog han äfven det kors han hade att bära i lifvet. Han var lyckligt gift, men hans hustru var mycket sjuklig och deras enda lilla flicka likaså. Familjekärlek var ett släktdrag hos Spitzenholdtarna och framträdde kanske starkast hos Gustaf Adolf. Med stor ömhet omfattade han sin fru och lilla dotter, och deras svaghet stegrade ytterligare det ridderliga i hans kärlek. Alltid var han glad att komma till barndomshemmet, och denna gång förhöjdes hans glädje därigenom att både hans hustru och dotter varit nog starka att åtfölja honom.

Den förr så svärmiska Irene hade utvecklat sig till en riktigt prosaisk och duktig fru. Med samma intresse, hvarmed hon en gång ägnat sig åt missionstanken, talade hon nu om sin lille Kristers första läxa i skolan, lille Allans öfvergång från kolt till riktiga byxor och om lillans tredje tand. Mänsklighetens lifsfrågor besvarade henne föga, icke så till förståendes att hon ej längre hyste intresse för dem, ty det gjorde hon visst, men hon behöfde ej arbeta sig till en egen mening, utan var i allt sådant sin mans eko. I hvardagslifvets små detaljer däremot ansåg hon sig som den bästa auktoritet och sin man som ett hjälplöst barn. Hon bestämde hvilken rock han skulle begagna och hvilken halsduk han skulle bära och så vidare. Vid bordet höll hon efter honom, att han inte i tankspriddhet snurrade med servettringen, petade på knif och gaffel, lekte med sin sked eller vred på sin tallrik. Han fann sig med beundransvärdt tålmod i alla hennes små myndiga tillrättavisningar. Kanske behöfde han dem och fann det lika lättande att slippa tänka på småsaker som hon att befrias från stora tankar. I många afseenden hade han gått framåt, fast hans åsikter voro sväfvande och hans tro saknade fasthet. Verksam del tog han i åtskilliga filantropiska föreningar, och åt allt, som gjordes för mänsklighetens upplysning och framåtskridande, skänkte han sitt intresse. Sin lärarebefattning innehade han fortfarande och höll dessutom bildande föredrag öfver olika ämnen, och dessa föreläsningar voro talrikt besökta i synnerhet af damer. Dessutom idkade han en vidsträckt författareverksamhet och hans litterära alster kunde påräkna en stor läsekrets.

Det hade ej fallit sig så lätt för honom att taga ledigt från alla dessa olika sysselsättningar och fara ned till Elghyttan, men Irene hade använt sin övertalningsförmåga och fått sin vilja fram. Barndomshemmet var henne liksom de andra syskonen kärt, och ej ville hon ensam saknas på den gamle faderns åttioårsdag. Utan sin man föll det henne icke in att fara och därför måste han med.

Hufvudpersonen vid familjefesten på Elghyttan var naturligtvis det hvitlockiga födelsedagsbarnet, men näst honom kom Torvald. Han hade i två år haft en anställning som ingenjör i Ryssland. Nu var han hemma på ett kortare besök. Käck och munter var han och blef inom fem minuter alla barnens förklarade favoritonkel.

På själfva födelsedagen samlades vänner och grannar för att fira den gamle. Tal höllos på vers och prosa. Åttio åren och silfverhåren fingo rimma på hvarandra, och

glädjetåren satte sig i gubbens öga som ett extrarim.

Många både väntade och oväntade kärleksbevis fick majoren denna dag, men då han kom in i sitt rum för att gå till sängs, möttes han af den hälsning, som rörde honom mest. Ett litet bref låg på hufvudkudden.

Majoren putsade glasögonen, satte sig till rätta, flyttade på ljusen och öppnade brevet. Det var skrifvet med stora, runda bokstäfver.

»Ja, ända till eder ålderdom har jag varit densamme, och jag bar eder ända till dess edra hår grånade. Så har jag gjort, och jag vill ännu lyfta och bära och rädda eder.

Esaias 46:4.

Gud välsigne älskade Morfar

ber lille Sven.»

Det var allt, som stod där, men majoren kunde ändå inte läsa till slutet utan att behöfva putsa sina glasögon igen. Det dröjde också länge, innan han fått nog af brevet, och då lade han det under hufvudkudden i en afsikt besläktad med skolgossens, när han stoppar dit läxboken. Majoren visste med sig, att han under sitt flydda lif nog icke så ofta låtit Gud bära sig, och han tänkte, att det oskyldiga barnets välsignelse och Guds löfte om räddning kunde vara en god hufvudkudde att hvila på.

Följande dag var söndag, och Gustaf Adolf predikade högmässan. Han tyckte alltid så mycket om att tala i sin fädernebygds kyrka, och folket tyckte ej mindre om att höra honom.

Efter gudstjänsten blef han länge uppehållen på kyrkbacken, ty många ville trycka hans hand och tala vid honom. Därför hade han sagt åt de sina, att de ej skulle vänta på honom, utan åka hem; han föredrog dessutom att gå.

Då han äntligen blef fri, satte han af i sin vanliga friska fart, »liksom skjuten ur en kanon», som majoren brukade säga om honom.

Strax utanför kyrkogårdsgrindarna blef han dock hejdad af Elisa, som stod och väntade för att få hans sällskap hem.

De njöto alltid af att vara tillsammans på tu man hand, dessa två. Det förekom så sällan numera. Gustaf Adolfs besök på Elghyttan voro både sällsynta och korta, och många voro de, som då lade beslag på honom.

»Hvilken väg ska' vi gå?» frågade Elisa.

»Genvägen förbi Elgsjön, så att jag får en liten titt på ditt hem», svarade han.

De hade mycket att tala om. Förtroligheten tycktes ej ha lidit något men af att omständigheterna höllo dem åtskils mer än förr.

För Gustaf Adolfs öppna natur föll det sig ej svårt att tala om det inre lifvet, men Elisa var i det fallet mera slutet och hade till följd af de förhållanden, i hvilka hon lefde, blifvit det i högre grad. Emellertid erfor hon nu en riktig lisa af samtalet med honom, som var den enda människa inför hvilken hon kände sig hågad att öppna sitt inre.

De talade om sin älskade Herre och detta underbara, fördolda lif med honom, detta lif, som aldrig kan fattas utan att lefvas. Båda hade de haft ganska likartade erfarenheter, de hade mer och mer lärt sig lida af den egna synden, men just af detta lidande drifvits till ett alltmer uteslutande beroende af Jesus Kristus. Gustaf Adolf tycktes dock mera besjälad af den onämnbare glädjen, än hans syster var.

»Är det inte stort att midt under förkrosselsen få känna vissheten om att vara Guds egen trots allt?» utbrast han med samma friska hänförelse som i ungdomen. »Att en sådan som jag kan få känna hur min sak är Guds och hans min! Gud själf är i borgen för min frälsning, jag står och faller med honom, det är trygghet.»

Elisa instämde, men hennes tonfall var icke dess mindre sorgset.

Han betraktade henne uppmärksam. De hade hunnit fram till Elgsjön och stannat på den punkt, där man ser öfver till doktorsbostället på andra stranden. Byggnaden skymtade fram mellan björkarna, hvilkas höstgula löf glänste i solskenet. Elisans ögon fylldes af tårar under det hon såg dit öfver.

»Hvad är det?» frågade han mildt.

Hade lifvet böjt hans själsstarka syster? Han mindes sig aldrig ha sett henne modlös förr.

»Jag har en synd på mitt samvete, som jag tror är en af de svåraste», svarade hon sakta.

Han lade armen omkring henne som en tyst uppmuntran till den förtroliga biktens fortsättande. Då svek henne själfbehärskningen, hon dolde ansiktet vid hans bröst och grät stilla. Det var ej ungdomens våldsamma, ytliga sorg, dessa tårar flöto fram ur hennes innersta väsen.

»Tror du ej», frågade hon slutligen utan att lyfta hufvudet, »tror du ej, att man skall dömas strängast med afseende på hur man skött sin liffsuppgift?»

»Strängast?» upprepade han dröjande. »Jag vet inte, men det är ju förstås i dess utöfvande, som troheten skall visa sig, det är pundens förvaltning.»

Hon höjde hufvudet och såg honom rakt in i ögonen.

»Jag har förvalt mitt pund så illa, att det ej inbringat det ringaste, snarare motsatsen. Jag har alldeles kommit till korta med den liffsuppgift Gud gifvit mig. Om det ens är han, som gifvit mig den», tillade hon och sänkte blicken; »ibland fruktar jag, att jag kanske tog mig den själf.»

De sista orden uttalades med knappt hörbar röst.

Han förstod hvad hon syftade på, och tryckte henne fastare intill sig.

»Du vet hvem som vill bära dina bekymmer, stilla din oro, förlåta dina misstag så väl som synder», sade han.

Hon såg bort mot sitt hem.

»Det gäller ett förfeladt lif», hviskade hon.

»Om så än vore, så är Guds nåd större än ett förfeladt lif. Allt, som du dömer hos dig, förlåter Gud.»

»Ja, jag tror det, jag tror att om jag doge nu, blefve jag salig för Jesu Kristi skull», hviskade hon, »men hvad skall jag svara Gud, när han frågar mig efter Alfred?»

»Jag tror knappast, att han frågar dig efter honom. Det är snarare du, som får fråga Gud efter Alfred, ty frälsningen är Guds sak och icke din.»

»Men är det ej min uppgift att vinna honom? Så har jag fattat den, och det har varit min främsta tanke under ett snart tioårigt äktenskap.»

»Din kärleks utsäde skall nog blifva välsignadt och bära sin frukt, när Herrens tid kommer.»

»Jag har ej sett ett spår till det än», sade Elisa, gifvande fritt lopp åt sin modlöshet för lisan af att blifva uppmuntrad. »Det tycks mig tvärt om, som om Alfred vore likgiltigare än någonsin för Gud.»

»Det kan tyckas så, men behöfver icke vara så», sade Gustaf Adolf. »Men äfven om det är det, kan ett enda ord af Gud rycka upp honom ur hans likgiltighet och slå ned hans motstånd.»

»Hvarför uttalar då inte Gud det ordet?»

»Han ser väl inte stunden vara inne än, hans förberedande verk är kanske icke gjort ännu. Har du inte märkt hur ett ord af Gud, som du hört och läst hundra gånger, utan att det särskildt gripit dig, plötsligt får lif för dig och ingår med sin omskapande kraft i din varelse?»

»Jo, den erfarenheten har jag gjort», svarade hon eftertänksamt, och hennes blick ljusnade af dessa det dolda lifvets heliga minnen, hvilka hans ord frammanade.

»Och hvad var orsaken, att ordet med ens blef så lefvande för dig, om inte den, att inom dig vaknat ett behof, som liksom törstade just efter detta ord?»

»Men Alfred har inga andliga behof», sade hon, och ögat fördunklades åter, då tanken gick tillbaka till hennes man; »han är nöjd med sig själf och begär ingenting, som Guds ord kan ge.»

»Gud kan väcka dessa begär.»

»Hur? Det förefaller mig alldeles omöjligt.»

»För Gud är ingenting omöjligt. Fasthåll det!»

»Gustaf Adolf, det är bara med dig jag kan tala så här om min man, det förstår du nog», sade Elisa och tillade i låg ton: »han förefaller hård som sten mot Gud. Sådan var han ej före vårt giftermål och heller inte de första åren, utan har blifvit det så småningom. Kan det vara min inverkan, min ovishet?»

Gustaf Adolf dröjde en stund med svaret.

»Det tror jag icke», sade han slutligen; »naturligtvis har du fel, men du lefver dock ett uppriktigt lif inför Gud och är hans; är det inte så?»

»Jo», svarade hon med något af Petri bedröfvelse, då han svarade Jesus: Herre, du vet allting, du vet att jag har dig kär.

»Ser du, Elisa», återtog Gustaf Adolf, »jag tror inte felet är ditt, utan det måste bestämdt gå som med Alfred för hvar och en, som lefver i ständig beröring med en sann Jesu lärjunge, men medvetet motstår det inflytandet: han blir förhärdad eller förslöad. Men», tillade han tröstande, »Gud kan krossa hälleberg.»

»Åh, det måste bli med hårda slag», sade Elisa skakad af en lätt rysning.

Gustaf Adolf, som trodde att hon frös af att stå stilla, började gå vidare med hennes arm under sin.

Äfven i dag var det middag på Elghyttan, men blott för familjen och kyrkoherdens.

Framkommen uppsökte Elisa genast barnen. Lille Sven kom rusande emot henne med glädjestrålade ögon. Han hade ej sett sin mamma på hela förmiddagen och hade därför så mycket att tala om för henne.

Doktor Hessel, Gustaf Adolf, Helmer Bro och kyrkoherden rökte sina eftermiddagscigarrer ute på terrassen.

Den nye kyrkoherden, som för icke så länge sedan efterträdte den gamle prostens, var en mycket tilltalande personlighet. Han och Gustaf Adolf kände sig starkt dragna till hvarandra. Båda voro uppriktiga, ärliga naturer, men under det kyrkoherden var spekulativt anlagd och hade en stark böjelse att behandla religionen vetenskapligt, föraktade Gustaf Adolf lärdomen och ansåg förnuftet som en mycket dålig vägvisare i Guds rikets hemligheter. I följd af denna olikhet mellan dem blef deras samtal lätt en mycket liflig dispyt, hvilken dock fördes så, att de voro lika goda vänner om ej bättre vid dess slut, än de varit vid dess början. Denna eftermiddag kom talet att falla på den moderna bibelkritiken. Helmer Bro försvarade den, kyrkoherden fann åtskilligt godt i den, men Gustaf Adolf fördömde den. Doktor Hessel följde med blicken den fina blå rök, som från hans cigarr steg rakt upp i den stilla höstluften. Han åhörde samtalet med öfverlägsen likgiltighet, då och då nedlåtande sig till en anmärkning.

»Min käre Spitzenholdt», sade kyrkoherden, »du måste väl ändå erkänna, att bibeln ej är alltigenom gudomlig. Den är dock tillkommen genom människors bemedling.»

»Ja, men 'de heliga Guds män hafva talat rörda af den Helige Ande'.»

»Det förstås; icke dess mindre ingår mycket rent mänskligt i bibeln, och det är att skilja detta från det rent gudomliga, som är kritikens uppgift.»

»Och det tror du kritiken förmår? Aldrig i lifvet. Rycka upp kan den nog, men den rycker upp hvete för ogräs.»

»Således erkänner du ändå, att det finns ogräs i bibeln», inföll Helmer.

»För min del har jag icke sett det», sade Gustaf Adolf. »Att Gud vid nedskrifvandet af sitt ord begagnat sig af människor, har för mig intet störande, och om de olika böckerna bära de olika personligheternas prägel, så är det dock en sådan innerlig samklang mellan dem, att de måste vara inspirerade af en och samma Ande. Hvad man än må säga om bibeln, så ha vi ingenting annat att hålla oss till, om vi vilja finna vägen till Gud och lära känna honom. Bibeln är hans stora bref till mänskligheten. Med vår mun i stoftet borde vi nalkas den och inte med kritik. Den Helige Ande och icke förnuftet är den ende rätte bibeltolkaren.»

»Således har förnuftet ingenting att göra med religionen, ty Guds ord strider mot allt förnuft. Är det så?» frågade doktor Hessel.

»Nej, Guds ord öfvergår allt förnuft», svarade Gustaf Adolf med eftertryck.

Doktor Hessel ryckte på axlarna och teg.

»Religionen måste bekväma sig till att vara förnuftig, om den skall få annat än fantastiskt och dåraktigt folk under sitt välde», sade Helmer Bro.

»Guds rikets hemlighet är fördold för de visa och uppenbarad för de enfaldiga», sade Gustaf Adolf.

»Då ha de stackars visa intet annat val än att tänka ut en egen religion åt sig. De må då två sina händer och vara utan skuld», inföll doktor Hessel.

»De ha ett annat val, och det är att omvända sig och varda såsom barn», sade Gustaf Adolf.

»Jag anser dock, att äfven förnuftet har rätt att vara med i religionen och bli tillgodosedt», sade Helmer Bro.

»Man skall vara barn i ondskan, men ej i förståndet», instämde kyrkoherden.

»Hur skall du nu reda dig mot båda dina meningsfränder, G. A.?» frågade doktor Hessel, för korthetens skull tilltalande Gustaf Adolf med hans initialer.

»Visst skall förståndet vara med i religionen, men det måste liksom människans alla andra förmögenheter underordna sig trons och kärlekens lydnad», svarade Gustaf Adolf. »Du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjärta och af all din själ och af allt ditt *förstånd* och af all din kraft. Men det står älska och icke kritisera.»

Han talade med glöd och lif. Hans värme steg dock ej till hetta så lätt som förr. Kanske hade åren lugnat hans ifriga sinne, men antagligare är, att det förtroliga, mångåriga umgänget med honom, som var mild och ödmjuk af hjärtat, gjutit saktmod i denna lifliga själ och gifvit hans nit mer af kärlekens eld än af harmens.

»Hvem kan fylla det budet?» frågade kyrkoherden tankfullt.

»Den, som af hjärtat kan ge rätta svaret på den fråga Jesus strax efter lagens främsta bud ställde till mänskligheten.»

Gustaf Adolfs svar lyckades rycka upp doktor Hessel ur hans förnämna likgiltighet. Den evangeliske, som alltid predikade, att människan ingenting förmår annat än synd, kom nu med det påståendet, att någon skulle kunna uppfylla Guds lag. Det var öfverraskande. Doktor Hessel vädrade en slående inkonsekvens och blef intresserad.

»Jag påminner mig inte frågan», anmärkte han.

»Hvad synes eder om Kristus?»

»Och har du gifvit rätta svaret?»

»Jag fann det i en stund, då jag var förlorad och Kristus stod framför mig med handen utsträckt till min räddning och den frågan i sin blick. Min Frälsare! så ljöd mitt hjärtas svar. Att det var det rätta fick jag erfara, då han lyfte mig upp ur syndens dom och herravälde till Guds barns härliga frihet.»

»Och nu älskar du Gud af allt ditt hjärta, hela din själ, af allt ditt förstånd och all din kraft?» frågade doktor Hessel alltmer förvånad.

Gustaf Adolf dröjde med svaret, ty han var rädd att säga antingen för mycket eller för litet.

»Min kärlek till Gud», sade han slutligen, »är till arten fullkomlig, ty den är tänd af Jesu kärlek. Men den har ej genomträngt hela min varelse än så som den en gång skall göra det. Därför älskar jag inte Gud som jag ville, men Jesu Kristi kärlek fyller ut bristerna i min. Han är min ställföreträdare. Hvad han gjort för mig blir mig i tron tillräknadt, tills han fullbordat sitt verk med mig.»

»Ett i sanning bekvämt sätt», anmärkte doktor Hessel.

»Strider det ej mot all rimlighet, att en annans gärning skall tillräknas mig?» framkastade Helmer Bro.

Han var beredd på en storm från Gustaf Adolf, men denne förekom som kyrkoherden.

»Historien visar att det har skett mer än en gång», svarade denne lugnt. »Se här ett exempel. Jesu fiender bland judafolket ville döma honom till döden, men de kunde icke, ty judarne hade icke makt att utfärda en dödsdom. Då förmådde de Pilatus att göra det. Han gjorde det, men tvådde sina händer och frånsade sig all skuld i den rättfärdige mannens blod. Då ropade judarne: hans blod komme öfver oss och våra barn! De togo Pilati gärning på sig, som om den varit deras, och Pilatus öfverlät sin handling till dem. Genom Jerusalems förstöring och folkets förskingring till alla länder visade Gud, att han stadfäst och gillat gärningens öfverlåtande. På samma sätt är det, då en människa ser Kristi rena lif och hans försoningsdöd för synden och hon i sitt hjärta känner: så ville jag dö och försona min synd, om jag kunde, och sedan lefva som han. Och Jesus svarar: tag min död, tag mitt lif som om de vore dina. Då stadfäster Gud öfverlåtandet och behandlar människan, som om hon lefvat Jesu lif och dödt hans död.»

»Det var ett utmärkt och klart exempel. Tack för det!» utbrast Gustaf Adolf förtjust.

»Jag har ej funnit på det själf», svarade kyrkoherden, som ej ville lysa med lånta fjädrar. »Jag har det från en min vän, en filosofisk teolog, med hvilken du skulle sympatisera, Spitzenholdt. Han har läst och tänkt mycket, gifvit förnuftet sin fulla rätt, men kommit till samma resultat som du, att det står långt under tron och måste underordna sig densamma.»

»Ja, se det.»

»Men han skulle aldrig ha kommit till det resultatet om man stäckt hans förnuft, då det först höjde vingen till flykt i tankens rike. Då hade han stannat i trots, nu däremot har han frivilligt återvändt till arken att hvila ut i sin barndomstro, sedan han sökt sig trött i de vises lärosystemer. Man kan ej tvinga någon att tro.»

»Icke mot hans vilja», medgaf Gustaf Adolf. »Men om en människa riktigt vill, så nog kan hon komma till tro utan alltför långa omvägar.»

»Säg icke det. Icke alla födas med trons nådegåfva, som du tycks ha gjort», sade kyrkoherden; »somliga måste kämpa sig fram till ljus genom årslångt mörker.»

»Tron ligger visst icke i min natur», sade Gustaf Adolf; »jag kämpade utan den och var nära att förgås, då den plötsligt skänktes mig som en Guds gåfva.»

»Dina svårigheter måtte ändå ej ha bestått i några förnuftstvivel, det kan jag omöjligt föreställa mig», anmärkte doktor Hessel småleende.

»Jo, jag tyckte det var mot allt förnuft, att där kunde finnas nåd för en så eländig usling som jag. Skulle jag följt mitt förnuft, så hade jag då sannerligen aldrig kommit till Gud.»

»Känslan af synd är intet hinder, snarare en hjälp, när det gäller att finna vägen till Guds hjärta», sade kyrkoherden tankfullt.

»Således är det bra att synda», anmärkte doktor Hessel och blåste rent munstycket efter den bortkastade cigarrstumpen.

»Nej, men att känna sin synd», svarade kyrkoherden.

»Man kan väl inte känna den, utan att ha den», sade doktorn.

»Men man kan ha den, utan att känna den», inföll Gustaf Adolf i afklippande ton, ty han förstod att svågern blott ville snärja och retas.

»Syndakänslans fara är att den skall bli starkare än tron på Guds nåd; då går det som med Judas», sade kyrkoherden.

»Ja, det var min fara», sade Gustaf Adolf.

»Jag skulle nästan ha trott det. Hur kom du ur den?» frågade kyrkoherden intresserad.

»Jag hade en vän, den bästa jag någonsin haft. På hans uppmaning tog jag trossprånget i mörkret, och de eviga armarna sveko mig ej. Sedan den stunden och efter den erfarenheten har hvarken synden eller något lärdomsväder fått mig att tvifla på mitt barnskap hos Gud. Hans trofasthet har bevarat mig.»

»Hvad hette din vän?» frågade kyrkoherden.

»Sven Rise.»

En stunds tystnad följde på detta namn. Gustaf Adolfs tanke gick tillbaka till flydda tider och den hänsofne ungdomsvännen. Han hade alldeles förgätit dem, som sutto omkring honom, då han återkallades till verkligheten af doktor Hessels röst.

»Jag tycker», sade denne, »att ni föråldrade teologer krångla till frälsningen alldeles i onödan. I våra upplysta tider behöfs till det icke längre utgjutet, oskyldigt blod och genomgripande sinnesrevolutioner, utan bara en liten språkförändring, som lyckligtvis redan är till största delen genomförd. Helvetet t. ex. finns icke längre

annat än som svordom, och djäfvulen har fått gå samma väg. I bildadt folks språk förekomma ej dessa ord, än mindre deras begrepp. Snart tål man inte höra talas om den gamla hederliga synden heller. Man talar ej mer om röfvare och mördare, utan om stackars sjuklingar, som lida af tjuf- och mordmani. Argsinhet och ledhet heta nu för tiden nervositet. Det går med stormsteg framåt. Mänskligheten frälser sig själf; inte behöfs det någon Frälsare.»

Det var omöjligt att af tonen afgöra, om doktor Hessel gisslade den riktning han tycktes prisa.

»Lyckligtvis äro de numera icke många, som tro på helvetet och djäfvulen», sade Helmer Bro.

»Ja, lyckligtvis», instämde doktorn. »Och den, som är allra gladast öfver det, är nog djäfvulen själf. Han kan uträtta mer för mänskligheten, ju mindre den tror på honom. Med Gud är det tvärtom. Han borde lära sig af sin motståndare att göra sig oberoende af tron, annars blir han snart afsatt.»

»Tala ej i sådan ton om din Gud!» utbrast Gustaf Adolf och började gå af och an på terrassen.

Doktor Hessel iakttog honom road som alltid, då han lyckats bringa honom ur jämvikten.

»Du gör tiden sämre än den är, Hessel», sade Helmer Bro; »om den icke tror på djäfvul och helvete och mindre fråssar i talet om synden, så är tron på Gud och det goda ännu stark.»

»Stark! Nej, min vän, stark är den inte, och länge håller den sig knappast. Sedan man afskaffat den onda treenigheten har man börjat med den goda. Den Helige Ande, utan hvilken man enligt Gustaf Adolf ej begriper en mening i bibeln, är ju för den moderna teologen bara luft, och Guds Son reducerad till en vanlig människa. Ännu så länge låter man Gud sitta kvar på sin tron, men skall det så förblifva, får han allt vara beskedlig och skrifva under allt hvad den allsmäktiga mänskligheten beslutar.»

Gustaf Adolf tvärstannade framför doktorn och betraktade honom förbryllad och forskande.

»Jag tycker om hvad du säger, men inte sättet», sade han. »Hvad menar du egentligen?»

Doktor Hessel öppnade just läpparna till ett satiriskt svar, men hejdade sig. Elisa nalkades, hon var redan inom hörhåll, och han ville ej såra hennes öra. Han reste sig och gick emot henne.

»Jag har blifvit just som frusen af att sitta stilla; vill du gå mig varm ett slag?» frågade han och drog hennes arm under sin.

42.

Det var följande dag. Elisa satt i barnkammaren och skötte om sin minste pojke, då doktor Hessel inträdde. Han kom för att säga henne, att han ämnade resa med middagståget till närmaste hamnstad, hvarifrån han fått telefonbud från en sjökaptan, som han känt och varit god vän med för länge sedan under sin vagabondtid. Kaptenen, som skulle ligga några dagar i hamnen, hade händelsevis fått höra, att hans för detta stallbroder fanns i närheten, och undrade om de ej kunde råkås.

»Jag reser nu med middagståget, och du skall ej vänta mig hem på ett par dar», slutade doktorn.

»Men hvarför bjöd du honom icke hit i stället?» frågade Elisa.

»Det föll mig icke in. Du och han passa ej ihop, om han är sådan han förr var, och det har jag intet skäl att betvifla.»

Elisa reste upp gossen i sitt knä. Han jollrade och hoppade i förtjusning. Fadern lät sin klocka dingla framför honom, och den lille grep skrattande efter den.

»Ack, Alfred, om du inte reste ändå!» sade Elisa med en bedjande blick.

»Hvarför skulle jag inte resa?»

»Du bör ej uppsöka vänner, som ha dåligt inflytande öfver dig», sade hon.

»Du talar till mig, som om jag vore en oerfaren pojke. Hur vet du för resten, att den där kaptenen har dåligt inflytande öfver mig? Du känner honom ju inte alls.»

»Du ville ju inte ha honom hit.»

»Ja därför, att ni två inte passa ihop. Behöfver det nödvändigt innebära att han är en usling?»

»Hvad ska' ni ha för er där borta?» frågade hon litet kallt.

Hennes ton stack honom. Kyla och öfverlägsenhet tålde han icke.

»Vi ska' upplifva gamla minnen», svarade han kort.

»Vid glaset?»

»Naturligtvis.»

Trotset i hans röst sade henne, att hon retat honom. Kölden vek, och smärtan tog öfverhand. Hon såg upp till honom med en bevekande blick.

»Alfred, för min skull res inte!»

Hon kunde ej själf förstå, hvarför hon kände en sådan ångest för hans tillämnade färd. Skulle något hända honom? Hon lade hela sin själ i bönen. Hade hon alls någon makt öfver honom, älskade han henne nog för att offra något för hennes skull?

Han tvekade några ögonblick, men så reste sig stoltheten och den manliga själfkänslan. Älska, ära och skydda henne, det ville han och det gjorde han, men något intrång på sin frihet kunde han icke tåla.

»Jag har sagt honom att jag kommer, och jag reser», svarade han bestämdt.

Hon sänkte blicken med ett uttryck af hopplöshet. Han blef otålig.

»Du fäster alldeles för stor vikt vid en småsak», sade han. »Hvad ondt ligger väl däri att jag vill träffa en gammal vän? Och om vi än lefva om litet, hvad gör det? Jag lofvar dig att vara alldeles nykter, när jag kommer hem igen. Jag skall säga dig en sanning, Elisa: genom att fordra för mycket vinner du ingenting.»

Med dessa ord lämnade han henne och gick att göra sig i ordning till afresan.

Efter en stund kom hon för att hjälpa honom och dröjde i hans rum tills vagnen körde fram. Icke många ord växlades mellan dem, men i hela hennes sätt låg en inbjudan till försoning, hvilken han låtsade ej märka.

»Jag far nu först på några sjukbesök», sade han brådskande, »sedan reser jag direkt till stationen. Farväl så länge. I öfvermorgon är jag hemma igen.»

Borta var han. Hon stod på gården och såg efter honom.

Just då vagnen svängde in i skogen, vände doktorn sig om och såg sin hustru stå under björkarnas brandgula löfverk, belyst af solen. Något längtansfullt och sorgset i hela hållningen slog honom. Blott ett par sekunder uppfångade hans blick henne, innan hon doldes af skogen.

»Jag kunde ju ha sagt henne ett vänligt ord», tänkte han, »men jag får väl säga så många fler vid hemkomsten.»

»Mamma gråter!»

Det var Sven. Han smög sin lilla hand i moderns.

Nu först märkte Elisa, att hennes ögon stodo fulla af tårar.

»Det går öfver strax», svarade hon och log mot Sven.

Men hennes leende var för sorgset för att kunna öfvertyga gossen.

»Hvarför är mamma ledsen?»

Själf glad, älskade han se andra glada.

»Pappa har rest bort», svarade hon.

»Men pappa kommer igen», sade gossen uppmuntrande.

»Ja, pappa kommer igen», upprepade hon drömmande och följde Sven, som drog henne ned till stranden.

Mamma måste se hans och Rigmors lilla barkskepp gå af stapeln. Hon satte sig på en sten.

Barnjungfrun gick på gången med lillingen på armen. Aslög tultade bredvid, men då hon fick syn på sin mamma, sprang hon skrattande dit. Elisa tog henne upp i

fammen och lutade kinden mot barnets lockiga hjässa.

Barnet böjde sig undan, såg med en blå, klar blick in i moderns ansikte och klappade henne. Aslög liknade Sven i det fallet, att hon genast märkte om någon var ledsen, och icke gaf sig ro förrän hon lyckats trösta. Elisa kysste rörd de rosiga, mjuka kinderna och log.

»Mamma», sade Rigmor, »få vi inte fara ut och åka medan pappa är borta?»

»Kanske i morgon. I dag har hästen gått så mycket.»

»Åh, så roligt! Men säg inte kanske, lofva säkert!»

»Om det är vackert väder, åka vi till Elghyttan i morgon förmiddag.»

Barnen jublade. Elisa såg deras glädje och njöt af den, men på ett frånvarande sätt.

Hon kunde ej fästa sina tankar vid något, som hon företog denna dag. De gingo envist i kretsgång kring hennes mans ord: »genom att fordra för mycket vinner du ingenting».

På kvällen, sedan barnen voro lagda, satt Elisa ensam i sitt rum. Då trängde sig stridiga tankar och känslor på henne med makt. Hon tyckte att allt var ett kaos, men så småningom framgick klarhet och reda ur tumultet.

Hon såg ut. Från jord och vatten uppsteg en luftig dimma. Den sväfvade öfver Elgsjön, fuktade ängarna och svepte sitt flor kring trädens nedre grenar, men skogstopparna höjde sig öfver den, sträckande sig mot nattens stjärnor, som i ofördunklad klarhet strålade på himlen.

Det var när Elisa vände blicken från jordens dimmor till den höga, ljusa rymden, som lugn göts i hennes själ och klarhet i hennes oroliga inre. Ett obetvingligt behof att gifva uttryck åt det, som vunnit fasthet i hennes själ, grep henne. Lydande en inre röst satte hon sig ned och skref. Det föll sig naturligt att rikta orden till den frånvarande maken. Hon gjorde det utan att reflektera däröfver och utan tanke på att han någonsin skulle läsa det.

»Min älskade, du säger att jag fordrar för mycket och därför intet vinner. Men hur kan jag fordra mindre än allt af dig i ett fall, där det gäller allt för dig?

En famlande, oviss tro utan ankargrund kan vara tolerant, men när tron hvilar vid honom, som säger: 'Jag är vägen, sanningen och lifvet, *ingen* kommer till Fadern utan genom mig', då kan ingen eftergift göras.

Gif dig därför helt med lif och själ i Jesu Kristi händer, jag besvär dig det för din frälsnings skull!

Jag dömer dig icke, ingen människa dömer dig, men ställ dig inför detta ord af världsförsonaren och världsdömdaren: 'Den som tror på Sonen, han har evigt lif, men den som icke tror Sonen, skall icke få se lif, utan Guds vrede förblifver öfver honom.'

Och detta ord skall bestå, när himmel och jord förgås. O, låt det döma dig innan dess, medan du ännu kan få nåd!

Alfred, Alfred, öfvergif i tid den stad, öfver hvilken Kristus gråtande utbrister: 'Hur ofta har jag ej velat — men I villen icke!'

Elisa lade bort pennan och såg ut i den stjärnljusa natten. Hur öppen och strålande står ej himmelen öfver jorden! Hvarför äro människoögon så sena att se uppåt in i den?

En känsla af oändligt vemod grep henne. Hon sörjde med något af Människosonens djupa sorg öfver det blinda mänskosläktet, som icke ser sitt eget väl, icke känner den dag, då det sökt är.

Hon skulle velat ropa ut till all världen de bevekande ord hon nyss skrifvit till sin make, hon skulle velat ringa i sanningens stormklocka och väcka de sofvande.

Men beställsamma händer linda klockans kläpp med bomull, att den ej må ge för starka ljud och skära i mänsklighetens sjuka öra.

O Herre, slit bort de förfuskares verk och fräls dem själfva, om än genom eld! Uppväck dina trogna vittnen, bekläd dem med din starkhet och låt dem segrande framgå i striden mot ondskans andemakter! Tillkomme ditt rike!

Elisa skref ej mer, hon bad med brinnande hjärta. Aldrig förr hade hon så genomströmmats af denna vidgande kärlek till Gud och all världen, i hvilken alla de egna önskningsarna uppgå som gnistor i den stora elden. Underligt är det att bönfalla Gud för hans egen sak, men saligt är det då ens själs starkaste begär blir ett med hans; då är bönen bönhörelse och striden seger.

Vädret var vackert följande dag, hvarför barnen fingo sin utlofvade åktur. Till och med lilla Aslög fick följa med och var ej litet förtjust. Mamma körde själf, det brukade hon ofta, hennes hand var säker och Pålle lydig. Sven fick till sin stolthet hålla i tömmarna emellanåt.

På Elghyttan blefvo de mycket välkomna och måste stanna öfver middagen. Gustaf Adolf och Irene med familjer hade rest på morgonen, och majoren kände det rysligt tomt. Elisa och barnen kunde ej ha kommit lämpligare.

»Jag skulle helst alltid vilja ha alla mina barn omkring mig jämt», förklarade han.

Efter middagen bad han Elisa följa honom till hans rum. Det var något högst ovanligt. Men han ville visa henne lille Svens bref och säga henne hvilket djupt intryck det gjort på honom. Han hade lätt för att bli rörd, men denna gång var det mer allvar i hans rörelse än förr.

»Tror du Jesus kan frälsa en sådan gammal strunt som mig? Bryr han sig om det, tror du?» frågade han och såg på henne med sina rara blå ögon, som började bli litet skumma nu.

Om hon trodde det! Det var ingenting hon var vissare på.

Blott en kvart gaf han sig ro att språka med henne, men det samtalet fyllde hennes hjärta med glädje. Hon tänkte inte på annat under hemfärden. Hennes inre glädje afspeglade sig i anletsdragen och blef ej utan inverkan på barnen. Så muntert hade de ej pratat och skrattat under åkningen till Elghyttan som nu på vägen hem.

Ett kort uppehåll gjordes vid Signes stuga, sedan fortsattes färden med rask fart, ty Pålle längtade hem; han låg på så och tycktes orolig. Elisa började undra hvad det var åt honom. Då märkte hon, att luften med ens blifvit så stilla och tung, och kvälsdagern var gulröd och ovädersaktig. Hvad betydde det?

Hanebyskogen stod skymmande på ömse sidor om vägen, hvarför Elisa ej märkt de moln, som stigit upp, förrän de voro färdiga att urladda sig öfver hennes hufvud. Hur skulle det gå om det blefve åska, som Pålle var så rädd för? Ingen stuga fanns i närheten, det var därför ingen annan råd än att försöka hinna hem så fort som möjligt.

Redan glesnade skogen, och Elgsjön kom i sikte; strax skulle man vara framme. Då bröt ovädret löst med ens våldsamt och oförberedt. En skarp blixtplyst skogen och åtföljdes ögonblickligen af en dundrande åskskräll.

Betagen af skräck tog hästen ett språng åt sidan, så att trillan stjälppte; sedan bar det af i sken. Elisa slungades hårdt mot ett träd och blef liggande vid dess fot, men barnen kastades på mjuk mossa och sluppo undan med skrämsele. De kröpo ängsligt intill sin mor, men hon rörde sig ej för att trösta eller hjälpa dem.

»Mamma då, mamma, säg något», bad Rigmor förtviflad, medan lilla Aslög lade sig så godt hon kunde i moderns famn för att få skydd mot åskan.

Sven kände ett stort ansvar. Han förstod att det var något riktigt på tok med hans mamma, men hvad skulle han göra? Inte kunde han lämna henne och systrarna för att springa efter hjälp, men ännu mindre kunde han låta dem ligga här.

»Mamma, vakna, älskade lilla mamma», sade han förenande sina böner med Rigmors.

Han strök varsamt hennes panna och andades på henne; hon var så blek och kall.

Då kom hjälp. Den vettskrämde hästen med sin kullstjälpta trilla hade fått folk på benen kring doktorshuset. Där kom en hel liten skara, bäfvande af ängslan för hvad den månne få se. Den syn, som visade sig, var i sanning gripande. Intet öga förblef torrt.

Man tog vård om barnen. En bår anskaffades och på den bars Elisa hem.

Bud skickades till Elghyttan. Telefonen var obrukbar, den hade gått sönder i ovädret.

Mari lagade att barnen fingo mat och skickade dem sedan i säng. Men lille Sven kunde ej förmås hvarken att äta eller lägga sig. Han vek ej från sin mammas sida, utan satt bredvid bädden, där de lagt henne.

Allt gjordes för att väcka henne till sans. Längre voro alla bemödanden fruktlösa, men äntligen kröntes de med framgång.

Elisa slog upp ögonen. Blicken var frånvarande och beslöjad. Ett sakta kvidande banade sig väg öfver hennes färglösa läppar.

»Mamma», sade lille Sven bedjande.

Då vände hon blicken mot honom. Den var stel, men fick långsamt lif under det den hvilade på barnet.

Eftersom medvetandet återkom, upphörde jämmern, men att lidandet ej minskades röjde det smärtfyllda draget kring munnen. Hon behärskade sig för barnets skull.

»Älskade mamma, du får inte dö, du är bra nu», sade Sven halft bedjande, halft tröstande.

Hon skulle velat le för att lugna honom, men vågade icke, fruktande att plågorna skulle förvandla leendet till en grimas. Snart mindes hon allt och såg sig oroligt frågande omkring. Hvar voro de andra barnen? Mari förstod blicken och svarade, att barnen sofvo alldeles oskadade i sina bäddar.

Elisa slöt ögonen. Då hon kände plågorna i sitt inre och den stora svagheten,

började tanken på döden föresväfva henne.

»Hvad är klockan?» frågade hon.

»Litet öfver tio», svarade Mari, som åtagit sig sjukvården.

»På morgonen?»

»Nej, på kvällen.»

Elisa suckade. Tärdes hon blott af de sjukas och plågades vanliga längtan att se tiden gå, eller fruktade hon att hennes lif skulle förrinna alltför hastigt?

Mari, som såg henne ligga stilla med slutna ögon, hoppades att hon sof. Men det var icke fallet, Elisa sof icke, hennes medvetande var ej heller omtöcknad af dvala. Hon försökte göra upp räkenskapen med lifvet. Var hon beredd att dö?

En tanke trängde sig i förgrunden med plågsam intensitet. Alfred hade skilts från henne i förargelse. Måste hon dö utan att det blifvit godt mellan dem?

»Hvad är klockan?» frågade hon återigen.

Det måste väl vara morgon snart.

»Nära half elfva.»

Blott en kvart hade förgått. För henne hade minuterna varit timmar.

Hon kände att döden nalkades. Ljuflig som en hemförlofning hade hon tänkt sig honom, så hade hon sett honom i Sven Rises sista stund, men nu, när han kom till henne, var det ej stilla afton än, dagens värf var ofullbordadt. Om bara Alfred hunne komma och försoningens ord växlas! Men krafterna sjönko hastigt, dödens skugga föll redan öfver henne. Då slog hon upp ögonen och såg sig omkring.

Lille Sven satt vid moderns säng. Mari försökte just med mildt våld och öfvertalningar få honom därifrån, men han lät ej bortföra sig.

»Sven!»

Mamma kallade honom. Mari släppte sitt tag och gick bort till fönstret för att ingen skulle se hennes tårar.

Lille Sven klättrade upp på en pall och lutade sig ned mot modern; han förstod att hon ville säga honom något. Den döendes röst var så svag, att gossen måste hålla andan för att uppfånga orden. Så barn han var, fattade han stundens och budskapets vikt, fast han ej begrep deras fulla betydelse.

Elisas hjärta var lättadt. Försoningens ord skulle nå hennes man, äfven om han ej hunne hem, medan hon var kvar.

Krafterna sjönko hastigt, men tanken var ännu klar. Den stora stunden kom allt närmare.

Vid betydelsefulla skiften ser man tillbaka för att taga farväl af det förflutna, och framåt att hälsa det tillkommande. Elisa såg sitt jordelif som ett avslutadt helt. Jesu trogna kärlek var det, som klarast framträdde därur för hennes inre blick. Ej skulle han svika henne nu. »Jesus Kristus är densamme i går och i dag och desslikes i evighet.» Hon såg framåt. Hur skulle hon hälsa det tillkommande? Med goda föresatser? O nej, hon hade det bättre var: sin Herres löften. Ingen fanns, som kunde upprepa dem för henne, men hon bar dem i sitt hjärta. Särskildt ett strålade klart för henne, då hon nedsteg i dödens mörka dal: »Sannerligen säger jag dig, i dag skall du vara med mig i paradiset.»

»Mamma!»

Det var häpnad i detta dämpade rop. Lille Sven, som stod böjd öfver sin mamma för att höra om hon skulle säga något mera, hade sett hennes ansikte lysas upp af en underbar klarhet, sedan blef det så stilla. Han stod väntande att få se mamma slå upp ögonen, småle och säga, att hon ej alls hade ondt längre, ty så såg hon ut.

Då öppnades dörren. Christian och Edith inträdde bleka af oro. Så snart de fått veta hvad som hänt, hade de låtit spänna för och åkt i karriär genom Hanebyskogen, men ett ögonkast på det orörliga ansiktet med sitt ljusa uttryck sade dem, att de kommit för sent.

Högljudt snyftande föll Christian på knä vid bädden.

Sven såg undrande på honom. Hvarför grät morbror så? En misstanke grep barnahjärtat. Gossen såg på mamma igen. Hon låg alldeles som nyss.

Edith gick fram och slog sina armar om gossen. Ett visst något i detta famntag lät honom känna, att det var oändligt synd om honom. Hvarför var det det?

Moster Edith ville lyfta ned honom från pallen, men han stretade emot.

»Nej, mamma kanske vill säga något», sade han tvekande och förlägen inför den blick moster Edith gaf honom.

»Din mamma kan ej säga något mera till dig», hviskade hon och en snyftning bröt sig fram.

Sven såg på henne med stora, frågande ögon, där dock en aning om sanningen røjde sig.

»Din mamma har gått till Gud.»

Ingen annan definition på döden skulle ha varit tillfyllest vid detta tillfälle.

Nu förstod Sven. Utan motstånd lät han sig föras i säng. Det var sent, men lille Sven var inte sömning. Han låg länge vaken och upprepade för sig själf gång på gång hvad hans mamma sagt honom. Han var rädd att glömma ett enda ord; hon hade lagt stor vikt vid dem och varit så mån om, att han skulle uppfatta dem. De fäste sig i hans minne, trängde ned i hans hjärta, och när han äntligen somnat, drömde han om dem.

44.

Christian hade genast vid underrättelsen om olyckshändelsen sökt nå sin svåger, men detta var ingen lätt sak, då man icke visste hvar denne tagit in. Ett telegram afsändes på måfå, men nådde aldrig doktor Hessel.

Denne hade valt att fara hem med ett tidigt morgontåg. Det plågade honom att ha skilts från Elisa i ovänlighet, och nu ville han godtgöra detta genom att komma hem förr än hon väntade.

Järnvägsresan räckte fem timmar. Doktorn, som tillbringat natten tillsammans med sin vän, sof hela tiden godt på tåget och kände sig ganska uthvilad vid framkomsten till stationen.

Stationsinspektorens sätt att besvara hans hälsning väckte en flyktig förvåning hos honom. Hvarför såg människan så allvarsam ut? Hade något ledsamt händt honom, kanske någon af hans familj låg sjuk? Doktorn, som ej hade lust att försinka sig med frågor och ännu mindre med möjliga sjukbesök, skyndade afsiktligt bort, medan stationsinspektoren var upptagen af tåget.

Vandringen i den friska luften gjorde honom godt och piggade upp lifsandarna. Han ertappade sig med att gå i riktig språngmarsch. Det var rent löjligt hvilken brådska han hade att komma hem.

Ett par kvinnor, som han mötte på vägen, tittade på honom och glömde bort att hälsa. Han gaf dem en halft vänskaplig gliring för det. Sedan han gått förbi dem, kom han händelsevis att vända sig om. De stodo stilla och sågo efter honom, inbegripna i ett ifrigt samtal, för hvilket han tycktes utgöra ämnet.

»Hvad är det åt kärringarna?» tänkte han förargad och fortsatte sin väg.

En obehaglig misstämning smög sig öfver honom och stärktes ytterligare, då han längre fram mötte sin arrendator. Denne blef honom varse på litet afstånd och vek af in i skogen på ett ställe, där det hvarken fanns väg eller gångstig. Undvek karlen honom, och hvarför? Han påskyndade sina steg. Hvad betydde allt detta?

Då han ändtligen fick hemmet i sikte, slog ett intryck af stillhet och ödslighet emot honom. Ej ett ljud hördes, ingen människa syntes. Björkarnas löf föllo tätt som ett regn; den första nattfrosten hade lossat dem. På de grenar, som bildat ett guldglänsande hvalf öfver Elisa, när hon stått och sett efter honom vid hans afresa, fanns knappast ett blad kvar.

Lilla Aslög blef synlig bakom husknuten och tultade ned mot stranden. Hur kom det sig att hon gick så ensam och utan tillsyn? Fadern ropade hennes namn. Hon stannade och såg sig om. Då hon blef honom varse, ändrade hon kurs och lyftes snart högt upp på hans arm.

»Du lilla tjufunge, hur har du kunnat lista dig ut så här på egen hand? Hvad skall mamma säga, tror du?»

»Mamma sofver», svarade den lilla trygg.

»Sofver? Så här dags? Det vore bra olikt din mamma», sade han och kastade en blick upp mot sängkammarfönstren.

De stodo öppna.

»Mamma sofver», upprepade den lilla bestämdt; »mamma har gått till Gud.»

Doktorn gick hastigt in med Aslög ännu i sina armar. Han tyckte sig se Christian försvinna genom salsdörren, men då han slog upp denna, kom icke Christian utan Edith honom till mötes. En blick på hennes ansikte sade honom, hvad han redan visste, att något händt.

»Hvad är det?» utbrast han och satte ned Aslög så häftigt, att hon började gråta.

Ingen lade dock märke till barnatårar nu.

»Du fick väl telegrammet?» frågade Edith.

»Hvilket telegram? Jag har inte fått något.»

»Åh, inte det!»

Han blef varm och kall om hvart annat.

»Hvar är Elisa?»

Han tog sin svägerska så hårdt i armen, att hon blef rädd; då han märkte hennes sinnesrörelse, betvingade han sig.

»Säg mig allt, jag är förberedd nu, jag är lugn.»

Han var mer än lugn, han var stel.

»Försök att bära det som en man», stammade hon; »Elisa är — är sjuk.»

Det var henne omöjligt att komma fram med sanningen genast. Hon fruktade för hans förstånd.

»Säg alltsammans, säg så gärna att hon är död.»

Han trodde inte riktigt att så var, utan sade det för att bli motsagd. Men hennes tystnad bekräftade hans ord. Några minuter stod han som bedöfvad och frågade sedan hvar Elisa fanns. Då han fått veta det, gick han dit upp. Ingen var i rummet utom hon.

Timme efter timme förgick, men doktorn kom icke ut. Man blef orolig och gläntade på dörren. Han stod alltjämt vid bädden. Hvad som försiggick inom honom såg endast han, som genomskådar människohjärtans lönligheter.

»Edith, hvad ska' vi ta oss till med honom? Ack, om Gustaf Adolf vore här!» utbrast Christian.

Äfven Edith hade denna dag sändt mången långtans suck efter Gustaf Adolf, ty ingen kunde handskas med sorgen som han. Telegram hade han fått, men var väl knappast att vänta i dag, och något måste göras snart. Då fick Edith en ljus idé.

»Barnen», sade hon; »låt oss släppa in dem.»

»Du vet alltid råd», sade Christian lättad.

Sven var icke till finnandes, men Rigmor och Aslög släpptes in till pappa och mamma.

Edith hade ej missräknat sig på deras förmåga att frambringa en kris och genom sitt blotta uppträdande därinne bryta stelheten i faderns sorg. Efter en stund kom han ut med dem.

Han begärde att få veta hur allt gått till. Men de yttre omständigheterna vid Elisass bortgång föreföllo honom oväsentliga inför det faktum att hon var borta. Edith märkte med förvåning, att han ej alls tycktes gräma sig öfver olyckshändelsen. Han betraktade tydligen det skedda såsom oundvikligen förutbestämt. En högre makt hade ledd händelsernas gång och genomdrifvit sin vilja. Den öfvertygelsen hade han fått därinne i Elisass närhet.

Men hvarför skulle hon så hastigt ryckas bort ifrån honom, och han aldrig få tillfälle att säga henne det vänliga ord hon så tydligt längtat efter?

Åh, hvarför hade han ej stannat hemma, som hon bedt honom? Hvilken makt hade hindrat honom? Var det densamma, som tagit henne bort? Hvilken den makten var, det visste han, men icke af hvilken han leddes. Att han icke själf formade sina öden, så mycket insåg han nu.

Till det yttre föreföll han lugn och stel, endast blicken, när han råkade slå upp ögat, förrådde att hans inre var i uppror. Än reste han sig i vildt trots, än sjönk han förkrossad ned. Han kände sig som en lekboll för grymma, hånande makter, men midt i tumultet tyckte han sig höra en älskad stämma hviska att allt var kärlek.

Man sade honom, att Elisa haft sans innan hon dog. Hade hon längtat efter honom eller endast gladt sig åt att få slippa ifrån honom, som så illa motsvarat hennes ideella förväntningar? Hade hon vetat att hon skulle dö, och hvad hade hon tänkt? Ingen kunde svara honom. Blott tjänarne och barnen hade ju stått omkring hennes dödsbädd, ingen till hvilken hon kunnat hviska en afskedshälsning, ett budskap om förlåtelse och kärlek. Han tyckte, att om han blott fått detta, skulle han kunna andas igen, men nu ville sorgen kväfva honom.

Han stängde in sig i sitt rum, förklarande att ingen fick störa honom, och där kämpade han sin förtviflade kamp i ensamhet.

Dagen gick och natten. När följande morgon grydde, stred Alfred Hessel ännu med en, som var starkare än han. Men han började vackla, det hårda hammarslaget hade splittrat hälleberget.

Morgonsolen lyste med all sin klarhet in i rummet. Doktor Hessel drog ned gardinen. Solen fick ej skina på honom, där han gick af och an och vred händerna i ångest.

»Elisa, Elisa», mumlade han, »hvad ville jag ej nu ge för ett enda ord af dig! Men du är stum, och — jag förtjänar det.»

Det var tyst omkring honom, tyst i huset, och han hade en känsla af att tiden stod stilla.

Gud! Det var underligt, att han ej kunde tänka på Elisa utan att tänka på hennes Gud, denna hårda, grymma, obevekliga makt, som tagit henne bort. Men Elisa hade älskat sin Gud och talat om hans barmhärtighet. Säkert hade hon följt honom villigt, ja kanske med jubel, utan en saknadens tanke för hvad hon lämnade.

»Är du barmhärtig, Gud, så visa också mig barmhärtighet!»

Det ropet trängde sig fram ur hjärtat, nästan mot hans vilja, och det var både trots och bön däri, men föga tro.

Dörren öppnades sakta. Doktorn rynkade pannan. Hvem vågade störa honom?

Det var lille Sven som kom. Hela dagen i går hade man hindrat honom att gå till pappas rum, men nu hade han stigit upp tidigt och smugit sig ned. Han blef litet häpen att finna fadern redan där, det var ju så tidigt, men han blef glad på samma gång, ty nu behöfde han inte vara rädd, att man skulle upptäcka och föra bort honom, innan han hunnit träffa sin pappa.

»Hvad vill du?»

Vikten af det budskap, han fått sig anförtrödt att framföra, hade gifvit lille Sven en viss vikt i sina egna ögon, men nu öfvergaf honom hans värdighet.

»Mamma bad mig ...» svarade han förlägen och tystnade rådvill.

Att hans budskap skulle bli mottaget så hade han ej väntat sig. Läpparna började darra, och han slog ned ögonen för att dölja tårarna. Pappa brukade inte tycka om att se honom gråta.

»Hvad bad mamma dig?»

Var det pappas röst? Så underlig den lät! Sven såg förvånad upp och glömde sina tårar.

Pappa satte honom på sitt knä och upprepade sin fråga. Då fick Sven sin vikt och värdighet tillbaka.

»Mamma sa' så här: Bed pappa förlåta mig allt, så som han själf vill ha förlåtelse, när han skall dö.»

Den lille gossen såg rakt in i sin pappas ansikte och framförde sitt budskap, som om han läst upp en mycket märkvärdig utanläxa, där hvarje ord måste vara rätt.

»När sade hon det?»

»Då hon gick till Jesus, nej litet innan.»

»Till dig?»

»Ja.»

»Hörde ingen annan det?»

»Nej, det tror jag inte. Mari stod och grät vid fönstret och morbror Christian och moster Edith hade inte kommit än. Jag är säker på att hon sa' så, jag hörde det alldeles, och jag har inte glömt ett enda ord», försäkrade gossen.

»Sade hon något mera?»

Hessel såg på gossen, färdig att sluka hvarje ord.

»Ja, efter en mycket liten stund såg hon upp igen och sa': Ge pappa stora famnen ifrån mig!»

Sven såg frågande på fadern, undrande om han skulle göra det nu, och uppmuntrad af uttrycket i pappas ögon, gjorde han det.

Doktor Hessel tryckte gossen hårdt intill sig. Den starke mannen skakade, öfverväldigad af rörelse. Gud var barmhärtig och hade visat honom det.

På vägarna närmast kyrkan såg det ut som om det varit söndag. Tysta, högtidsklädda skaror af folk drogo fram mot templet, som så småningom fylldes till sista plats. Man hviskade knappast därinne, men mången grät sakta.

Tornets klockor började ringa, och församlingen reste sig, då sorgetåget skred fram till högaltaret. Där stod Gustaf Adolf och väntade sin syster. Hans öga var tåradt men klart, hans hjärta fylldt af sorg, men af en sorg som reder till högtid. Hans tal fick prägel af hans sinnesstämning, himmelen strålade fram däri, och jorden blef så liten. Se mot målet, och vandringens möda blir lätt! I människans hjärta ligger ett begär att skåda in i framtiden, men mången vänder bort sin blick från det enda vissa där: döden. Lef för en salig död, lef i Jesus Kristus.

Gustaf Adolfs tal strödde inga blommor öfver Elisas lifsgärning, men det lät ana lifvets krona på hennes hjässa. Det ställde ingen utanför, utan inbjöd alla att fatta det eviga lifvet genom att komma till Frälsaren, som icke kastar ut någon. Och när han mot slutet talade om henne direkt, var det blott med några få ord, stora i sin enkelhet. »Jag vet», sade han, »att hennes enda berömmelse var Jesu Kristi kors och hennes enda hopp hans utgjutna blod. Och där hon nu står i Guds åsyn, ett Jesu fullbordade verk, tillropar hon oss: Kom till Jesus!»

Ingen kunde bättre än Gustaf Adolf hafva uttryckt hvad Elisa själf skulle velat hafva sagdt vid sin bår. Och mången, som älskade henne, tyckte sig hafva hört henne tala sista gången i dag.

Gustaf Adolf gick hem från kyrkan samma väg han kort förut gått med Elisa. Nu gick han ensam. Han stannade vid Elgsjöns strand och såg bort mot sin systers forna hem och mindes sitt samtal med henne. Där han stod bad han varmt för hennes make. »Herre, vinn hvad du åsyftar!»

Några män kommo förbi på vägen. De stannade för att uttrycka sin sorg och saknad.

»Man kan tycka det är underligt, att hon skulle ryckas bort så i förtid», sade den ene.

»Nej, Mats», svarade Gustaf Adolf, »säg icke i förtid; Herrens egna dö hvarken för tidigt eller för sent, de dö i Herrens stund.»

Dessa ord kommo med öfvertygelsens kraft; det föll ej Mats in att tvifla på deras sanning.

Gustaf Adolf bodde denna gång i doktorshuset, och det var en lisa för den sörjande att ha honom. Han försökte ej komma med några tröstegrunder, han blott led med, och det var en konst, som han förstod. Han led på sitt sätt, hoppfullt och välsignelsebringande, och därför var det lyftning i hans medlidande. Doktor Hessel kunde ej undgå att röna detta inflytande. Solen värmer, äfven då man knappast gör sig reda för att den lyser.

På begrafningsdagens afton satt doktor Hessel ensam i Elisas rum. Han hade ätit middag på Elghyttan, barnen voro ännu kvar där, och han skulle snart fara och hämta dem. Ett sjukbud hade kallat honom bort ur familjekretsen, och innan han återvände dit hade han gifvit efter för en obetinglig dragning till sitt tomma hem. Han måste dväljas en stund i detta rum, där hans älskade tänkt sina sista tankar och kämpat sina sista strider. Åh, hvarför hade han ej varit hos henne? Smärtan häröfver mildrades dock något af den hälsning, full af förlåtelse och kärlek, som han fått. Det var mest för sin egen skull han ville ha varit hos henne, ty hon hade haft tröst ändå, det visste han utan att göra klart reda för sig, hvarför han var så viss därpå.

När han i ljuset af hennes död såg tillbaka öfver hennes lif, framstod detta förklaradt. Han kunde ej undgå att tro på hennes tro. Brister hade vidlådt det Andens lif hon lefvt, men det hade varit äkta. Medan hon var hos honom, hade han haft skarpast blick för felet, nu däremot framträdde äktheten allt klarare för hans ögon. Han tyckte, att han först nu började förstå henne. Åh hvarför, hvarför var hon borta?

Han såg sig om i rummet. Det var som om hennes ande ännu dvalts härinne bland alla dessa föremål, som hon så nyligen vidrört. Hennes bibel låg där. Den var begagnad och nött. Han tog den i sin hand, som om den varit en relik. Då han bläddrade i den, föll ett pappersblad ut. Han tog upp det och läste hvad hon skrivit till honom aftonen af den dag de skilts åt för några dagar, som han trott, men i själfva verket för alltid. Männe för evigt? Så frågade han sig, då han läst det korta brefvet till slut.

Elisa hade ingen eftergift gjort, hon fordrade allt, och hon gjorde det i sin Herres namn.

Han kände sig icke retad af detta nu, men efterblifven. Just det helgjutna i hennes tro och kärlek till Gud hade skilt dem åt i tiden; skulle det äfven skilja dem åt i evighet?

»Ingen kommer till Fadern utan genom mig.»

»Den, som icke tror Sonen, skall icke få se lif, utan Guds vrede blifver öfver honom.»

Det var omutliga ord, intet smyghål fanns, där man kunde lista sig undan deras dom.

Doktor Hessel lät dem träffa och kände Guds vrede öfver sig. Allt var så mörkt, ej

en stråle ljus. Ursäkterna, hvilka förr syntes honom tillfyllest för att kasta skulden från honom på Gud, förmådde icke skingra mörkret nu. Han kände sig förkastad från Guds ansikte, och det hjälpte icke att säga till Gud: Hvarför skapade du mig? Hvarför gaf du mig en fri vilja, då du såg, att jag skulle missbruka den? Hvarför fordrar du mer än jag har kraft att betala?

Bullret af vagnshjul på gården och friska barnaröster väckte slutligen den rufvande ur hans hopplösa tankar. Han hade glömt tiden och sitt löfte att komma åter till Elghyttan.

»Du blef borta», sade Gustaf Adolf; »vi fingo taga oss hem utan dig.»

»Ja, jag blef borta», svarade Alfred Hessel.

Det lät som om en undermening legat i hans ord. Gustaf Adolf såg frågande på honom, men doktorn böjde sig ned och gaf barnen godnattkyssen.

Sedan de små gått och de båda männen blifvit lämnade allena, gick det ej längre för den ene att dölja sin förtviflan eller för den andre att tiga med sin tröst.

»Kom», sade doktor Hessel. »Se här hvad jag nyss fann.»

Han räckte svågern Elisás bref. När Gustaf Adolf såg upp efter slutad läsning, strålade hans blick, men den andres mörknade blott.

»Hennes sista hälsning är en dom öfver mig och kastar mig ohjälpligt utanför», sade doktorn bittert.

»Hur kan du säga så?» utbrast Gustaf Adolf. »Hvad är detta annat än ett bevekande rop till dig att komma in?»

Doktor Hessel uttalade nu högt hvad han nyss tänkt.

»Du är skapad att vara Guds egen», svarade Gustaf Adolf lifligt; »du fick fri vilja för att välja Gud, som först har valt dig; han har själf uppfyllt hvad han fordrar och efterskänker hela skulden. Om ingen kan komma till Fadern utan genom Jesus Kristus, så gå till Fadern genom honom! Om du känner Guds vrede öfver dig, därför att du icke tror Sonen, så tro Sonen!»

»Det där är lättare sagdt än gjordt», invände Hessel dystert.

»Jag vet nog det», svarade Gustaf Adolf sympatiskt, »men jag vet också, att det beror bara på dig själf och icke på någon annan, hur länge du skall vara bland dessa, till hvilka Frälsaren säger: Jag vill, men I viljen icke.»

Doktor Hessel stod tyst och såg ut i natten. Så enkelt och klart det lät, detta, minsta barn kunde ju förstå det och beträda frälsningens väg! Men honom tycktes det, att om han skulle gå in på den, komme en genomgripande omhvälfning att ske med honom, en omhvälfning så stor, att han blefve en annan människa. Hade han mod till det? Hade han viljan?

Eller hade han hellre mod och vilja att hjälplös drifva på vredens stormiga haf?

Gustaf Adolf reste, då sorgens högtidsdagar voro förbi. Först då blef tomheten riktigt kännbar. Doktor Hessel led oerhördt, hela hans varelse ropade efter Elisa.

En tröst för honom var att tala med barnen om deras mor, särskildt med Sven, som bäst förstått henne. Han var ett tänkande barn. I den himmelska världen rörde sig hans tankar som hemma hos sig, och de trufdes där ännu bättre nu, sedan mamma gått dit.

Många frågor hade han och syskonen att göra sin pappa om Gud och Guds rike, barnliga frågor, djupgående i sin enkelhet. De hade ej mamma att vända sig till längre; då gingo de till pappa. Han redde sig så godt han kunde och kände ett stort ansvar. Ofta inflickade han i sina svar frågor om hvad mamma sagt om det eller det, och hur glada blefvo ej barnen, då någon af dem drog sig till minnes ett och annat af hvad hon lärt dem.

Den forne skeptikern var så rädd om sina små och deras tro. Hellre hade han störtat sig i djupet med en kvarnsten om sin hals, än han väckt en skymt af tvifvel hos någon af dem. Och hans svar på deras frågor blefvo därför sådana, att de passade för barnatron.

Nog hade han kunskap om de heliga tingen, och den kom honom nu väl till pass. Detta hans vetande hade hittills varit som de döda benen i profetens syn. Men nu genom umgänget med barnen, dessa himmelrikets främsta, som i sin oreflekterande tro hvila närmast Jesu hjärta, kom han i beröring med den starke Anden, som gifver lif. De döda benen, kunskapens spridda stycken, började röra sig, sammanfogas, stå upp och få lif. Han begynte fatta den stora sanningen: »Den, som icke mottager Guds rike såsom ett barn, han kommer aldrig där in.» Förkrossad och böjd i stoftet, kritiserade han ej längre det eviga Ordet, som ensamt förmådde gifva honom en stråle hopp, utan han tog emot det som ett barn.

Häri genom förvandlades omärkligt för honom själf hela hans väsen, och han blef allt mer och mer den man Elisa alltid trott honom kunna blifva och som hon älskat.

När barnen växte upp, sågo de i sin allvarsamme och sorgbundne fader förkroppsligandet af allt det bästa de kunde tänka. Till honom vände de sig med allt, som angick dem, och oinskränkt förtroende hyste de för honom. Att han alltid skulle handla ädelt och af rena bevekelsegrunder var en naturlig sak för dem, de väntade icke annat och drömde ej om, att han icke alltid varit sådan.

Tiden gick. Det sägs att den läker alla sår, men doktor Hessel är ej riktigt med om det. Skall han framställa sin hjärtesorg under en medicinsk bild, liknar han den vid en fin fistelgång långt inifrån. Den vill aldrig gå igen och bör också helst förblifva öppen. Sin saknad vill han icke mista, ty han känner detsamma, som Elisa en gång erfor, att saknaden efter en älskad, som lefvat och dött i Jesu tro, den tynger ej, utan den hjälper att draga hjärtat och lyfta blicken mot det stora, ljusa målet.

Från **Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition** hafva utkommit och finnas att tillgå hos alla bokhandlare bland andra följande arbeten:

Allt eller intet. Svenskt original af *Runa*. Tredje upplagan. Häft. 1:25, klotb. 2 kr.

Berättelsen är särdeles lärorik. Här och där är den riktigt spännande, men det bästa är, att den präglas af en varm kristlig känsla, hvaraf man känner sig understundom mäktigt gripen och hänförd. Boken är alltså särdeles passande att såsom lektyr sättas i unga flickors händer.

Gotlands-Posten.

Berättelsen är väl skrifven och innehåller många både vackra och tänkvärda ord.

Sv. Dagbladet.

Dess innehåll vittnar om författarinnans blick för det verkliga lifvet och är prägladt af sann kristlig anda. Arbetet kan tryggt rekommenderas åt hvem som helst, gammal och ung.

Sv. Morgonbl.

Hvardagslif af *Runa*. Tredje upplagan. Häft. 1:75, kart. 2 kr, klotb. 2:50.

— — — *Runa* skrifver älskligt, friskt och hjärtevarmt. Läs hennes naturskildringar, hennes skildringar af barndomstidens lif och lekar, hennes teckningar af prästhemmet i Västerlånge! Berättelsen saknar för öfrigt ej sin spännande intrig och skall helt visst läsas med lifligt intresse och därtill lyckligtvis utan moralisk skada.

Nya Dagligt Allehanda.

»*Hvardagslif*» af den unga, vi kunna redan säga framstående förf. *Runa* har redan utgått i en upplaga och föreligger nu i den andra. Vi undra icke på att den talangfulla författarinnans lika fina och anslående som friska teckning af en själs utvecklingshistoria i »*Hvardagslif*» finner vägen till många hem, där man söker en verkligt kristligt bildande lektyr.

Ledstjärnan.

En särdeles god ungdomsläsning.

Göteborgs Veckotidning.

Denna berättelse af den talangfulla författarinnan är en fin anslående och lyftande teckning af en själs utvecklingshistoria och är inspirerad af den varmaste kristliga uppfattning. Synnerligen lämplig till familjeläsning.

Ny Ecklesiastik-Tidning.

Ljudande Malm af *Runa*. Häft. 2:50, kart. 3 kr., klotb. 3:50.

Det är ett vackert arbete, detta, som den begåfvade författarinnan nu skänkt oss. Det är en berättelse från den gustavianska tiden, full af liffulla skildringar och interiörer, som sätta läsarens intresse i spänning. Och genom berättelsen går en underström af varm religiositet. Man har sagt, att nykterhetsvännerna läsa mycket, hvilket också är en vacker sanning. Åt alla vill jag också rekommendera denna bok, som från början till slut äger förmåga att fångsla läsaren.

Blå bandet.

Den välbekanta förf. skildrar här en sökande själs kamp och strid att finna den rätta vägen till frid. Boken kan förordas bland våra läsare.

Söndagsskolläraren.

Denna bok är ett skönlitterärt alster och har väckt ej ringa uppmärksamhet. Framställningen är ytterst fångslande. Boken vill, såsom redan titeln gifver vid handen, vara en kommentar till aposteln Pauli allbekanta ord i I Kor. 13. Kristi kärleksmakt och det mänskliga lifvets fåfänglighet, då det är i saknad af nämnda kärleks bärkraft äro de tvenne röda trådar, som genomgå det hela.

En af de bedste kristelige Fortællinger, jeg har læst paa længe. Den er lige spændende som den er dybt kristelig.

Lutheraneren.

Huru jag kom till frid. En självbiografi. Öfversättning från tyskan. Häft. 1:50, kart. 1:75.

Här skildrar en kvinna sina lifserfarenheter på ett sympatiskt och underhållande sätt. Och det skall helt säkert göra många unga kvinnor godt att tillegna sig dessa erfarenheter, emedan de ha många både andliga och praktiska lärdomar att gifva.

Nerikes Tidning.

Ljus i mörkret. En berättelse från fransk-tyska kriget. Häft. 1:75, kart. 2 kr.

Denna gripande, rörande berättelse från 1870 års krig skall säkerligen gifva sina läsare många djupa och hälsosamma intryck, de må nu vara unga eller gamla. Särskildt de lidande och sörjande har boken mångt trösterikt ord att säga.

Ny Eckles. Tidn.

Studentkamraterna af *Hans Tharau*. Häft. 1:25, kart. 1:60, klotb. 2:25.

När man läser igenom boken om studentkamraterna, måste man säga: Det var en bra bok. Det är en bok för dagen, hvilken torde blifva obefästade och tviflande sinnen till gagn. Må denna bok vinna stor spridning och så inpredika trosvisshet, där förut tvifvel varit rådande.

G. S—d.

Helvi. Berättelse för ungdom af *Hilja Haahti*. Två delar. Öfversättning från finskan. Häft. 2 kr., kart. 2:25, klotb. 3 kr.

Det mest glädjande på det religiösa området i våra dagars Finland är utan tvifvel den andliga väckelse, som under de senaste åren gripit omkring sig i synnerhet inom studentkretsar. Den bok, hvars titel läses här ofvan, utgör ett exempel på väckelsens styrka och djup.

Författarinnan, en aktiv medlem i vår förening, K. F. U. K., har själf påverkats af rörelsen och skildrar nu på ett åskådligt sätt densamma. Man hör mellan raderna liksom hennes hjärtas egna slag. Och så börjar det kännas så underligt äfven i ens egen barm, och det är ej utan, att tårarna ibland vilja komma i ögonvrårna. Jag minnes ej, när jag läst en bok, som verkat på mig så godt och så djupt som denna. Och mången skall säkert säga detsamma. Helvi är en god bok.

Mot hemmet.

Under den Högstes beskärm. En berättelse från trettioåriga krigets dagar af *Margareta Lenk*. Häft. 2 kr., kart. 2:50, klotb. 3 kr.

Föreliggande bok innehåller en liflig och fängslande skildring från det förödande religionskriget. De många präktigt gjorda karaktärsteckningarna, ej mindre än de spännande äfventyren böra göra boken särskildt lärorik och tilldragande för de unga. Vi rekommendera den varmt såsom passande till högläsning inom familjen.

Ny Eckles. Tidn.

Det ärofulla återtåget. En episod ur valdensernas historia. Af *Crona Temple*. Andra uppl. Pris häft. 1 kr., kart. 1:25, klotb. 2 kr.

Valdensernas strider för sin tro, deras ståndaktighet och deras segrar är en martyrhistoria i smått, som alltigenom visar sanningen af den apostoliska satsen: »Segern, som öfvervinner världen är vår tro».

Verml. Allehanda.

Hemåt. Berättelse af *Ernst Evers*. Andra uppl. Häft. 1:50, inb. 1:75.

Det är några utomordentligt gripande lifsbilder, som

den tyske författaren med djup religiös känsla i dessa berättelser framlägger. — En bättre julklapp torde man hafva svårt att till upplyftande läsning för unga sinnen uppleta i boklådan.

Ny Eckles. Tidn.

Genom mörka dalar. Berättelse ur lifvet af *P. D. von Blomberg*. Från tyskan af E. W—n. Häft. 1:25, kart. 1:50.

Berättelsen är både lärorik och stämningsfull. Den inskärper den lärdomen, att man skall vara nöjd med hvad man har och icke lättvindigt lämna en lönande plats för att söka lyckan i det ovissa.

Nerikes Tidning.

En i hög grad underhållande och af sund kristlig uppfattning buren bok, som förtjänar den största spridning.

Ledstjärnan.

— — — Boken läses med både nytta och nöje.

Helsingen.

Föreliggande berättelse är lika underhållande som buren af en genomsund kristlig blick. Dess innehåll är väl ägnadt att gifva ett godt begrepp om hvad verksam och hängifven kristendom vill säga, som i tro och tålmod förstår att öfverlämna allt i Guds hand och underkasta sig hans vägar. Boken passar ypperligt till familjeläsning samt bör blifva en välkommen julgåfva.

Ny Eckles. Tidn.

En ganska underhållande och väl skriven berättelse utan utsmyckning och konstgjorda talesätt. Den kan väl sättas i ungdomens händer — — — Öfversättningen är ledig och vårdad.

Stockholms Dagblad.

På olika vägar. Berättelse för ungdom af *Minna Blümmer*. Från tyskan af E. W—n. Häft. 1:25, kart. 1:50.

I berättelsens lätta form har författaren här bundit en vacker krans af sköna moraliska och religiösa lärdomar. Den lätta och behagliga stilen, som utmärker detta lilla arbete, gör, att detsamma ovillkorligen skall blifva en af ungdomen gärna läst bok.

Vesternorrlands Allehanda.

En fängslande och god berättelse af det slag, som bör kunna både värma och väcka ett ungt hjärta. Kan därför anbefallas som god ungdomsläsning.

Ny Eckles. Tidn.

Ädla tankar, goda lärdomar framställda i en enkel och tilltalande form, i en med betydande talang genomförd berättelse, karaktärisera denna lilla bok, och den unga läsekrets, till hvilken den företrädesvis adresserar sig, får genom dess läsande och behjärtande en värdefull behållning.

Vårt land.

Pastorn. Berättelse af *V. L.* Bemyndigad öfversättning från danskan. Häft. 1 kr., kart. 1:25.

På Fosterlands-Stiftelsens förlag har utkommit en bok, som med sina lifliga, varma och gripande skildringar ur lifvet bör blifva mycket omtyckt af allvarligt sinnade unga flickor och som för resten med nöje kan rekommenderas äfven åt den manliga ungdomen och de äldre. — — — Boken hör till dem, som göra ett djupt och allvarligt intryck.

Nya Dagl. Allehanda.

Man läser ej lätt denna förträffliga bok utan allvarliga intryck af sanningen, ty den manar till själfpröfning af den egna ståndpunkten och uppfordrar till personlig afgörelse för eller emot sanningen.

Sanningsvittnet.

»Pastorn» är en skrift, som vi gärna önskade läst och begrundad af hvarje pastor inom vår kyrka. Skildringen synes af författaren vara gripen ur

levande lifvet inom den danska kyrkan. Allvarligt och på samma gång kärleksfullt ställes man inför det icke minst för en präst viktiga spörsmålet: vet du af någon verklig öfvergång från död till lif?

Missions-Tidning.

En mycket intressant och lärorik berättelse, lämpad för prästhemmet.

Ledstjärnan.

På himlastigen af *E. Prentiss*. Ny och fullständig öfversättning från engelskan af »Stepping Heavenward» af lektor G. S. Löwenhielm. Häft. 2 kr., kart. 2:50, klotb. 3 kr.

Bland den religiösa berättelselitteratur, som är alldeles särskildt ägnad att lära oss förstå sjäslifvets utveckling till en helgjuten kristlighet, intaga dessa dagboksanteckningar utan tvifvel ett framstående rum. De lika gedigna som om den finaste uppfattning vittnande tankarna, som här nedskrifvits, skola helt visst lämna läsaren den bästa vederkvickande och trösterika behållning.

Ledstjärnan.

En synnerligt väl skrifven (och likaledes väl öfversatt) bok. Jag skulle vilja se den i händerna på hvar och en, som har börjat vandra »på himlastigen» eller, i likhet med hjältinnan i boken, Katarina Mortimer, sträfvat efter att öfvervinna sig själf och blifva så till sinnes, som Jesus var. Man finner en verklig karaktärsutveckling hos bokens hufvudperson och följer med djupaste intresse hennes öden, framställda af henne själf i dagboksutdrag. På ett lekande och likväl djupt allvarligt sätt tecknar hon sina erfarenheter i barndoms hemmet, såsom trolofvad, såsom maka och moder. Där är mycket att hämta i den boken, som är ej »blot til lyst».

Helsingborgs-Posten.

Noteringar:

Originalets stavning och interpunktion har bibehållits. Ett fåtal uppenbarliga fel har rättats som följande (innan/efter):

- ... »Låt mig bara läsa ut kapitlet. Det är så spännade ...
... »Låt mig bara läsa ut kapitlet. Det är så spännande ...
- ... oförsälldt sin sympati för honom, då hon såg, att det ...
... oförställdt sin sympati för honom, då hon såg, att det ...
- ... det ena nödvändiga. ...
... det enda nödvändiga. ...
- ... de sina omkring sig. Slott var han också öfver dem. ...
... de sina omkring sig. Stolt var han också öfver dem. ...

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PÅ ELGHYTTAN ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by

copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.